

KULTURNÍ KLUB

INFORMAČNÍ ČASOPIS
ČECHŮ A SLOVÁKŮ
V RAKOUSKU

2024

44. ročník

1-2

leden – únor

Pro pondělní promítání filmů ve spolupráci s Českým centrem a Velvyslanectvím ČR
v kině **Velvyslanectví ČR, Penzinger Straže 11-13, 1140 Wien,**
platí aktuální pravidla v době konání.

Pondělí 12. 2. v 19:30 *Běžná selhání* (drama / sci-fi / mysteriózní, Česko / Maďarsko / Itálie / Slovensko, 2022, 85 minut, české znění, anglické titulky)

Režie: Cristina Grosan; scénář: Klára Vlasáková; kamera: Márk Győri; hudba: Jonatán Pastirčák
Hrají: Taťjana Medvecká, Beáta Kaňoková, Nora Klimešová, Vica Kerekes, Rostislav Novák ml., Jana Stryková, Luboš Veselý, Tereza Hořová, Jana Plodková

Běžná selhání sledují jeden den v životě tří žen. Hlavní hrdinky se neznají, ale jejich cesty se v kritických momentech setkají, aby si nezištně pomohly ve chvíli, kdy jejich město postihne tajemná katastrofická událost a výbuchy...

Pondělí 11. 3. v 19:30 *Zkouška umění* (dokumentární film, Česko, 2022, 102 minut / alternativní 105 minut, české znění, anglické / německé titulky)

Režie: Adéla Komrzý, Tomáš Bojar; scénář: Adéla Komrzý, Tomáš Bojar; kamera: Šimon Dvořáček
Hrají: Vladimír Kokolia ad.

Observační dokument o průběhu přijímacích zkoušek na pražské Akademii výtvarných umění. Jak lze ale měřit výtvarné nadání?

„*Zkouška umění* je film, který složitý a intenzivní proces výběru uchazečů a uchazeček zachycuje skrze konkrétní fragment v celé jeho citlivé komplikovanosti. Jde o pohled do specifického prostředí plného upřímné i syntetické emocionality, provokativního tázání a hledání porozumění v nerosozumitelných věcech,“ říká o filmu Tomáš Vaněk, emeritní rektor Akademie výtvarných umění.

Zkouška umění sleduje ve třech rozdílných ateliérech přijímací řízení na Akademii výtvarných umění v Praze. Adéla Komrzý a Tomáš Bojar natáčeli zákulisí přijímacích zkoušek v roce 2019.

Další předběžné termíny promítání v roce 2024:

8. 4., 13. 5., 10. 6., 9. 9., 14. 10., 11. 11. a 9. 12.

Na promítání filmu je třeba se zaregistrovat na e-mailu events.vienna@mzv.cz,
nebo na telefonním čísle **0664 514 33 29**.

Změna programu vyhrazena.

UPOZORNĚNÍ

Vzhledem k všeobecnému zdražování (pošta, tisk atd.) jsme nuceni od ledna 2024 zvýšit členský příspěvek a předplatné časopisu. Pro členy Kulturního klubu na rok 2024 na **38 EUR** inkl. časopis, pro nečleny – abonenty časopisu na **40 EUR**. Prosíme, abyste předplatné vyrovnali co nejdříve, pokud možno ihned, protože opakované zasílání složenek zvyšuje nejen naše náklady, ale znamená i zbytečné pracovní zatížení. Nezapomeňte, prosím, na složence označit, zda se jedná pouze o ABO, jinak bychom mohli mylně doufat, že se jedná o dar na tiskový fond, a připište svoje registrační číslo. Děkujeme za pochopení!

Redakce

Obsah

Klub připravuje – Obsah	2
Editorial – Impressum	3
Fejeton	4
Rozhovor	5
Kultura	7
Zajímavosti	40
Události	52
Ekonomika	58
Věda a technika	60
Správy zo Slovenska	69
Sokol & sport	78
Z české a slovenské Vídně a okolí	81
Informace	92
Inzerce	101

Na přední straně obálky:

Vlastislav VACULKA: Král, 1967. Viz též str. 13-14.

Na zadní straně obálky:

Svatopluk SLOVENČÍK: Velké malířské zátiší, 1967-1968. Viz též str. 13.

Vážení čtenáři Kulturního klubu, milí krajané,

rok 2023 byl rokem, kdy k ruské agresivní válce na Ukrajině přibyl konflikt Izraele s teroristy a těsně před Vánoci jsme museli být svědky otřesných událostí na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Na podzim nás opustila jedna z nejvýraznějších tváří české Vídně, bývalý ministr zahraničí Karel Schwarzenberg.

Pohnutý uplynulý rok byl ale také rokem mimořádně intenzivní česko-rakouské politické výměny. Proběhlo velké množství návštěv českých ústavních činitelů v Rakousku – prezidenta republiky, předsedů obou komor parlamentu, předsedy vlády, ministra zahraničí a dalších. Velmi mne těší, že návštěvy měly vždy i svou krajaňskou komponentu. Zdařila se také celá řada krajaňských akcí, kromě každoročního Svatováclavského posvícení například i několik již tradičních Filmových pondělků ve spolupráci s Kulturním klubem Čechů a Slováků. Velmi se těším, že na tyto akce budeme i v tomto roce moci společně navázat.

Věřím, že ani rok 2024 nebude pouze rokem pohnutých událostí ve světě, ale i dalším rokem, kdy bude česká komunita v Rakousku živá, soudržná a vzkvétající.

Hodně zdraví a vše dobré do roku 2024.

S pozdravem,

Jiří Šitler,
velvyslanec České republiky v Rakousku

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, vážené členky, vážení členové a milí přátelé!

Dovolím si použít moudré konstatování spisovatele a dramatika Pavla Kohouta a popřát Vám do nového roku 2024, „aby aspoň nebyl horší než ten hnusný minulý!“

Nebudu shrnovat, co se celosvětově loňský rok událo. Vše bylo otištěno v denním tisku a vysíláno v televizi. Také nechci opakovat, čeho všeho Kulturní klub minulý rok dosáhl, bylo to přece uvedeno v našem časopise i na klubových webových stránkách.

Promítací sezónu jsme v novém roce otevřeli filmem *Il Boemo*, věnovaným osudu skladatele Josefa Myslivečka. Pokračujeme v promítání (již čtyřadvacet let) ve spolupráci s českým velvyslanectvím a Českým centrem, a to od jeho otevření ve Vídni. Jako další snímek bude promítnut film *Běžná selhání* rumunsko-maďarské filmařky a vizuální umělkyně Cristiny Grosan, natočený v roce 2022 v česko-maďarsko-italsko-slovenské koprodukci. Je to její druhý celovečerní film, za který na festivalu v Benátkách dostala cenu za nejlepší režii pro tvůrce pod čtyřicet let („Autrici under 40 Valentina Pedicini Award for Best Directing“). Na březen se snažíme zajistit licenci na promítnutí filmu z roku 2022 *Zkouška umění* režisérů Adély Komrží a Tomáše Bojara. Jednu změnu v promítání budeme mít, a to, že se tradiční filmová pohádka v prosinci bude promítat v pátek. Věříme, že tím vyhovíme mnoha rodičům, pro které byly pondělky nevýhodné.

Jak jste všichni zjistili, nebyly vloženy do časopisu složenky, protože se ztratily. Složenky jsme objednali na začátku listopadu. Po několika urgencích se začaly hledat a tato odysea trvala do poloviny ledna. V zoufalství jsme mezitím složenky znovu objednali, znovu zaplatili a osobně vyzvedli. A hle, co se nestalo, k našemu překvapení se poté zázračně našly i ty ztracené.

Upozorňujeme, že máte možnost si přečíst a listovat ve všech vydání časopisu *Kulturní klub* ve formátu pdf. Neváhejte a navštivte naši webovou stránku www.kulturklub.at – Archiv časopis, nebo přímo www.kulturklub.at/archivcasopis.html.

V tomto roce na nás čeká mnoho práce s oslavou padesátého výročí založení Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku. Chystáme výstavu, koncert, přednášky, pódiovou diskusi a mnoho dalšího. O všem se postupně dozvíte v dalších vydáních klubového časopisu nebo na naší domácí stránce www.kulturklub.at.

Přejeme příjemné chvíle nad stránkami *Kulturního klubu*,

redakce a Helena Baslerová

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku / Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken in Österreich

Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku

Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler),
Mohsgasse 30/9, 1030 Wien

Redakční příprava a sazba: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha
Tisk: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Medieninhaber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Herausgeber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich

(Ing. Helena Basler), Mohsgasse 30/9, 1030 Wien

Verlagsort: 1030 Wien

Hersteller und Herstellungsort: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha &
Quatro print, a. s., Brno, Tschechische Republik

Gefördert aus Mitteln
der Volksgruppenförderung
des Bundeskanzleramtes.

Časopis vychází
s podporou Ministerstva
zahraničních věcí ČR.

Redakce: Mohsgasse 30/9, 1030 Wien, mobil (od 10:00): 0043-0-664 97 33 764, fax:
0043-1-79 88 454, e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: ing. Helena Basler

Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. dr. Marie Brandeis

Redakce: Mag. Pavlína Böhmová-Lössl, DI Gabriela Jakelic, Anna Křivanová

Technická redakce: Ing. Kurt Mattola, Mag. Richard Basler

Redakční kruh: DI. Gabriela Jakelic, Eva Kalinová, Ludvík Kavín,

PhDr. Jiří K. Kroupa, dr. Marta Marková, Mag. Daniela Makový Nedas,

P. Václav Sládek O.Čr., DI Tomislav Vašíček

Fotografové: Mag. Richard Basler, Kurt Mattola, Mag. Eva Zemanová

Distribuce: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Časopis je vydáván s podporou Úradu
pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Dramolet č. 2 Ludvíka Kavína

Scéna je tmavá, ne-li černá: jevištní prkna, zadní stěna, boční scény i nepříliš přesahující závěsy z boků a seshora nad forbínou. Všechno je černé. Když vcházejí diváci do sálu, vidí na scéně jen úsporně nasvícenou velkou, až nadměrnou suchou haluz a zbytky jednoho okenního rámu (někde v prostoru, spíš v zadní části scény).

Těsně před začátkem minipředstavení se stmívačem zhasnou světla na torza na jevišti. Několikavteřinová napros-tá tma. V prudce rozsvíceném světle na širší střed scény stojí postava Moje Já a Moje Ty. Dvojakost postavy může být fyzicky zřejmá, nebo také ne.

Moje Já a Moje Ty (je od samého počátku prezentní svým zřejmým usilovným přemýšlením, je v jemném pohybu hlavy, trupu i rukou. Svou usilovností vyvolá v publiku napětí).

Moje Já: Spravedliví zesnuli, čistí svým přesvědčením...

Moje Ty: Jenže byli špinaví jak prasata a ryli dršťkama v zemi.

Moje Já: Ba ne! Víra je dovedla až k okamžiku vykoupení.

Moje Ty: Prašivá smrt v blátě, ve sračkách, ve vlastních zvracích.

Moje Já: Blahoslavíme je. My všichni, za které oni bojovali.

Moje Ty: Zajímalo by mě, jestli Ty zvratky, tu krev a olovo cítili ještě v okamžiku zdechnutí...

Moje Já: Smrti! Blahoslaveni jsou už teď. Tekoucími Dějinami.

Moje Ty: Ty blbe! Ještě pindej něco o blahoslavení božím.

Moje Já: Pomstěme je!

Moje Ty: Ach jo! Chceš, aby i Tobě ti druzí rozstříleli ksicht, ustřelili hlavu a zkurvili končetiny i trup?

Moje Já: Nezesnuli zbytečně. Neodešli do věčných lovišť pro nic za nic. Bojovali za nás.

Moje Ty: V placatci tu mám slivovici. Dám si a spláchnu je tak, ty naše mrtvolky. (Napije se.) Už nejsou. Vrostli do děr od granátů.

Moje Já: Abychom jejich oběti dostatečně zhodnotili a odkázali je budoucnosti, musíme, ba jsme povinováni nahlédnout do stínů, kde se stále ještě mezi námi skrývají ubožáci...

Moje Ty: Chceš tady na frontě prověřovat? Zatýkat? Odsuzovat? Zabíjet, vraždit pochybující?

Moje Já: Bolest se pojí s vážností a oběho je zapotřebí k ustavení pořádku.

Moje Ty: Kdyby tady nechcípali lidi, byla by to jen a jen pitomá komedie, fraška.

Moje Já: Povinnost bojovat, mstít, ctít zákony, a kde ještě správné zákony nejsou ustaveny, tam je zakotvit do našeho řádu.

Moje Ty: Ale takhle je to pouhopouhá tragédie. Člověk musí být rád, že ho to zatím nesmetlo, neproděravělo, nerozčtvrtilo, že mu hlava pořád ještě sedí na chrbátě.

Moje Já: Většinou jsme osvícení, víme, jak se chovat, abychom nezahlavili odkaz našich mrtvých, ale co se děje v okrajových vrstvách naší drahé vlasti, naší společnosti, to je třeba prosvítit a možná i desinfikovat.

Moje Ty: Chceš hledat zrádce? A ty odsuzovat lidovými tribunály? Nebo co vlastně chceš?

Moje Já: Nechci znovuobnovit trest smrti, to ne! I když to válka umožňuje ... nakonec. Ale musíme vědět, co se děje na okraji společnosti, a možná i v našich řadách.

Moje Ty: Víš Ty vůbec, k čemu nám byla a snad ještě je demokracie?

Moje Já: Demokracie je třtina a v poslední době třtina ve větru se klátící.

Moje Ty: Tak si jí do prdele važ a hledej, jak ji udržet i v těchhle posraných časech. Ta je totiž naší hodnotou nejvyšší, musíme i v dobách války hledat její naplnění!

Moje Já: V dobách války je čas obrácení se k bohu, třeba každý ke svému, ale snad taky právě proto je to dnes čas obrácení se k autoritám. A ty nás vyvedou k lepším zítřkům, k těm zítřkům, kde nehrozí nebezpečí, kde...

Moje Ty: Dávej si bacha! Snad taky nechceš autokracii, autoritáře, pryč od demokracie, ale zato vstříc k našim budoucím štěstíčkům, k té hovniválské kuličce?!

Moje Já: Nemáš představu o skutečných hodnotách.

Moje Ty: Tak na ty tvoje se vykašlu, z vysoka vykašlu a nechtěj, abych tu byl před lidstvem ještě vulgárnější, než už jsem byl.

Moje Já: Naše čest, naše národní hrdost, naše hrdost na výdobytky našich systémů, naše otevřenost budoucnosti, která bude a musí být skvělá nejen pro nás, ale i pro dosud neosvícené národy, to jsou naše základní požadavky.

Moje Ty: Víš co, vlez mně na záda se svou hrdostí a skvělou budoucností. Kdybys toho byl schopen, řekl bych ti, abys především myslel na lidi!!

Moje Já: Ale vždyť za mou vizí jsou uschovány – a přesto zjevné – myšlenky na lidi!

Moje Ty: Jo, já vím, na sebe myslíš, a ty rozstřílené a zbídačelé prohlašuješ za vykoupené a blahoslavené. Asi se nevyznáš ani sám v sobě. A to je blbý. Je to katastrofa!!

Slovo katastrofa je signálem pro rozsvícení plného světla na scénu, které je doprovázeno gesty bezradnosti Mého Já i Mého Ty. Každé z gest ovšem jakoby bylo z jiného světa, nebo snad jinak řečeno „z jiného bytí“. Rozpolcenost je zřejmá. Po osmi vteřinách stand up prudké zhasnutí světla na scéně a pozvolné rozsvícení v sále.

– Konec –

Po takmer jedenásti rokoch

úspešnej činnosti na poste riaditeľky Odboru kultúrnej diplomacie na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky preberá funkciu riaditeľky Slovenského inštitútu vo Viedni pani Dipl. Ing. Jana Tomková. Pretože záujem o bohatú činnosť Slovenského inštitútu je i zo strany našich čitateľov veľký, dovoľuje si naša redakcia novú riaditeľku v interview predstaviť.

Vážená pani riaditeľka, ujali ste sa novej funkcie vedenia Slovenského inštitútu vo Viedni po dvoch veľmi úspešných riaditeľoch: p. Skočeka a jeho predchodkyne p. Heribanovej. Pestrým, zaujímavým a hodnotným programom, ktorý lákal návštevníkov, sa obaja zaslúžili vysokou mierou o výbornú propagáciu Slovenska. Akým smerom sa bude uberať Vaša činnosť vo vedúcej funkcii Slovenského inštitútu a akým programom naviažete na úspešnú činnosť Vašich predchodcov?

Pozdravujem všetkých čitateľov časopisu *Kultúrny klub Čechov a Slovákov v Rakúsku*. Ďakujem za pretrvávajúci záujem o Slovenský inštitút, a tým aj o Slovensko. Teší ma to. Prácu oboch mojich predchodcov veľmi dobre poznám. Roky som viedla odbor, pod ktorý slovenské inštitúty vo svete patria, takže som mala všetky informácie o ich činnosti „z prvej ruky“.

Veľmi rada budem pokračovať v ich „šlapajach“, nadviažem na ich úspešné podujatia a plánujem ich rozšíriť o prezentáciu významných slovenských umelcov v spolupráci s renomovanými slovenskými kultúrnymi inštitúciami v oblasti hudby, výtvarného umenia, baletu a ďalších žánrov aj mimo priestorov slovenského inštitútu. Hlavne by som chcela slovenskú profesionálnu tvorbu preniesť do lokálne známych rakúskych priestorov.

Druhou mojou veľkou výzvou je spolupráca škôl, a to na oboch stranách vo veku žiakov a študentov. Mám v pláne prepojiť a spojiť školy navzájom, aby sa lepšie slovenskí a rakúski mladí žiaci a študenti spoznali, aby spoznali svoje tradície, zvyklosti. Mnohé máme podobné, viaceré odlišné, a preto sú pre obe strany veľmi zaujímavé. Túto aktivitu by som chcela zrealizovať aj mimo hlavných miest – Bratislavy a Viedne a v tomto smere som už aj prvé kroky podnikla.

Návštevníci Slovenského inštitútu si veľmi obľúbili aktivity Vašich predchodcov. Mali ste možnosť osobne sa s nimi predtým poznať a poprípade vymeniť si s nimi názor na Vašu nastávajúcu činnosť?

Ako som už spomenula, ich prácu dôkladne poznám a na viacerých podujatiach som sa aj osobne zúčastnila. Okrem toho sme boli aj v pravidelnej osobnej komunikácii. Odviedli kus veľmi dobrej práce, za čo im aj touto cestou dodatčne ďakujem.

Pred Vašou novou funkciou ste pracovali na MZVEZ SR v Bratislave ako riaditeľka Odboru kultúrnej diplomacie. Mohli by ste v skratke objasniť našim čitateľom náplň a poslanie Vašej bývalej činnosti?

Kultúrna diplomacia je neoddeliteľnou súčasťou zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky. Je nástrojom na komunikáciu s lokálnou verejnosťou a napomáha pozitívnemu vnímaniu Slovenska, čím prispieva k rozvoju

atraktivity Slovenska vo svete. To je všeobecná formulácia poslania kultúrnej diplomacie.

Ak to rozmením na drobné, tak odbor má v náplni, ako som spomenula, riadenie slovenských inštitútov a zastupiteľských úradov v oblasti umenia a kultúry, tiež podporu kultúrnych aktivít misií a generálnych konzulátov v zahraničí. Venovali sme sa tiež bilaterálnym vzťahom v oblasti kultúry a školstva vytváraním zmluvno-právnych rámcov, úzko spolupracovali s Ministerstvom kultúry SR aj ďalšími ústrednými orgánmi štátnej správy, rozvíjali sme medzinárodnú spoluprácu z hľadiska zahraničnopolitických záujmov a priorit Slovenska, vrátane spolupráce v rámci multilaterálnych zoskupení S3, V4, PCCE (Platform Culture Central Europe / Stredoeurópska kultúrna platforma) a.i.

Do náplne odboru patrila aj kooperácia s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v oblasti podpory rozvoja jej medzinárodnej spolupráce, zabezpečovali sme realizáciu štipendijnej politiky Slovenskej republiky, venovali sme sa Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisii pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru aj Zmiešanej slovensko-rakúskej komisii pre oblasť kultúry, vzdelávania a vedy, spolupracovali sme pri procesoch udeľovania štátnych a vládnych vyznamenaní pre Slovákov žijúcich v zahraničí alebo pre občanov iných krajín. Veľkou a mimoriadne dôležitou bola aj agenda krajanov – Slovákov žijúcich v zahraničí spolu s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Vytvorili sme Konceptiu postupu ministerstva v oblasti prezentácie slovenského umenia a kultúry v zahraničí na roky 2020-2024, teraz sa kreje na roky 2025-2028. Bola to široká a veľmi zaujímavá agenda s hmatateľnými a pozitívnymi výsledkami.

Tým, že ste na MZVEZ SR pracovali na poste riaditeľky Odboru kultúrnej diplomacie, bola Vaša činnosť zameraná aj na kontakty a výmenné skúsenosti so zahraničnými kolegami? S ktorými ste najviac prišli do styku a na

akom poli by bolo možné tieto vzťahy ešte zintenzívniť?

Áno, prichádzala som do kontaktu s mnohými veľvyslanectvami, aj keď našou úlohou bolo prezentovať Slovensko smerom von. Tu vo Viedni mám v pláne spolupracovať, resp. pokračovať v aktivitách s EUNICom tak, ako to už predošli riaditelia realizovali. Zaujímavé sú aj platformy V4 a Slavkovského formátu S3.

Okrem nastávajúceho pôsobenia vo Viedni, mali ste možnosť pôsobiť i v Budapešti. Bude rozdiel vo Vašej riadiacej činnosti? Týka sa dvoch trochu odlišných hlavných miest, ale historicky veľmi spojených.

Presne ako hovoríte, historicky sme veľmi prepojení, a to sa týka aj kultúry. Neplánujem robiť pri prezentácii slovenského umenia a kultúry nejaké veľké rozdiely. Jeden veľký však vidím, v Budapešti bol relatívne široký záujem o výuku slovenského jazyka, čo tu vo Viedni necítim.

Keďže prichádzate z vedúcej pozície na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí, snáď i niečo k aktuálnej európskej problematike.

Od mnohých ľudí som počula chválu na pomoc Európskej únii Slovensku. Vybudovali sa diaľnice, mnoho kultúrnych objektov bolo z fondov EÚ zrenovovaných, je viditeľná zmena v mestách i na dedinách. No nie každá finančná pomoc sa dostala do správnych rúk a bolo s ňou aj skutočne dobre naložené.

Aký je Váš názor na túto páčlivú záležitosť zo strany kultúrnej diplomacie?

S touto otázkou by bolo správnejšie obrátiť sa na MK SR, oni majú širší a kompetentnejší prehľad o toku financií z Európskej únie na Slovensko.

Ďalším páčivým problémom mladého Slovenska je, že mladá inteligencia odchádza po vyštudovaní pôsobiť do zahraničia a o návrate väčšinou už neuvažuje. Zaoberá sa týmto nová vláda a je hľadaný spôsob vytvorenia lepších pracovných i existenčných podmienok pre udržanie mladej generácie doma, resp. pre ich návrat domov?

Otázka je vysoko aktuálna, všetci zodpovední si to plne uvedomujú, že je potrebné podniknúť nevyhnutné kroky, aby talentovaní ľudia na Slovensku ostali a neodchádzali, resp. aby sa vrátili. Túto agendu má na starosti Výskumná a inovačná autorita Úradu vlády SR a Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Cieľom je do roku 2030 zvýšiť o päť percentuálnych bodov podiel talentov, ktorí by sa mohli zo zahraničia vrátiť späť na Slovensko. Slovenský inštitút sa snaží byť v rámci svojich možností nápomocný, cielene oslovujeme mladých ľudí, pozývame ich na podujatia a propagujeme Slovensko ako ich domovskú krajinu, do ktorej sa oplatí vrátiť, pretože je krásna a bohatá a môžu byť pre ňu užitoční. Musím konštatovať, že z rozhovorov možno cítiť, že viacerí rozmyšľajú nad návratom po skončení štúdia. Verím, že sa rozhodnú správne.

Ako riaditeľka inštitútu sa budete určite stretávať aj so študujúcou mládežou vo Viedni. Čo by ste im radila ako slovenská občianka zastupujúca Slovensko v zahraničí?

...aby nás prezentovali na všetkých úrovniach čo najlepšie a čo naj dôstojnejšie, lebo každý jeden Slovák v zahraničí nám robí reklamu, a to si nie vždy každý uvedomuje.

Viem, že v súčasnosti ste v zajatí nových pracovných povinností a jednaní. Dostane sa Vám trochu času pozrieť si a oboznámiť sa s krajskou tlačou vychádzajúcou v Rakúsku?

Samozrejme, nie je to prvý rozhovor, ktorý podávam práve našim krajanom. A musím povedať, že ma veľmi teší spolu súdržnosť Slovákov a Čechov v našej blízkej susednej krajine.

Preto do nového pôsobenia a realizácie plánov, propagácie Slovenska v hlavnom meste Rakúska (a nielen v ňom) prajeme Vám i Vášmu tímu veľa úspechov a tešíme sa na opätovnú dobrú spoluprácu s Kultúrnym klubom Čechov a Slovákov v Rakúsku.

Aj ja Vám, pani Jakelic, dakujem za záujem a prajem Vám osobne, Vaším čitateľom a našim všetkým krajanom, Slovákom i Čechom, veľa krásnych chvíľ v živote a keďže sa blížia Vianoce, tak ich pokojné a príjemné prežitie. Tešíme sa aj s mojím kolektívom na Vás v budúcom roku. Prvé stretnutie môže byť 22. januára na Novoročnom koncerte.

*Za rozhovor ďakuje
Dipl. Ing. Gabriela Jakelic*

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Výstava: Metamorfózy lidí a zvířat v ostravské galerii

Nejnovější tvorbu bruntálského rodáka Pavla Formana vystavuje do 11. února Galerie výtvarného umění v Ostravě. Expozice v Domě umění nabízí téměř dvacet velkoformátových pláten, která z velké části zachycují různé metamorfózy lidí a zvířat.

Malíř Pavel Forman během svého života procestoval celý svět. Pobýval v Dánsku, Holandsku, na americkém kontinentě a v Číně, aby se nakonec vrátil do Ostravy, kde už delší dobu působí jako pedagog na Katedře výtvarné výchovy Ostravské univerzity.

Jeho nejnovější výstava se jmenuje *Den noci* a prezentuje dílo z let 2018-2023. „Nejde rozhodně o nějaký poctivý průřez mojí tvorbou za poslední roky, ale spíše intuitivně vybraný kompaktní celek obrazů, které bych chtěl ukázat právě v Ostravě,“ řekl sám Forman.

Na obrazech se prolínají lidské i zvířecí figury, prostor, čas a město Ostrava. Obrazy mimo jiné zachycují atypické postavy s mnoha končetinami nebo například děti, které prorůstají se zvířaty. Obrazy jsou inspirovány street artem a pop kulturou.

„Zajímá mě, jak dalece se odlišujeme od zvířat a co s nimi máme společného. Stejně jako v bajkách se snažím dát zvířatům lidskou roli,“ dodal Forman.

Spolu s malbami Pavla Formana si návštěvníci v ostravském Domě umění mohou prohlédnout také výstavy Antonína Tomalíka, Jaroslava Kapce a také komorní výstavu *Žena v proměnách času* v Kabinetu grafiky a Výstavu jednoho díla ze sbírky GVUO, která aktuálně prezentuje malbu Bedřicha Dlouhého *Ulička odvahy*, jejímž kurátorem se stal designér obuvi Oldřich Voyta. (mk)

Manty obrovské nad centrem Olomouce: instalace Michala Trpáka

Až do konce září se budov nad Opletalovou ulicí v centru Olomouce vznášet manty obrovské. Plastiky z perforované oceli, které jejich autor Michal Trpák nazval *Andělé moří*, jsou součástí mezinárodního sochařského festivalu Sculpture Line. Sculpture Line probíhala např. v minulém roce v pětadvaceti městech šesti zemí. Olomouc je jeho součástí od roku 2018.

Tématem 17. ročníku sochařského festivalu Umění ve městě je VĚDOMÍ HMOTY – zkoumání sochy jako média pro zhmotnění nehmotného.

17. ročník festivalu Umění ve městě 2024 se bude konat od 13. června do 30. září 2024. Vernisáž celého festivalu proběhne 13. června 2024 v Českých Budějovicích. Lokality a jejich počet se každý rok mírně liší, pro rok 2024 budou známa v první čtvrtině roku.

Festival Umění ve městě patří mezi největší sochařské festivaly v České republice. Pravidelně od roku 2008 vstupuje každé léto do veřejného prostoru jihočeských měst, obcí a krajiny se sochařskými a výtvarnými intervencemi od současných českých i zahraničních výtvarníků. Je to výstava, kterou může navštívit každý. Výstava, která není omezena vstupem ani otevírací dobou.

Exponáty zasazené do živého města, krajiny, veřejného prostoru přicházejí za divákem a umožňují mu tak vidět známá zákoutí novými očima, každá socha nachází svou vlastní galerii v místě, kde je nainstalována, a příběh sochy se propojuje s příběhem místa.

Více na www.umenivemeste.cz.

Burianův žák vystavuje obrazy Indiánů

Obrazy s Indiány, především s legendárním náčelníkem Apačů Vinnetouem a jeho bílým bratrem Old Shatterhandem, ale i s dalšími hrdiny příběhů spisovatele Karla Maye, vystavuje v Muzeu Zdeňka Buriana ve Štramberku jeho žák, výtvarník a ilustrátor Miroslav Pospíšil. K odkazu velkého mistra, který vytvořil přes 10 000 ilustrací a obrazů, se hrdě hlásí.

Perličkou na výstavě jsou Pospíšilovy tři olejomalby vytvořené podle Burianových perokreseb. Milovníci mayo-vek ihned poznají, že jde o scény z příběhů *Syn lovce medvědů* a *Duch Llana Estacada*.

„Je pro mě obrovskou ctí, že můžu vystavovat jen kousek od místa, kde Burian žil,“ řekl Pospíšil. Na jednom z obrazů zachytil sebe i se svým učitelem; na plátně coby mladík nesměle nakukuje Burianovi přes rameno a sleduje, jak mistr tvoří.

Pospíšilova výstava se jmenuje *70 let dobrodružství* a koná se k loňským sedmdesátinám výtvarníka žijícího ve Velké Bíteši na Žďársku. Umělec na ni vybral téměř čtyřicet svých nejlepších děl.

Na výstavě je k vidění i jeho rozměrný plakát, který namaloval pro Westernové městečko v Boskovicích, a to pro představení *Poklad na Stříbrném jezeře*, což je neslavnější z příběhů o náčelníku Vinnetouovi a Old Shatterhandovi.

Indiáni, spisovatel Karel May a ilustrátor Zdeněk Burian se pro Pospíšila stali láskou na celý život. S legendárním ilustrátorem se znal a od roku 1975 byl pravidelným návštěvníkem v jeho ateliéru v Praze. Byl prostě natolik

Výtvarník Miroslav Pospíšil se svou ženou Jiřinou na své výstavě, v pozadí jediná výjimka mezi jeho milovanými Indiány – portrét Jaromíra Jágra

okouzlen jeho pracemi, že si jej tam našel a zajel ho pozdravit. Burian ho ale pozval do ateliéru, a tak vzniklo jejich přátelství.

„Zdeněk Burian byl velice vstřícný, takže jsem brzy ztratil respekt a vyptával jsem se ho na spoustu věcí. Později těch návštěv bylo mnoho. Bohužel jsem neměl fotoaparát, abych si mohl ty zážitky nafotit. Právě proto jsem si namaloval obraz, na němž jsme oba,“ uvedl Pospíšil.

Výstava *70 let dobrodružství* se koná do konce února 2024 ve Štramberku, kde se scházejí členové Společnosti přátel Zdeňka Buriana. Jedná se o více než padesátičlennou skupinu jeho fanoušků, kteří si připomínají jeho práce, pořádají výstavy, besídky a nejrůznější projekce tak, aby odkaz Zdeňka Buriana zůstal nadále živý. Miroslav Pospíšil je samozřejmě jejím členem.

Ateliér ve Velké Bíteši je plný obrazů s Indiány a lovci putujícími divočinou. Díla připomínají nejen příběhy Karla Maye, ale i Jamese Fenimora Coopera nebo Jacka Londona. Jen jediný z obrazů do tematického ladění výstavy ve Štramberku nezapadá – jde o portrét hokejisty Jardy Jágra i se znaky klubů, za které kdy hrál. Prý jej jednou dostane od Pospíšila jako dárek. (mk)

Zemřel výtvarník Jiří Neuwirt

Ve věku pětasedmdesáti let zemřel v Ostravě grafik, malíř a ilustrátor Jiří Neuwirt. Umělec se dlouhodobě potýkal se závažným onkologickým onemocněním, kterému nakonec podlehl. Posledních dvacet dní svého života strávil v ostravském Hospici svatého Lukáše, kde také 10. ledna zemřel v kruhu svých blízkých.

Jiří Neuwirt absolvoval Střední umělecko-průmyslovou školu v Brně, od konce

šedesátých let se věnoval uměleckému kovářství a medailérství, později se ale více zaměřil na grafiku. Zájem o literaturu ho pak přivedl i ke knižním ilustracím.

Byl členem ostravského výtvarného spolku Nová věc, který je součástí Unie výtvarných umělců ČR. Působil také jako pedagog na Střední umělecké škole v Ostravě a na soukromé škole Ave Art. Během svého života uspořádal desítky samostatných výstav.

JUBILEA

Ivan Steiger 80

Výtvarník, karikaturista a malíř Ivan Steiger, který 26. ledna oslavil 85. narozeniny, se proslavil i ve světě. Je také filmovým a televizním dramaturgem, scenáristou a majitelem jedné z největších sbírek historických hraček. V roce 1969 odešel do Mnichova, kreslil pro *Süddeutsche Zeitung* či pro *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, kde do roku 2011 uveřejnil na 9 000 kreseb. Z protiokupačního karikaturisty se postupně stal univerzálním německým kreslířem. Rozsah jeho práce je úctyhodný. Jeho drobné a prosté kresby se objevily v řadě světových novin jako listy *La*

Stampa, International Herald Tribune, L'Unita, Le Figaro, The Times, Die Welt a dalšími.

Mezi Steigerova nejvýznamnější díla patří soubor kreslených ilustrací k Biblii. Ilustroval knihy Oty Filipa, Karla Kryla a několik sbírek vtipů a anekdot. Sbírkou anekdot o Radiu Jerevan také sám napsal. Jako autor i režisér zrealizoval řadu krátkých i hraných filmů, v posledních letech maluje též obrazy. Po roce 1980 začal Steiger se sbíráním hraček, ceněnou sbírku poté zpřístupnil v Mnichově a Praze.

Pražský rodák Steiger (* 1939) studoval na FAMU dramaturgii a scenáristiku a psal básně a povídky. Od roku 1961 začal kreslit pro *Literární noviny* a jeho kresby se začaly objevovat i v zahraničních časopisech a novinách. Jeho kresba pařezu, z něhož vyrůstá malá květinka, se stala ve světě jedním ze symbolů okupace.

Steiger byl v roce 2009 oceněn Zásluhým křížem Spolkové republiky a českou medailí Za zásluhy. V roce 2014 měl výtvarník v pražském Mánesu retrospektivní výstavu.

Petr Brožka (* 9. 1. 1974, České Budějovice)

Petr Brožka je malíř a pedagog. Po studiu na Střední průmyslové škole keramické v Bechyni odešel do Brna, kde absolvoval Fakultu výtvarných umění při VUT, je absolventem Ateliéru konceptuálních tendencí ateliér Intermedia Petra Kvíčaly. Od roku 2009 působí jako odborný asistent na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Zaměřuje se převážně na multimediální tvorbu, fotografii a malbu.

Petr Brožka je umělecký solitér, jehož uvažování je nevypočitatelné. Vytváří počouchlé transplantace prvků, ze kterých uspořádává nečekané obrazové situace. Rozpoznat, jaké motivy stojí za jejich vznikem, je náročné. Ve své tvorbě praktikuje určitý odstup a žánrovou koláž, k níž nachází vizuálně výrazný materiál se stopou lichých emocí. Tento postup je možné sledovat v sériích fotografií „šedesátky“, „sedmdesátky“ a „devadesátky“. Zrcadlením ikonických fotografií českých filmových celebrit šedesátých let demonizuje jejich podoby a smývá z nich populární zobrazivost. Výsledek pak konfrontuje s jejich oslavnými životopisy. V cyklu „sedmdesátky“ vytváří přitažlivý fotografický informel, pod nímž se opět valí pomyslná temná strana. Dokladem dlouhodobého obdivu k art brut je již série obrazů *Kaprun*, kterou vytvořil kolem roku 2003. Připomínají „skejt ornamentální kubismus“, s nímž si člověk opět na první pohled neví rady. Jeho obrazy se tak vyznačují výpůjčkami a mícháním nejrůznějších jazyků a postupů abstraktního výtvarného projevu modernistické éry a zároveň v sobě mají něco z „ikonografie“ snowboardového designu. Barevnost obrazů může vzdáleně připomenout styl „graffiti“, ale jejich forma je bližší spíše jakési pseudoinsitní variantě kubismu. Právě Brožkova originalita, s níž je schopen sjednotit tyto disparátní prvky do smysluplného celku, přesvědčuje o přínosu takového pojetí v současné době.

Jednou z jeho nejstálejších inspirací je moment trapna. S ním zřetelně pracuje v remixu nedokončeného filmu Jiřího Suchého *Sekta*. V dlouhých smyčkách zdůrazňuje oplzlou zdanlivě intelektuální erotiky v podobě oblečené pornografie, kterou je snímek nasycen až na hranici snesitelnosti. Erotickým fetišem se stávají i věty, které se v něm objevují: „Na střeše světa sedí panna bledá, tichá jak věta, vyslovit se nedá.“ S podobnou podvratností pracuje s video-

Petr Brožka: *Godzilla*

klipem Petra Nováka *Dětský oči*, z něhož vytváří scénu pro hrůznou fantazii. Čitelnost jeho záměrů vychází více najevo ve filmech než ve statických obrazech. Přesto jsou jeho postupy a záměry obestřené tajemstvím, které jeho práci činí přitažlivou. Za jistou odměřeností a možná i obdivem k uměřenosti lze vycítit člověka, který nedovede být bez dlouhodobých vazeb na přátele, což může mít i vliv na jeho kurátorskou činnost v galerii D9 v Českých Budějovicích. Excesy a snaha provokovat má v Brožkových pracích neškodnou až roztomilou podobu. Vytváření tajenek a pastí na diváka je pro něj tím nejdůležitějším – zvidavou klukovskou hrou. Petr Brožka je zastoupen v soukromých i veřejných sbírkách.

Kryštof Rybák (* 24. 2. 1979, Praha)

Kryštof Rybák je absolventem Akademie výtvarného umění v Praze, ateliéru J. Hendrycha, kombinuje sklo a klasické

Kryštof Rybák: *Miláček IV.*, 2007, bronz

materiály bronz, zlato. Své tvůrčí záměry realizuje v malbě, sochách a plastikách z tradičních materiálů a taveného skla. V uměleckém jazyce Kryštofa Rybáka se protнула zkušenost jeho otce, významného českého skláře Jaromíra Rybáka, se znalostmi získanými studiem na AVU v Praze. Zmíněné formující vlivy se v jeho tvorbě propojily se zvýšenou senzitivitou pro aktuální tendence v sochařství i v současném designu. Pohrává si s nejrůznějšími alternativami výtvarných forem a prozkoumává možnosti materiálů od kovů, plastů, kompozit po tavené sklo.

Autor svérázně pojímá zvířecí motivy, kterými se inspirokuje ve svých skleněných artefaktech. Počáteční pojmání živočišného motivu autor lehce a ironicky transformuje do svých skleněných, abstraktních, zdánlivých „bezpředmětů“. V Liberci vystavil dílo jakéhosi domácího mazlíčka. S touto plastikou byl Kryštof Rybák nominován do užšího výběru na Cenu Národní galerie 333. Rybák miluje klasické modelování, ale uvědomuje si, že je v 21. století nemožné produkovat sochy v duchu realismu století devatenáctého.

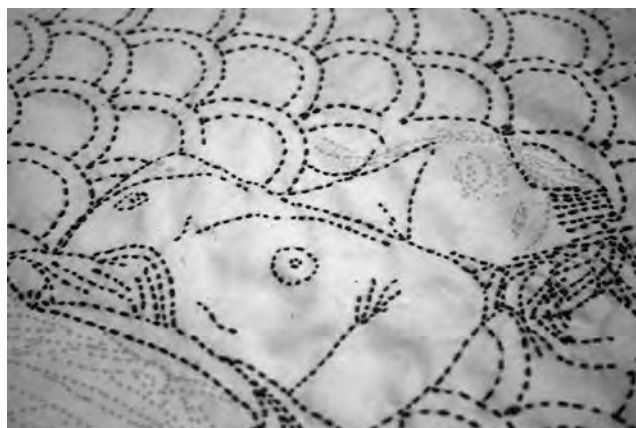
Vystavoval na mnoha samostatných a společných výstavách v tuzemsku i zahraničí (Bulharsko, Francie, Holandsko, Německo, Rakousko, Tchaj-wan, USA). Zúčastnil se odborných symposií v Česku, Španělsku a USA. Za pozornost stojí i jeho účast na realizaci (spolu se svým otcem Jaromírem Rybákem v letech 2003-2004) sochy Betlém na hradě Bezdruzice. Jde o největší skleněný betlém z taveného skla na světě. Žije a pracuje v Praze.

Radka Müllerová (* 7. 1. 1974, Teplice)

Výtvarnice Radka Müllerová absolvovala Střední umělecko-průmyslovou školu sklářskou v Železném Brodě, vystudovala Akademii výtvarných umění v Praze, ateliér grafiky (V. Kokolia), ateliér intermediální tvorby (M. Knížák). Žije s rodinou v Teplicích a pracuje s novými médii, digitální fotografií a instalací většinou se sociálním podtextem.

Působí jako učitelka výtvarné výchovy na Gymnáziu Duchcov a též na UJEP, též na ZUŠ v Teplicích. Podílela na výstavě účastnic kurzů Japonského malování v Seumeho kapli. Právě vedení výtvarných kurzů je další její aktivitou.

Radka Müllerová prožila šest let v Japonsku, kde se seznámila s technikou japonského malování a naučila se jí tak, že získala uznání na řadě výstav v největších japonských městech. Na svých kurzech a workshopech nyní předává své zkušenosti zejména pedagogickým pracovníkům a studentům. Seznamuje je se základními postupy tradiční malby, ale také například se základy japonské filozofie

Radka Müllerová, výšivka japonskou technikou sashiko, 2016

a jejího vnímání světa, které je založeno na jednoduchosti a s malováním přímo souvisí.

„Proces vytváření japonských obrazů je v podobném duchu jako jóga, kdy vědomě prožíváte každý prováděný tah štětcem,“ říká Radka Müllerová.

Michal Novotný - MICL (* 20. 2. 1969, Brno)

MICL, civilním jménem Michal Novotný, je současný český sochař a malíř. V letech 1992-1997 studoval na AVU v Praze v oboru malířství, sochařství a nových médií (K. Nepraš, J. Načeradský, J. David). V roce 1996 absolvoval studijní pobyt na École des Beaux Arts Aix-en-Provence ve Francii. Byl zákládajícím členem skupiny Luxus (1995), jejíž členové si ve svém programu vytyčili přiměřené honorování umění, a aktuálně je členem skupiny Natvrdlí, název odráží pozici malířů pracujících se starým médiem obrazu.

Michal Novotný je představitelem současné realistické malby s prvky osobitého humoru s magickými rysy. V jeho díle není malířství a sochařství odděleno, maluje sochy, které vytvořil, a také ty, jejichž podoba se mu již ustálila ve vědomí a čekají na realizaci. To můžeme vidět v cyklu „zlato-černých“ obrazů, kde redukce barevnosti, neapolská žluť a černá barva umožňuje pracovat sochařsky, objemově. Ve své tvorbě se pohybuje na rozhraní pohádkových motivů a snu, aniž by rezignoval na groteskní vyznění. Mořské a atlantické vize jsou intenzivní barvami i prožitkem, vše je často zdůrazněno vitální žlutou nebo modrou barvou. V jiných obrazech vyjadřuje realitu dnešního světa, se smyslem pro humor a nadsázku s mírnou ironií. Michal Novotný je realista, ale s realitou zachází velmi svobodně. Nespoutaná fantazie a radost z plnohodnotné existence lidského bytí nám naznačuje, že bez vize, bez snu a naděje není nic.

„Hodně maluju lidi, jejich velké a malé příběhy, nebo jen tak mraky, vesmír a bubliny, někdy taky zeleninu a rostliny nebo prkna, a ještě chci každý rok udělat jednu velkou sochu,“ říká Michal Novotný. „Cykly se vracejí, neboť rozvíjení a řízení jedinečnosti je pořádná dřina. Nastavit vlastní kurs znamená pro jedince ustavit sám sebe jako náboženství, stát, firmu, informační síť a neurologický kosmos, vy-

Michal Novotný: *Telefon*, 2009, pryskyřice

budovat si vlastní styl.“ Je autorem mimo jiné mnoha realizací v architektuře. Jeho dílo je zastoupeno v mnoha soukromých i veřejných sbírkách v Čechách i v zahraničí. Žije a pracuje v Praze a Lededku.

Vratislav Varmuža (* 13. 1. 1934, Spytihněv)

Vratislav Varmuža je český výtvarník, sochař a vysokoškolský pedagog. Zabývá se keramikou, grafikou, malbou, kresbou a instalacemi. Vytvořil řadu realizací v architektuře. V roce 1953 maturoval na Obchodní akademii a poté studuje na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti. Jeho studium pokračuje na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, obor výtvarná výchova a ruský jazyk. Po dvou letech učitelování ruštiny a tělesné výchovy na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti se stěhuje do Ostravy, kde vyučuje na výtvarném oboru LŠU. Po roce 1968 působí na katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty v Ostravě. Po návštěvě USA je ze školství vyhozen, pak pět let invalidně penzionován. Od roku 1990 je odborným asistentem na Pedagogické fakultě, o rok později je habilitován na docenta. Na Ostravské univerzitě od roku 2004 působí jako vedoucí ateliéru keramiky. Žije a pracuje v Ostravě. Jeho manželkou byla matematická Alena Varmužová.

Účast na sympoziích a plenérech: Olomouc (1996, 2004), Český Krumlov (1997), Mikołow (2001, 2003, 2004, 2006, 2009, 2013), Krnov (2004), Mezinárodní plenér Olkusz (2005, 2007, 2008, 2013), Mezinárodní konfrontace Jastrzębie-Zdrój (2006, 2008, 2013).

Vratislav Varmuža: *Karcer II.*, 1967

Zastoupení ve sbírkách: Galerie výtvarného umění v Ostravě, Státní galerie ve Zlíně, Slezské muzeum v Opavě, Vlastivědné muzeum v Olomouci, Galerie Slovákého muzea v Uherském Hradišti a soukromé sbírky doma i v zahraničí.

Jozef Barinka (5. 1. 1944, Sasinkovo – 21. 2. 2023)
Jozef Barinka patril medzi významných tvorcov moderného slovenského sochárstva 20. storočia. Do povedomia verejnosti sa dostal aj ako autor kolekcie trofejí pre Slovenský zväz ľadového hokeja.

Barinka pôsobil ako pedagóg na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, bol vedúci ateliéru sochárskej prípravy pre reštaurátorov. Vyučoval aj na Akadémii umení v Banskej Bystrici. Jeho prvým významným dielom bol pamätník SNP v Malackách, postavený pred základnou školou v roku 1970.

Už ako študent vystavoval v roku 1966 v Antverpách a v Mexiku. Je tiež autorom sochy *Zrod* na Beňadickej ulici, pamätnej tabule prof. Juraja Hronca v budove Ekonomickej univerzity na Dolnozemskej ceste, sochy Vladimíra Dzurillu pred hokejovým štadiónom v Ružinove či *Pamätníka obetiam komunizmu* na Jakubovom námestí a ďalších diel. Patril k tvorcom, ktorí sa zúčastnili na sochárskych európskych prehliadkach a výstavách. Od roku 1975 sa pravidelne zúčastňoval na svetovej prehliadke medailérov FIDEM, vystavoval v poľskej Vroclavi na kolektívnej výstave umelcov krajín V4.

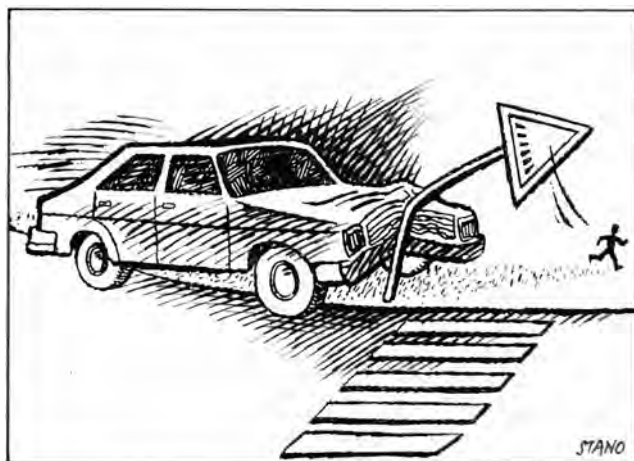
Jozef Barinka: *Oko*, 2005, kameň

Zuzana Lörcinc: *Hrdzavá*, 2006, drát

Zuzana Lörcinc (* 19. 2. 1954, Bratislava)
Studia: 1979-1985 AVU v Praze (profesor L. Čepelák, V. Večeřa). Venuje se grafice, kresbě, ilustraci, sochařství, vytváří objekty z drátů, šamotu a vlastnoručně vyrobeného papíru. Učí na střední umělecké škole SŠ DUKE Náhorní v Praze.

Milan Stano (* 20. 1. 1949, Kálnica pri Novom Meste nad Váhom)
Milan Stano je známy karikaturista, grafik, maliar a vydavateľ nezávislého humoristicko-satirického dvojtyždenníka *Kocúrko*. V rokoch 1964-1968 absolvoval Strední školu umeleckého priemyslu – grafika. Poslední výstava širokospektrálneho umelca Milana Stano prebehla v novomest-

skej Galérii kresleného humoru, a to monotematická výstava *Synagógy – kultúrne dedičstvo Slovenska*. Návštevníci expozície a priaznivci histórie mohli vďaka Milanovi Stanovi vidieť takmer päťdesiat olejomalieb predovšetkým existujúcich slovenských synagóg. Autor bravúrne zachytil rôzne stavebné štýly, v ktorých boli tieto architektonické skvosty, určené na konanie židovských náboženských zhromaždení a náboženského vyučovania, vybudované. V jeho dielach nechýba ani dodnes existujúca synagóga v Trenčíne, ale ani synagóga v Novom Meste nad Váhom, ktorú počas 2. svetovej vojny zničila bomba.

„Vždy ma inšpirovali magické miesta. Cítim, ako z nich vyžaruje duchovno, tajomno a krása. Pochodil som mnoho krajín po celom svete, maľoval som aj kresťanské chrámy a katedrály v mnohých krajinách sveta. No vždy sa vraciam na Slovensko, k našim evanjelickým, katolíckym, gréckokatolíckym kostolom, kostolíkom, k synagógam. Modlitebniam dreveným či murovaným kaplnkám, božím mukám a sakrálnym stavbám s jednoduchou či zložitou architektúrou.“

Miloslav Vladovič (* 9. 1. 1964, Smolenice)

Štúdium: SVŠT, Stavebná fakulta (odbor pozemné stavby), Bratislava. Kreslený humor začal publikovať od roku 1982.

VZPOMÍNKA

Štefan Hudzík

Štefan Hudzík sa narodil 28. januára 1954 v Spišskom Štiavniku. V rokoch 1963-1973 navštevoval Strednú školu umeleckého priemyslu v Bratislave v odbore rezbárstvo u L. Korkoša. V štúdiu pokračoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave v odbore figurálne sochárstvo u Jána Kulicha, v poslednom ročníku získal cenu Martina Benku. Od roku 1996 pôsobí ako pedagóg na Strednej priemyselnej škole drevárskej v Spišskej Novej Vsi. Pre jeho sochársku tvorbu je charakteristický historický portrét a tiež reliéfy s náboženskou tematikou. Vo svojich dielach prechádzal z realistického zobrazenia do abstrakcie, čím sa jeho diela stali nadčasovými.

Jeho diela sú zastúpené v zbierkach Spišského múzea v Levoči, Galérie umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi, Tatranskej galérie v Poprade, Slovenskej národnej galérii v Bratislave, Biskupského úradu v Spišskom Podhradí

Štefan Hudzík: *Nad živým plotom*, 2002, bronz

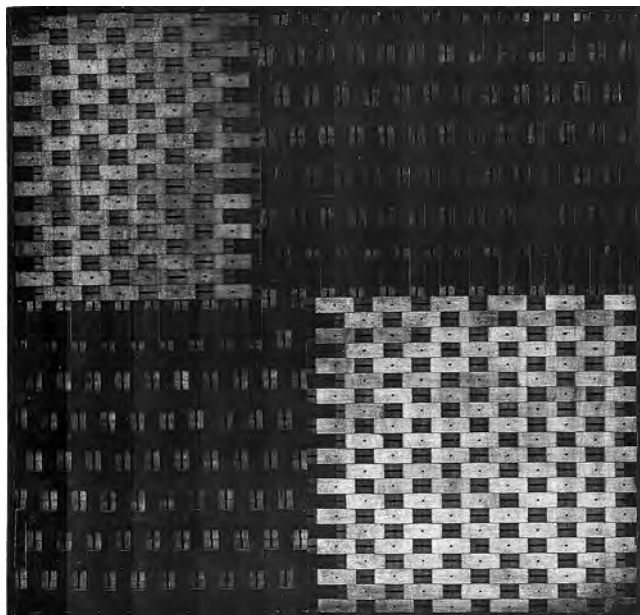
a v súkromných zbierkach doma i v zahraničí. Realizoval monumentálne práce v architektúre vo viacerých mestách a obciach na Spiši a tiež pamätné medaile s cirkevnou tematikou. Žil a tvoril v Spišskom Štiavniku, kde nečakane zomrel 4. 4. 2017 vo veku 63 rokov.

Svatoslav Böhm (12. 2. 1934, Žďár nad Sázavou – 6. 1. 2023)

V letech 1950-1954 Svatoslav Böhm studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Brně. Byl členem Unie výtvarných umělců České republiky, zakládajícím členem mezinárodního sdružení Klubu konkrétníků (1968), skupiny a13 (volné sdružení výtvarníků v Krnově) a bývalého uměleckého sdružení Kontrast v Ostravě. Jeho díla jsou zastoupena ve veřejných a soukromých sbírkách v České republice a zahraničí. Je autorem řady monumentálních realizací uměleckých děl v architektuře, interiéru, také celé řady plakátů, knižních přebalů a ilustrací, grafických úprav knih, firemních značek a logotypů, návrhů a realizací expozic ve výstavnictví. Ve volné tvorbě se věnoval kresbě, grafice, ale především dřevěným reliéfům – objektům.

Pro tvorbu experimentátora Svatoslava Böhma jsou typické především originální dřevěné reliéfy. Böhm ale svou tvůrčí pozornost věnoval také grafické úpravě knih a různým architektonickým realizacím. Böhmův zájem o typografii, knižní ilustrace a obálky knih se promítl také do plakátové tvorby nebo orientačních systémů a značek. S příchodem normalizace pak Böhm opouští progresivně pojaté dřevěné reliéfy a soustředil se spíše na politicky neutrální grafické práce a ilustrace.

V oblasti tvorby v architektuře najdeme například Böhmovy návrhy na výzdobu budovy Československé televize v Ostravě, výzdobu Lázní Jeseník nebo pro vstupní prostor čističky odpadních vod v Bruntále. Svatoslav Böhm je také

Svatoslav Böhm: *Schémata myšlení*, 1967

autorem dekorativního řešení tunelu ve vodní elektrárně Dlouhé Stráně, kde pro výzdobu ve tvaru kruhů použil netradiční materiál – barevné letecké fólie.

V roce 1997 se ateliérem Svatoslava Böhma prohnala povodeň a mnoho děl poškodila, některá úplně zničila. Díky zásahu Musea Kampa se v průběhu let 2020 a 2021 podařilo mnohá díla zachránit. Zařazením tvorby Svatoslava Böhma do odborného zájmu i sbírkového fondu prokázalo Museum Kampa nejen osobní respekt a úctu k tvůrci, ale také profesionální snahu uchovat tento specifický příklad nekonstruktivního umění pod záštitou paměťové instituce.

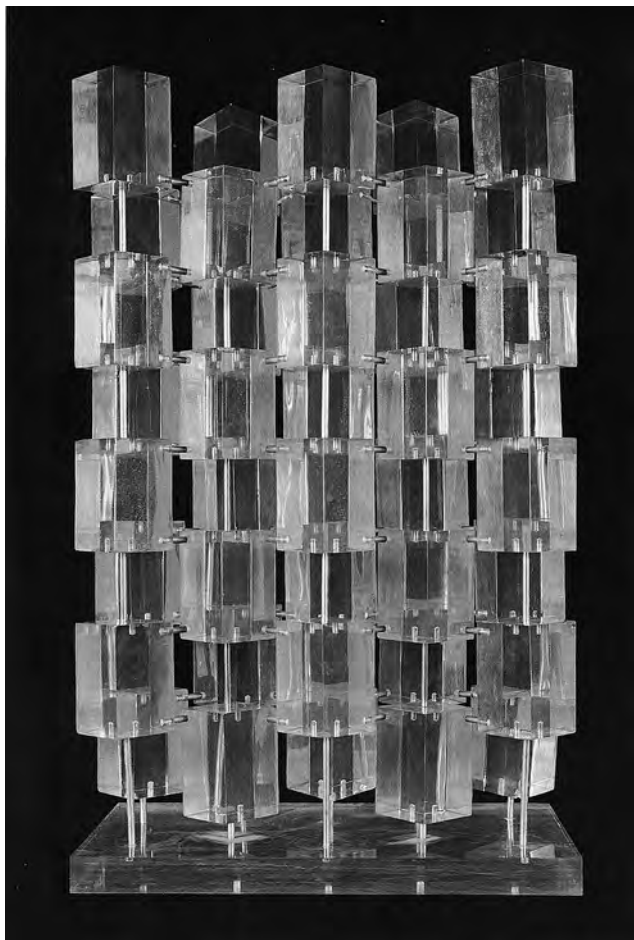
Poslední výstava krnovského rodáka v roce 2023 proběhla v Galerii výtvarného umění v Ostravě (GVUO). Výstava představila několik desítek uměleckých děl Svatoslava Böhma, především dřevěné reliéfy, návrhy pro architekturu, obrazy, kresby a experimentální grafické tisky. Na podlahu umístili kurátoři citace Svatoslava Böhma.

„Nejistota a omyly. To je to, co vás žene stále dopředu,“ říkal jeden z nich.

Tamara Klimová (19. 1. 1922, Moravská Ostrava – 28. 1. 2004, Bratislava)

Tamara Klimová bola slovenská výtvarníčka. V rokoch 1940-1944 študovala na Škole umeleckých remesiel v Brne, po maturite pokračovala na Vysoké škole umeleckopriemyselnej v Prahe (profesori Jan Bauch a Emil Filla). Tu sa zoznámila so svojim budúcim manželom Alojzom Klimom (1922-2000). Spolu patrili k zakladateľom slovenského geometrického umenia. Koncom 50. rokov sa stala členkou Skupiny 4 a od roku 1967 bola členkou Klubu konkretistov existujúceho do roku 1971. V 70. rokoch sa začala venovať serigrafii a v 90. rokoch tvorbe nízkoreliéfnych objektov.

Od roku 1952 vystavovala doma aj v zahraničí – Žilina, Jihlava, Praha, Karlove Vary, Bratislava, Stuttgart, Florencia, Rím, Turín, Londýn či Medzinárodné trienále v Osake v roku 1994 (spolu s manželom). V roku 1989 mali s manželom súbornú výstavu v Galérii hlavného mesta Bratislavy, ktorá bola inštalovaná aj v Žiline, Brne a Liberci.

Tamara Klimová: *Priestorová štruktúra*, 1969

Na rozdiel od niektorých z jej bývalých kolegyň zo Skupiny 4, v kontexte ktorej vystavovala pred zapojením sa do aktivít Klubu konkretistov, sa nedala zlákať k návratu do vôd figurácie, ktorá bola v období „normalizácie“ poplatná lacnej podobe umenia reálneho socializmu. Jej kompozície, najmä grafiky, kresby, koláže a objekty, napovedajú variabilitu možností, ktoré jazyk geometrie invenčnej umelkyni jej talentu prináša.

Svatopluk Slovenčík (3. 1. 1934, Malenovice u Zlína – 17. 8. 1999, Malenovice u Zlína)

Svatopluk Slovenčík byl výtvarník, malíř, grafik a pedagog. Vyučil se v Thunské továrně na porcelán v Klášterci nad Ohří (1949-1951), absolvoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti (1957-1961) a Akademii výtvarných umění v Praze (1962-1968). Působil ve Výstavnictví Gottwaldov (1961-1962), jako pedagog na Akademii výtvarných umění v Praze, na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti (1988-1999), Vyšší odborné škole umění ve Zlíně (1994-1999). Stál u obnovení Vyšší odborné školy umění ve Zlíně a zrodu trienále Prostor Zlín. Zabýval se abstraktní malbou, často v odstínech žluté nebo cihlové s černým podkladem. Byl členem redakční rady *Prostoru Zlín*.

Vlastislav Vaculka (3. 1. 1914, Jarošov u Uherského Hradiště – 27. 9. 1977, Uherské Hradiště)

Vlastislav Vaculka studoval na ukrajinské Akademii v Praze, následovala studia na pražské Akademii výtvarných umění

u prof. Nowaka, J. Obrovského a M. Švabinského. Nejdříve se orientoval na městská zákoutí, ve čtyřicátých letech tvořil imaginativní kresby a obrazy pod vlivem surrealismu. Velkou inspirací mu bylo Slovácko a folklórní tematika. V padesátých letech pod tlakem režimu musel přestat malovat, začal se věnovat keramické tvorbě. V šedesátých letech se v jeho tvorbě objevuje často motiv hlavy. Od roku 1963 se zabýval plastikou. V normalizačním období měl zákaz vystavovat a působit jako pedagog.

V závěru života se věnoval tvorbě žánrových výjevů, příležitostně i krajinomalbě. Od roku 1969 až do odchodu do důchodu v roce 1974 vyučoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti. V roce 1970 začal umělecky spolupracovat s akademickým sochařem Otmarem Olivou, který tam patřil k jeho žákům.

Dne 27. září 1977 zemřel na následky infarktu poté, co u něj doma byla provedena domovní prohlídka jako důsledek udání, že ilustroval samizdatovou sbírku básní Jana Skácela. Pohřben byl v rodinné hrobce na hlavním městském hřbitově v Mařaticích.

Jeho manželkou byla malířka, sochařka a výtvarnice Ida Vaculková.

Josef Ferdinand Hetteš (12. 1. 1864, Jičíněves – 31. 12. 1927, Praha)

Josef Ferdinand Hetteš byl český malíř obrazů historických a náboženských žánrů, portrétista a ilustrátor. V letech 1881-1888 vystudoval monumentální malířství na pražské malířské akademii v ateliéru Františka Sequense, Antonína Lhoty a Maxe Pirnera. Byl spoluzakladatelem Spolku výtvarných umělců Mánes a jeho prvním jednatelem. Podle vzpomínek Maryny Alšové byl přítelem jejího otce Mikoláše Alše, kterého často navštěvoval. Tvořil kresby pro různé české časopisy a publikace. Ilustroval různé spisy a romány. Kromě toho maloval podobizny, pražské žánrové figury a žánrové náměty ze 17. století.

Vojtěch Sucharda (16. 1. 1884, Nová Paka – 31. 10. 1968, Praha)

Vojtěch Sucharda byl český sochař, řezbář, restaurátor a loutkář, který navázal na lidové řezbářské tradice Podkrkonoší a sochařskou a řezbářskou dílnu svých předků. Spolupracoval na dostavbě katedrály sv. Víta na Pražském hradě, založil divadlo Říše loutek a jako restaurátor se podílel na opravách orloje na Staroměstské radnici v Praze.

Vojtěch Sucharda pocházel z uměleckého rodu Suchardů z Nové Paky, kde se z generace na generaci dědilo řezbářské a sochařské řemeslo. Absolvoval pražskou Uměleckoprůmyslovou školu a několik let spolupracoval se svým starším bratrem Stanislavem (1866-1916), díky němuž se Vojtěch dostal i k dalším prestižním zakázkám, například na výzdobě muzea v Hradci Králové či paláce Koruna na Václavském náměstí, Hlavního nádraží a dalších budov v Praze. Záhy se ale proslavil také jako samostatný řezbář, loutkář a restaurátor. V roce 1907 začal pracovat na dostavbě katedrály sv. Víta na Pražském hradě. Sucharda je autorem 250 novogotických hlavic sloupů s rostlinnými, zvířecími i figurálními motivy, vytvořil také řadu reliéfů v interiérech chrámu i na jeho průčelí.

Za první světové války po čtyřech měsících padl do ruského zajetí. Do Prahy se vrátil až roku 1918 a o rok později společně s manželkou Annou, někdejší spolužačkou

z Uměleckoprůmyslové školy, založili loutkové divadlo Říše loutek. Pro scénu, která od roku 1928 sídlí v Městské knihovně v Praze, vytvořil 350 loutek a výpravu pro 137 her. Dál se věnoval i restaurování plastik, například pro pražskou Loretu, a podílel se také na rekonstrukci orloje na Staroměstské radnici.

V Říši loutek Sucharda působil jako principál a umělecký vedoucí až do roku 1956. Zemřel 31. října 1968 a je pochován v rodinné hrobce na hřbitově v Nové Pace.

Dcerou Vojtěcha a Anny Suchardových byla malířka a grafička Anna Podzemná-Suchardová (1909-1996), jejich vnučkou je malířka, grafička a restaurátorka Radana Hamsíková (* 1941).

Maxmilián Pirner (13. 2. 1854, Sušice – 2. 4. 1924, Praha)
Maxmilián Pirner byl malíř a profesor pražské Akademie výtvarných umění. V letech 1872-1874 studoval na pražské Akademii výtvarných umění u Josefa Matyáše Trenkwalda. S Trenkwaldem přešel v roce 1875 na vídeňskou Akademii a zůstal v jeho ateliéru až do roku 1879. S Františkem Ženíškem a Josefem Tulkou prováděl podle učitelových skic kartony pro okna Votivního kostela ve Vídni.

V letech 1883-1884 vytvořil cyklus *Démon Lásky*, který roku 1893 vyšel knižně, provázen básněmi Jaroslava Vrchlického, cyklus později zhudebnil Josef Bohuslav Foerster.

Maxmilián Pirner: *Vily u pramene*, 1895, olej, plátno

Čeněk Vincenc Melka: *Valdštejnův tábor*, 1861, olej, plátno

Od roku 1887 vyučoval na Akademii výtvarných umění v Praze žánrovou malbu. V roce 1896 se stal profesorem Akademie výtvarných umění v Praze a byl jejím rektorem v letech 1898, 1905-1906, 1907-1908 a 1911-1912. K jeho nejvýznamnějším žákům patřili E. Holárek, M. Švabinský, F. T. Simon, A. Kašpar, J. Obrovský, V. Nechleba. Byl členem výtvarné generace Národního divadla.

Ovlivnilo ho kresebné dílo Josefa Mánesa, ale i tvorba Feuerbachova a Makartova. Pirner byl básníkem ženského těla, byl lyrikem a malířem filozofem. Ve světě pohádek, mytologických a romantických historických příběhů hledal odpovědi na otázky spojené s existencí člověka a smyslem jeho poslání. V alegorických a symbolistických kompozicích se dobře uplatnilo jeho akademické školení v klasickém pojetí lidské figury.

Čeněk Vincenc Melka (10. 1. 1834, Nové Benátky – 25. 9. 1911, Kluž, tehdejší Uhry, dnes Rumunsko)

Čeněk Vincenc Melka studoval na pražské Akademii u Rubena a Engertha, vystavoval díla s historickou tematikou

na výročních výstavách. Po krátkém pobytu v Drážďanech podnikl několik studijních cest, v roce 1863 odjel poprvé do Sedmihradska. Zde se usadil natrvalo jako profesor kreslení na univerzitě v Kluži. Současně vyučoval kreslení ve šlechtických rodinách a doprovázel na ornitologických a loveckých výpravách Podunajím rakouského korunního prince Rudolfa.

Několik dat

24. 2. 1684, před 340 lety, se narodil **Matyáš Bernard Braun**, rakouský sochař a řezbář, autor dvou sousosí Karlova mostu, soch Ctností a Neřestí v Kuksu aj. († 15. 2. 1738).

14. 2. 1879, před 145 lety, se narodil **Albín Polásek**, sochař, tvůrce sochy *Radegasta* na Radhošti († 19. 5. 1965).

5. 1. 1899, před 125 lety, se narodil **Alois Moravec**, malíř a grafik († 6. 3. 1987).

13. 2. 1999, před 25 lety, zemřel **Zdeněk Galuška**, lidový vypravěč, malíř a spisovatel (* 11. 7. 1913).

ARCHITEKTURA

Stavbou roku 2023 je Štvanická lávka, nemocniční pavilón nebo sportovní hala

Štvanická lávka v Praze, pavilón péče o rodinu v nemocnici Pelhřimov nebo multifunkční sportovní hala Kapka ve Vsetíně získaly v letošním 31. ročníku soutěže Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství titul Stavba roku 2023. Výherce porota vybírala z 38 nominací. Ocenění organizátoři předali na slavnostním večeru v pražském Rudolfinu.

Na Štvanické lávce v Praze, spojující Holešovice s Karlínem, porotci ocenili trvanlivost konstrukce, která je po-

dle nich oproti standardu více než dvojnásobná. V případě pavilónu péče o rodinu v Pelhřimově to pak byl například povrch fasády, který se pod dopadem slunečních paprsků proměňuje. Osobnostmi stavitelství a architektury se v letošním ročníku soutěže stal architekt Josef Pleskot a projektant Vladimír Janata.

Gočárova stavba předběhla svou dobu

Sídlo Městského muzea v Jaroměři z roku 1911 prošlo rekonstrukcí a opět se otevřelo veřejnosti. Dílo postavené

podle návrhu známého architekta Josefa Gočára nechal vybudovat podnikatel Josef Wenke pro rozšiřující se rodinné podnikání. Inspiroval se moderními obchodními domy v zahraničí. Budova je dnes národní kulturní památkou.

Klasická architektura, secese i začínající kubismus, to všechno v sobě propojuje budova bývalého obchodního domu Josefa Wenkeho v Jaroměři na Náchodsku. Pro ambiciózního podnikatele ho na počátku 20. století navrhl tehdy třicetiletý architekt Josef Gočár, který měl největší projekty a slávu teprve před sebou.

„Wenke velmi dobře věděl, jakou stavbu chce. Už od prvních počátků si přál železobetonovou stavbu, která nebyla v té době běžnou,“ říká Martina Vítková, historička a kurátorka městského muzea, které v objektu sídlí od roku 1947. Inspiraci jezdil pokrokový podnikatel čerpat do Prahy i do zahraničí, například do Vídně nebo Drážďan.

Předchozí dva návrhy, od učitele řemeslné školy Josefa Hofmana a místního stavitele Josefa Máši, Wenkemu nevyhovovaly. „Dochovalo se dokonce šest stran detailního popisu toho, jak si Wenke svůj budoucí obchodní dům představoval,“ zmiňuje kurátorka.

Jeho moderní vizi nejen o vzhledu, ale také účelnosti a využití mu splnil až Gočár. „Navrhl také průčelí, dnes velmi unikátní, se sklo-ocelovou konstrukcí, která není nosná, ale je zavěšená na konstrukci stavby,“ popisuje historička unikátní fasádu, kterou nelze na hlavní třídě přehlédnout.

Objekt je dnes jedinečnou památkou moderní české architektury, která i díky předsazenému průčelí předběhla svou dobu. Velkolepě pojatý obchodní dům s rozměrnými skleněnými výlohami se otevřel v květnu roku 1911. Svého času byl největší v severovýchodních Čechách.

Muzeum v současné době rozmístilo do přízemí několik elegantních prodejních regálů a pultů tak, jak podle dobových fotografií vypadaly v době otevření.

„S novou expozicí městského muzea se sem vrací příběh rodiny Wenke a její obchodní činnosti,“ vysvětluje Vítková, čemu je věnovaná hlavní výstava v přízemí.

„S každou generací přišlo něco nového. První generace, Albert Wenke, vybudoval prosperující firmu, přinesl sem do Jaroměře mušlovou výrobu,“ přibližuje kurátorka. Nejrůznější výrobky ozdobené mušlemi z dovozu z Hamburku jsou tu také k vidění. Například ozdobné krabičky, papírenské zboží nebo dámské boty.

„Druhá generace, Josef Wenke, postavil tento moderní obchodní dům, který neztratil nic ze své modernosti. Dnes je budova národní kulturní památkou,“ připomíná historička. Ve velkoobchodě bylo prý k sehnání vše od galantního zboží přes hračky až po kompletní výbavu pro nevěstu. „A po celou dobu samozřejmě i to mušlové zboží,“ dodává k sortimentu Vítková. Wenke provozoval také zásilkový obchod na objednávku.

„Třetí generace přinesla do Jaroměře prodej automobilů a v obchodním domě byly zaparkované motocykly a automobily i ve výkladní skříni,“ říká Vítková. Proto i v rámci současné expozice je celá jedna výstavní místnost určena právě automobilismu.

Následující velká hospodářská krize ale na rodinu dopadla těžce, kvůli dluhům museli obchodní dům i vedlejší budovy, které vlastnili, prodat.

Od výstavy v přízemí se návštěvník může přesunout do prvního podlaží. I tady, na otevřeném kruhovém ochozu, který propojuje dvě patra, se kdysi nacházely regály se zbožím. Galerie bude teď sloužit ke stálé výstavě prací místních umělců.

„Zákazníci tu chodili po xylolitové podlaze, ta byla při rekonstrukci nově obnovena. A mohli obdivovat krásný lustr od Josefa Gočára, který prostoru dominuje, a jeho výzdobu kazetového stropu,“ upozorňuje historička na výrazné prvky zdobící zdejší prostor.

„Gočár byl též autorem vnitřního vybavení, bohužel se do dnešního dne nezachovalo. Na jeho výrobě se podílel místní truhlář Václav Antropius a jeho dílo tu máme vystavené,“ poukazuje Vítková na zápujčku z Moravské galerie v Brně.

„Určitou technickou zajímavostí je elektrický výtah, který je původní, Josef Wenke si ho přál. Byla to ale tehdy velmi nákladná záležitost,“ zmiňuje ještě kurátorka. Historický výtah je dodnes funkční, obnovou prošel v roce 2001.

Poslední rekonstrukci, která trvala více než dva roky, dostal na starost známý architekt David Vávra. Vyšla na zhruba 30 miliónů korun a dotkla se kromě budovy samotného obchodního domu především toho sousedního, kde kdysi Wenkeovi bydleli a kde má muzeum zázemí.

Vávra navrhl i celistvý návštěvnický okruh a dříve zarostlý dvorek za muzeem proměnil v místo k posezení s altánem a kubistickým pískovištěm. S příchodem jara je tak jaroměřské muzeum připraveno na návštěvníky. (mk)

VZPOMÍNKA

Před patnácti lety nečekaně zemřel architekt Jan Kaplický

Architekt Jan Kaplický (18. 4. 1937 – 14. 1. 2009), vizionář architektury a designér, se proslavil hi-tech stavbami a experimenty v organickém stylu inspirovaném křivkami přírodních tvarů. V Česku je známý hlavně nerealizovaným vítězným projektem na Národní knihovnu zvanou Chobotnice. Vystudoval VŠUP v Praze, od roku

1962 působil jako architekt na volné noze. Z té doby pochází jeho zatím jediná česká stavba, rodinný dům v Praze-Braníku. V roce 1968 emigroval do Velké Británie a později získal britské občanství. Působil v architektonické kanceláři Denys Ladsun & Partners, poté u Renza Piana a Richarda Rogerse, kde pracoval i na projektu pařížského Centre Georges Pompidou. V roce 1976 založil s Davidem Nixonem studio Future Systems, které vedl až do své smrti v roce 2009, společně se svou první manželkou Amandou Levete. Jeho největším úspěchem je prestižní cena Stirling Prize, kterou získal za stavbu centra pro novináře na londýnském hřišti Lord's.

Stavby: West India Quay Bridge (Londýn), Lord's Media Centre (Londýn), obchodní dům Selfridges (Birmingham), Ferrari Museum (Modena)

Vlastislav Hofman (6. 2. 1884, Jičín – 28. 8. 1964, Praha) Vlastislav Hofman byl architekt, urbanista, scénograf, grafik, návrhář uměleckořemeslných předmětů, malíř a teoretik architektury. V letech 1902-1907 studoval na Vysokém učení technickém v Praze (žák J. Schulze, J. Kouly a A. Liebschera); v letech 1911-1912 byl členem Skupiny výtvarných umělců a od roku 1918 skupiny Tvrdšíjých. Je autorem regulačního plánu kolonie U bruskové brány v Praze (s V. Zákřejsem), krematoria v Ostravě-Fifejdách (zbořeno), architektonické úpravy Jiráskova (1926-1933) a Švermova (1941-1947) mostu v Praze.

Jako scénograf Vinohradského divadla (1919-1921) a Národního divadla (od 1921) spolupracoval zvláště s K. H. Hilarem, s nímž vytvořil českou verzi scénického expresionismu. Je zakladatelem českého moderního scénografického výrazu, v oblasti scény i kostýmu povýšil kritéria dramatická nad výtvarná. Byl spoluvůrcem českého architektonického kubismu, jehož tvarosloví interpretoval

Vlastislav Hofman: Krematorium, Ostrava-Fifejdy, 1922-1925, zničeno

Vlastislav Hofman: Židle, 1911-1912, dubové dřevo, kůže, Uměleckoprůmyslové museum v Praze

neexpresionisticky, jako vnitřní pohyb hmoty. Věnoval se též malířské a grafické tvorbě a návrhům užitého umění pro Artěl. Je autorem knihy *30 let výtvarné práce na českých jevištích* (1951).

Hofman považoval kubismus za vážný pokus o styl, který zprostředkovává niterné prožitky a dává prostor tvarovým nápadům a umělcově fantazii. Tvorbu v kubistickém duchu komentoval v řadě textů, publikovaných v dobových revuích (*Umělecký měsíčník, Styl, Kmen, Der Sturm*).

Vlastislav Hofman je pohřben v urnovém háji krematoria Strašnice.

Oldřich Tyl (3. 1. 1884, Ejpvovice – 4. 4. 1939, Praha) Oldřich Tyl byl přední český architekt, urbanista a teoretik architektury, jeden z tvůrců české meziválečné architektonické avantgardy. Vystudoval pozemní stavitelství a architekturu na české technice u Josefa Schulze. Po absolvování pracoval nejprve u Matěje Blechy, pak samostatně, později založil s architektky Terebou a Mikynou stavební závod TEKTA. Spoluzaložil i Klub architektů, jehož předsedou se stal roku 1920, inicioval vznik časopisu *Stavba* (1921) a byl předsedou Klubu za novou Prahu.

Je znám především jako spoluautor pražského Veletržního paláce společně s Josefem Fuchsem. Tento palác byl vlastně první velkou funkcionalistickou realizací v celé Evropě; Le Corbusier ji v roce 1928 hodnotil jako stavbu, která ještě není architekturou.

Jeho poslední velkou prací byl pak obchodní a činžovní dům s pasáží Černá růže v Praze na Příkopech. Byl průkopníkem nových konstruktivistických tendencí,

vycházejících z využití železobetonových, ocelových a skleněných konstrukcí, které z technického hlediska dokonale ovládal. Zaváděl též velkoprostorová dispoziční řešení. Jeho technicky avantgardní stavby měly i přes svou strohost značnou výtvarnou úroveň a připomínají klasicistní kompozice.

Zemřel v nedožitých padesáti letech po dlouhé nemoci 4. dubna 1939 v Praze. *hk*

Karel Hubáček, Dr. h. c. (23. 2. 1924, Praha – 23. 11. 2011, Liberec) – český architekt

Vizionářský architekt byl jednou z klíčových postav české architektury druhé poloviny 20. století, patřil k zakladatelům slavného ateliéru Sial, ze kterého vyšla řada vynikajících českých architektů. Jeho jméno ale zůstane spojeno hlavně s ještědským vysílačem. K dalším Hubáčkovým realizacím patří například banka v liberecké Frýdlantské ulici, interiér Naivního divadla v Moskevské ulici, městské kino v Doksech nebo kulturní dům s koncertní síní v Teplicích. Na stopy Hubáčka se dá narazit i v Praze (vodárenská vyrovnávací věž na Dívčích hradech nebo meteorologická věž na Libuši), a dokonce v jemenském Adenu, pro který spolu s Daliborem Vokáčem a Zdeňkem Patřmanem navrhl další vysílač.

Karel Hubáček získal za svůj neznámější návrh – televizní vysílač a hotel na Ještědu v Liberci – v roce 1969 cenu Augusta Perreta od UIA (Mezinárodní unie architektů), v roce 1996 např. získal cenu Herder-Preis, v roce 1996 ocenění Grand Prix 95 Obce architektů ČR, roku 2001 Medaili za zásluhy II. stupně, o čtyři roky později (2005) mu

Karel Hubáček, v pozadí jeho životní dílo

byla udělena pocta České komory architektů (za celoživotní dílo a za jeho morálně pevné postoje).

Životní motto: „Raději se dívám, než mluvím.“ *hk*

7. 1. 1774, před 250 lety, vešlo v platnost nařízení, které ukládalo majitelům domů v Praze vést roury od okapů visle podle domů; původně trčely vodorovně daleko do ulic.

16. 1. 1899, před 125 lety, zemřel **Josef Mocker**, architekt a restaurátor (* 22. 11. 1835).

DESIGN & VÝSTAVY

Příběh bohéma

Příběh bohéma, tak se jmenuje pražská výstava, která mapuje život a dílo barokního malíře Petra Brandla (1668-1735).

Slovo bohém je označení pro člověka žijícího neuspořádaným životem, což je v případě tohoto umělce vyjádřeno velmi diplomaticky. Pohyboval se po krčmách a nálevnách, potloukal se mezi lidskou spodinou, dlužil, kam se podíval, neplatil manželce alimenty, skončil za mřížemi, a nakonec se upil k smrti v kutnohorské hospodě. Současně měl povahu dobrodruha, cestoval z místa na místo, stýkal se s významnými šlechtici, a dokonce se stal i prospektorem a spolujatelem zlatého dolu v Jílovém. Především ale byl génielem v malířské tvorbě. Skutečnost, že géniové mají na vrtochy do jisté míry právo, protože je vyvažují hodnotami přetrvávajícími věky, tu prezentuje i výstava v pražské Valdštejnské jízdárně.

Autoři projektu využili prostoru, jehož základem je velký obdélníkový sál. Proto vše pojali jako symbolický labyrint, ve kterém návštěvník za každým rohem objevuje něco zajímavého a překvapivého. Zvolili k tomu dvě ideové roviny.

První ukazuje Brandla jako umělce, který dokázal skvěle namalovat portrét, stejně jako biblický výjev nebo erotický motiv (výstava prezentuje šedesát čtyři děl ze sto šedesáti pěti přiznaných malířů). Druhou linii představují životní milníky umělce, vysvětlení příběhů jednotlivých prací i ideových pohnutek pro vznik toho kterého obrazu. Úvo-

du dominuje autorova *Vlastní podobizna*, která vznikla kolem roku 1697. Z plátna se dívá bystrým pohledem sebevědomý muž v rozevlátém čepci vytvořeném z pruhu látky.

Brandlovo mistrovství se pak naplno projevuje ve velkoformátových obrazech s náboženskou tematikou. Jedním z takových děl je mimo jiné *Nejsvětější Trojice s pannou Marií, sv. Augustinem, sv. Tomášem z Villanovy a sv. Zuzanou* (1707), kterou si u něj objednala hraběnka Černínová pro kostel ve Lnářích. Aristokratka chtěla, aby postavy světců měly tváře konkrétních členů rodu. Sice bylo v té době zobrazování tváří živých lidí jako světců zakázáno, přesto k tomu docházelo.

Zlí jazykové však tvrdili, že Brandl šel ještě dál – tváře světců na své náboženské obrazy prý vytvářel podle skutečných lidí, které potkával v nálevnách a temných uličkách. To byli žebráci, šlapky, kapsáři nebo různí šarlatáni. Když se to prý dozvěděli mniši z jednoho řádu, kteří si u něj plátno objednali, odmítali mu ho zaplatit.

Zároveň se nezdráhal malovat figurky z polosvěta, tak jak na něj působili ve skutečnosti. Takový je třeba obraz *U felčara* (1719), na němž pouliční mastičkář měří dívce pulz a zároveň z baňky s močí hádá její těhotenství. Tady se Brandl přibližuje nizozemským mistrům, jakými byli Hals, Rembrandt nebo Rubens.

Takto výrazný umělec, jakým bezpochyby Brandl byl, má mnoho plagiátorů nebo napodobovatelů. Proto organizátoři vedle sebe umístili kvartet obrazů *Kající se Máří*

Magdaléna. První je autorův originál (po roce 1710), další jsou více či méně povedené kopie.

Expozici symbolicky uzavírá *Podobizna Petra Brandla* z první poloviny 18. století, u níž však není jasné, jestli ji skutečně vytvořil on sám. Je na ní vidět muž na sklonku života s paletou a štětcem. A na plátně antické téma s Venuší, Amorem a mytologickým bohem Panem, kteří jako by symbolizovali jeho život – lásku, ženy a nezřízenou touhu.

Definitivní tečkou pak je velkoformátový obraz *Historie Josefa Egyptského* z roku 1721 v zadní místnosti, pocházející ze zámku v Jindřichově Hradci. Malíř na jedno plátno namaloval vedle sebe všechny tři příběhy Josefa, jehož vlastní bratři dali do otroctví. Je to vlastně symbol lidského života, který člověku přináší nejen velké vzlety, ale i hluboké pády. A právě barokní malíř Petr Brandl je toho ideálním příkladem.

Výstava *Příběh bohéma* byla v pražské Valdštejnské jízdárně k vidění do 11. února. (mk)

Výstava vzácného kubistického nábytku

Začalo to kubistickými židlemi, které jeho maminka roku 1988 lacině koupila od sousedky, která se stěhovala do menšího bytu a nechtěla si s sebou brát objemný nábytek – sbírka podnikatele Zdeňka Ungráda se za desetiletí rozrostla o množství nejen užitého umění, ale i moderních obrazů a soch. K vidění je zdarma v pražské galerii Magnus Art. Zdeněk Ungrád v roce 1988 vykonával povinnou vojenskou službu a nakrátko se vydal na opuštěný domů za rodiči, kde ho čekalo překvapení. „Potřeboval jsem nábytek do svého nového bytu, takže jsem za židle byl rád. Mamka je pořídila za úplně směšnou cenu, asi padesát korun. Vzhledově mi připadaly neobvyklé a okamžitě se mi zalíbily,“ popsal.

Součástí souboru, který otevírá výstavu *Žít Gočárem* v Karlíně, je vedle kubistických židlí také obdobně vzácný jídelní stůl, který měli původní vlastníci umístěný na zahradě. Současný majitel ho odkoupil koncem osmdesátých let v polorozpadlém stavu. „S tátou jsme stůl odnesli na půdu, kde roky vysychal. Máma chtěla, abychom ho použili na zátop, ale já tušil, že by se židlemi mohl souviset,“ vysvětlil, proč ho uhájil a později nechal zrestaurovat. Na přehlídce jej doplňuje unikátní kubistická dřevěná vitrína.

Že má získaný nábytek velkou cenu, to se Zdeněk Ungrád dozvěděl zkraje devadesátých let. Jeho soused, který pracoval na kulturním odboru pražského magistrátu a zajímal se o kubistické užité umění, mu doložil, že jde o nábytek navržený Josefem Gočárem, architektem pražského domu U Černé Matky Boží nebo Automatických mlýnů v Pardubicích.

Zdeněk Ungrád, který po sametové revoluci začínal uvádět do provozu polygrafickou firmu Panflex, se začal se základem těchto prvních získaných kousků seriózně věnovat sběratelství. Díla z jeho kolekce, která je možné v galerii spatřit, se dnes rozhodně neomezuje na obyčejné užité umění. Sbírkou zahrnuje třeba kresby Vlastislava Hofmana inspirované Dostojevského romány, grafiky Josefa Čapka a sochy Oty Janečka nebo Otta Gutfreunda.

Pod jedním představovaným akvarelem je podepsán sám Zdeněk Ungrád. Obraz nazval *Motto „Nehledej všude smysl, hledej všude krásu“*. K malbě tíhl odmalička, ačkoliv se akademickým výtvarníkem nestal. „Při studiích střední a vysoké školy jsem intenzivně fotil a maloval. Před pár lety jsem do činnosti naší firmy zapojil svého syna a od té doby se k tvorbě opět vracím,“ prozradil.

Jeho velkou vášní však pro něj zůstávají práce slavných autorů, kterými se rád obklopuje. Na nábytek se přitom v minulosti, než jej předal do expozice Českého kubismu Uměleckoprůmyslového musea, jen obdivně nedíval, ale přímo v něm žil – na první pohled uživatelsky nepřívětivě rohaté židle jsou prý pohodlné, jen si člověk musí dát pozor, aby o ně nezavadil bokem. „Když byly naše děti malé, s oblíbenou se na židlích houपालy a já se často bál, že je poničí. Na zmíněném stole, který k nim patří, zase jednou o Vánocích naše chůva zapálila františka. Trošku se poškodila deska, ale našťastí jsme nevyhořeli,“ zavzpomínal Ungrád.

Výstavu *Žít Gočárem* bylo možno v galerii Magnus Art navštívit do 10. února. (mk)

Klementinum obnovuje prohlídkovou trasu

Pražské Klementinum otevře od soboty 1. dubna novou prohlídkovou trasu barokních prostor. Pro Národní knihovnu, která v objektu sídlí, ji bude provozovat městská společnost Prague City Tourism. Nově otevřený okruh představí známou barokní knihovnu a zavede návštěvníky i do věže s výhledem na centrum Prahy.

Klementinum se tímto zařadí k dalším osmi provozům, které už má městská společnost Prague City Tourism na starosti. Patří mezi ně například Petřínská rozhledna, Staroměstská mostecká věž, Prašná brána nebo věž radnice na Staroměstském náměstí.

„Jsme za to rádi. I za to, že ulevíme například přetíženému Karlovu mostu. Mnoho turistů neví, že pár desítek metrů od něj se nachází takovýto historický skvost,“ řekla Klára Janderová, tisková mluvčí Prague City Tourism.

Nový turistický okruh se zaměří především na barokní aspekty druhého největšího komplexu v metropoli, hned po Pražském hradě. Přístupný bude jen s průvodcem a jedna návštěva zabere zhruba 50 minut. Návštěvníkům nabídne jak známé lokace, tak výhledy na centrum Prahy a nově i aktuální výstavy. Jedním z exponátů, jenž má být od dubna k vidění, je podle mluvčí Janderové faksimile Keplerova rukopisu.

Návštěvníci tedy budou mít například možnost vystoupat po úzkých točitých schodech do Meridiánové síň, známé také jako Poledníková síň či Camera obscura. „A to z toho důvodu, že od roku 1842 se právě z Klementina určovalo pro celou Prahu právě poledne,“ vysvětlila průvodkyně Prague City Tourism Květoslava Navrátilová.

Právě poledne se určovalo pomocí slunečního paprsku procházejícího úzkým otvorem ve zdi a dopadajícího na napjatou strunu nad podlahou. Z ochozu věže se pak poledne signalizovalo velkými prapory. Zatímco struna natažená skrze celou síň je bezpečně ukrytá v bedně, prapory tu mají nahoře ve věži, která je vysoká celkem 68 metrů, vystavené. „Astronomická věž je naprostou dominantou Klementina. Dostali jsme se do ní výstupem po 172 schodech. Z jejího ochozu se nám naskytne neskutečně krásné panorama celé Prahy,“ dodává průvodkyně.

Poté návštěvník sestoupí zpátky dolů a může následovat prohlídka jednoho ze zdejších prostorů, pravděpodobně toho nejnáměššího – unikátního knihovního sálu, který ukrývá přes 27 tisíc svazků. „Barokní knihovna pražského Klementina je právem považována za jednu z nejkrásnějších barokních knihoven světa. Najdete tu jak spisy filozofické a teologické, tak sbírku vzácných glóbulů a barokních hodin,“ informovala Navrátilová.

„Očekáváme, že o tuto barokní trasu bude ze strany návštěvníků zájem. Během roku by ji mohlo navštívit až 50 tisíc zájemců,“ odhaduje mluvčí Janderová. (mk)

Národní muzeum nabízí výstavu českého a bavorského baroka

Návštěvníci Národního muzea v Praze mají možnost zhlédnout výstavu zaměřenou na baroko v Čechách a v Bavorsku v období zhruba mezi dvacátými lety 17. a dvacátými lety 18. století. Nabízí 218 exponátů ze sbírek muzea i zapůjčených od desítek institucí nebo soukromých vlastníků v Čechách i zahraničí. Výstavu připravilo Národní muzeum spolu s Domem bavorských dějin, v minulých měsících byla k vidění v německém Řezně.

Expozice je rozdělena do šesti částí, které přibližují barokní období jako společný kulturní prostor Čech a Bavorska, který se i přes politické a náboženské konflikty vzájemně ovlivňoval a inspiroval a přinesl rozvoj například v malířství, sochařství, architektuře, hudbě, divadle či vědě. „Z mého pohledu je to výstava o době temna i době světla,“ řekl ředitel Národního muzea Michal Lukeš.

Exponáty poskytlo 54 tuzemských a 33 zahraničních zapůjčitelů, 59 předmětů je ze sbírek Národního muzea. Oproti předchozí výstavě v Domu bavorských dějin v Řezně zahrnuje 49 nových exponátů. Expozice obsahuje také interaktivní a multimediální prvky. Ředitel Domu bavorských dějin Richard Loibl uvedl, že výstava v Řezně byla mimořádně úspěšná a navštívilo ji 50 000 lidí. „V době trvání výstavy se návštěvnost Řezna zpětinasobila,“ řekl.

„Pokud je tato výstava v řadě střeoevropských barokních výstav něčím unikátní, pak je to proto, že vůbec poprvé ukazuje dvě sousední země, Čechy a Bavorsko, jako společný prostor barokní kultury a ukazuje nejenom to, co bylo společné, ale i to, co nás spíše historicky a politicky než kulturně dělilo,“ řekl spoluautor výstavy, kunsthistorik Vít Vlnas.

Dodal, že výstava neskrývá konfliktní momenty historie, ale akcentuje spíše to, co sousedící země spojovalo, což byla právě kulturní výměna. „Je to doba obnovy, nového vybudování a postavení se na nohy po době krizí a válek,“ doplnil další z autorů výstavy, Peter Wolf z Domu bavorských dějin.

Mezi nejvýznamnější exponáty výstavy patří náhrobní deska v podobě kamenného kostlivce z roku 1624, portréty Fridricha Falckého a Alžběty Stuartovny nizozemského malíře Michiela van Mierevelta z roku 1625, model výzdoby původně románského kostela v Baumburgu z roku 1755 nebo kalvárie Matyáše Bernarda Brauna z roku 1730. Exponáty zahrnují kromě malířských či sochařských děl i užité předměty, jako jsou poháry, hudební nástroje nebo zbraně.

Výstava potrvá v historické budově muzea do 8. května a budou ji doprovázet komentované prohlídky, procházky Prahou, přednášky a workshopy. (mk)

Výstava autorky sousoší lidických dětí

Památník Lidice připomíná výročí 100 let od narození autorky *Pomníku dětských obětí války* v Lidicích Marie Uchytlové výstavou. Návštěvníci ji mohou zhlédnout do konce května ve volně přístupné výstavní síni In memoriam v areálu památníku. Sousoší dětských obětí čeká záchranný průzkum a bude třeba jej restaurovat, řekla ČTK zástupkyně ředitele Památníku Lidice Jana Chourová Plachá.

Marie Uchytlová se narodila 17. ledna 1924 v Kralovicích na Plzeňsku, zemřela 16. listopadu 1989 v Praze.

V roce 1969 se rozhodla vytvořit bronzové sousoší lidických dětí, které vznikalo dvě desetky let. Vytvořila 82 dětských soch v nadživotní velikosti v sádrovém provedení, své dílo v Lidicích ale nikdy neviděla. Než zemřela, nechala odlít do bronzu první tři sochy, v jejím úsilí pokračoval pak její manžel Jiří V. Hampl, dcera Sylvia Klánová, Anna Nešporová z Lidic a pomáhalo i několik spolků, uvádí na webu Památník Lidice. Prvních třicet dětí v bronzové podobě je na pietním území od roku 1995, pak následovaly další, poslední v roce 2000.

Marie Uchytlová při práci na sousoší lidických dětí

LITERATURA

Svědectví o padesátých letech

V loňském roce v říjnu oslavila své kulaté životní jubileum Zdena Salivarová, spisovatelka, překladatelka a se svým zesnulým manželem Josefem Škvoreckým spoluzakladatelka exilového nakladatelství '68 Publishers.

Snad právě to byl jeden z důvodů, že svou audioknižní podobu získal její sugestivní realistický román *Honzlová*. Jeho interpretace se ujala mladá herečka Denisa Barešová, doslovu pak Pavel Soukup.

Román *Honzlová* se odehrává v červenci roku 1950 v Praze. Jeho ústřední postavou a vypravěčkou je jednadvacetiletá Jana Honzlová, která působí jako zpěvačka státního souboru písní a tanců Sedmikráska a žije se svou matkou a sourozenci ve zchátralém pavlačovém domě v Karlíně. Soubor se vydává na zahraniční zájezd do Helsinek, ale Honzlové je účast zakázána kvůli jejímu špatnému kádrovému profilu. Otec je v emigraci, jeden z bratrů u PTP, druhý ve vězení. Jana zůstává sama v sídle souboru, aby tam zvedala telefony a vyřizovala zbytečné kancelářské práce. Současně se ale o ni intenzivně začíná zajímat StB a snaží se ji přimět ke spolupráci. Rodina žije ve velkém hmotném nedostatku, Jana by nerada o svou práci přišla, ale nabídky vytrvale odmítá. Celá audiokniha je poznamenána tíživým duchem doby a atmosférou, která je v ostrém rozporu s letní prázdninovou Prahou. Kromě působivého příběhu a psychologicky přesvědčivě vykreslených postav se zdá být další výhodou Honzlové dokonalá znalost prostředí.

I Zdena Salivarová po určitou dobu působila jako tanečnice a zpěvačka ve Státním souboru písní a tanců. Zná tedy dokonale dění a vzájemné vztahy plné prospěchářství, udavačství a falešného přátelství, jakými se takovéto instituce vyrábějí pseudolidovou socialistickou kulturu vyznačovaly. Celý příběh navíc vyústí do tragického rodného dramatu.

Audiokniha *Honzlová* je tedy nejen působivým románem, ale současně i důkladným, a ne povzbudivým svědectvím o době, v níž se odehrává. (mk)

Mrzname napříč Vltavou

Počátky stoleté historie českého otužování i současné zimní plavce přibližuje kniha *Mrzname napříč Vltavou*, která vyšla před nedávnem v nakladatelství ROSIER.

První vlna otužilců – považovaných nejprve za bláznů – se vzedmula v českých zemích už v roce 1923. Zasloužil se o ni průkopník Alfréd Nikodém, pražský klenotník, sportman a otužilec v období mezi první a druhou světovou válkou. Byl cílevědomý i vytrvalý, tedy přesným opakem autora knihy ze současnosti, který je „z pohodlně“ a často se k plavání musí přemlouvat.

Novinář Jan David chodí do Vltavy třetím rokem, i navzdory tomu, že mrzne. Noří se do vln, ale i do zapomenuté a znovu ožívající historie inspirativního Alfréda Nikodéma a do příběhů dalších skvělých otužilců a říká si, že když zvládne prosincové plavání na Memoriálu Alfréda Nikodéma on, tak to zvládne skoro každý.

Publikace s unikátními dobovými fotografiemi má podtitul *100 let zimního plavání od dob průkopníka Al-*

fréda Nikodéma. Přibližuje dnes stále populárnější téma v pestré mozaice reportáží, rozhovorů a historických článků o tradici zimního plavání. (mk)

Olga Hepnarová audioknižně

„Byla to opravdu nejtěžší z mých knížek,“ říká o své knize *Oprátka za osm mrtvých* Roman Cílek, jeden z nejpłodnějších a nejznámějších současných českých autorů literatury faktu a detektivní literatury. Kniha se postupem let dočkala čtyř vydání a v roce 2016 se stala předlohou pro film Tomáše Weinreby a Petra Kazdy *Já, Olga Hepnarová*. Došlo také na její audioknižní ztvárnění. Její zvukové podoby se ujal moderátor Českého rozhlasu Vladimír Kroc.

Oprátka za osm mrtvých se velmi podrobně a s velkou faktografickou důkladností věnuje tragickému případu z července roku 1973, kdy dvaadvacetiletá Olga Hepnarová úmyslně najela s nákladním vozem na chodník s tramvajovou zastávkou v pražských Holešovicích a výsledkem jejího činu bylo osm mrtvých.

Roman Cílek na základě množství dokumentů, odborných posudků, záznamů z výslechů, vyšetřování i rozhovorů zachycuje nejen podrobný obraz tragédie a následného trestu (Hepnarová byla poslední ženou, která byla v Čechách odsouzena k trestu smrti), ale pátrá i po příčinách a důvodech činu.

Autor sleduje Hepnarovou od jejího dětství, od prvních konfliktů s rodinou, školou a okolím až po zrod zakřiknuté, nepřízřusivé osobnosti s narůstající patologickou nenávistí ke svému okolí. Předkládá i několik okamžiků, které by třeba bývaly mohly tragédii odvrátit, kdyby se sebehly jinak, než jak se stalo.

Autor zkoumá pachatelku s psychologickou důkladností, aniž by její čin jakkoli omlouval. Se stejnou pečlivostí dokumentuje celé vyšetřování, soudní proces i zamítnutou žádost o milost. (mk)

Petr Janda vzpomíná

Pod názvem *Dávno*, převzatým ze jména olympické písničky z roku 1994, sepsal své vzpomínky Petr Janda, nesor českého bigbitu, kytarista, zpěvák, skladatel a ústřední postava skupiny Olympic. Ty naopak docela nedávno získaly svou audioknižní podobu v podání samotného autora.

Janda se tu představuje jako dobrý vypravěč jak po obsahové stránce, tak co se týká přednesu vlastního textu. Jeho zvukový podmanivý hlas dodává příběhu autenticitu, věrohodnost a působivost.

Určitě se jedná o autobiografii otevřenou a upřímnou. Janda se nevyhýbá ani bolestným momentům, jakými jsou smrt jeho první ženy a syna Petra, ani momentům palčivým, jimiž jsou pro něj po léta zcela přerušené vztahy s mladším bratrem Slávkem.

Začíná své vyprávění od dětství na pražských Vinohradech, přes první setkání s hudbou, hodiny houslí až po první zásah bigbitovou horečkou. Přibližuje své amatérské začátky, zrod skupiny Olympic a její vzestup na vrchol české rockové scény. Objasňuje personální proměny v řadách kapely, stylové neshody s Jiřím Kornem nebo Petrem

Hejdukem. Seznamuje posluchače i s tragickým osudem pianisty Olympicu Miroslava Berky a jeho rodiny.

Jak už to v životě kapel bývá, životní osudy Petra Jandy jsou logicky po desetiletí úzce spjaty s osudy kapely Olympic, objevují se i časté vzestupy a pády. Otevřeně vypráví o nijaké etapě existence skupiny na počátku sedmdesátých let, kdy její příklon k poněkud fádňmu popu znamenal i razantní odliv rockových fanoušků. Ti se pak s o to větší radostí ke kapele vrátili, když její hudba získala nový říz mimo jiné s příchodem basisty Milana Brouma.

Petr Janda vypráví svůj životopis až do současnosti, tedy doby, kdy překročil osmdesátku a Olympic šedesát let existence. Kromě toho je nahrávka prokládána písněmi kapely z nejrůznějších období existence včetně titulní písně *Dávno*. I o předěly uvnitř jednotlivých kapitol se Janda postaral osobně krátkými hudebními motivy své kytary. Výsledkem je poslech, který je nejen zajímavý, ale i pestrý a poutavý. (mk)

Literární bedekr pro milovníky železnic

Celoživotní záliba česko-německého spisovatele Jaroslava Rudiše o železnici a vše co s ní souvisí, je všeobecně známá. Už dávno ji prokázal v příběhu Aloise Nebela, který byl v roce 2011 uveden i do filmové podoby, nebo ve svém nedávném rozsáhlém románu *Winterbergova poslední cesta*.

Ovšem jeho nejnovější kniha *Návod k použití železnice*, která právě získala i svou audioknižní podobu v autorově podání, by se dalo v podstatě hovořit o jakémsi beletrizovaném železničním bedekru. Kniha je nabitá konkrétními fakty, informacemi, ale i historkami o lidech od dráhy a má v podstatě reportážní charakter. Osobní podání Jaroslava Rudiše, byť neherce, její autenticitu a upřímnost ještě umocňuje.

Právě autorova upřímná láska k vlakům, nádražím, jídelním vozům a svým způsobem i k technickému vybavení, které provoz na dráze umožňuje a zabezpečuje, dodává této bezmála sedmihodinové audioknize její poetické kouzlo.

Samozřejmě že ne každý posluchač dokáže se stejným zaujetím vnímat informace o typech lokomotiv, kouzelném, a přitom logickém světě jejich čísel, o jejich hovorových názvech a historii, ale „železniční lidé“, tedy ne zrovna malá skupina fanoušků, které Rudiš ve své knížce představuje, si určitě přijdou na své.

Jednotlivé kapitoly knížky jsou v podstatě reportáže, ve kterých autor sám anebo s přáteli z okruhů železničních lidí putuje křížem krážem vlakem Evropou, od Sicílie po sever Finska, od Bruselu po Kyjev. Vypráví o jednotlivých tratích, o historii zajímavých nádraží, a to nejen těch ve velkých městech, ale i docela malých a zapadlých. Seznamuje posluchače se strojvůdci, průvodčími i zaměstnanci jídelních vozů, které na svých cestách potkal a s nimiž se spřátelil. Mimochodem, železniční gastronomie je velmi důležitou součástí audioknihy – mapuje celou řadu nádražních restaurací, bufetů, kaváren a barů ve všech koutech Evropy.

Audiokniha vznikla v režii Tomáše Bureše s využitím hudby Tomáše Pernického. (mk)

Božena

V prosinci 2023 vyšla audiopodoba románu *Božena* od Hany Włodarczykové. Ta se spolu s Martinou Komárkovou podílela na scénáři úspěšné televizní minisérie oceněné Českým lvem. Audioknihu načetla Tatiana Dyková, prolog Vojtěch Dyk. Nahrávka má stopáž více než třináct a půl hodiny.

Životní příběh Boženy Němcové byl nejprve zpracován v televizní minisérii *Božena* a potom ve stejnojmenné knize Hany Włodarczykové. Všechny události zaznamenané v románu vycházejí z reálných záznamů, korespondence i dostupných vzpomínek pamětníků.

„Vždycky mě fascinoval mýtus, který se kolem osobnosti Němcové vytvořil. Třeba to, že málokdo přečetl její knihy, ale každý na ni měl názor. Práce na scénářích nás se scenáristkou Martinou Komárkovou dostala hlouběji k porozumění, kým Božena byla a kým se stala, jak se ona sama a její okolí spolupodílely na vytvoření mýtu o ní. Bylo to opravdové dobrodružství. A televize nám umožnila o ní vyprávět otevřeně, bez předsudků a dobového idealizování. Kniha pak vznikla z mé potřeby dovysvětlit a doříct, co se do televizní minisérie nedostalo. Udělat za těmi roky práci tečku,“ uvedla Włodarczyková.

„Z toho, že román načetla Táňa Dyková, mám velkou radost. Ona je báječná, inteligentní a empatická herečka. Už nevím, kdo moudrý řekl, že každý román se píše dvakrát: poprvé ho píše autor, podruhé čtenář, když si ho čte. A když do toho vstupuje herec se svou interpretací, tak román vlastně píše potřetí. Interpretace textu je velké dobrodružství, a na to dobrodružství s Táňou jsem se moc těšila,“ dodala. (mk)

Před sto lety začala vycházet *Přítomnost*

Časopis *Přítomnost*, jehož první číslo vyšlo před sto lety, 17. ledna 1924, si již záhy po svém vzniku získal vysokou prestiž a stal se nejuznávanějším politickým časopisem své doby. Na jeho stránkách publikovala celá plejáda autorů zvukných jmen: Karel Čapek, Milena Jesenská, Eduard Bass, Karel Poláček, Richard Weiner, Václav Černý, Otakar

Fischer či Jaroslav Stránský. Posledně jmenovaný byl také prvním vydavatelem časopisu. Prvním šéfredaktorem se stal publicista, spisovatel a dramatik Ferdinand Peroutka.

Časopis podporoval i první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Ten poskytl na založení časopisu podle informací internetových stránek *Přítomnosti* tajný dar milión korun mladému talentovanému novináři Peroutkovi. Peroutka oslovil majitele *Lidových novin* Jaroslava Stránského (dědečka současného vydavatele Martina Jana Stránského) a *Přítomnost* byla na světě.

Znovu začala *Přítomnost* vycházet v červnu 1990 pod vedením Petra Pitharta v novinovém formátu jako měsíčník, v roce 1994 se stala měsíční přílohou *Literárních novin*. Kolem časopisu se opět soustředila vybraná skupina autorů. Od ledna 2022 se časopis vrátil k tradičnímu týdennímu formátu.

Zemřel Vratislav Ebr

13. listopadu zemřel ve věku jednaosmdesáti let knihkupec a spisovatel Vratislav Ebr, organizátor kulturních a společenských akcí a bývalý vedoucí pražského Arbesova knihkupectví.

Vratislav Ebr, sběratel výtvarných bibliofilii, citátů, slovních hříček a poezie, byl také sám autorem nebo spoluautorem řady knih. Patří mezi ně například *Všechny krásy Prahy*, *Drobničky z Prahy*, *Sranda po životě* nebo *Narozen na popravišti*.

Do Ebrova života krutě zasáhla druhá světová válka. Narodil se v roce 1942 v pražské pankrácké věznicí Františce Sívkové, která byla sestrou Josefa Valčíka, jednoho z parašutistů zapojených do atentátu na Reinharda Heydricha. Po porodu ji nacisté poslali do plynové komory a Ebrovův otec byl zastřelen v Mauthausenu. Malý Vratislav byl až do konce války umístěn v kojeneckém ústavu v Praze-Krči, poté ho adoptovali manželé Ebrovi. Jeho tři starší sourozenci, jež vychovávali po smrti rodičů příbuzní a přátelé, netušili ještě roky, že Ebr válku přežil. Adoptivní rodiče ho poprvé seznámili s jeho skutečným původem až v jeho patnácti letech. „Osvojili si mne manželé Ebrovi a dali mi všechnu svou lásku. Měl jsem velmi šťastné dětství, ale že nejsem jejich, to mi řekli až dvanáct let po válce. Báli se totiž, že se jim odcizím,“ vzpomínal Ebr.

Vyučil se knihkupcem a celý život pracoval v oboru. V srpnu 1968 zažil obsazení budovy Československého

spisovatele vojsky Varšavské smlouvy, dne 16. ledna 1969 se stal očitým svědkem upálení Jana Palacha. V osmdesátých letech obnovil slávu jména Jakuba Arbesa, po němž se souhlasem vedení nechal pojmenovat knihkupectví na Smíchově. Tam pořádal autogramiády, besedy, setkávání a happeningy, které budily pozornost. V letech 1997-2004 knihkupectví provozoval soukromě. (mk)

Vzpomínka na básníka Jiřího Wolкера

Jiří Wolker (29. 3. 1900 – 3. 1. 1924), jak ho zná literatura i veřejnost, byl u zrodu uměleckého směru nazvaného proletářské umění. Uvedl jej do světa ve stejnojmenné stati v roce 1922. Proto byl veřejností vnímán jako proletářský básník, přestože k proletářům nikdy nepatřil a jejich sociální postavení sám pro sebe ani nechtěl – i když jako velká část mladých umělců se tehdy hlásil k levici.

Společnost Wolкера spojovala i s nádechem tragiky a smutku, které vyvolávala jeho náhlá smrt v pouhých čtyřicetiletých letech. On si ale svou krátkou pouť světem uměl vychutnat. Přitahovaly ho hezké dívky a měl rád i dobré jídlo i nějakou tu sklenku. Leckdy se ovšem choval přezíravě se sklonem k intelektuálskému sarkasmu. Vybíravý estét měl na slečny vysoké požadavky.

„Sotva jsem vstoupil do předpokoje, spatřil jsem Štěpánku Smékalovou ze Svatého Kopečka. Víím, proč ubohá přijela za mnou. Ale nemiluji ji. Mám rád temperamentní, divoké děvče, a ne sladkobolnou, dlouhobrovou, stále se chvějící a poslušně milující,“ zapsal si patnáctiletý Jiří o jedné své ctitelce. Zazlival jí, že by mohla být na jeho pokyn ke všemu svolná a poslušná. Vnímá to jako něco otrocky laciného. A proto jí naznačil, že o ni zájem nemá.

Sám sebe považoval za plachého a zlobil se na své nálady: „Někdy mám taky záchvat milovat, že nevím, jak se uklidnit. Však nakloniv si děvku, vidím, že mne miluje, mám ji takřka na ruce, a tu prohodí nějaké nezaplně slovo, které se mi nelíbí, okamžitě se mi zhnusí a opustím ji.“

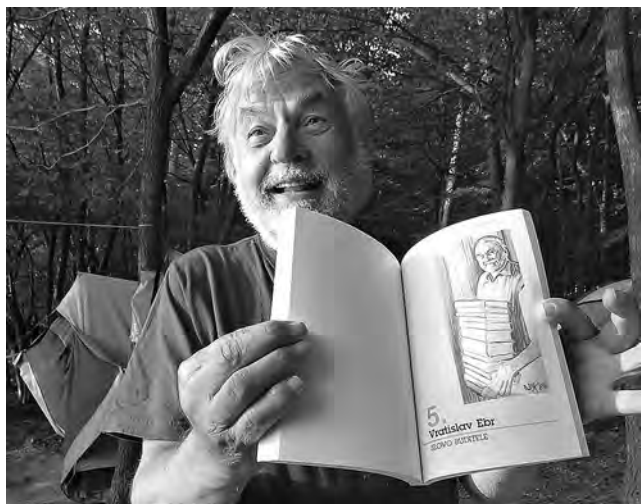
Jiří Wolker se děvčatům líbil. Přítel Edvard Valenta ho popsal jako „překrásného jinocha, vysokého, se vzlněnými kaštanovými vlasy, vystupováním, kterému se říkalo šlechtické, a už tenkrát byl nejlíp oblečeným mužem v celém Prostějově.“

Jiří Wolker se narodil v Prostějově 29. března 1900. Jeho otec Ferdinand pracoval jako pokladník vídeňské banky Wiener Bankverein a později, když banka splynula s českou bankou Union, se stal dokonce ředitelem.

Po něm zdědil Jiří pracovitost a pořádkumilovnost a měl vliv i na jeho uměleckou výchovu. Matka Zdena se neustále angažovala v nejrůznějších spolcích. Přednášela a recitovala, psala do novin a časopisů. Jiřího i jeho bratra Karla obklopovalo láskyplné prostředí.

V roce 1923, kdy už Jiří trpěl tuberkulózou a matka s ním byla na léčení v Tatranské Polianci, se oba rodiče se o vysokého, hubeného Jiřího úzkostlivě starali. O jeho zdraví i duši. Matka Jiřímu připravovala denně teplé večere, a když později jezdil na skautské tábory, posílala mu v době Velké války ohromné balíky s jídlem. Zakladatel Junáka Antonín Svojsík později líčil, jak si mu chlapec stěžoval, že mu u oběda chybějí řízky.

S otcem zase jezdil Jiří na kole, podnikal výlety, navštěvoval Svatý Kopeček, kde vlastnili vilu, šermoval a cvičil v Sokole. Na základní škole byl Jiří vzorný žák. Po ní

nastoupil do primy gymnázia v Prostějově. Tím se odlišil od bratra Karla, který vystudoval průmyslovku a poté působil jako technický úředník v konstrukčním oddělení v kopřivnické Tatře.

Jiří ho s despektem označoval jako „náš pan proletář“. Rivalství panovalo mezi bratry od dětství. Jiří měl převahu v duševní oblasti, Karel se zase snažil vyniknout ve střelbě, v šermu a vůbec ve sportu, aby mohl bratra „zpráskat“. Po základní škole se ovšem jejich cesty rozešly. A mladý Jiří Wolker se začal zajímat o děvčata. „Jedli jsme na zdraví svých paní. Byli jsme jako žoci. Ona, která jest tak daleko ode mě tělem, bude brzo zase ode mne srdcem. Proto se bojím, bojím,“ svěřoval v roce 1916 Wolker deníku obavy o svou dívku. Pobýval v té době na skautském táboře u Lipnice nad Sázavou a ono „jedení na zdraví svých paní“ spočívalo v tom, že kamarád Karel Wichterle dostal od rodičů balíček s bonbony a s ostatními je spořádal.

A Wolkerovou paní označil Marii Horákovou, dceru prostějovského starosty a studentku reálky, která Wolker zcela okouzila. A to se zpočátku jen škádlili. Jiří si o tom zapsal: „Chodili jsme za holkama z reálky a „nalívali jsme je“. Co kdo věděl na ně nejurážlivějšího, to jim řekl. Divná zábava!“

Nakonec spolu začali Marie a Jiří chodit. Matka Zdena Wolkerová ale považovala Marii za přelétavou a Jiří se musel neustále starat, aby mu ji někdo nepřebíral. V „italském“ randění si nadávali, scházeli se a rozcházel, Jiří žártil, prohlášoval, že Marii pohrdá a nechce se s ní bavit. Pak se s ní zase usmířil. Ani jeho kamarádům se Marie nelíbila – vzhledem ani povahou. Ale Jiří si nemohl pomoci. Psal jí desítky dopisů a věnoval jí báseň *Klytie* o 1076 verších v květnu 1917. Přes Mariiny výstřelky, spočívající převážně v neskrývané koketérii, Jiří prohlášoval, jak ji miluje, a o lásce, že jej oduševňuje a krásní.

Marii zase kvůli němu málem vyhodili ze studií, protože ji jeden z profesorů viděl, jak šla v sedm večer městem se septimánem Wolkerem. Nakonec její chování škola omluvila, ale Zdena Wolkerová i Mariina matka se kvůli tomu velmi zlobily. Milenci spolu chodili i nadále, přestože se Marie na Jiřího zlobila, že ji nařkl z toho, že hraje divadlo a notoricky lže.

Jejich povahy se ale k sobě moc nehodily a neustále se hádali. Začátkem roku 1918 si Wolker zaznamenal: „Přestávám milovati a nutím se k první, neboť na obzor vystoupila druhá s oduševnělejšíma očima.“ Dívek s oduševnělejšíma očima mohlo být víc. Například Oldřiška Šimečková, zvaná Oldra. Ta chodila do reálky spolu s Marií Horákovou a často tajně předávala oběma milencům dopisy. Ale také varovala: „Jiří, Mára tě podvádí, chodí s jinými chlapci.“ Nebo jistá Pepa Zahradníková, s níž se scházel na prostějovském hřbitově a psal jí básně. Mezi dubnem a listopadem 1919 si zase básník dopisoval s Miluškou Nedělníkovou. Do té se opět zamiloval.

Stal se jejím milencem a ona mu v dopise děkovala: „Jiří, kdybych Ti měla povídat, jak mi bylo po středě – nedovedla bych. Ale zdálo se mi, že jsem ještě nikdy nebyla tak šťastná. Nevím, čím to, ale jediná protivná myšlenka se neozvala – můj nejsladší Jiří, jak nádhernou krásu jsi mi to dal!“

Jejich vztah neskončil idylicky. Jiří Wolker se totiž po absolvování gymnázia vydal na studia práv do Prahy a Miluška byla o šest let starší než on. Její rodina neviděla žádnou

záruku, že si ji hezký mladík po studiích vezme. A našla jí nápadníka – jistého Jana Uhra. Tím jejich láska skončila.

Než Wolker odešel do Prahy, dohadoval se s rodiči o své studium. Už tehdy publikoval v tisku a literatura ho přitahovala. Nakonec se podvolil a šel na práva, ale zapsal si nějaké přednášky také na filozofické fakultě.

Bydlel v Praze na různých místech, v ulici Na Celné na Smíchově, v Kounicově ulici na Hradčanech, v Černé ulici na Novém Městě spolu s Jindřichem Hořejším. Byt vlastnila matka Karla Teigeho a díky Teigemu vstoupil Jiří v roce 1920 do uměleckého sdružení Devětsil. Později jej opustil.

V té době trpěl Wolker stálým nedostatkem financí. Rodina, kvůli tomu, že peníze vydávala za poučení a zábavu a držela si služku, mu nemohla a nechtěla neúměrně vysoké částky posílat. Wolker utratil velké peníze za knihy a musel si přilepšovat doučováním češtiny. I tak si ale našel čas na noční toulky s přáteli – s Jaroslavem Seifertem, Karlem Tomanem a Vítězslavem Nezvalem. Debatovali ve Slavii, v restauraci U Nezdarů na Hradčanech, v Národní kavárně na Národní třídě. Podle Vítězslava Nezvala pil Wolker „absint žlutý, kdežto on o dva tři roky později pival absint zelený na počest své Musy, paní se zelenýma očima“. Wolker se často stýkal také s Konstantinem Bieblem.

S Bieblem se dokonce v roce 1922 vypravil k moři do Jugoslávie. Tehdy už vycházely jeho básně i knižně – i když za Wolkerova života vyšly pouhé tři knihy literárních děl: *Host do domu*, *Těžká hodina* a *Svatý Kopeček*. V dubnu 1922 si ale Wolker stěžoval příteli Josefu Koptovi, že mu psaní nejde: „Já teď kumšt likviduji a oddávám se vědě právní. Je to práce pro mě titánská, ale utěšuji se tím, že kdybych dělal dnes kumšt, tak bych nedovedl nic, poněvadž jsem vysušený, vyvařený a pitomý jako křížala.“

Psát ovšem nepřestal a mnozí jej obdivovali. Ne všechny jeho básně měly ovšem kladný ohlas. Např. *Hosta do domu* jeho vlastními slovy nepřijala kritika příznivě: „Doposud mě nejvíce zřezali v *Tribuně* (Pujmanová-Hennerová).“ Tě se nelíbil verš, že „na předměstí vyhrávají koledy“. Podle ní se koledy pouze zpívaly. To ovšem neodpovídalo skutečnosti – zrovna v Prostějově se koledy na náměstí hrály.

Jeden profesor elektrotechniky zase na brněnské technice vytýkal básni *Balada o očích topičových* fakt, že Antonín přikládal do kotle, což podle něj je nesmysl, protože kotel je zařízení na výrobu páry, je v něm tedy voda a přikládá se do topeniště. Wolkerovi připadaly takové připomínky pitoreskní. Později o jiné recenzi napsal Zdeňku Kalistovi: „V *Lumíru* je referát Arna Nováka, blbý jako putna.“ Je nutno ovšem podotknout, že ani on sám nepatřil k milosrdným kritikům.

O Šrámkově *Měsíci nad řekou* se vyjádřil následovně: „Ten *Měsíc nad řekou* chci ve *Varu* zřezat. Neboť je to apotheóza měšťáctví a prasečí idyla. Ten Šrámek se svým hamsumovským (Knut Hamsun – norský prozaik, nositel Nobelovy ceny za literaturu – red. pozn.) vzdycháním se nám tak vzdálil, že dobře řekl Piša: konec legendě o Šrámkovi revolucionáři.“ O Čapkově *R. U. R.* zase prohlásil, že je to kýč. Rodina ovšem byla na Wolkerovo psaní hrdá, ale zlobila ji jeho politická prohlášení.

„Vůbec je tu o Tebe velký spor, který ti musím napsati, abys věděl, na čem jsi. Prohlašuji Tě za patentovaného bolševika. Bůh ví, kdo zde napískal, že prý vlastně v Praze ani nestuduješ, že prý jsi tam zaměstnán v redakci bolševického listu,“ stěžovala si matka Jiřímu v dopise z 25. říj-

na 1920. Ten ji vzápětí ujišťoval, že pracuje pouze v redakci uměleckého deníku *Den*. Jiří stejně jako jeho přátelé Ivan Sekanina, Vítězslav Nezval, Zdeněk Kalista tíhli ke kulturní levici. Scházeli se spolu v kavárně Tůmovka.

Spolu s nimi vstoupil Wolker do komunistické strany, což podle Zdeny Wolkerové Prostějov rozčílilo: „Býti socialistou znamenalo v Prostějově v těch letech určité deklasování, a býti komunistou bylo pak přímo vyhoštění z řad tehdejší společnosti. Jiří byl označen jako zuřivý bolševik.“ Jiří tak ztratil v Prostějově mnoho přátel, což mu údajně příliš nevadilo. A v jeho životě se objevily další ženy.

Jiří se spřátelil v roce 1918 na Svatém Kopečku se sestrami Smetanovými Toňou a Boženou. Božena byla operní zpěvačkou, Toňa poštovní úřednicí v Olomouci. Jiřímu se líbila Božena, ale láskyplně k němu vzhlížela Toňa. Dopisoval si s nimi až do roku 1923.

Zároveň se ale stýkal i s Lilou, ve skutečnosti statkářskou dcerou Eliškou Svitavskou. I jí psal dopisy. Obklopovaly ho různé ženy, ale opravdově se zamiloval do o tři roky starší Máši Vyhliďalové z Prostějova, energické, cílevědomé dívky. Četla pozorně jeho básně a radila mu. Máša se ale nakonec rozhodla, že se vdá, a nijak se s tím před Wolkerem netajila. Ten smutně psal: „Chodívám k ní večer, objímám ji, miluji ji, ale jaké je to pro mě utrpení. Vše je naprosto jiné, každému pohybu, slovu a polibku jsou vtisknuty určité meze, vše zraňuje jen, otravuje a pustoší.“

Veškeré Wolkerovo milování zatemnila jako mrak oblohu ošklivá nemoc – tuberkulóza. Projevila se horečkami už v dubnu 1923. Léčil se sice v Tatranské Poliance, kde se opálil a nabral na váze, ale choroba ho ničila dál. Přidal se k ní zápal plic a zánět pohrudnice. Také začal ztrácet paměť. Nemoc byla v příliš pokročilém stadiu a antituberika se měla objevit až v polovině padesátých let.

Jiří Wolker zemřel 3. ledna 1924. A sám si napsal v listopadu 1923 známý epitaf: „Zde leží Jiří Wolker. Básník, jenž miloval svět a pro spravedlnost jeho šel se bít. Dřív než mohl srdce k boji vytsit, zemřel mlád dvacet čtyři let.“

(mk)

VZPOMÍNKA

Miloš Václav Kratochvíl (6. 1. 1904, Vídeň – 9. 7. 1988, Praha)

Miloš Václav Kratochvíl byl český spisovatel-prozaik, autor historické beletrie, filmový scenárista, dramaturg a pedagog. Studoval historii a archivnictví na Univerzitě Karlově. Za války pracoval v archivu. Po ní byl dramaturgem Československého státního filmu a profesorem na FAMU. Jeho syn Jan Kratochvíl byl herec, dramaturg, režisér a divadelní organizátor.

Narodil se ve Vídni, kde jeho otec Václav Kratochvíl působil jako dvorní archivář. Bydlel tu do svých čtrnácti let, pak se stal studentem malostranského gymnázia v Praze. Po jeho absolvování vystudoval na pražské filozofické fakultě obory historie a archivnictví. V roce 1928 získal doktorát a nastoupil zaměstnání v Archivu hlavního města Prahy. Když archiv Němci roku 1944 uzavřeli, pracoval krátce u firmy Nationalfilm. V letech 1945-1947 pracoval na Ministerstvu informací, pak se živil ve filmovém průmyslu. Byl tři roky filmovým dramaturgem a v letech 1950-1972 profesorem na Akademii múzických umění. Jeho díla jsou

Miloš Václav Kratochvíl (vpravo) při zkoušce hry *Nepokoření* v Národním divadle v Praze, 28. 4. 1961

částečně poznamenána typizací postav a socialistickým realismem.

Filmové scénáře: *Revoluční rok 1848* (1949), režie Václav Krška, *Jan Hus* (1954), režie Otakar Vávra, *Jan Žižka* (1957), režie Otakar Vávra, *Proti všem* (1958), režie Otakar Vávra, *Kam čert nemůže* (1959), režie Zdeněk Podskalský, *Ďáblova past* (1962), režie František Vlácil, *Putování Jana Ámose* (1983), režie Otakar Vávra, *Komediant* (1984), režie Otakar Vávra, *Veronika* (1985), režie Otakar Vávra, *Evropa tančila valčík* (1989), režie Otakar Vávra.

Antonín Sova (26. 2. 1864, Pacov – 16. 8. 1928, Pacov) Antonín Sova byl český básník a prozaik, přední představitel generace devadesátých let, představitel básnického impresionismu. Velký význam pro Sovovo básnické zránění mělo lukavecké přátelství se sestrami básníka Jaroslava Vrchlického, které mu přiblížily poezii lumírovců. Gymnázium Sova studoval nejprve v Pelhřimově, Táboře a od roku 1880 v Písku, kde v polovině osmdesátých let maturoval. První básnické příspěvky otiskl ještě za středoškolských studií. Po maturitě odešel Sova do Prahy studovat práva, ale zanedlouho musel pro nedostatek finančních prostředků studií zanechat a vrátit se domů.

S pomocí básníka A. Heyduka, s nímž se seznámil v Písku, a J. Vrchlického se roku 1886 uchýlil v *Ottově slovníku naučném* a o rok později nastoupil místo písaře-protokolisty ve zdravotním referátu pražského magistrátu. Aktivně se účastnil práce ve spolku beletristů Máj a v literárním odboru Umělecké besedy. Roku 1892 navštívil Itálii. V roce 1895 podepsal kolektivní vystoupení spisovatelů a publicistů manifest České moderny. V letech 1898-1920 byl ředitelem pražské městské knihovny. Těžká choroba mu nakonec znemožnila volný pohyb.

Rozsáhlé básnické a prozaické dílo vyjadřuje většinu dobových uměleckých a společenských impulsů (realismus, symbolismus, impresionismus, sociální tematika). Psal intimní, přírodní a společenskou lyriku.

Ukázka z díla:

Já hledal studny bez dna na výších

Já hledal studny bez dna na výších.
Nejprostší ženy, zpěv jež ptačí měly
na místě řeči. Sfingy mlčící,
jež nad rozcestími tmou smutnou čněly,
přátele nejpřísnější, klečící
na našem svědomí, však líbající
rty naše, soucit, hrdě zpívající.

Chladící rosu v květu kališích.
Já hledal studny bez dna na výších.

Já hledal vzácné lidi. Diskretní
jichž mlčí rty, když srdce čistě hoří.
Já hledal velikost i zrádnost moří
a pro svůj oheň předmět obětní.

Olše

Jak jsem, olše, měl vás rád,
v podvečerní, vonný chlad,
nad vodou když schýlen sám
stín váš chvěl se sem a tam.

Rybářův dnes táhlý hlas
nocí hlubokou se třás,
šumot mlýnských vážných kol
ve mně vzbouzel starý bol.
V třtinách sluka, černý bod,
čeřila jen vlny vod,
a v mé duši také tak
bloudil zlatých snění pták.
Květy intimních nálad (1891)

Rybníky

Ty české rybníky jsou stříbro slité,
žíhané temnem stínů pod oblaky,
vloženy v luhy do zeleně syté
jsou jako krajů mírné, tiché zraky.
Tu sluka steskne v rákosí blíž kraje
a kachny vodní s peřím zelenavým,
jak duhovými barvami když hraje,
se nese v dále prachem slunce žhavým;
chlad s dechem puškvorců lukami stoupá,
a s vůní otavy po kraji dýchá,
vzduch mírně chlazen vlnami se houpá,
a něco jako věčný stesk v tom vzdychá.
Z mého kraje (1893)

Josef Svatopluk Machar (29. 2. 1864, Kolín – 17. 3. 1942, Praha)

Jeho otec jako mlynářský dělník často měnil místa zaměstnání. Nakonec rodina zakotvila v Brandýse nad Labem. Tam Machar absolvoval tři třídy měšťanské školy a v roce 1878 přestoupil na Akademické gymnázium v Praze. Trpěl neustále nedostatkem financí – rodina mu mohla jen skromně přispívat. Proto dával kondice, pobíral stipendium a dostával malé výdělky za svou literární činnost – první báseň napsal do *Světozoru* v roce 1882. Víc než studium jej zajímala literatura. Také nastoupil jako jednoletý dobrovolník na vojnu a přitom psal svou první knihu básní *Confiteor*, která vyšla v roce 1887. Krátce nato mu v armádě oznámili, že má být převelen do Bosny nebo do Haliče. Proto Machar z armády odešel. Jeho finanční situace se nijak nelepšila. V Praze místo nesehnal, a tak se odstěhoval do Vídně, kde začal pracovat jako úředník v Ústavu pro pozemkový úvěr. Zůstal tam dlouhých třicet let.

Přitom neustále doufal, že se do Prahy vrátí. Vídeň rád neměl a práce jej nudila. Pobyt ve Vídni mu umožňoval odstup od literárních poměrů v Čechách, které se pojily se žabomyšími spory. Jedinou jeho vášně představovalo psaní. Tvořil verše, recenze, věnoval se žurnalistice, dopisoval si s literáty z českých zemí. V té době se také sblížil s T. G.

Masarykem a jeho přítelem Janem Herbenem. Publikoval v *Naší době*, kterou profesor Masaryk vedl. V roce 1900 se dokonce stal členem jeho České strany pokrokové. Udržoval si ale od ní a jejích cílů odstup. Stranický program si ani nepřčetl a v roce 1905 z ní vystoupil. V roce 1907 dokonce Masarykovi v dopise napsal: „Psal bych ti ještě spoustu věcí o politice, ale tady si už nerozumíme.“ Přesto stále ještě zůstali přáteli. Machar to dokázal i za Velké války. Od října 1914 pracoval ve vídeňské odbojové skupině, vytvořil rozsáhlou konspirační síť a od jara 1915 se stal spolupracovníkem Masarykovy odbojové organizace Maffie.

Do Čech se vrátil v květnu 1918 plný nadšení a optimismu. V červenci toho roku se stal členem Národního výboru, politické organizace, která sjednotila většinu českých politických stran. Po vzniku nového státu psal do *Národních listů* a stal se poslancem Národního shromáždění. V politickém jednání byl ale nevybíravý. Koncem roku 1918 navrhli na ministra umění a osvěty katolík dr. Aloise Kolíska proti Aloisi Jiráskovi. Machar navštívil nešťastného Kolíska přímo v jeho bytě a navrhl mu odstoupení nebo: „Výprask provedený mnou v parlamentu se vši parádou.“

Se stejným temperamentem se rozhodl přijmout v srpnu 1919 funkci generálního inspektora. Pravomoc generálního inspektora spočívala v řešení otázek kázně a materiálního stavu armády, v dozírání na všechny vojenské útvary s výjimkou ministerstva národní obrany, při inspekčních cestách a pak v řešení otázek personálně politických. A také měl připravit branný zákon (byl přijat v březnu 1920). Machar se zaměřil především na zlepšování sociální situace vojáků a kulturní výchovu. Nechal zřizovat knihovny, čítárny, hudební kroužky, dbal o hygienu vojáků a jejich stravu, bojoval proti negramotnosti. A také zakázal prodávat oplzlé pohledy ve vojenských kantýnách. Noviny postupně obviňovaly Machara z autoritativních a byrokratických tendencí a z kariérismu. Jeho postavení se stávalo neudržitelným. Podal demisi 12. listopadu 1924. Podle nejnovějších výzkumů historika Petra Sýkory (*Básník proti Hradu*, Libri 2009) byl propuštěn z vůle prezidenta republiky. Masarykovi se situace zdála neúnosná. Machar prý jednou našel na svém stole modrý arch – výpověď. Za ní prý stál „starý pán“ (Masaryk). Poté sundal ze zdi praporek s nápisem Pravda vítězí, který mu věnoval Masaryk po návratu z emigrace. Zahořklý Machar po svém odchodu pokračoval v literární tvorbě ve své vile na Ořechovce v Cukrovarnické ulici. Žádnou veřejnou funkci už nezastával a zastávat nechtěl. Začal vystupovat proti politice Hradu. Zemřel 17. března 1942 ve věku osmasedmdesáti let.

27. 2. 1849, před 175 lety, se narodil **Václav Beneš Třebízský**, římsko-katolický kněz a spisovatel († 20. 6. 1884).

4. 1. 1859, před 165 lety, se narodil **Karel Václav Rais**, spisovatel († 8. 7. 1926).

7. 2. 1869, před 155 lety, se narodil **Jindřich Šimon Baar**, spisovatel († 24. 10. 1925).

31. 1. 1929, před 95 lety, zemřel **Jan Karafiát**, spisovatel (* 4. 1. 1846).

10. 2. 1929, před 95 lety, se narodil **František Nepil**, spisovatel († 8. 9. 1995).

24. 2. 1979, před 45 lety, zemřel **Jan Otčenášek**, spisovatel a scenárista (* 19. 11. 1924).

23. 1. 1999, před 25 lety, zemřel **Jaroslav Foglar**, spisovatel (* 6. 7. 1907).

DIVADLO

Inscenace o Miloši Formanovi

Pražské Museum Kampa oznámilo dalšího člena V. I. P. divadelní společnosti. Na Letní scéně uvede 18. a 19. června 2024 premiéru svojí novinky *Forman*. Je dílem tvůrčího týmu v čele se scenáristkou a producentkou Danielou Sodomovou a režisérkou Adélou Laštovkovou Stodolovou. Tento tým v minulosti připravil úspěšná představení *Meda*, *Werich* a *Marta*.

V hlavní roli proslulého oscarového režiséra Miloše Formana se představí Marek Adamczyk a Patrik Děrgel. Spolu s nimi si zahrají Aleš Petráš, Václav Vašák, Roman Blumaier, Kryštof Krhvojak, Nathanael Ruml, Maxmilián Kocek, Matouš Ruml, Daniel Šváb nebo Stanislava Jachnická.

„Důvodem, proč jsme se rozhodli právě pro Miloše Formana, je jeho provázanost s Kampou. Bydlel hned vedle ve Všehrdově ulici. A navíc v parku sousedícím s Museem Kampa bylo umístěno zázemí pro natáčení filmu *Amadeus*, který měl premiéru v roce 1984, takže příští rok tomu bude čtyřicet let,“ vysvětluje Sodomová.

„Zdánlivě víme o Miloši Formanovi všechno z profesní oblasti, máme vytvořený obrázek člověka, který se jako jeden z mála Čechů prosadil v Americe. Ale my bychom se chtěli víc dotknout jeho duše, osobnosti, co dělal, když něcočil, o tom málokdo ví. To je pro mne jako režisérku výzva,“ dodává Laštovková Stodolová.

V rámci už téměř rok trvajících příprav se s Danielou Sodomovou vydala i do Ameriky po Formanových stopách. Navštívily legendární hotel Chelsea a byt na Manhattanu, kde žil, a setkaly se i s jeho manželkou Martinou Formanovou. „Příjemně nás překvapilo, že nám nedává žádné mantinely či podmínky, je to opravdu velmi milá a vstřícná žena,“ říká Laštovková Stodolová. Chystaná inscenace časově obsáhne život Miloše Formana zhruba od deseti do sedmačtyřiceti let.

A jak na nabídku zahrát si slavného režiséra reagoval Marek Adamczyk? „Já jsem byl nadšený. Mám Formana fakt rád, mám rád jeho filmy, takže jsem byl od první chvíle nadšený a zároveň zvědavý, jak to celé pojmem a jak na Formana jít, protože to není úplně zjevné. Těším se na společný tvůrčí proces.“ Na stejnou otázku odpověděl také Patrik Děrgel: „Bez váhání jsem souhlasil, protože jsem měl moc pěknou zkušenost s *Medou*, kterou jsem na Letní scéně Musea Kampa viděl, a říkal jsem si, že právě takto by se letní scény měly dělat. Takže když nabídka přišla, neváhal jsem. Navíc půjde o mou úplně první zkušenost s hraním na letní scéně.“ (mk)

Divadlo Na zábradlí slavilo výročí

Pražské Divadlo Na zábradlí slavilo v prosinci minulého roku pětadesát let své existence, kterou 9. prosince 1958 zahájila premiéra hry *Kdyby tisíc klarinetů* v režii Antonína Moskalyka. Narozenninový program se zaměřil na zásadní chvíle divadelní historie, završen byl představením inscenace *O Pavlovi* a koncertem současných členů souboru.

Divadlo Na zábradlí patří k legendám české divadelní scény. Za dobu jeho existence zde bylo uvedeno přes 250 inscenací.

Divadlo Na zábradlí bylo průkopníkem absurdního dramatu v Česku, za normalizace poskytlo azyl zakázaným filmovým režisérům a v devadesátých letech zaujalo inscenacemi režiséra Petra Lébla. Od svého vzniku představilo Divadlo Na zábradlí mnoho osobností – Václava Havla, Jiřího Menzela, Jiří Krejčíka nebo Evalda Schorma.

Petr Nárožný oceněn jako Génieus smíchu

Nejlepší komedií Grand festivalu smíchu v Pardubicích se stala podle odborné poroty hra *Jídelní vůz* v podání Činoherního studia Ústí nad Labem. Divákům se nejvíc líbila komedie *Fifty*, kterou má na repertoáru Dejvické divadlo v Praze. Cenu Génieus smíchu dostal herec Per Nárožný.

Festival uvedl sedm soutěžních komedií, které v předšlé sezóně vznikly na jevištích českých profesionálních divadel. Autorská hra Davida Šiktance nazvaná *Jídelní vůz* je inspirovaná vyprávěním železničářů a příběhy cestujících. Jeviště se tak proměňuje v jídelní vůz vlaku, za jehož okny se míhá krajina labského údolí. Příběh vypráví vrchní jídelního vozu, jeho předobrazem je Pavel Peterka, který na trati Praha – Hamburk jezdí a pracuje jako vrchní číšník. Hra získala cenu odborné poroty a ocenění za nejlepší režii.

(mk)

Točna v Českém Krumlově pokračuje

Nejnavštěvovanější divadlo pod širým nebem – točna v Českém Krumlově – bude lákat diváky i v následujících třech letech. Jihočeské divadlo uzavřelo s památkáři smlouvu na pronájem části zámecké zahrady, kde se hraje, na další tři roky. Problémem je ale špatné zázemí pro herce i diváky.

To potvrdil i ředitel Jihočeského divadla Lukáš Průdek s tím, že na otáčivé hlediště v Českém Krumlově vyrazí ročně 50 až 55 tisíc diváků. „Jedná se o největší open scénu v republice. Podmínky jsou však jen velmi těžko udržitelné, a to jak pro diváky, tak pro soubory,“ upozornil Průdek. Zmínil, že diváci i herci se musí potýkat s nepohodlím. „Začíná to parkováním, dalším problémem jsou pak toalety. Když začne pršet a představení se musí přerušit, není se kam schovat,“ vysvětloval ředitel divadla. Herci mají zázemí v letohrádku Bellarie, který památkáři opravili a na jaře tam otevřou novou prohlídkovou trasu. „To je další problém, protože se zkrátí sezóna,“ podotkl Průdek.

Točna v zahradě dlouhodobě kritizují jak památkáři, tak UNESCO. V přípravě je projekt, který vyjde až na dvě miliardy korun. Nové otáčivé hlediště však bude k dispozici nejdřív za deset let. Ředitel Průdek připomněl, že nová točna by měla stát v bývalém zahradnictví za zámeckou zahradou. „Všichni doufáme a já věřím, že se realizace tohoto projektu dočkáme co nejdříve,“ dodal Průdek.

Na realizaci nové točny by měla spolupracovat města Český Krumlov a České Budějovice, Jihočeský kraj a stát.

O představení na českokrumlovské točně, kam se vejde 650 lidí, je velký zájem a bývají vyprodaná dlouho dopředu. Jeho kouzelnou atmosféru si v letošním roce nenechalo ujít téměř padesát tisíc diváků. Tržby z točny činí zásadní položku i v rozpočtu Jihočeského divadla, které má

celkem čtyři soubory – činohru, operu, balet a Malé divadlo. Na točně vystupují jihočeští divadelníci již od roku 1958. (mk)

Zemřel herec a dabér Ladislav Županič

Zemřel divadelní a filmový herec a dabér Ladislav Županič, bylo mu osmdesát let. Oznámila to Herecká asociace. Županič byl držitelem ceny Thálie 2015 za celoživotní hereckopěvecké mistrovství. Je spjat především s pražským Hudebním divadlem v Karlíně, kde vytvořil desítky úspěšných

rolí a které také vedl. Hrál ve filmu, televizi a rozhlasu a daboval – jeho hlasem v Česku mluví například americký herec Clint Eastwood.

Rodák z Prostějova studoval na Janáčkově akademii múzických umění v Brně, s divadlem začínal v Praze v někdejší divadle Paravan. Třicet let pak působil v karlínském souboru, deset let byl jeho ředitelem. Thálii získal Županič za výkon v roli Albína v muzikálu *Klec bláznů* a také za celoživotní mistrovství. Zahrál si i v Divadle na Fidlovačce.

Zemřela herečka Jana Hlaváčová

Ve věku pětáosmdesáti let v sobotu 13. ledna večer zemřela divadelní a filmová herečka Jana Hlaváčová. Pražská rodačka ztvárnila desítky rolí v Národním divadle nebo v Divadle na Vinohradech. Známa je také z filmové série režiséra Dušana Kleina „o básnících“ i mnoha televizních seriálů.

Hlaváčová vyrůstala v Praze a už jako malá dívka se viděla v záři reflektorů. Jiskru v ní zažehl otec, který hrál v ochotnickém divadle. Po studiích na DAMU se angažovala v Divadle J. K. Tyla v Plzni, rozkvět slávy zažila až v Národním divadle v Praze. Mezi její nejslavnější hry patřily *Hippodamie*, *Višňový sad*, v němž ztvárnila Raněvskou, nebo *Hamlet*, kde přijala roli Gertrudy. Po neshodách s vedením Národní divadlo opustila a od roku 1994 působila v Divadle na Vinohradech, kde strávila dlouhých osmnáct let, než jí cestu zkrátila nemoc. V roce 1996 obdržela Cenu Thálie za postavu Agnes ve hře *Křehká rovnováha*.

Vstup Jany Hlaváčové na filmové plátno byl impozantní. Ještě jako studentka divadelní fakulty dostala hlavní roli

ve filmu *Kam čert nemůže* etablovaného tvůrce komediálního žánru Zdeňka Podskalského. Své role dábelsky svůdné průvodkyně, kterou její protihráč (nezvykle ve velké filmové roli Miroslav Horníček) považuje za Mefistofelu, se zhostila výborně. V následujících letech poskytl film Hlaváčové další příležitosti, nikoli však již v hlavních rolích. V sedmdesátých letech se před filmovou kamerou několikrát setkala se svým manželem Lud'kem Munzarem (*Na konci světa*, 1975; *Terezu bych kvůli žádné holce neopustil*, 1976), královský manželský pár pak spolu vytvořili v pohádce *Třetí princ* (1982), další úloha manželky vplynula z filmu *Lev s bílou hřívou* (1986), opět po boku Lud'ka Munzara.

V sedmdesátých letech patřila Hlaváčová mezi nejpopulárnější seriálové herečky, objevila se například v kultovní minisérii *Byl jednou jeden dům*, *Bakalářích* a v neposlední řadě coby dcera Evžena Humla v legendárních *Chalupářích*. Široké spektrum záběru působení Jany Hlaváčové je nutno doplnit také o práci v rozhlase, recitaci v pražské *Viole* a v neposlední řadě také v dabingu. Od roku 1982 vyučovala herectví na DAMU. Před kamerou se Hlaváčová naposledy objevila v roce 2011 v psychologickém dramatu Petera Křišťůfka *Viditelný svět*. V roce 2012 získala Cenu Františka Filipovského za nejlepší ženský výkon v dabingu, o tři roky později obdržela stejnou cenu za celoživotní herecké mistrovství v dabingu.

Její dcera Barbora Munzarová (* 1971) je též herečkou. Mladší sestra Jany Hlaváčové, Dana Hlaváčová (* 1945), je též herečkou.

Zemřel herec Norbert Lichý

Informaci o jeho úmrtí zveřejnilo ostravské Divadlo Petra Bezruče, ve kterém herec dlouhodobě působil. Na kameře se objevoval spíše méně, diváci si ho mohou pamatovat například jako rolbaře Zbyňu ze seriálu *Lajna* nebo jako berního úředníka ze sitcomu *Comeback*. Kromě herectví se věnoval i hudbě a jejímu skládání. Uměl hrát na kytaru, basu

i varhany a působil v několika kapelách.

Norbert Lichý vystudoval herectví na JAMU a vystřídal angažmá v Severomoravském divadle Šumperk, v Divadle loutek a v Divadle Petra Bezruče, kde strávil nejdelší část své kariéry. Považoval se za patriota ostravského divadelní scény a angažmá v Praze ho nelákalo. Zahrál si mimo jiné Harpagona v *Lakomci*, Duncana v *Macbethovi* nebo Truffaldina ve *Sluhovi dvou pánů*. Za svůj mimořádný výkon získal Lichý Cenu Thálie 2009.

VZPOMÍNKA

Milan Neděla (23. 2. 1934 – 14. 4. 1997)

„Život není žádná sranda, ale život bez srandy by nebyl žádný život.“ Už tento výrok vypovídá o optimistické po-

vaze herce Milana Neděly. Neděla se narodil v Praze, ale vyrůstal v Radlíku u Jílového. Po návratu do Prahy, kde jeho otec pracoval jako šéf účtárny v pankrácké továrně Janeček – Wanderer, započal se studiem na holešovickém gymnáziu, z něhož byl z kázeňských a politických důvodů vyloučen. Přestoupil a odmaturoval na Nerudově gymnáziu v Hellichově ulici. Již za studií účinkoval v dramatickém kroužku a v roce 1956 absolvoval u profesorů Neumanna, Vejražky, Salzera a Lukavského DAMU. Nejdříve vystřídal významné mimopražské scény Městského oblastního divadla v Kolíně a Východočeského divadla v Pardubicích. Poté přešel opět do Prahy, do divadel Na zábradlí, Na Fidlovačce, Paravan, Rokoko a v Karlíně (1973-1982), odkud odešel na odpočinek.

Díky své monumentální a zavalité, ale stále mrštné postavě (roku 1966 měl vážit se svými 193 cm výšky 120 kg), skvěle exceloval v komických i charakterních operetních rolích bodrých hromotluckých mužů. Účinkoval například ve hrách *Marie Stuartovna*, *Těžká Barbora* či *Nepokojné hody svaté Kateřiny*. Ve filmu si poprvé zahrál v malé roli ošetřovatele ve středometrážní satirě *Blázni mezi námi* (1955) režisérů Beyera, Kirstena a Petzolda. Jeho filmová kariéra, která pokračovala navzdory účinkování na oblastních divadlech, se začala plně a bujně rozvíjet až po roce 1960. Z těch významnějších a větších si připomeňme roťáka u odvodů v komedii *Dobryj voják Švejk* (1956), nenažraného vojína Balouna v *Poslušně hlásím* (1957) Karla Steklého, hostinského ve Vorlíčkově *Dívce na koštěti* (1971), fousatého rytíře v Podskalského *Noci na Karlštejně* (1973), žárlivého Horna v komedii *Já to tedy беру, šéfe!* (1978) Petra Schulhoffa a mafiána Enrica v Herzově bláznivé komedii *Buldoci a třešně* (1981). Naposledy se divákům představil menšími roličkami v pohádkách *Peňavý Max a strašidla* (1987) Juraje Jakubiska a *O zatoulané princezně* (1988) Antonína Kachlíka.

Významná byla i Nedělova práce v televizi. Komické role vytvářel taktéž v rozhlase. Velkou popularitu si u diváků vydobyl svým účinkováním v oblíbeném pořadu *Komik a jeho svět*, který uváděl po Miloši Kopeckém v letech 1979-1994. Jako velký fotbalový fanoušek Slavie se účastnil jako hráč desítek fotbalových utkání herců. Se spisovatelem Petrem Hořcem vydal svoji vzpomínkovou knížku *Rozpomínky* (1997).

Komik Milan Neděla zemřel 14. dubna 1997 v Praze ve věku třiašedesáti let. hk

Hana Vítová (roz. Lašková, 24. 1. 1914 – 3. 3. 1987)

Hana Lašková si přála stát se učitelkou. Nakonec však přece jen složila zkoušky na konzervatoř. Za svou kariéru stihla Hana Vítová na šedesát rolí, z nichž přinejmenším dvě patří do zlatého fondu národní kinematografie: barová zpěvačka Marta v *Nočním motýlovi* a rovněž zpívající Elén v rafinované parodii *Pytlákova schovanka aneb Šlechtný milionář*, v níž si tak kouzelně utahovala ze svých raných hrdinek.

Hana Vítová, rodným jménem Hana Lašková, se narodila 24. ledna 1914 v Praze do hudební rodiny. Tátinec Hanuš Lašek byl sólistou opery Národního divadla a operní pěvkyní byla i maminka Hana. Očekávalo se, že dcera, kterou odmalíčka vedli k hudbě, půjde v jejich šlépějích. Jana sice zdědila hudební talent, ale pěvkyní být nechtěla. V roce 1930 se stala členkou Osvobozeného divadla.

V té době začala používat pseudonym Hana Vítová, který jí V+W vymysleli. Díky spolupráci s legendární dvojicí se objevila na plátně ve filmu *Peníze nebo život*, kde spolu s Ljubou Hermanovou zazpívala hit *Život je jen náhoda*. Již předtím byla statistkou ve filmovém zpracování písničky *Já miluji jen vás a vaše oči šedé*. V roce 1930 se objevila v menší roli ve filmu *Děvčátko, neříkej ne!* V roce 1938 nachází mladá herečka angažmá v Divadle Oldřicha Nového. Válečná doba přinesla Vítové její největší příležitost, roli Marty Dekasové ve filmu *Noční motýl*. (Píseň *Noční motýl* ze stejnojmenného filmu sice vydala na gramofonové desce, ale pro film ji nazpívala Míla Spazierová-Hezká.) Snímek se hrál v Německu i Francii a zajistil české umělkyni popularitu mezinárodních rozměrů.

Co se ale po válce nejméně odpouštělo, byly právě válečné úspěchy. A tak Hana Vítová později hořce lituje, že pod jménem Hana Witt přijala nabídky do dvou německých filmů. Konec války znamenalo pro herečku i postupný konec kariéry. Po roce 1945 byla obviněna z kolaborace. I když se Vítové podařilo vyvrátit obvinění z údajné kolaborace, její kariéru to nezachránilo. Hraje už jen v pěti filmech. V *Pytlákově schovance* znovu dokáže navázat na své herecké umění. Začíná účinkovat v mnoha estrádách jako zpěvačka, byla nucena vystupovat například v kabaretu U sv. Tomáše. Ale i to brala s humorným nadhledem: „Přicházel tam za námi rok co rok z vedlejšího Domova důchodců vedoucí s přáním, zda bychom těm babičkám a dědečkům přišli zahrát odpolední představení,“ vyprávěla s úsměvem. „Tak jsme to vždycky udělali – bylo to báječné publikum. Jako malé děti, pokaždé jsme měli slzy v očích, jak to bylo krásné.“

Hana Vítová byla nejen krásná, ale také jazykově nadaná žena. Když jí ubývalo filmových nabídek, vydělávala si herečka knižními překlady z ruštiny, angličtiny a němčiny. Podepisovala se pod ně jménem Rádlová.

Asi nejhorší okamžik v životě Hany Vítové byla sebevražda dcery Bedřišky ze spojení s jejím druhým manželem, novinářem Bedřichem Rádlem. Její prvním manželem byl známý zpěvák Jára Pospíšil. O několik let později následuje i smrt jejího dalšího druha, zpěváka a herce R. A. Dvorského. Poslední roky jejího života jsou provázeny jen další bolestí a utrpením. V roce 1970 při těžké autonehodě ochrnula na jednu nohu. Naposledy vystoupila Hana Vítová rok před svou smrtí v pořadu *Kavárnička dříve narozených*. Zazpívala tehdy svůj hit *Život je jen náhoda*. Zemřela 3. března 1987 v pražské nemocnici. Bylo jí třiasedmdesát let.

Nejznámějšími filmy Hany Vítové v době její slávy byly *Pytlákova schovanka*, *Cech panen kutnohorských*, *Peníze nebo život*, *Sextánka* a *Noční motýl*. hk

23. 1. 1879, před 145 lety, se narodila **Leopolda Dostalová**, herečka († 17. 6. 1972).

9. 1. 1929, před 95 lety, se narodil **Darek Vostřel**, herec, režisér a divadelní ředitel († 4. 11. 1992).

6. 1. 1939, před 85 lety, se narodil **Miroslav Moravec**, herec († 29. 3. 2009).

19. 1. 1939, před 85 lety, se narodil **Jiří Zahajský**, herec († 19. 7. 2007).

11. 2. 1979, před 45 lety, zemřel **Václav Trégl**, herec (* 10. 12. 1902).

FILM & TV

Televize letos nabídnou hlavně seriály

Především na seriály vsadily i v roce 2024 televize – Česká televize, Nova i Prima přinesou nové, ale také pokračování těch, které bodovaly u diváků.

Česká televize uvedla 7. ledna první díl nového osmidílného seriálu *Smysl pro tumor*. Projekt je převzatý, vznikl podle belgického scénáře a zachycuje příběh medika, který bojuje s vážnou nemocí. Hned následující den 8. ledna pak zahájil vysílání druhé řady série *Dobré ráno, Brno!* „Vše se uzavře na plese České televize, kde se bude volit zaměstnanec roku,“ nastínil režisér a scenárista Jan Prušinovský. Souběžně s ním budou pondělní večery patřit pokračování seriálu *Stíny v mlze*, který prý bude drsnější než první série. V březnu pak ČT představí divákům nový seriál o centru, které zkoumá paranormální jevy v Československu. Jmenuje se *To se vysvětlí, soudruzi!* A zahrají si v něm mimo jiné Jiří Macháček a Jan Cina. Diváky také čeká film režiséra Jiřího Stracha *Svatá* v hlavní roli s Jiřinou Bohdalovou. Ta scénář dostala ke kulatým narozeninám od scenáristy Marka Epsteina. „Mám ráda, když mi někdo něco napíše. O žánr si ale předem neříkám,“ uvedla Bohdalová. Podle režiséra Stracha příběh klade otázku, jestli je pravda absolutní hodnotou. „Tvrdím, že láska je kolikrát nad pravdou, protože je schopná odpustit i lež. A hodně pravd dokáže zabít lásku,“ řekl.

Prima začala hned zpočátku nového roku – 2. ledna vrátila na obrazovky svůj vlajkový seriál *ZOO*, který bude stále vysílat dvakrát týdně. 8. ledna pak v hlavním vysílacím čase představila svůj nový osmidílný seriál *Malá velká liga*. Marek Němec v něm hraje prvotřídního trenéra, který vinou svého chování vyfasuje podmínku a veřejně prospěšné práce v základní škole. „Je to debil, ale nádhernej. Ale on se polepší. A mě baví! Je to nesmírně zábavně napsané. Mně skutečně fotbal nic neříká, ale říká mi něco dobrý sportovní výkon, párkrát jsem viděl dobré sportovní výkony, v tomto má ode mě fotbal respekt, a pak také za charitativní rozměr. To mi přijde dobrý. Ale jinak tomu neholduju,“ řekl ke své roli Němec. 10. ledna začal prvním dílem nový šestidílný seriál *Na vlnách Jadrana*, který navazuje na už odvysílanou sérii *Pod hladinou*. Minisérie z prostředí jadranské riviéry a pobřežní policie ukazuje, jak dva Češi Matěj Hádek a Adam Ernest pomáhají v době letní sezóny českým turistům.

V televizi Nova se vrátí na obrazovky desátou řadou kriminální seriál *Specialisté*, pokračování *Odznaku Vysočina* a velké finále čeká seriál *Zlatá labuť*. Pokračovat bude také komediální seriál *Jedna rodina*, který je od 2. ledna vysílán dvakrát týdně. Novinkou bude kriminální seriál *Policie Hvar*, která diváky zavede na chorvatské pláži.

Platforma Voyo premiérově uvede šestidílnou sérii *Metoda Markovič Hojer*, která vypráví příběh dopadení a usvědčení jednoho z nejděsivějších sériových vrahů normalizačního Československa Ladislava Hojera kriminalistou Jiřím Markovičem. Třetí řadou skončí životopisná trilogie *Iveta* o životě zpěvačky Ivety Bartošové a vysílat se bude nová řada reality show *Survivor Česko & Slovensko*.

(mk)

Český lev s moderátorem Markem Ebenem

Po jednatřicáté budou příští rok filmařům předány ceny Český lev České filmové a televizní akademie (ČFTA). Slavnostním večerem, který se uskuteční 9. března, bude jako moderátor provázet Marek Eben. O sošky Českého lva se utká celkem šestaosmdesát snímků i televizních děl, které měly premiéru v letošním roce

„Český lev není žádný vegetarián, možná i proto je tento večer vždycky takové maso. S tím holt musí každý, kdo se na něm podílí, počítat. Budeme k tomu všichni přistupovat se vsí zodpovědností a budeme se snažit, aby to bylo jedlé,“ uvedl Marek Eben.

Akademici od 1. prosince hodnotí třiatřicet celovečerních hraných filmů, patnáct dokumentárních filmů, osm animovaných filmů a deset krátkých filmů. O ocenění se také uchází šest televizních filmů nebo minisérií a čtrnáct seriálů, které byly uvedeny na televizních obrazovkách nebo na internetu.

Z celovečerních filmů jsou na výběr například snímky *Bod obnovy*, *Bratři*, *Citlivý člověk*, *Děti Nagana*, *Její tělo*, *Muž, který stál v cestě*, *Němá tajemství*, *ONEMAN-SHOW – The Movie*, *Perinbaba a dva světy*, *Přišla v noci*, *Tancuj*, *Matyldo* nebo *Úsvit*. Nejvíce nominací na ceny Český lev má drama *Bratři* režiséra Tomáše Mašína. Příběh o útěku odbojové skupiny bratří Mašínu a jejich útěku do Západního Berlína jich získal celkem patnáct. U České filmové a televizní akademie bodovalo také dobové drama *Úsvit*, který se věnuje tématu nejednoznačného pohlaví. Tým režiséra Matěje Chlupáčka získal za film dvanáct nominací. Na třetím místě je pak s počtem osmi nominací vědeckofantastický snímek s kriminální zápletkou *Bod obnovy* a také černá komedie *Přišla v noci*. Do závěrečného klání o sošku Českého lva postoupilo šestadvacet titulů v devatenácti statutárních kategoriích.

„A je tu zase, šelma jedna. 31. Český lev zařve vtipně, elegantně a nenuceně díky Marku Ebenovi. Pozve Vás na opulentní hostinu z filmů, které pro nominace ulovil. Můžete se popást na napětí a zklamání v publiku. Na někdy neupřímných gratulacích těch, co sošku nezískali, a upřímných emocích těch, kteří ji budou třímat v rukou. Račte s námi vstoupit do dalšího »lviho« desetiletí...,“ řekl režisér Michael Čech, který bude řídit přímé přenosy České televize, na jejichž obrazovkách se bude živě přenášet vyhlášení nominací i slavnostní předávání cen.

(mk)

Rázlová a Roden v životních rolích

Jedním z nejlepších českých filmů loňského roku je snímek scenáristky Nataši Slavíkové a režiséra Petra Slavíka *Tancuj Matyldo*, který již vstoupil do kin. A to jenom proto, že vychází z konkrétně prožité situace, kdy manželé Slavíkoví pečovali o maminku, která onemocněla Alzheimerovou chorobou. Film zahrnuje rodinné i společenské vztahy v širším měřítku.

Karel (Karel Roden) je povoláním exekutor, uzavřený člověk, který žije ve světě přísných, až nelidsky působících pravidel. Striktně je dodržuje a nevidí jediný důvod, proč

Regina Rázlová a Karel Roden

by je neměl respektovat třeba proto, že jejich realizací dožene starého člověka do zoufalé situace.

Se svou matkou (Regina Rázlová) se vídá sporadicky a ne příliš rád. S bohémskou a extrovertní bývalou barovou zpěvačkou Matyldou nemá mnoho společného. Ale když při jedné z návštěv zjistí, že matka svůj byt neuvážene darovala cizím lidem a nemá kde žít, nezbyvá mu než si ji vzít k sobě.

Krok za krokem pak zjišťuje, že se u ní projevuje Alzheimerova choroba a péče o ni bude čím dál náročnější. A také že sám na to nebude stačit a bude potřebovat pomoc přinejmenším od syna Pavla (Antonio Šoposki), jehož považuje za nezodpovědného floutka, který navíc jeho profesí pohrdá. Babičku ovšem zcela přirozeně miluje.

Byla by velká chyba přehlédnout film kvůli případné nechtuti sledovat osud člověka stíženého jedním z největších strašáků mezi civilizačními nemocemi. Slavíkovi se totiž nebojí ukázat také všechny komické, respektive tragikomické situace, které s sebou toto onemocnění přináší. Divák se tak u filmu, od kterého by to nejspíš nečekal, mnohokrát zasměje. Ne však proto, že by tvůrci chtěli za každou cenu děj odlehčit, ale proto, že i tyto situace k životu s člověkem stíženým Alzheimerovou chorobou patří.

Velmi působivá je situace, když se Karel ve styku s úřady dostane do stejného postavení jako zadlužení lidé vůči němu. Když sociální pracovnice zastihne Matyldu v její „světlé“ chvíli a na základě toho odmítne přiznat nárok na příspěvek na péči, divák stejně jako Karel to nechápe. „Vaše maminka odpověděla naprosto srozumitelně na všechny otázky,“ řekne úřednice a Karel žasne: „Přece víte, že u této nemoci je každý den, každá hodina jiná.“ Z odpovědi pak mrazí stejně jako z Karlova počínání v práci nebo z Matyldina pobytu v ústavu. Systém sociální péče je tu zobrazen s velkou působivostí nejspíš přesně tak, jak ho většina běžných lidí zná.

Na kvalitě filmu mají vedle výborně napsaného scénáře obrovskou zásluhu herecké výkony Reginy Rázlové a Karla Rodena. A velmi dobře mezi oba zkušené herce zapadá i jedenadvacetiletý Antonio Šoposki, který ve filmu debutuje, ale diváci ho mohli již vidět například v seriálech *Kuřáčky* nebo *Pan profesor*.

Petr Slavík měl doposud hodně zkušenosti především s televizní prací, *Tancuj Matyldo* je jeho první film pro kina. (mk)

Tady Vary

Projekt *Tady Vary* představil v prosinci 2023 šest nových předpremiér. Lidem v šestapadesáti kinech po celé České republice nabídl ke zhlédnutí filmy *Chudáčci*, *The Iron Claw*, *Panenky na útěku*, *Rivalové*, *Priscilla* a *Ve jménu cti*, vítěze Divácké ceny Právo letošního karlovarského festivalu. V prosinci 2023, v době adventu, se na filmových plátnech objevil vánoční hit *Láska nebeská*.

Tady Vary, projekt spřízněný s karlovarským festivalem, nabídne předpremiérové filmy od ledna do června 2024, vždy v jeden čas ve všech kinech.

Film *Chudáčci* je vítězným snímkem benátského festivalu, *The Iron Claw* je životopisným filmem, *Panenky na útěku* jsou zase novinkou oscarového režiséra Ethana Coena. Populární herečku Zendayu mohou lidé spatřit v hlavní roli filmu *Rivalové*, o vztahu Elvise Presleyho s jeho ženou pojednává životopisné drama *Priscilla* a posledním je historický snímek *Ve jménu cti*.

„*Tady Vary* neboli filmařská liga mistrů pokračuje sérií výjimečných titulů, jež posunou jarní kinozážitky současných i budoucích abonentů tohoto neobyčejného projektu do kategorie nezapomenutelných,“ řekl umělecký ředitel Mezinárodního filmového festivalu Karlovy Vary (MFF KV) Karel Och.

Cyklus *Tady Vary*, jehož první tři večery navštívilo ve všech krajích více než 7 000 diváků, nabídne i na jaře festivalovou atmosféru, procházku po červeném koberci a úvody s hosty.

Loňský rok uzavřela 13. prosince projekce filmu *Láska nebeská*. Tento film se do kin vrací po dvaceti letech v obnovené premiéře a ve 4K remasterované verzi. (mk)

VZPOMÍNKA

Emil Radok (22. 3. 1918, Koloděje nad Lužnicí – 7. 1. 1994, Montreal)

Emil Radok, režisér a výtvarník, spoluvůrce Polyekranu a Laterny magiky, se narodil 22. března 1918 v Kolodějích nad Lužnicí. Začínal po druhé světové válce jako divadelník a filmový kritik. Krátce působil v redakci *Práce*, odkud odešel po únoru 1948, když mu byly cenzurovány první texty. Poté se stal scenáristou na Barrandově, divadelním dramaturgem v Olomouci a později vedoucím redaktorem divadelní literatury v Orbisu. Světový věhlas získal jako tvůrce polyekranu a spoluvůrce – s bratrem Alfrédem – Laterny magiky. Úspěchy, kterých mj. díky práci obou bratrů dosáhlo Československo na světových výstavách v roce 1958 v Bruselu a v roce 1967 v Montrealu, usnadnily začátky Emila Radoka v Kanadě, kde žil od roku 1968. V zahraničí vytváří náročné výstavní programy založené na audiovizuální technice. Pracoval např. pro Organizaci Walta Disneye, pro Expo '86 ve Vancouveru, pro vědecko-zábavní park v Poitiers ve Francii. Ve svých scénářích a úvahách o metodě tvorby přispěl Emil Radok k rozvoji teorie estetiky audiovizuálních umění. V závěru roku 1993 se stal lauréatem ceny Masarykovy akademie umění. kk

František Vlácil (19. 2. 1924 – 27. 1. 1999)

František Vlácil má mezi českými filmaři pověst geniálního tvůrce, který se podepsal pod nejhodnotnější díla české

a československé filmové historie. Narodil se 19. února 1924 v Českém Těšíně, své dětství a dospívání prožil na severní Moravě a v Brně. Velice záhy začal projevovat výtvarné nadání. Ihned po druhé světové válce začal studovat na Filozofické fakultě brněnské univerzity estetiku a dějiny umění. Souběžně nastoupil k brněnské skupině kresleného a loutkového filmu. Působil zde nejdříve externě a od roku 1947 na plný úvazek. Ve Studiu populárně-vědeckých a naučných filmů prošel postupně všemi funkcemi filmového štábu a naučil se základům řemesla. V roce 1949 úspěšně dokončil školu a po dalších dvou letech, kdy režíroval instruktážní a populárně-vědecké filmy, přešel do Prahy, kde následujících sedm let působil v Československém armádním studiu.

Ironií osudu zůstává, že Vláčil, považovaný za ztělesnění vysoce estetické a lyrizující filmařiny, se v padesátých letech živil výrobou dobově podmíněných instruktážních a propagandistických filmů, které ovšem dokázal režírovat s nevšední invencí. Předehtou ke hrané tvorbě se v roce 1955 stala spolupráce s režisérem Ivo Tomanem na filmu *Tanková brigáda*, kde se podílel zejména na vedení velkých bojových scén.

Prvním samostatným hraným filmem byla poéma *Skleněná oblaka*. Roku 1958 za něj dostal zvláštní diplom v kategorii experimentálních filmů. Téhož roku přešel do Barrandova, kde natočil středněmetrážní snímek *Bloudění* jako oslavu práce československých pohraničnicků. První dlouhometrážní hraný film *Holubice*, kde hlavní roli nemocného chlapce ztvárnil pozdější úspěšný režisér Karel Smyczek, získal řadu mezinárodních ocenění a otevřel Vláčilovi dveře mezi filmařskou elitou. Následovala čtveřice mimořádných snímků, díky nimž si tvůrce vydobyl ve filmové obci prestižní postavení.

Prvním z nich se stala historická balada *Ďáblova past*. Vláčil se odklonil od dosavadní lyrické linie a natočil epický příběh z první poloviny 18. století. Dramatický střet mezi fanatickým knězem a mlynářem vyznávajícím ideály osvícenství byl příznivě přijat kritikou a sklízel úspěchy i v zahraničí. Úspěch snímku umožnil zahájit práce na nejslavnějším díle – historické fresce z raného středověku pod názvem *Marketa Lazarová*. Jednalo se v mnoha ohledech o výjimečné dílo. Jen práce na scénáři trvaly tři roky a z hlediska nákladů šlo o nejdražší dosud vyrobený film. Natáčení a studiové úpravy pohltily další tři roky. V dnešních tržních podmínkách by tento snímek s největší pravděpodobností nevznikl. Podle většiny filmových kritiků a filmařů jde o nejlepší film československé produkce.

Aby náklady na výrobu tohoto snímku byly stravitelnější, rozhodlo vedení Barrandova o natočení dalšího středověkého filmu ve vyrobených kulisách. *Údolí včel* podle námětu spisovatele Vladimíra Kőrnera o síle náboženského fanatismu mezi členy rytířského řádu režíroval opět Vláčil. Následoval psychologický příběh *Adelheid* z českého pohraničí v období poválečné éry. Byl to první barevný film v režisérově filmografii.

V období normalizace se Vláčil musel na čas s hraným filmem rozloučit a věnoval se dokumentární tvorbě. Nejhodnotnějším výsledkem tohoto období je *Praha secesní*, vyznamenaná hlavní cenou na festivalu v Paříži. K dlouhometrážním hraným snímkům se režisér vrátil dvěma vynucenými filmy: psychologickým portrétem stárnoucího lékaře *Dým bramborové natě* s Rudolfem Hrušínským v hlavní roli a dobrodružnými *Stíny horkého léta* o skupině Banderovců pokoušejících se probít z Ukrajiny na západ. Jakkoli šlo o práce natočené bez vnitřního přesvědčení, zařadily se k lepší části barrandovské produkce.

Koncem sedmdesátých let navázal režisér spolupráci se scenáristou Zdeňkem Mahlerem a jejím výsledkem byl neobvyklý životopisný portrét Antonína Dvořáka *Koncert na konci léta*. Následovaly další výrazné snímky jako *Hadí jed*, *Stín kapradiny* nebo *Mág*. Vláčilův režijní rukopis byl výrazný. Pokud měl svobodu volby, obracel se tematicky do minulosti, jeho filmy promlouvaly obrazem a pro své lyrické a psychologické pojetí je nazýván básníkem a filozofem stříbrného plátna. Vzhledem k významu obrazové složky hrály důležité postavení ve Vláčilových filmech kameramani a architekti.

Po listopadu 1989 se Vláčil stal objektem oficiálních poct. Jako první obdržel Českého lva za celoživotní dílo a stal se prezidentem České filmové a televizní akademie. Na karlovarském festivalu převzal prestižní cenu za mimořádný umělecký přínos světové kinematografii. Vzniklo o něm několik dokumentů, jako například medailon *V síni času* kameramana Františka Uldricha nebo portrét pro cyklus *Genus* natočený Karlem Smyczkem.

Vláčil nebyl jen výjimečně nadaným tvůrcem, ale i složitá, vnitřně rozporuplná osobnost. Zemřel 27. ledna 1999 v Praze. kk

25. 2. 1954, před 70 lety, zahájila pravidelné vysílání **Československá televize**.

4. 2. 1994, před 30 lety, bylo v Praze zahájeno vysílání první celoplošné soukromé televize ve východní Evropě **Nova**.

FOTOGRAFIE

Atmosféra let 1968-1989 na fotografiích

Dosud neznámé soubory fotografií Karla Bucháčka z let 1968-1989 představilo pražské Centrum architektury a městského plánování. Zájem o snímky promítané na 25 metrů širokou projekční stěnu byl veliký.

Vystudovaný matematik a stavební inženýr Bucháček své fotografie nikdy nearanžoval. Hledal podobně jako jeho přítel Miroslav Hlaváček záběr, kterým zachycoval viděnou realitu bez příkras. Fotil mnoho témat, jeho snímky spojuje nadhled, smysl pro drama, ironie i smutek, jak

ukazuje monografie *Přidušené město 68-89*. Podle autorů se Československo v šedesátých letech stalo fotografickou velmocí na předních příčkách ve vlastnictví fotoaparátů na hlavu. Při okupaci vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968 se foťáky staly nástrojem, jak zachytit lidi, kteří hájili holýma rukama svobodu proti tankům.

Nevznikl jen slavný cyklus fotografií Josefa Koudelky, ale mnohé další, některé později zabavené a pravděpodobně zničené, a to i amatérským tvůrcům. Bucháčkovi a Hlaváčkovy snímky se podařilo objevit až nyní. Oba si v šedesátých letech pořídili zrcadlovku Kiev.

„Za Bucháčkova života byla jeho tvorba známa jen několika přátelům ze skupiny Město a fotoklubu Ústředního kulturního domu železničářů,“ uvedl v monografii historik umění Tomáš Pospěch. Tvorbu fotografa narozeného v roce 1938 a zesnulého v roce 2008 objevili a zveřejnili na internetu nejprve jeho pozůstalí příbuzní.

Bucháček se sám svým dílem podle Pospěcha příliš nechlubil, „ostatně často se jednalo o snímky, které během normalizace bylo lépe neprezentovat“. Bucháčkovy i Hlaváčkovy fotografie od Československého rozhlasu v srpnu 1968 Pospěch přirovnal k těm Koudelkovým.

Po roce 1968 až do roku 1989 se Bucháček věnoval rituálům tehdejší společnosti – zabíral dění na Matějské pouti v Parku kultury a oddechu Julia Fučíka (dnešním Výstavišti), demonstrativní akce jako oslavy Vítězného února, Svátku práce, výročí Velké říjnové socialistické revoluce.

„Důležitou součástí jeho zájmu o dokumentování světa kolem tvořilo fotografování proměn Prahy, především zanikající tváře tradičních čtvrtí,“ napsal Pospěch. Bucháček zachytil asanaci horní části Žižkova, bourání domů u holešovického nádraží, atmosféru Libně, Nuslí, Smíchova. A nechybí ani rozkopané Václavské náměstí při stavbě metra.

Místa autor opakovaně navštěvoval a fotografoval. „Neměl rodinu a po práci měl rituál, že se šel na hodinu procházet a fotit. Takže se proměnám Prahy věnoval systematicky a dlouhodobě,“ uvedl Pospěch.

Bucháček nechyběl v ulicích ani v listopadu 1989, a to ani na protestních shromážděních před ním. Proslulý je jeho snímek z demonstrace s tisíci zdvižených rukou s prsty ve tvaru V.

Zachyceno je také blahoslavení sv. Anežky, rozehnutí demonstrace na Národní třídě, volba Václava Havla prezidentem a jeho uvítání po příjezdu z projevu z kongresu Spojených států.

Bucháčkův pražský deník je podle tvůrců výstavy v Centru architektury a městského plánování ojedinělý svým rozsahem záběru a snahou o systematické pokrytí každodennosti i klíčových událostí v Praze. Naprostá většina fotografií byla publikována poprvé. (mk)

VZPOMÍNKA

Eugen Wiškovský (20. 9. 1888, Dvůr Králové nad Labem – 15. 1. 1964, Praha)

Osobnost československé fotografie, neorganizovaný fotoamatér, který byl však nejvýraznějším fotografem nové věcnosti, spoluzakladatel moderní tradice krajinářské fotografie. Jako jediný Čech své doby publikoval o fotografii teoretické texty mezinárodního významu. Vystudoval filologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde studoval obory francouzština, němčina

a psychologie, jeden semestr studoval na ženevské univerzitě ve Švýcarsku. Do první světové války působil jako učitel na gymnáziu v Praze a Kolíně nad Labem, za války byl dvakrát zraněn.

Eugen Wiškovský: *Měsíční krajina*, 1929, fotografie, MG Brno

Po válce se vrátil k učitelské profesi. Jako amatér se začal věnovat hlouběji fotografování a seznámil se s Jaromírem Funkem. Společně s Josefem Sudkem představovali kolínský triumvirát. Pro Wiškovského se fotografická tvorba stala nepřerušovaným hledáním krásy ve zdánlivě neestetických předmětech, jakými byly například izolátory, matice, šrouby nebo detaily průčelí moderních budov. Abstrahoval zobrazované objekty na nejjednodušší tvary a využíval změny měřítka a měnění perspektivy k dosažení nového a překvapivého obrazu fotografovaného objektu.

V roce 1939 se Wiškovský přestěhoval do Prahy, kde učil opět na gymnáziu a souběžně se kromě fotografování věnoval psychoanalýze a soustavně překládal odborné články nebo některé spisy Sigmunda Freuda. V letech 1930 a 1931 se podílel na pražské výstavě *Moderní fotografie*, na kterou navazovala v roce 1933 pražská výstava *Sociální fotografie*. Naposledy se před druhou světovou válkou podílel na pražské mezinárodní kolektivní výstavě v Kolíně v Městské knihovně. Svou tvorbu z válečného období a po roce 1945 vystavoval na kolektivní výstavě uspořádané v roce 1947 ve Vídni pod názvem *Moderní fotografie v Československu*, která byla reprizovaná v Curychu.

Wiškovského práce jsou součástí mnoha světových galerií a muzeí, fotografie vlastní např. Národní galerie Praha, Moravské galerie Brno, Robert Koch Gallery v New Yorku, Musée National d'Art Moderne a Centre Pompidou v Paříži, Getty Museum v Los Angeles aj. Jak napsal již v roce 1940 (*Fotografický obzor*, č. 10): „Dobrá fotografie je zrakové dobrodružství se zárukou skutečnosti – pro diváka.“

Pedagog, fotograf a překladatel Eugen Wiškovský zemřel v Praze 15. ledna roku 1964 ve věku pětasedmdesát let.

HUDBA

Čeští slavíci 2023

Českého slavíka v kategorii zpěvaček letos získala Ewa Farna. Druhá v anketě popularity skončila loňská vítězka Lucie Bílá, třetí je Monika Absolonová. Ocenění v 61. ročníku hudební ankety převzaly v pražském Foru Karlín. V kategoriích skupin a zpěváků se pořadí prvních tří proti loňsku nezměnilo. Vyhrála kapela Kabát před skupinami Mirai a Kryštof, mezi zpěváky Marek Ztracený před Vojtěchem Dykem a Richardem Krajčem. Do síně slávy Českého slavíka vstoupil Václav Neckář, absolutním slavíkem s největším počtem hlasů od fanoušků se stala Farna. Cenu za objev roku dostala Tereza Balonová.

Farna se na první místo mezi zpěvačkami vrátila po loňské druhé pozici. „Zažila jsem nádhernou sezónu,“ řekla viditelně dojatá Farna a připomněla svůj říjnový koncert ve vyprodané pražské O2 areně. Kabát v kategorii hudebních skupin dosud posbíral včetně letošního čtrnáct prvenství. „My takoví rockoví dinosauři jsme porazili mladé kapely,“ poukázal frontman vítězné kapely Josef Vojtek a zmínil, že příští rok Kabát plánuje turné ke 35 letům na hudební scéně v nezměněné sestavě. „Nikdy to nebudu brát jako samozřejmost,“ řekl při přebírání ceny Ztracený, který se umístil první v posledních třech ročnících.

Diváci po patnácti letech na Českém slavíku viděli vystoupení Heleny Vondráčkové, která si připravila směs svých hitů a oznámila začátek prodeje vstupenek na svůj červený narozeninový koncert v O2 areně. Vyprodaly se za necelou hodinu. Program uzavřel Václav Neckář se skupinou Bacily.

Lenny Kravitz zazpívá na Colours of Ostrava

Americký rockový zpěvák Lenny Kravitz zazpívá na 21. ročníku festivalu Colours of Ostrava. Hudebník v březnu vydává nové album *Blue Electric Light*, které představí na ostravském festivalu spolu se svými největšími hity. Festival se bude konat od 17. do 20. července 2024.

Lenny Kravitz je držitelem řady ocenění, mezi nimiž je obzvláště významná cena Grammy za mužský rockový vokální výkon, kterou v letech 1999-2002 získal čtyřikrát za sebou, čímž vytvořil dosud nepřekonaný rekord.

„O jeho vystoupení jsme usilovali v minulosti již několikrát a letos to konečně vyšlo. Jsem nesmírně šťastná, protože se nám při skládání programu opravdu daří! Hudební nabídka pro rok 2024 reprezentuje nebývale široké spektrum žánrů v podání nesporně kvalitních interpretů. V programu máme několik letošních nominantů na Grammy i další ceny a teď také globální legendu rockové a funky muziky Lennyho Kravitze,“ komentovala ohlášení další vystupující hvězdy ředitelka festivalu Zlata Holušová.

Vedle Lenny Kravitze oznámili pořadatelé aktuálně další jména. „Na festival se po osmnácti letech vrací newyorská punková legenda Gogol Bordello, dále byla ohlášena afrobeatová kapela Bixiga 70 z Brazílie a galicijská diva Mercedes Peón. Z Austrálie dorazí rapper Genesis Owusu, z Polska duet Kwiat Jabłoni a z Glasgow skladatel a zpěvák se syrovým hlasem Murdo Mitchell,“ doplnil mluvčí festivalu Jindřich Vaněk. V Ostravě v červenci 2024 dále vy-

stoupí již dříve ohlášení Sam Smith, rocková legenda Queens of the Stone Age, britský producent a zpěvák James Blake, multiinstrumentalista Dennis Lloyd nebo texaské trio Khruangbin. (mk)

Osobnostmi Roku české hudby budou Smetana i Šlitr

1. ledna tohoto roku byl zahájen Rok české hudby, který bude programově věnován tvorbě českých skladatelů. Tradice začala již v roce 1924 k oslavě stého výročí narození Bedřicha Smetany.

Od té doby se Roky české hudby vracely s letopočty zakončenými čtyřkou, neboť jsou s nimi spojena kulatá nebo půlkulatá jubilea narození či úmrtí českých skladatelů. Kromě Bedřicha Smetany jsou to i Antonín Dvořák, Vilém Blodek, Josef Suk, Leoš Janáček, Bohuslav Martinů, Hans Krása, Pavel Haas, E. F. Burian a další.

V čele letošních oslav se ocitá projekt Smetana 200, který je zaměřen na dvousté výročí narození a sto čtyřicáté výročí úmrtí zakladatele české moderní hudby. Nejčastěji z jeho díla zazní cyklus symfonických básní *Má vlast*, a to od původní symfonické verze přes úpravy pro různá instrumentální obsazení až po scénická baletní ztvárnění.

Stěžejním smetanovským projektem roku bude uvedení všech jeho osmi dokončených oper, které už deset let cíleně připravuje Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě. Inscenace zařadí do repertoáru ve dvou cyklech v březnu a květnu, přičemž *Libuše* bude uvedena jako scénický koncert ve spolupráci s Janáčkovou filharmonií.

Ostravská opera má v uvádění úplného smetanovského cyklu litout tradici, které se nevyrovná ani pražské Národní divadlo. To ostatně letos na podobně záslužnou akci zcela rezignovalo.

„Naším cílem je vznik inscenací, které nabízejí současný divadelní pohled na Smetanovu operní tvorbu, pohled prodchnutý fantazií, vědomím souvislostí a plným respektem k dílu, k jeho bohatému vnitřnímu světu a k hudbě. Pro svou interpretační náročnost cyklus poskytne i možnost růstu nové generaci interpretů Smetanových oper,“ říká ředitel Národního divadla moravskoslezského Jiří Nekvasil.

V koprodukcii s ostravskou operou se k uvedení celého cyklu chystá také plzeňské Divadlo J. K. Tyla, které přispěje svými pěti inscenacemi. Tři uvede v Plzni ostravská opera. Plzeň chystá i rekonstrukci Smetanovy nedokončené opery *Viola*.

Čeští skladatelé budou znít přednostně i na všech letošních hudebních festivalech – Pražském jaru, Smetanově Litomyšli, festivalu Janáček Brno a dalších, stejně tak i v dramaturgii předních orchestrálních a dalších hudebních těles.

V průběhu roku bude vzpomenua i tvorba skladatelů novodobější historie, včetně jubilantů z oblasti populární hudby, například sto let od narození Jiřího Šlitra nebo osmdesát let od narození a třicet let od úmrtí Karla Kryla.

Tento rok by měl v plné šíři obhájit slavnou tradici české hudby, která vždy ve světě šířila dobré jméno českého umění a kultury. (mk)

Ivo Kahánek byl hlavním lektorem festivalu Gradus ad Parnassum

Známý klavírní virtuos Ivo Kahánek byl hlavním lektorem klavírního festivalu Gradus ad Parnassum. Devátý ročník oblíbené klavírní akce proběhl ve dnech 2. a 3. února v nové budově Fakulty umění Ostravské univerzity v City Campusu na ostravské Černé louce.

Festival už tradičně nabídl bohatý program, tentokrát se zaměřením na lidovou píseň v klavírní stylizaci. Klavírní virtuos Ivo Kahánek vedl odborné semináře, dalším lektorem byl známý folklorista a cimbalista Jan Rokyta.

Velkým lákadlem aktuálního ročníku byla také přednáška Tomáše Vrány o klavíru jako bicím nástroji v díle maďarského skladatele Bély Bartóka. Mladý pianista Vrána natočil společně s Janáčkovou filharmonií novou kompletní nahrávku Bartókových klavírních koncertů a patří k nejpозoruhodnějším interpretům současné hudební scény.

Klavírní festival Gradus ad Parnassum je určen zájemcům o klavírní hru bez věkového omezení. Festivalu se mohou zúčastnit také pedagogové základních uměleckých škol a hudebních institucí, kteří obdrží certifikát o absolvování programu v souvislosti s celoživotním vzděláváním pedagogických pracovníků.

Káťa Kabanová nominována na ocenění ICMA

Do nejužšího finále cen International Classical Music Award (ICMA) v kategorii Operní video má nominaci záznam opery Leoše Janáčka *Káťa Kabanová* s Vídeňskými filharmonií vedenými dirigentem Jakubem Hrůšou. Jedná se o DVD ze Salcburského festivalu z léta 2022 v režii Barrie Koskyho s americkou sopranistkou Corinne Wintersovou v titulní roli. O nominacích rozhodují šéfredaktoři světových hudebních časopisů a zástupci mezinárodních kulturních institucí. Nominace zveřejnila ICMA na svých stránkách.

„Naše společná produkce *Káti* v Salcburku byla na jevišti i v orchestřích nabitá energií a nasazením. Že se tyto kvality ale projeví i na obrazovém a zvukovém nosiči, je prostě fantastické,“ uvedl Hrůša. „Osobně mně přináší velké potěšení a až vlastenecké „dostiučinění, že se Janáčková hudba stává pravidelně vrcholem činností festivalů i operních domů – jako v Salcburku loni nebo letos v Chicagu. Je to samozřejmě kvalitou té hudby, ale bez velkého skladatelova národního uvědomění a jeho propojení s našimi společnými kořeny by to nebyla taková síla,“ dodal.

Dirigent Hrůša se letos stal vítězem cen ICMA v kategorii Symfonická hudba. V čele Bamberských symfoniků uspěl s CD se *Symfonií č. 1 E dur* Hanse Rotta, skladbou Gustava Mahlera zvanou *Blumine* a *Prelude C minor* Antona Brucknera.

Galakonzert Rottrové k jejím 82. narozeninám

Marie Rottrová oslavila své dvaosmdesáté narozeniny, které připadly na 13. listopad, galakonzertem v Praze. Zpěvačku v O2 areně doprovodil kromě kapely i symfonický orchestr. Zazněly písně *Lásko, voníš deštěm*, *Skořápky ořechů*, *Večerem zhýčkaná*, *S tím bláznem si nic nezačíněj* nebo *Zřejmě letos nikde nejsou kytky* a další její hity v nových aranžích.

Na stejném místě chtěla Rottrová oslavit před dvěma lety velkým koncertem své 80. narozeniny, kvůli pandemii covidu-19 od toho upustila. Kulatiny tehdy oslavila vinylovou deskou s novou písní a televizním dokumentem.

VZPOMÍNKA

Miloslav Ducháč (24. 1. 1924, Praha – 28. 4. 2008, Praha) byl český klavírista, hudební skladatel, dramaturg a režisér. Svoji profesní kariéru začal jako aranžér v orchestru Bobka Bryena, od roku 1943 spolupracoval s Karlem Vlachem. Od konce šedesátých let působil v Československé televizi jako vedoucí hudební dramaturg, ale v roce 1974 byl z politických důvodů propuštěn. Od roku 1989 působil Ducháč v Asociaci hudebních umělců a vědců a v Ochraném svazu autorském. Zemřel 28. dubna 2008 v Praze po krátké těžké nemoci ve věku čtyřiaosmdesáti let.

Eva Olmerová (21. 1. 1934 – 10. 8. 1993)

byla česká popová a jazzová zpěvačka, osobitá šansoniérka, často bývá přirovnávána ke zpěvačce Bessie Smith. Narodila v předválečných letech v pražské měšťanské rodině. Od svých sedmnácti let měla Eva Olmerová problémy s policií, jednak kvůli svému dědečkovi, který byl spolupracovníkem Edvarda Beneše ve Velké Británii, a částečně i kvůli svému strýci, který sloužil u britského Královského letectva.

V roce 1962 ji „našel“ dramaturg Semaforu a skladatel Karel Mareš a nabídl jí místo v Semaforu, které se právě uvolnilo po Evě Pilarové, která odešla zpívat spolu s Waldemarem Matuškou do Divadla Rokoko. S jeho melodií na text Rostislava Černého *Jsi jako dlouhý most* vyhrála soutěž Hledáme písničku pro všední den. Její hlas byl tehdy, jak to napsal muzikolog Leo Jehne v nevydané knize svých vzpomínek, „krásný už v té vyrovnanosti jeho jádra i obalu, barvy, zvučnosti i mírně dekadentního příděchu »divokého vzduchu«. Měla skvělé hloubky, od nichž se vinuly vyrovnané tóny až po výšky, o kterých by si člověk myslel, že je hlas takového témburu ani vůbec nemůže zdolat. Její hlas se vlnil jako u největších bohů jazzového zpěvu, někdy až tremolově vzrušeně, jindy zase plynul poklidně.“

Po zákazu veřejného vystupování v Praze nakonec ze Semaforu odešla a zpívala, kde se dalo. V Divadle Na zábradlí se seznámila s Václavem Havlem, následovala Viola, až do normalizace to byl kolotoč vzestupů a pádů – návrat do Semaforu a posléze definitivní vyhazov, hvězdné vystoupení na VI. jazzovém festivalu (1969), Recitál s Ivanem Vyskočilem. Zpěvačka, kterou když slyšela Ella Fitzgeraldová, okamžitě s ní chtěla vyrazit na společné turné, karamboly přímo přivolávala.

Za normalizace se k alkoholu a práškům připojil i zákaz vystupování a třetí nevydařené manželství. Pak už následoval jen pád – k závislosti na alkoholu se přidaly i vážné zdravotní problémy. Na počátku osmdesátých let dokázal zpěvačku dostat nahoru Michael Kocáb, ale jen na čas; skvělé LP *Zahraj i pro mě* (1981) a *Vítr je rváč* (1983) byly jen malou satisfakcí. Ke konci života jí zůstalo jen pár opravdových přátel a milovaní psi. „Můj život je kousiček smutku. Už vám ani neřeknu, kdy se to začalo sypat,“ řekla dva roky před svou smrtí Olmerová... Legendární jazzová zpěvačka zemřela v devětapadesáti letech 10. srpna 1993.

Doktor „klavír“ Jiří Šlitr

15. února 1924 se ve Lhotě Zálesní v okrese Semily narodil Jiří Šlitr, budoucí skladatel, herec a výtvarník. Šlitr dostudoval gymnázium v Rychnově v době druhé světové války (1943) a pracoval chvíli v továrně svého strýce, aby unikl před totálním nasazením v Říši. Podobně jako Danny Smiřický z próz Josefa Škvoreckého, i mladý Jiří během války hrál v dixielandové skupině, založil Rychnovský dixieland, ze kterého vznikl Czechoslovak Dixieland Jazz Band. S touto skupinou několikrát vystupovali i v pražském divadle E. F. Buriana v představení *Cesta jazzu*, existovali do roku 1949 a zachovala se dokonce jedna nahrávka *At the Jazzband Ball*, která vyšla na desce *Český jazz 1920-1960* (i s Šlitrovým sólem na piano). Později někteří členové skupiny hráli ve slavnějším Pražském dixielandu.

Obě své hlavní profese měl Jiří po rodičích – od maminky se naučil hrát na klavír, od tatínka, profesora kreslení, malovat. Na přání otce se věnoval i studiu práv a v Praze vystudoval Právnickou fakultu UK. Na vojně se seznámil s textařem Pavlem Koptou a napsal spolu s ním několik písniček (*Drožkář*, *Dnes naposled*, *Černá Jessie*). Kopta jej dostal na Barrandov, kde Šlitr hrál na piano a seznámil se tak s Miroslavem Horníčkem a začal dělat hudební doprovod pro jeho pořady *Humor není pro legraci* nebo *Člověk mezi lidmi*, ale co bylo nejdůležitější, v roce 1957 jej Horníček vzal na koncert Akord Clubu do Reduty, kde vystupoval jistý Jiří Suchý. Šlitr zatím také hudebně spolupracoval se začínajícím režisérem V. Svitáčkem na některých jeho snímcích (zpravidla reklamních). Také se intenzivně věnoval kreslení, Galerie hlavního města Prahy od něj tehdy odkoupila pár kreseb s pražskými motivy. V roce 1957 měl pak svou první výstavu v Praze (další byly v letech 1959, 1961, 1964, 1968 a 1969). Šlitr v té době nebyl nikde zaměstnán, ale zároveň byl členem Svazu výtvarníků, takže pro úřady bylo vše v pořádku a on se mohl věnovat hudebním i výtvarným projektům. Dělal leccos, doprovázel Ljubu Hermanovou, hrál improvizace v kině během němých grotesek Chaplina, doprovázel také Jiřínu Steimarovou a Eduarda Dubského. Také byl členem Laterny magiky (až do roku 1961), se kterou jezdil často i do zahraničí (jeho číslem byla skladba, kde díky filmové projekci obstarával všechny nástroje jenom on). Členkou Laterny byla i herečka a konferenciérka Sylva Daníčková, která se stala Šlitrovou dlouholetou přítelkyní.

S Laternou se pod vedením Alfréda Radoka zúčastnil i půlročního zájezdu na Světovou výstavu Expo '58 do Bruselu, kde se u klavíru střídal s Rudolfem Roklem. S Laternou jezdil posléze i jinde po světě (Moskva, Londýn, Vídeň...).

Pozvolná spolupráce s Jiřím Suchým začala rychle nabírat obrátky. Jejich první písničkou byla skladba *Píseň o Hamletovi*. Objevili se v televizi během silvestrovského programu, kde odzpívali *Takový je život* („Potkal potkan potkana“) a *Vesnickou romanci*. Přičemž jejich výstup vyvolal legendární reakci nějakého rozhořčeného diváka: „Co jste to tam pustili za dva chuligány?“ V roce 1959 už skládali písně pro hry konkurence: *Jesse B. Semple se žení* (Divadlo S. K. Neumana) a *Bapopo* (Rokoko), ale především se Jiřím Suchým a Ferdinandem Havlíkem založili v roce 1959 nové divadlo – Semafor. Hned první hrou, *Člověk z půdy*, začala tzv. zlatá éra Semaforu, která je vymezena právě obdobím působení Šlitra v divadle. Po tvůrčí strán-

ce se věnoval zprvu pouze psaní písní, jako herec se poprvé na jevišti představil až v roce 1962 v *Jonášovi a tingl tanglu*, a to více méně trochu z nouze, když se rozpadl první herecký tým Semaforu. Obrovská sláva ale jasně určila, že jeho naivní herectví perfektně funguje, a ze skladatelského týmu S+Š se tak stala i dvojice herecká. V této době také poprvé Šlitřův hlas zazněl i na deskách, zatím v duetech se *Chybí mi ta jistota* a *Tu krásu nelze popsat slovy*.

V roce 1963 ovšem získal 20. místo v anketě Zlatý slávik, o rok později byl už šestý. Zazářil v divadelním i filmovém *Recitalu 64* a jako herec se objevoval i v dalších filmech, vždy spolu se Jiřím Suchým (*Bylo nás deset*, *Kdyby tisíc klarinetů...*). V roce 1965 odmítl hudbou opatřit Suchého hru *Sekta*, ale složil jazzovou operu na jeho libreto *Dobře placená procházka*, kterou Miloš Forman natočil vzápětí jako film a po mnoha letech se tento projekt (ironií osudu v kombinaci s odmítnutou *Sektou*) dostal až na prkna Národního divadla (2007). To asi Šlitra skutečně nenapadlo, nicméně *Procházce* velmi věřil a snažil se ji udat i v zahraničí, zejména na Broadway ve vysněné Americe, což se mu ale nepodařilo (nicméně s úspěchem se hrála např. v Belgii).

V té době podle vzpomínek Jiřího Suchého nebo Miroslava Horníčka Jiří Šlitr začal zlehka podléhat úspěchu, a jak se říká, Praha mu začínala být malá. V roce 1966 se oba Jiří herecky „rozešli“, Suchý uvedl *Benefici* a Šlitr hrál v *Ďáblovi z Vinohrad* (odtud pochází jeho asi nejslavnější hit *Co jsem měl dnes k obědu*). Vzájemné vztahy tehdy skutečně ochladly (Suchý to zdůvodňuje hlavně tím, že sám začal pracovat na filmu *Nevěsta* a nepřizval Šlitra ke spolupráci), nicméně v tvůrčím procesu to nebylo znát a oba Jiří hráli i skládali společně dále. Šlitr z divadla vyhodil kmenový orchestr Ferdinanda Havlíka, protože chtěl pod dobovým vlivem Semafor více posunout k bigbeatovému zvuku, což Havlík odmítl.

V té době vystavoval své kresby ve Wiesbadenu, v Dortmundu, New Yorku. V roce 1967 se vydal na Světovou výstavu do Montrealu, kde uváděl Kinoautomat pro děti a pořad *Stars of Prague*. Další výstavy ho čekaly v Hollywoodu a Houstonu. Během následujícího divadelního turné se vztah S+Š znovu zlepšil (dle Suchého se z nich právě v tu dobu teprve stali skutečně blízcí přátelé), což utužily události léta 1968. Šlitr reagoval okamžitě a ještě v době, kdy byl Jiří Suchý v zahraničí, nasadil obnoveného

a politicky aktualizovaného *Ďábla z Vinohrad*. Ještě dál šla vzápětí dvojice ve hře *Jonáš a Dr. Matrace*, politická kritika byla i ve filmu *Zločin v šantánu*. Šlitr (i Suchý) navíc podepsal petici Ludvíka Vaculíka 2000 slov. Koncem šedesátých let se výrazně podílel na televizních pořadech *Plakala panna plakala* (dva díly) a *Grandsupertingltangl* (tři díly), znovu se usmířil s Ferdinandem Havlíkem a studiovou desku *Jonáš a Dr. Matrace* opět natočil Havlíkův orchestr. Celkově se jeho vztah k lidem zjemnil a zmizely ony lehce „hvězdné“ manýry, i když podle Havlíkova tvrzení začal tehdy uvažovat, že ze Semaforu odejde, protože se chtěl pokusit prorazit v zahraničí. Ostatně obě jeho hlavní profese, tedy skladatel a výtvarník, jazykové i kulturní bariéry snadno překonávaly. Jak by to všechno bylo, se už ale nikdo nedozví, protože...

26. prosince 1969 přišla rána, která zaskočila nejen jeho přátele, ale celou republiku. Šlitr odjel z domova se slovy, že potřebuje v Praze něco zařídit. Když se dlouho nevracel, začala po něm rodina pátrat, našla jeho auto před ateliérem na Václavském náměstí a bohužel v ateliéru potom i mrtvého Šlitra. Příčinou úmrtí byl unikající svítiplyn z kamen, kterými si v ateliéru přitápěl.

Byl multiinstrumentalistou, uměl hrát snad na všechny nástroje, které se mu dostaly do rukou (piano, harmonika, kytara, saxofon, trubka...). Napsal stovky písniček, z nichž mnohé patří do zlatého fondu české pop music (*Tulipán, Krajina posedlá tmou, Oči sněhem zaváté, Babetta, Včera neděle byla...*). Doslova zlidověla vánoční *Purpura*. Zasáhl do celé řady hudebních stylů, od jazzových, swingových, dixielandových a bluesových písniček, k rock and rollu, boogie woogie a bigbeatu, také k šansonu, koketoval s lidovkami, písničkami pro děti, uměl složit charleston i častušku nebo gospel. V případě *Dobře placené procházky* i muzikál. Na co se často zapomíná, je fakt, že složil také filmovou hudbu pro několik ne-semaforických filmů (*Černý Petr, O něčem jiném*). Sám sebe označil za takového „univerzálního diletantu“.

Životopis osobnosti.cz (redakčně zkráceno)

Jarmila Novotná (23. 9. 1907, Praha – 9. 2. 1994, New York)

Jarmila Novotná byla nejen světově proslulá česká operní pěvkyně, ale i nadaná herečka a krásná žena, jejíž život připomíná téměř pohádku. Přirovnávali ji k Botticelliho *Primaveře*, v roce 1931 stála Maxi Švabinskému modelem pro československou stokorunu, provdala se za barona, zcestovala celý svět, její šaty jsou dodnes obdivovány ve sbírkách Metropolitní opery v New Yorku. V těch z černého hedvábného sametu vyšívaného drahokamy ze salonu Hany Podolské hrála ve Verdiho *La Traviatě* Violettu, v kroji pak zpívala národní písně s Janem Masarykem či Mařenku ve Smetanově *Prodané nevěstě*.

Ke zpěvu ji to táhlo od dětství a rodiče ji v její lásce podporovali. Přálo jí štěstí, a tak se její učitelkou stala sama Ema Destiniová. Osud jí pak přisoudil dvě fatální role: Violettu v *La Traviatě*, jejíž úspěch v Lounech jí přinesl pozvání do Zlaté kapličky, a Mařenku v *Prodané nevěstě*, která byla její první rolí na prknech Národního divadla v roce 1925. O rok později se stala stálou členkou opery. Byl to pro ni zlomový rok i v osobním životě, neboť na plesu poznala svého budoucího muže – velkostatkáře a aristokrata Jiřího Daubka.

Když Jarmila studovala zpěv v Itálii, což jí doporučil sám prezident Tomáš Garrigue Masaryk, a samozřejmě tam i vystupovala, potřebovala pro role kostýmy. Masaryk jí intuitivně podpořil i v této ženské záležitosti, když jí napsal: „Přeju úspěch ve Veroně. Ale je to také věc garderoby, ne? Objednejte si všechno potřebné a hodně pěkné. Když už, tak už, říkám. Oddaný T. G. Masaryk.“

Sportovala – plavala, lyžovala, jezdila na koni, hrála golf, dělala gymnastiku... žila dokonalý život velké hvězdy... vždy elegantní, perfektně upravená, štíhlá, krásná... obklopena přáteli z nejvyšších společenských vrstev. Presentována byla i jako dokonalá matka, přestože na děti jí mnoho času nezbyvalo. Nebylo divu, že se ji zahraniční produkce pokusily získat pro filmový průmysl. V několika filmech si i zpívané role zahrála. Po válce natočila ve Švýcarsku vynikající film *Poznamenání (The Search)* o dětech z koncentračních táborů, za který Ivan Jandl dostal Oskara. Vystupovala v televizi, v rozhlase a na Broadway.

Pohybovala se mezi významnými osobnostmi. Velkým přítelem jí byl světoznámý dirigent Arturo Toscanini, kterému ostatně vděčila i za angažmá v Metropolitní opeře. Celoživotní přátelství ji pojilo s Janem Masarykem. Zpívala na recepcích diplomatů, u příležitosti státních svátků, při slavnostech. Díky manželovi se stýkala i s aristokraty. Hodně cestovala, manžel ji často na její vystoupení doprovázel. Rodina žila velkoryse – kuchařka, chůva, francouzská vychovatelka pro děti a často i služka byly samozřejmostí.

Do Československa se rodina vrátila po válce až v roce 1947, když se jim podařilo získat zpět zabavený zámek Liteň. Nebylo to na dlouho. Hned v roce 1948 jim byl veškerý majetek zkonfiskován. Přišli o všechno, co po návratu do ruskými vojáky vybrakované Litně znovu koupili. V červnu 1948 opustili Československo nadobro.

Až do roku 1958 byla Jarmila Novotná sólistkou v souboru Metropolitní opery v New Yorku. Poté se rozhodla doprovázet manžela do Vídně, kam přešel jako zaměstnanec firmy IBM. Do Československa se ale několikrát vrátila. Zemřela v roce 1992 v New Yorku. Pohřbena je spolu s manželem v rodinné hrobce Daubků v Litni.

Sama Jarmila Novotná sepsala v závěru života paměti, které nazvala *Byla jsem šťastná*. Ač jsou obsahově mimořádně zajímavé, značnou jejich část tvoří výčet rolí a citáty dopisů a novinových článků o jejich úspěších. Čtivější je proto kniha Pavla Kosatíka *Baronka v opeře*.

Josef Suk st. (4. 1. 1874, Křečovice – 29. 5. 1935, Benešov)

Josef Suk byl český skladatel, houslista a pedagog, žák a zeť Antonína Dvořáka. Skladatel přelomu pozdního romantismu a moderní hudby 20. století. Hudební lyrik, spolu s Vítězslavem Novákem nejvýraznější představitel Dvořákovy kompoziční školy. Společně se třemi spolužáky z konzervatoře Karlem Hoffmannem, Oskarem Nedbalem a Otto Bergerem založil v roce 1892 České kvarteto, které v letech 1892-1934 šířilo slávu české hudby a českých umělců téměř po celém světě.

Roku 1922 se stal profesorem mistrovské školy při pražské konzervatoři, poté i jejím rektorem. Jeho posluchačem byl i Bohuslav Martinů.

Sukovy rodné Křečovice jsou malá vesnice v Posázaví. Hudba Suka obklopovala od malička: od maminky dostal první housličky (dnes je můžete vidět v Sukově síni v Městském muzeu v Sedlčanech), začal se učit hře na hous-

le, klavír a varhany, v osmi letech napsal první drobnou skladbu. Sukova cesta ke kariéře profesionálního hudebníka byla rychlá a přímá: vystudoval pražskou konzervatoř, hru housle u Antonína Bennewitze, klavír u Josefa Jiráka a skladbu u Karla Steckera, od roku 1891 pak u nově jmenovaného profesora mistrovské školy Antonína Dvořáka. Jako mladý začínající houslista žil v domě U Bílého lva (nazývaném také U Pilátů) v Žitné ulici, ve stejném poschodí jako Antonín Dvořák. Stal se oblíbeným Dvořákovým žákem, navštěvoval i jeho letní sídlo ve Vysoké u Příbrami a později se oženil s jeho dcerou Otilií (1878-1905). V roce 1901 se jim narodil syn Josef, ale Otilie záhy poté zemřela na následky vrozené srdeční vady. Rodinné neštěstí ovlivnilo tvorbu Josefa Suka až do konce jeho života. K jeho nejznámějším dílům patří *Serenáda Es dur* z roku 1892, symfonická hudba k pohádce Julia Zeyera *Radúz a Mahulena* a symfonie *Asrael*, *Pohádka léta*, *Zrání* a *Epilog*.

S životem a dílem známého skladatele se můžete seznámit v Památníku Josefa Suka v Křečovicích. Je umístěný v domku, který skladatelův otec nechal postavit v roce 1895, aby tu jeho syn mohl trávit volný čas, oddechnout si po náročných koncertních turné a také v klidu komponovat. Do Křečovic za ním jezdily mnohé osobnosti české hudby, například Antonín Dvořák a později Václav Talich. Sukův syn Josef v domku po otcově smrti zřídil památník, který nyní spravuje Národní muzeum – České muzeum hudby v Praze. Vedle původního nábytku si prohlédnete Sukův klavír značky Bösendorfer, rodinnou galerii, sbírku porcelánu, medaile i drobné předměty, které si přivážel jako suvenýry z cest.

Křečovice znáte také jako místo, kde režisér Jiří Menzel natáčel film *Vesničko má středisková*. Ve scéně o nejlepší pivo ze sedmého schodu je v záběru vidět Sukův hrob, ale skladateli vzdali tvůrci filmu poctu i jinak: když vesnický lékař Rudolf Hrušínský leží v posteli s přeraženými zády, filmovou hudbu vystřídá Sukova *Serenáda pro smyčce*.

Otakar Ševčík (22. 3. 1852, Horažďovice – 18. 1. 1934, Písek)

Otakar Ševčík byl český houslista, sólový i orchestrální hráč a houslový pedagog, který se řadí mezi zakladatele novodobé výukové metody hraní na housle.

Jako pedagog působil zejména v letech 1875-1892 v Kyjevě, v letech 1892-1906 na konzervatoři v Praze, v letech 1909-1918 na hudební akademii ve Vídni, vyučoval i v USA. Je tvůrcem vlastní učební metody (*Škola houslové techniky*, *Škola smyčcové techniky*, *Houslová škola pro začátečníky*), zakladatelem české houslové metodiky, kterou vyučoval v Písku. Konzervatoř ukončil úspěšně v roce 1870 u houslisty Antonína Bennewitze. V říjnu 1870 přijal místo koncertního mistra a učitele hudební školy Mozarteum v Salcburku. Během tří let se z něj stal úspěšný houslový virtuos, který pořádal koncerty po celém Česku, v Polsku a Rusku. V září 1875 začal vyučovat na konzervatoři v Kyjevě a v Rusku zůstal až do roku 1892. Významně se podílel na rozvoji školy a za svou činnost byl vyznamenán Řádem svatého Stanislava. Vznikla tam i jeho dvě základní pedagogická díla: *Škola houslové techniky* (1881) a *Škola smyčcové techniky*, kterou dokončil až po svém návratu do vlasti. Napsal sedm houslových skladeb inspirovaných českými písněmi, které byly vydány pod názvem *České tance*. V roce 1883 se musel podrobit operaci oka a na

konec na jedno oko oslepl. V roce 1892 přijal místo profesora houslí na konzervatoři v Praze.

Svou veřejnou koncertní činnost ukončil v roce 1898. V roce 1901 byl jmenován vedoucím houslového oddělení konzervatoře, kterou tehdy vedl Antonín Dvořák. Kromě svého pravidelného působení na pražské konzervatoři založil Ševčík letní školu nadaných houslistů, které se zúčastňovali i studenti ze zahraničí.

V roce 1918 byl jmenován čestným členem profesorského sboru pražské konzervatoře. V roce 1920 přijal pozvání do USA, kde na konzervatoři v Ithace působil až do ledna 1922. V následujícím roce vyučoval krátce v Chicagu a New Yorku. Do USA se vrátil ještě jednou po několika letech, kdy střídavě vyučoval v New Yorku a Bostonu od října 1931 do května 1932. V roce 1933, už vážně nemocný, podnikl tříměsíční zájezd do Anglie.

V závěru svého života odkázal veškerý majetek jím založené Ševčíkově koleji, která podporovala začínající mladé hudebníky a hudebnice. Jeho nadace se starala také o zestárlé umělce.

Jedním z jeho prvních žáků na pražské konzervatoři byl Jan Kubelík, mezi mnoha dalšími vynikli Jaroslav Kocian, Bohuslav Lhotský, Emanuel Ondříček, Václav Huml, ze zahraničních pak Marie Hall, Erika Morini, Nora Duesberg, Zlatko Baloković, Ivonna Canale nebo Vladimír Reznikov.

Zemřel 18. ledna 1934 v Písku a byl pochován na starém městském hřbitově u kostela Sv. Trojice.

Od roku 2019 se v Horažďovicích pořádá Ševčíkova akademie, která je naplněním myšlenky, jak lze v 21. století kombinovat výuku hry na hudební nástroj, rozšiřovat znalosti metodiky a zprostředkovávat veřejná vystoupení pro všechny věkové kategorie.

Jan Antonín Koželuh (14. 12. 1738, Velvary – 3. 2. 1814, Praha)

Jan Antonín Koželuh byl český hudební skladatel a varhaník, skladatel Leopold Koželuh byl jeho bratranec. Hudbu Jan Antonín studoval ve Vídni a v Praze u Josefa Segera. Krátkou dobu byl učitelem a ředitelem kůru děkanského kostela sv. Bartoloměje v Rakovníku, poté ještě chvíli působil ve Velvarech. Třicet let pak ale působil v Praze jako koncertní mistr v katedrále svatého Víta a současně čtyřicet let jako varhaník v Strahovském klášteře. Ve své době patřil k nejuznávanějším českým skladatelům. Byl učitelem mnoha později významných hudebníků, např. Josefa Karla Ambrože či svého bratrance Leopolda Koželuha.

Jeho dílo zahrnuje jak duchovní, tak i světskou hudbu včetně italské opery; k nejznámějším operám patří *Alexandr v Indii* (*Allesandro nell'Indie*, 1769) a *Démofóón* (*Demofonte*, 1772).

František Antonín Míča (**Mitscha**, 2. 9. 1696, Náměšť nad Oslavou – 15. 2. 1744, Jaroměřice nad Rokytinou)

František Antonín Míča byl moravský skladatel, komorník a kapelník na zámku v Jaroměřicích. Muzikoložka Jana Perutková v roce 2010 na základě studia primárních zdrojů a dobových dokumentů určila jako jeho skutečné jméno František Antonín Míča a zároveň korigovala kolísající uvádění data narození. V roce 1694 se totiž sice rodičům Míčovým narodil syn František Václav, ale ten patrně zemřel ještě coby kojeneček. V roce 1696 se jim pak narodil další syn, jenž dostal jméno František Antonín. Tak je uve-

den i v matrice a takto se rovněž po celý život podepisoval.

Míča základy hudebního vzdělání získal od otce, který byl v Jaroměřicích varhaníkem. Stal se komorníkem hraběte Questenberka, se kterým odcestoval do Vídně. Zde účinkoval v jeho kapele a doplňoval si hudební vzdělání. Po návratu do Jaroměřic roku 1723 organizoval zámecká operní představení a současně působil jako kapelník a tenorista. Pro hraběte, který miloval italskou operu, sestavil Míča profesionální soubor i kapelu ze členů zámeckého personálu. Se zámeckým hudebním ansámblem dokázal skutečné divy: v průběhu dvanácti měsíců nastudovali deset rozličných operních představení. Samotný orchestr čítal kolem třiceti hráčů, vedle něj tu působil také soubor lesních rohů. Odhaduje se, že Míča řídil během dvaceti let v Jaroměřicích na dvě stě provedení zpěvoher a oper. Jaroměřická představení se pořádala v divadelním sále, který měl čtvercový půdorys a stával na konci jihovýchodního příčného křídla. S několika desítkami představení ročně dosahovalo jaroměřické divadlo ve své době úrovně srovnatelné s některými evropskými městy.

Po smrti hraběte Jana Adama Questenberka bylo divadlo i kapela rozpuštěny, divadelní sál na zámku sice vydržel až do dvacátých let 20. století, ale po přestavbě a výměně stropů po něm dnes zůstaly jen stopy v půdorysu a obvodových zdech.

František Antonín Míča byl plodným skladatelem, ale větší část jeho partitur se ztratila. První původní česká opera, jejímž autorem byl právě Míča, byla původně zkomponována v italštině, takže název zněl *L'origine di Jaromeritz in Moravia*. Záhy ovšem brzy zazněla i v českém překladu jaroměřického děkana Antonína Ferdinanda Dubravia, a to jako kus nazvaný *O původu Jaroměřic na Moravě*. Premiéru měla v jaroměřickém zámeckém divadle roku 1730.

Ve své tvorbě navazoval na barokní skladatele, v symfonické tvorbě však podstatným způsobem přispěl k rozvoji raně klasicistní sonátové formy. Míča tvořil v tzv. galantním stylu vedle vokálně-instrumentálních děl i hudbu komorní či tzv. holdovací serenády k rozličným slavnostním příležitostem.

Často je mu doposud mylně připisováno autorství *Sinfonie in Re*. Tato symfonie byla nalezena roku 1939 na kůru v Pelhřimově s autorem uvedeným pouze jako Mitscha. Tiskem byla vydána v roce 1946 a český muzikolog Jan Racek ji zcela chybně označil jako dílo jaroměřického zámeckého kapelníka Františka Míči. Stylová analýza této skladby ovšem jednoznačně potvrzuje, že tento skladatel nemůže být v žádném případě jejím autorem. Zdá se pravděpodobnější, že symfonii zkomponoval o několik desítek let později – zřejmě v sedmdesátých letech 18. století – příbuzný kapelník Františka, Jan Adam František Míča (v pramenech často označený pouze jako František Adam Míča).

Pouze jedno dílo Míčovo – serenata *Slavné jméno Adamovo* – je dochováno na území České republiky, a to v pražské Národní knihovně. Ostatní díla jsou uložena ve vídeňských knihovnách a archivech a rovněž v Berlíně.

Bohuslav Matěj Černohorský (16. 2. 1684, Nymburk – 1. 7. 1742, Štýrský Hradec)

Bohuslav Matěj Černohorský byl český skladatel, varhaník a pedagog období vrcholného baroka. Základní hudební vzdělání získal od otce. Studoval filozofii a teologii na

pražské univerzitě. Po získání titulu bakaláře vstoupil do františkánského řádu a roku 1708 byl vysvěcen na kněze. Roku 1710 odešel do Itálie, kde byl jmenován hlavním varhaníkem baziliky sv. Františka v Assisi. Černohorský později také působil jako regenschori v bazilice svatého Antonína v Padově, kde získal doktorský titul. Zde mezi jeho žáky patřili slavný houslista Giuseppe Tartini, který se ve zdech kláštera ukrýval před hněvem kardinála Giorgia Cornara, s jehož neteří se tajně oženil. Pod uměleckým vedením padre Černohorského zkomponoval svou slavnou *Sonátu g moll* známou jako *Ďáblův trylek (Il Trillo del Diavolo)*. Během svého života působil Černohorský jako hudebník také v dalších italských městech, např. ve Florencii, Boloni, Neapoli, Benátkách i v Římě.

V roce 1720 se vrátil do Prahy, kde pokračoval ve své skladatelské a pedagogické činnosti a zde byl např. učitelem dalšího významného českého skladatele Františka Ignáce Tůmy.

Od roku 1831 působí opět v Padově, roku 1741 se rozhodl kvůli zhoršenému zdraví vrátit do Čech, ale během cesty zemřel.

Svými hudebními postupy se stal jedním z předchůdců období hudebního klasicismu. Vrcholná úroveň polyfonie, svébytné pojetí melodiky a rytmiky a pedagogická činnost a celkový vliv jeho díla na další generace skladatelů z něj činí ojedinělou osobnost vrcholného období českého hudebního baroka. V italském prostředí měl přezdívku „Padre boemo“, někdy se mu přezdívá „český Bach.“

K dalším vrcholným skladbám Černohorského a české polyfonie vůbec se řadí offertorium *Laudetur Jesus Christus* pro soprán, alt, tenor a bas s doprovodem houslí, violy, trubek a varhan. Dvě jeho mše dokazují jeho velkou potenci ve skladbě cyklických hudebních forem.

Jinak se ovšem z jeho děl mnoho nezachovalo. Kromě vokální tvorby napsal Černohorský několik hudebně velmi cenných varhanních skladeb. Upoutává v nich zpěvná melodika a opět dokonalá polyfonie, která reprezentuje vrchol této hudební formy v Čechách. Četné záznamy skladatelových prací podlely za dosud neobjasněných okolností zkáze, avšak i z torza díla se on sám jeví jako ojedinělá skladatelská osobnost období českého hudebního baroka.

12. 2. 1799, před 225 lety, zemřel **František Xaver Dušek**, skladatel (* 8. 12. 1731).

25. 2. 1879, před 145 lety, se narodil **Otakar Ostrčil**, skladatel, dirigent, pedagog († 20. 8. 1935).

12. 2. 1889, před 135 lety, se konala premiéra opery **Jakobín** Antonína Dvořáka v Národním divadle.

22. 1. 1929, před 95 lety, se narodil **Petr Eben**, skladatel a pedagog († 24. 10. 2007).

16. 2. 1939, před 85 lety, zemřel **Ferdinand Vach**, sborníčník, skladatel a dirigent, zakladatel Pěveckého sdružení moravských učitelů a Sboru moravských učitelek (* 25. 2. 1860).

9. 1. 1969, před 55 lety, zemřel **Ladislav Vycpálek**, skladatel (* 23. 2. 1882).

23. 1. 1969, před 55 lety, zemřel **Jaroslav Křička**, hudební skladatel (* 27. 8. 1882).

24. 2. 2009, před 15 lety, zemřel **Svatopluk Havelka**, hudební skladatel a pedagog (* 2. 5. 1925).

Letiště Praha

Letiště Praha uspělo již podesáté v řadě v soutěži Český med, kterou pořádá Český svaz včelařů. Med květový z letiště obdržel i letos stoprocentní hodnocení a zlatou medaili. V soutěži se hodnotí parametry, jako jsou obsah vody, sacharózy, elektrické vodivosti, správnost údajů na etiketách a estetický dojem z celého balení medu. Do soutěže zasílá Letiště Praha vzorky medu již od roku 2013. V areálu Letiště Václava Havla Praha se aktuálně nachází šest včelstev a v minulém roce se stočilo přibližně čtyřicet kilogramů medu.

Zpracování drahých kamenů na Turnovsku je na seznamu nemotného kulturního dědictví

Turnovsko a celý Český ráj jsou odedávna spojovány s nálezy polodrahokamů a jejich zpracováním. Nyní se turnovská tradice zpracování drahých kamenů dostala na český seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury. Zapsána tam byla spolu s další významnou lidovou tradicí v podobě obřadního párového tance „zavádka“ z oblasti Hanáckého Slovácka.

„Broušení drahých kamenů je vysoce specializovaným rukodělným odvětvím, jehož kořeny sahají ve zdejších regionu až do 16. století a jsou neodmyslitelně spojeny se zdejšími přírodními podmínkami v podobě bohatých zdrojů drahých kamenů v Českém ráji i Podkrkonoší. Ty zde byly místními obyvateli hledány a zpracovávány již od prehistorických dob, jak o tom svědčí bohaté archeologické nálezy,“ uvedla zpracovatelka nominace Lenka Laurynová, jež je současně kurátorkou Muzea Českého ráje v Turnově.

Charakter brusičské práce i vlastnosti drahé suroviny vyžadují zcela precizní, trpělivou a soustředěnou práci, která klade na brusiče, „kamenáře“, vysoké požadavky. To je také příčinou dodnes přetrvávající tradiční podoby tohoto řemesla, kam mechanizace téměř nedostala.

„I v 21. století se jedná o ruční práci za použití po staletí výrazně nezměněných nástrojů a pomůcek i technologických postupů. Přesto se tento jedinečný obor neustále vyvíjí a podílí se na nejmodernějších výzkumech a technologiích díky zdejším firmám, využívajících zejména synteticky pěstované krystaly pro vědu,“ dodala Laurynová.

Republikový seznam nemateriálního kulturního dědictví čítá aktuálně třiatřicet položek. „Věříme, že se stejně jako u vánočních ozdob z foukaných perliček podaří otevřít cestu k přípravě nominačního procesu na Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva, zvaný jako seznam UNESCO. U našich zahraničních partnerů s podobnou tradicí v oblasti broušení drahých kamenů v německém Idar-Obersteinu již takovéto snahy probíhají, získat podporu pro mezinárodní nominaci se tedy v tuto chvíli jeví jako reálné a díky našim dlouholetým dobrým kontaktům také pravděpodobné,“ doplnila Lenka Laurynová. (mk)

Klenotnice pro velkomoravské šperky

Šperky, vzácné meče a další unikátní nálezy z období rozkvětu Velkomoravské říše představí Klenotnice Velké Moravy, jejíž stavba je v plném proudu. První návštěvníky by měla přivítat už v červnu.

I přes zimní období pokračuje uprostřed rozlehlého slovanského Archeoskanzenu Modrá na Uherskohradištsku stavba, která na Moravě nemá obdoby. Podzemní trezor totiž bude ukrývat cenné poklady z období kolem 9. století našeho letopočtu.

„V současné době na celém území Moravy není výstavní objekt, který by splňoval bezpečnostní opatření pro vystavení těchto velmi cenných historických exponátů. Náš »trezor« to umožní. Jedná se totiž o podzemní monolitický objekt s veškerým zabezpečením proti krádeži i poškození, samozřejmě je i bezbariérový přístup,“ přiblížil starosta Modré Miroslav Kovářik.

Stavba má podobu velkého kruhového panteonu o průměru dvacet metrů. Nová expozice včetně vybavení a zázemí bude stát 62 miliónů korun. Investorem je obec Modrá, využije při tom evropské i národní zdroje. Částkou osm miliónů přispívá i Zlínský kraj.

Nová expozice nabídne nejen velkomoravské šperky, ostruhy nebo meče, ale i vědecky rekonstruované tváře lidí, kteří v této oblasti žili a jejichž kosterní pozůstatky zde byly objeveny. Celý výstavní prostor bude v podzemí. Nad ním stavbaři umístí jen zvoničku, kterou bude dolů dopadat denní světlo a osvětlovat tak šperky ve vitrínách.

„V Klenotnici Velké Moravy postupně vznikne soubor věrných, ve zlatě a stříbře vyhotovených vědeckých kopií a doplněných replik nejvýznamnějších skvostů raně středověkého uměleckého řemesla, které byly objeveny ve Starém Městě, Uherském Hradišti-Sadech či samotné Modré, ale i v Mikulčicích a na Pohansku u Břeclavi a dalších lokalitách,“ poznamenal archeolog Moravského zemského muzea Luděk Galuška.

Tvůrci těchto replik a kopií patří podle něj k mistrům svého oboru nejen v Čechách, ale i v zahraničí. U rekonstruovaných tváří lidí se podle Galušky bude jednat o skutečné tehdejší obyvatele Velké Moravy. Na jejich podobě pracoval tým Centra kulturní antropologie Moravského zemského muzea na podkladě kosterních ostatků.

Bezpečnostně zajištěné vitríny umožní muzejníkům čas od času vystavovat ve slovanském trezoru i nejvýznamnější a vyhledávané originály, a to nejen z období Velkomoravské říše, ale i z pravěku.

Stavba podzemního trezoru v Modré byla zahájena v loňském roce, přesně dvacet let po zahájení stavby archeologického skanzenu, který na Slovácko každoročně přiláká tisíce návštěvníků.

Modřanská klenotnice vzniká v rámci evropského projektu přeshraniční spolupráce se slovenskou obcí Cífer, která se nachází v Trnavském kraji.

V současné době v Cíferu vzniká pod hlavičkou Archeologického ústavu Slovenské akademie věd se sídlem v Nitře a Trnavské univerzity archeoskanzen. Představí část římského sídliště ze 4. století, jehož pozůstatky byly v obci v minulosti objeveny archeology. (mk)

Památník Ferdinanda Peroutky

První památník publicisty, spisovatele a dramatika Ferdinanda Peroutky v Čechách zdobí park u barokního letohrádku Portheimka v Praze 5. Slavného obyvatele městské části připomíná objekt ve tvaru dýmky od architekta Radka Talaše – ten jej popisuje jako dýmku opuštěnou ve spěchu emigrujícím majitelem.

Slavnostního odhalení se zúčastnila Peroutkova vnučka Terezie Kaslová. „Praha 5 přistoupila k památce na mého dědečka s nesmírnou pietou, což nebývá úplně běžné,“ říká. Čtyřmetrový památník svým tvarem symbolizuje právě ikonickou dýmku, s níž je Peroutka zobrazen prakticky na všech fotografiích ze svého tvůrčího období. Dílo má povrch z leštěného nerezového kovu, hlavičku dýmky zakončuje zrcadlová plocha, která zachycuje chvilkové portréty kolemjdoucích. Na ní je vyveden nápis „Jací jsme“, který připomíná Peroutkovo rané dílo z roku 1924.

Radek Talaš se svým návrhem uspěl v otevřené výtvarné soutěži v konkurenci dalších dvadvaceti účastníků. „Chtěl jsem vyjádřit, že Peroutka zmizel z Prahy nejen fyzicky, ale potom i mentálně, když byl v druhé polovině 20. století vymazán z našich učebnic dějepisu. Moje dílo je jakousi satisfakcí velkému člověku a navrácením jeho odkazu tam, kam patří,“ uvedl autor.

Ocel zvolil proto, že díky ní je objekt na první pohled patrný. „V parku vznikl výrazný solitér viditelný už z dálky, podobně jako byl samotný Peroutka. Přitom ale narušuje harmonii zeleně, naopak zdejší atmosféru vhodně doplňuje,“ míní.

Umístění tohoto uměleckého výtvaru není náhodné. „Dýmka jako by ukazovala směrem k domu s číslem 1286 na okraji parku, kde Peroutka žil až do svého vynuceného odchodu do exilu po komunistickém převratu,“ vysvětlil radní Štěpán Rattay.

Peroutka je jedním z hlavních představitelů československé prvorepublikové žurnalistiky, autorem monumentálního díla *Budování státu*, byl redaktorem *Tribuny* a dlouholetým šéfredaktorem revue *Přítomnost*. Byl i členem tzv. pátečníků, skupiny intelektuálů, kteří se scházeli k diskusím ve vile bratří Čapků. Za války byl vězněn v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald. Po roce 1945

byl poslancem parlamentu, kvůli komunistické perzekuci odešel v roce 1948 do amerického exilu. V New Yorku mj. vedl české oddělení rádia Svobodná Evropa. (mk)

Památkářský Oscar pro restaurátory fresek v domažlickém kostele

Restaurátoři Jiří Suchan a David Hrabálek strávili na obnově fresek v domažlickém kostele tisíce hodin. Vyplatilo se, koncem loňského získali za výborně odvedenou práci památkářského Oscara.

V chodské metropoli strávili dlouhých pět a půl roku. „Nebývá zvykem, že dostaneme tolik času,“ pochvaloval si Suchan. Spolu s kolegou a dalšími dvěma pomocníky vrátili krásu barokním nástěnným malbám od Františka Julia Luxe. „Ty byly překryté dvěma vrstvami, které jsme museli odstranit,“ uvedl.

Postupovali velmi opatrně, aby nepoškodili původní výzdobu. Jedná se celkem o sedm rozsáhlých fresek znázorňujících život Panny Marie, které je chrám zasvěcený. Na vybranou plochu dali tenký japonský papír a namočili ho. Pak aplikovali speciální zábal a nechali asi dvacet minut působit. Následně ho sejmuli a obmývali místo vodou, aby se přemalby dostaly pryč.

V některých případech bylo nutné fresky zafixovat, pak přišly na řadu retuše. „Naštěstí nebyly výjevy tak poškozené. Když chyběla větší část, došlo na rekonstrukci,“ řekl Suchan. Na restaurátory ale čekala i překvapení. „Třeba postava zobrazující Ameriku má až groteskně přemalovaný obličej. Zásadně se liší od originálu z 18. století,“ porovnal. Doplnil, že mu připomíná nevydařenou práci španělské věřící, která udělala z Ježíše chlupatou opici. „Postavu Ameriky jsem si vyfotil. Když se chci pobavit, podívám se na ni,“ přiznal. V současné době už mají všechny figury v domažlickém chrámu zase originální podobu.

Výsledek práce památkářů zaznamenala odborná porota z Národního památkového ústavu a Suchanovi i Hrabálkovi udělila cenu Patrimonium pro futuro, a to v kategorii restaurování památek. „Samozřejmě nás to těší. Nicméně doufám, že to bylo naposledy,“ vtipkoval Suchan. Narážel na fakt, že loni zabodoval ve stejné soutěži, ale za objev roku. Společně totiž našli renesanční malbu v kostele v Úlicích na severním Plzeňsku. „Už by měl dostat šanci zase někdo jiný,“ smál se.

Letošní ocenění je podle Suchana uznáním také pro domažlickou farnost a památkáře, kteří se na obnově chrámu podíleli. „Cítil jsem velkou podporu místních,“ uzavřel.

Velkou radost měl i tamější kněz Miroslaw Gierga. „Bylo mi skutečně ctí sledovat restaurátory při práci, kterou konali s neobvyklou pečlivostí. Za výsledek jsem nesmírně vděčný,“ zdůraznil domažlický farář. (mk)

Kuriózní emigrace z ČSSR mezi rekordy

Až neuvěřitelný příběh o cestě za svobodou ožil před Dnem boje za svobodu a demokracii v pelhřimovské Agentuře Dobrý den. Ta zaznamenala švejkovský kousek Vladimíra Kříže do České knihy rekordů – scénář události se totiž zcela vymyká jiným známým pokusům o útěk před totalitou.

Návod našel pan Kříž, tehdy metodik v jihlavském okresním kulturním středisku, v humoristickém časopise

Dikobraz. Ten totiž v krátké zprávě informoval o vzniku australského Knížectví Hutt River, jehož vyhlášením se vlastník území, farmář, postavil proti zvýšení daní.

To Vladimíra Kříže zaujalo natolik, že navázal se svěrázným knížetem kontakt. Vzápětí od něj dostal nabídku, zda by mu nechtěl dělat konzula, že v zemích socialistického tábora žádného nemá. „Souhlasil jsem a zanedlouho mi přišla obrovská roura se třemi konzulskými dekrety,“ vzpomněl Vladimír Kříž na rok 1976. Že to funguje, si budoucí emigrant ověřil při legální cestě do Itálie, kde se mu podařilo díky dekretu prohlédnout si turistům nepřístupná místa Vatikánu a dostat se na audienci ke kapitánovi San Marina. Tento poznatek se mu nečekaně hodil o pár let později, v nichž nejdříve přišel o práci kvůli tomu, že odmítl členství v KSČ, a nakonec se ocitl ve spárech Státní bezpečnosti. „Přijelo pro mě auto se třemi muži, odvezli mě k Brnu a tlačili mě k podpisu spolupráce. Jinak jsem měl na výběr bláznec, vězení, nebo smrt v Macoše,“ vzpomněl Vladimír Kříž na kritické chvíle roku 1984. Nakonec podepsal, ale pod podmínkou, že ho pustí do ciziny, v tomto případě do spřáteleného Rumunska. Doma pak nasedli s manželkou do staré škodovky, a i když jim dovedně padělané diplomatické pasy střídavě pomáhaly, ale i komplikovaly situaci, nakonec se přes Jugoslávii a Rakousko dostali v létě 1985 do USA. Útěk dostal i knižní podobu.

Záznam mezi rekordmany opodstatňuje zvolená forma. Někdo tehdy střílel, někdo byl zastřelen, ale Vladimír Kříž si z komunistů udělal legraci. (mk)

Výstavu o středověku v muzeu v Poličce

Městské muzeum a galerie Polička na Svitavsku připravilo výstavu, která se věnuje středověku. Expozice od 4. února návštěvníkům ukáže dobové zvyklosti, jak to bylo s hygienou, co lidé jedli a pili, jak trávili volný čas a co si mohli koupit na trhu. Návštěvníci si mohou obléknout gotický oděv nebo kroužkovou košili, ozdobit se čelenkou se závojem nebo nasadit rytířskou přilbu.

Jedna část výstavy se věnuje skriptoriu, kde si lidé vyzkouší náročnou práci iluminátora. Další část je zaměřena na řemesla a také na právo útrpné, kdy třeba obvinění byli připoutaní na pranýř. „Výstavu jsme doplnili o téma trávení volného času ve středověku a vznikla herna, kde se lidé pobaví roztáčením káči, chozením na chůdách, bořením kuželek, hrou šachy nebo mlýn a brnkáním na citeru. Nemůže chybět ani hazard, hra v kostky, karty a vrhcáby,“ řekla kurátorka Valachová.

Kavárny místo internetu

O tom, že jsou pražské kavárny fenoménem, není pochyb. U stolků s kávou se nejen četly noviny, scházely se u nich dobové osobnosti, zakládaly umělecké proudy nebo navazovaly obchodní i milostné kontakty. Některé z podniků už dávno zanikly, jiné si svoji popularitu dokázaly udržet i v nepříznivých časech totality. Kam chodil na kávu Franz Kafka? Kde servírují netradiční hranatý věneček? A kde se odehrával děj Hrabalova románu *Obsluhoval jsem anglického krále*?

„O kavárnách se často hovoří jako o »salonech demokracie«. V Česku byly významně spjaty s probouzením národního vědomí. Když byly v první polovině 19. století ně-

jakou dobu zakázány spolky a spolkový život, lidé se mohli scházet a kout pikle právě v začínajících kavárnách,“ odpovídá knihovnice, vystudovaná archeoložka a průvodkyně spolku Open House Praha Dagmar Winklerová na otázku, proč se právě kavárny staly fenoménem.

„Jsou to místa, kde se mohou přirozeně potkávat lidé různých názorů, z různých sociálních skupin a poskytují otevřený, bezpečný prostor, jak tyto názory konfrontovat,“ dodává. Nedávná covidová pandemie to však podle ní narušila. „Přispěla k tomu, že se demokratická výměna názorů stává v dnešní době čím dál obtížnější. Lidé se uzavřeli ve svých on-line bublinách v on-line prostoru, kde se jim může podařit se s žádným názorovým oponentem pořádně nepotkat. Zatímco kavárna dává prostor, aby se u vedlejších stolků potkali lidé z rozličných proudů, podívali se na sebe a zjistili, že ten druhý je přece člověk jako já,“ zamýšlí se nad silou kavárenského prostředí.

Stejně jako dříve i v dnešní době jsou zákazníci schopni u kavárenských stolků trávit hodiny. „Třeba dnešní digitální nomádi. Vyřizují si tam poštu, získávají informace či sociální kontakty. Za úplně stejným účelem chodili lidé do kavárny i v minulosti, jen forma byla jiná. Někteří tam měli dokonce svou jedinou adresu, nechávali si tam posílat korespondenci. Většinou měly kavárny zařízenou také píšárnu a knihovnu,“ přibližuje podobu někdejších podniků.

„Lidi tam chodili na hudební produkce, zatančit si. Život v kavárnách byl velmi rychlý, někteří tam chodili hledat i to, co se zdražováním energií začíná být zase aktuální – světlo a teplo, které si nemohli v takové míře dovolit doma. A samozřejmě se tam chodili seznamovat – s potenciálními obchodními kontakty a také s životními partnery,“ vyjmenovává Winklerová.

Jedním z nejproslulejších míst bývala za první republiky kavárna Union, která dnes již neexistuje. „Bývala v místech, kde začíná ulice Na Perštýně. Stala se fenoménem. Když se začalo proslýchat, že jí hrozí zavření, na její obranu vytáhl i Karel Čapek, napsal o ní fejeton do *Lidových novin* a ten skutečně zafungoval a až do čtyřicátých let byla v provozu. S tím, jak za protektorátu nastával soumrak demokracie, tak odzvonilo i jí.“

Podobně nedostupnou je dnes i kavárna Arco nedaleko Masarykova nádraží. Reprodukce fotografií na zdech a ve výlohách však kolemjdoucím každý den připomínají její někdejší podobu, kterou jí dal architekt Jan Kotěra. „Před první světovou válkou byla oblíbená zejména mezi umělci německé řeči, takže byste tam mohli potkat třeba Maxe Broda, Franze Kafku nebo Franze Werfela. Ale samozřejmě nejen je, chodil sem i Vladislav Vančura nebo Milena Jesenská, která se tady dokonce seznámila se svým prvním manželem,“ vypráví Winklerová. Začíst se tu mohli do široké nabídky zejména zahraničních uměleckých periodik. „Takže se sem chodilo tak, jak se dneska chodí na internet, tehdy měli možnost dovědět se některé zprávy jen v kavárnách,“ přibližuje někdejší dobu průvodkyně.

Periodika prý kupoval pan vrchní, a to za tuzéry. „Arco mělo tu výhodu, že bylo blízko nádraží a blízko burzovních budov, takže sem chodili hodně burziáni, ti zanechávali samozřejmě lepší dýško, než měla třeba blízka Unionka, kde se scházeli spíš čeští umělci, zejména začínající.“

Sláva Arca začala upadat se vznikem republiky v roce 1918. „Štamgasti se přesunuli do kavárny Edison, Arco už nikdy nedosáhlo své původní slávy a potom jí nebyl příz-

nivý ani komunistický režim, a tak se z ní postupně stala umakartová jídelna," přibližuje její osud.

Zmiňovaná velkokavárna Edison se otevřela v roce 1902 na rohu ulic Na Můstku a Na Příkopě a byla v provozu téměř třicet let. Souhlas s použitím jména dal kavárně údajně sám Thomas Alva Edison, když pobýval v Praze. Mezi zdejší pravidelné hosty patřil kromě Kafky a dalších německých literátů i architekt Adolf Loos nebo filozof Ladislav Klíma.

Dalším zajímavým objektem, který je o několik stovek metrů dál, je honosný Obecní dům na náměstí Republiky. V době vzniku v roce 1911 se mu ale říkalo Reprezentační dům či zkráceně Repre. „Pod jednou střechou se tu nabízel jak kavárna, tak restaurace, první americký bar v Praze a zároveň kulturní prostory – koncertní sál či výstavní prostory. Člověk tady mohl strávit celý den a vyhovět všem svým potřebám!“ vypráví Winklerová.

Zdejší kavárna byla ve zlaté éře pražského kavárenství, která trvala od poslední třetiny 19. století až po první světovou válku, jednou z nejoblíbenějších. Scházeli se tady třeba avantgardní umělci nebo skupina Tvrdšíjní, do které patřili mimo jiné Jan Zrzavý, Václav Špála či Josef Čapek.

„Jejich pokrokovým názorům na umění připadala tato podoba Obecního domu – kterou známe jako secesní stavbu, ale nese ještě historizující prvky – zastaralá, nicméně jim to vůbec nebránilo v tom, aby využívali pohodlí, které interiér skýtal,“ zmiňuje průvodkyně jeden z paradoxů doby.

Kavárna poskytovala stovky míst k sezení, byla špičkově vybavena i z hlediska klimatizace a v nabídce tady bylo k dispozici dvě stě periodik z celé Evropy. Byla vybavena také písárnou a příruční knihovnou a využít se dal rovněž biliár a herná.

„Zajímavostí je, že zůstala v provozu i během komunistického režimu a zachovala si svou kosmopolitní atmosféru. Když chtěl někdo zažít trochu lesku velkoměsta nebo když i komunističtí papalášci chtěli udělat dojem na své zahraniční návštěvníky, tak je brali sem, do »buržoazního lesku« kavárny v Reprezentačním domě,“ říká Winklerová u jednoho ze zdejších stolků.

A oblíbili si ji také filmaři – zahrála si třeba ve snímku *Obsluhoval jsem anglického krále*, i když se děj Hrabalovy předlohy odehrává v jiném podniku, naproti v hotelu Paříž a jeho kavárně. „Hotel Paříž byl tak krásný, až jsem se málem svalil,“ těmito slovy popisuje místní interiér Bohumil Hrabal. „Když hlavní hrdina, číšník Dítě, poprvé vkročil do hotelu, při pohledu na tolik zrcadel, mosazných svícňů a lustrů měl pocit, že se ocitl v nějakém zlatém paláci. Hotel Paříž Hrabal velmi dobře znal, protože tu jako kasírka pracovala jeho manželka Eliška,“ připomíná průvodkyně.

Než byla otevřena kavárna v Obecním domě, docházela sem na kávu i Franz Kafka, protože takový podnik velkoměstského typu byl tehdy ve městě jediný. A když do Prahy přicestoval francouzský básník André Breton, vzali ho právě sem. Asi aby se mu po Paříži tak moc nestýskalo, odhaduje s úsměvem průvodkyně.

Další kroky pak vedou ke kavárně Grand Café Orient v Domě U Černé Matky boží. Jeho autorem je Josef Gočár, který navrhl nejen architekturu, ale také sedací nábytek, svítidla, a dokonce servírovací nádoby. „Dům byl první monumentální kubistickou realizací v Praze a první železobetonovou konstrukcí, z tohoto hlediska to byl div po-

Dům u Černé Matky boží v Praze

kroku! Zajímavé je, že ačkoli představoval ideál pokrokových umělců, tak se stejně jejich oblíbeným přístavem nestal a raději se scházeli v té »nepokrokové« kavárně Reprezentačního domu, která nabízela víc míst k sezení,“ zmiňuje Winklerová.

„Prvním provozovatelem byl kavárník pan Tůma, který v prvním patře zřídil kavárnu a v přízemí otevřel tureckou vinárnu, která těžila z tehdejší obliby Orientu. Dokonce – podle dobového tisku – tam obsluhovaly odalisky, což jsou v původním významu palácové služebnice, často unesené křesťanky v tureckých harémech, takže to mělo nádech exotiky. Ovšem, alespoň podle náznaků v tisku, nebyly ony odalisky z východu příliš vzdáleného – pravděpodobně z Vršovic,“ směje se.

V roce 1920, necelých deset let po otevření, byla kavárna zcela přestavěná a veškerý kubistický nábytek majitel odstranil. „Současný vzhled, který tu můžete dnes obdivovat, je výsledkem rekonstrukce z roku 2005, která se udělala věrně podle dochovaných fotografií, akorát byly černobílé. Takže třeba o podobě barevnosti rozhodoval v největší míře Milan Knížák, tehdejší ředitel Národní galerie, která přestavbu řídila,“ vysvětluje.

Hranaté kubistické tvary se promítly třeba i do zdejšího dezertního menu. „Pro dotvoření dojmu nabízí kavárna netradiční čtvercový kubistický věneček. Nikde jinde jsem ho zatím neviděla,“ vyzdvihuje další ze zajímavostí.

Ve výčtu oblíbených podniků nesmí samozřejmě chybět známá kavárna Slavia, kde se od roku 1884 setkávali všichni, kdo něco znamenali, především osobnosti z uměleckého světa – Antonín Dvořák, Voskovec a Werich nebo bratři Čapkové.

A v neposlední řadě stojí za povšimnutí i nedaleko stojící Národní kavárna, kde s největší pravděpodobností získala svoji přezdívku malířka Marie Čermínová, známá jako Toyen. „U nárožního stolu se v této kavárně setkával levicově orientovaný Devěsíl, hned vedle byl stůl moderních

katolíků a u okna zase sedávali zástupci hradního tisku. Takže taková přehlídka nejrůznějších ideologií, které zápasily o duši prvorepublikového člověka. A pěkně se u stolků snášeli," uzavírá Winklerová. (mk)

Štyrského Trauma zrození vydraženo

Za 3,8 miliónu eur včetně aukční přírážky (92,3 miliónu korun) se v Paříži vydražil surrealistický obraz *Trauma zrození* českého malíře Jindřicha Štyrského. Obraz nabídl aukční síň Sotheby's a jeho cena se odhadovala na 3,5 až pět miliónů eur. Olejomalba z roku 1936 má černé pozadí a zachycuje bílé pytle s krvavými otisky, rukavici, minerály, kosti a lidské embryo. Plátno měl malíř až do své smrti pověšené nad svou postelí. Odkázal ho malířce a blízké přítelkyni Toyen, z jejíž pozůstalosti se obraz v roce 1982 poprvé vydražil. Podle odborníků ze Sotheby's je dílo zcela výjimečné svými rozměry i významem v rámci autorovy tvorby i světového surrealismu. I když výsledná suma zůstala u dolní hranice odhadu, zařadí se obraz mezi nejdražší prodaná česká díla v aukcích a znamená to rekord, pokud jde o Štyrského tvorbu.

Jindřich Štyrský (1899-1942) obraz namaloval krátce poté, co prodělal závažné onemocnění, při kterém málem zemřel, uvedla Tessa Kostrzewaová, odbornice Sotheby's na moderní evropské umění. Je to podle ní Štyrského největší a nejambicióznější dílo, v němž je zahrnuta celá malířova osobnost a umělecká vize. (mk)

Dražba obrazu Monte Carlo od Toyen

Obraz malířky Toyen nazvaný *Monte Carlo* z roku 1926 se na nedávné aukci v Praze prodal za 64,8 miliónu korun včetně aukční přírážky. Vyvolávací cena díla byla 18 miliónů korun a konečná cena překročila i maximální předaukční odhad. Obraz *Monte Carlo* bylo nejdražší vyvolávanou položkou zmiňované aukce. Odborníci ho považují za velký objev v rané artificialistické tvorbě Toyen. Dosud bylo známé pouze z drobných zmínek v literatuře a vystaveno bylo pouze jednou. Toyen jej vytvořila krátce po svém příjezdu do Paříže, kam se s Jindřichem Štyrským přestěhovala na podzim roku 1925. Nejdražší prodaným obrazem Toyen na českých aukcích je od roku 2021 obraz *Cirkus* z dvacátých let 20. století. Nový majitel za něj zaplatil 79,56 miliónu korun. (mk)

Zemřela Zlata Hladíková

Ve věku pětasedmdesáti let zemřela 2. ledna 2024 Zlata Hladíková, manželka zesnulého kytaristy Radima Hladíka a hudební manažerka, a to nejenom jeho skupiny Blue Effect, ale i dalších kapel.

„S neskonálním zármutkem v srdcích oznamujeme, že odešla Zlata Hladíková. Ta Zlata Hladíková, díky které bylo všechno na svém místě. Ta Zlata Hladíková, která nás dokázala ukáznit, potěšit, sprádnout a pohládit. Ta Zlata Hladíková, která nás společně s Radimem přijala do své rodiny a zahrnula nás vším, co k tomu patří. Ta Zlata Hladíková, kterou milujeme a bez které bychom nebyli takovými, jakými jsme... Ta Zlata Hladíková, kterou milujeme," napsali na svůj Facebook členové skupiny Vanua 2, které dělala Hladíková nějaký čas manažerkou.

Radim a Zlata Hladíková

Zlata Hladíková se stala manželkou Radima Hladíka na konci šedesátých let. Měli spolu dvě děti Lucii a Radima, ten je filmový zvukař. K managementu kapel se dostala v devadesátých letech. Starala se nejenom o Blue Effect v jeho novodobé etapě, ale také o Ready Kirken, Walk Choc Ice nebo již zmíněné Vanua 2.

Její manžel Radim Hladík zemřel 4. prosince 2016 ve věku devětašedesáti let. (mk)

Prahou po stopách slavné malířky Toyen

Její obrazy se prodávají za desítky miliónů korun a na výstavu *Toyen: Snící rebelka*, která koncem srpna skončila ve Valdštejnské jízdárně na pražské Malé Straně, se stály dlouhé fronty.

Toyen, vlastním jménem Marie Čermínová, která se narodila v Praze, ale většinu života prožila v Paříži, přitahovala pozornost už ve své době. Zamilovaní do ní byli třeba básníci Vítězslav Nezval nebo Paul Éluard.

Narodila se 21. září roku 1902 na pražském Smíchově v ulici Vltavská do rodiny nižšího poštovního úředníka. „Od rodiny odešla už v šestnácti letech," dozvídáme se od Moniky Švec Sybolové, průvodkyně Prague City Tourism, která po stopách Toyen provádí centrem Prahy. „Styky nadále udržovala jen se sestrou Zdeňkou, u které také jeden čas bydlela ve služebním bytě u Smíchovského nádraží – Zdeňka se totiž provdala za vyššího železničního úředníka.“

„Pracovat začala jako dělnice v továrně na mýdlo na pražském Žižkově," pokračuje průvodkyně. V letech 1919-1922 se sice učila dekorativní malbě na Uměleckoprůmyslové škole, studia ale nedokončila. Právě v roce 1922 se na chorvatském ostrově Korčula seznámila s výtvarníkem a básníkem Jindřichem Štyrským a přátelství jim vydrželo celý život. Společně se připojili ke skupině Devětsil, která spojovala levicově orientované umělce.

Procházka Prahou pokračuje ulicí Národní se zastávkou před Národní kavárnou. „To je mytické místo, kde malířka získala svůj pseudonym Toyen," tvrdí průvodkyně. „V roce 1922 se připravovala velká výstava skupiny Devětsil a umělkyně už nechtěla vystavovat pod jménem Marie Čermínová, respektive nechtěla už vystavovat jako žena. Proto požádala přítomné pány, kteří ji do té doby oslovovali Manka, aby jí vymysleli pseudonym. Hned několik pánů tvrdilo, že to byli právě oni, kdo měli podíl na autorství jména Toyen, ať už to byl Vítězslav Nezval, Karel Teige, či Adolf Hoffmeister," říká průvodkyně. Básník Jaroslav Seifert ve svých pamětech *Všecky krásy světa* uvedl, že to byl právě on, kdo v Národní kavárně napsal na ubrousek

slovo Toyen, zatímco malířka odešla pro noviny. Když se vrátila, bylo prý rozhodnuto: odted bude známá jen pod jménem Toyen.

Jasno není ani v tom, co má tento pseudonym znamenat. „Mohl by pocházet z francouzského slova citoyen, tedy občan. Z francouzštiny se nabízí také slovo mitoyen, tedy prostřední, ležící mezi mužskou a ženskou identitou,“ říká průvodkyně. „Nebo by to mohla být přesmyčka věty To je on. Můžete si vybrat,“ dodává s úsměvem.

„Bylo přesně určeno, kdo kde v kavárně bude sedět,“ pokračuje průvodkyně. Své místo tu měli nejen zástupci uměleckého svazu Devětsil, ale i žurnalisté *Lidových novin*, *Přítomnosti* nebo tvůrci časopisu *Stěžeň*. Řada umělců přitom měla často hluboko do kapsy. „Fungovalo tu heslo Devětsil – akvárium. To znamenalo, že se těmto umělcům přinese sklenice vody, aby měli během večera alespoň něco k pití,“ vysvětluje průvodkyně.

Prohlídka zaznamenává i další místa v ulici Národní, kde Toyen sedávala – například kavárnu Slavia, nebo vystavovala – to byl zase Topičův salon. Zastávka je také před podnikem Café Louvre, otevřeným už od roku 1902. „Jeho hosté byli spíše z německého či židovského prostředí,“ říká průvodkyně. Mezi místní hosty patřil Franz Kafka, Albert Einstein, ale i Karel Čapek. Ve stejné budově byla i vinárna Moulin Rouge, kde sedávala trojice Jindřich Štyrský, Toyen a Vítězslav Nezval.

Setkali se tu také v roce 1925, krátce před tím, než Štyrský a Toyen odjeli do Paříže. „Nezvalovi nic neřekli, ale on to podle svých slov tušil – bylo to v době, kdy byl do Toyen zamilovaný. Až několik dní po tomto setkání mu poslali dopis, už z ciziny,“ vypráví průvodkyně. Štyrský a Toyen ve Francii založili zcela nový umělecký směr, artificialismus, který měl být spojením abstrakce a surrealismu.

Po návratu do Československa se pak dvojice společně pustila do zajímavého podniku. „Dali se dohromady s manažerem Osvobozeného divadla, Josefem Antonínem Hášou. Pronajali si prostor v pasáži domu U Nováků nedaleko Václavského náměstí, nakoupili stříkací pistole s barvami a tvořili nové abstraktní vzory na šálách, kravatách nebo spodním prádle,“ popisuje průvodkyně.

Do této doby se datují legendární fotografie Toyen a Štyrského v maskách. „Bohužel se ukázalo, že tyto tzv. deka barvy jsou velmi toxické, první problémy se zdravím měl přímo Štyrský. Podnikání tak brzy skončilo.“

Procházka Prahou zahrnuje také místa, kde sídlily zajímavé spolky a nakladatelství, samozřejmě spojené také s Toyen. V ulici Besední na Malé Straně je dnes divadlo Na Prádle, v dobách výtvarnice tu ovšem sídlila Umělecká beseda, spolek, jenž fungoval už od roku 1863. „Členové besedy pochopili, že lidé v dobách první republiky se chtějí bavit. Vedle koncertů a divadelních her, mimochodem právě tady měla premiéru *Vest pocket revue* Voskovce a Wericha, tak pořádali i vtipné maškarní plesy. Na jednom takovém plesu byla vyfocena i Toyen,“ zmiňuje průvodkyně. „Plesy přitahovaly pozornost mecenášů a sběratelů a ti pak platili poplatky do spolkové kasy. Umělecká beseda měla skvěle vymyšlený marketing.“

O kousek dál, v ulici Vítězná, je místo spojené se zajímavým příběhem. V domě U Karla IV. totiž sídlilo slavné nakladatelství Odeon, které v roce 1925 založil Jan Fromek. „Na založení tohoto podniku padlo věno jeho první ženy. Výtvarník Karel Teige pak navrhl vývěsní štít Odeo-

Jindřich Štyrský, Vítězslav Nezval a Toyen
na terase pražské kavárny Mánes v červnu 1937

nu – to byl svatební dar manželům.“ Začátky to nebyly jednoduché. „Fromek vydával například *Hledání ztraceného času* od Marcela Prousta, ale měl pouhých devětatřicet předplatitelů. Nakladatelství tak nakonec finančně zachraňovalo vydávání *Fantomase*, k němuž tvořil obálky Jindřich Štyrský.“

S nakladatelstvím Odeon spolupracovala také Toyen, tady vydala *Průvodce Paříží a okolím*. „Napsala jej spolu s Jindřichem Štyrským a Vincencem Nečasem. Má přes osm set stran a vedle známých míst, jako je Louvre, doporučuje i hospody, jazzová doupata a galerie současného umění,“ vysvětluje průvodkyně. Toyen vytvořila také na pět set obálek knih nejen pro Odeon.

„Nakladatel Rudolf Škeřík jí nabízel, aby tvořila výhradně pro jeho nakladatelství Symposion, že jí bude platit měsíční apanáž. To ovšem Toyen odmítla, chtěla být nezávislá,“ vypráví průvodkyně a k nakladateli Škeříkovi přidává i historku. Původním povoláním byl zubař, který se rozhodl stát nakladatelem. V ulici Na Perštýně si tak vedle své ordinace zřídil i nakladatelství. Umělci mu často volali s tím, že sedí v hospodě a potřebují stokrunu. A on jen řekl: Tak si přijďte. Stávalo se také, že unavení bohémové skončili v čekárně jeho ordinace.

Naše vycházka se pomalu blíží ke konci. Kdo by měl zájem, může ještě navštívit pražský Žižkov. Tady na adrese Krásova 2 Toyen bydlela mezi lety 1939-1947. „Ve svém bytě od roku 1941 ukrývala surrealistického básníka židovského původu Jindřicha Heislera,“ říká průvodkyně.

Kdo má možnost, může se samozřejmě vydat po stopách Toyen dále do Paříže. „V roce 1947 výtvarnice opět opustila Prahu, odjela do Paříže, tentokrát definitivně. Tam zemřela 9. listopadu roku 1980,“ dodává Monika Švec Sybolová. A přidává ještě jednu pozvánku: „V expozici První republika v pražském Veletržním paláci jsou k vidění jak díla Toyen, tak Jindřicha Štyrského.“ (mk)

Zlatá horečka u Vodňan

Výnos zlatonosného křemene, objeveného v roce 1927, byl srovnatelný s bájnou bonanzou: tři kila zlata v jednom kameni. Lidé šíleli, další zlato však hledali marně. Neuvěřitelně bohatá matečná žíla však možná čeká někde u Vodňan na objevení do dnešní doby.

Příběh české zlaté horečky připomenul deset let poté muž, který ji rozpoutal: vodňanský vlastivědný pracovník a katecheta Florián Fencel. „Při vzpomínce na tehdejší výjimečnou chvíli připadá nám ona podivná skutečnost jako krásná pohádka,“ napsal ve věstníku *Báňský svět* v dubnu 1937.

Všechno začalo 25. března 1927. V tomto dni nesl vodňanský listonoš Václav Prošek několik dopisů do cihelny ležící kousek za městem. Měl dost času, a tak se zastavil na kus řeči s Janem Novákem, dělníkem z Libějovic, který na odbočce k cihelně rozbíjel kámen na štěrk a zpevňoval cestu.

Pošták spokojeně sledoval, jak jde cestáři práce od ruky, když tu se náhle po jednom úderu zatřpytily v rozpadlém kameni zlatavé plíšky. Kameníka to nechalo zcela v klidu, protože byl přesvědčený, že jde o slídu. Václava Proška však sytá žlutá barva upoutala natolik, že pár kousků posbíral a odnesl ukázat do města.

„Nesl jsem peníze na poštu ve Vodňanech. Stojím u okénka a čekám na stvrzenku. Jakési vzrušení mezi personálem bylo zřejmé. V tom přistoupí ke mně přednosta pošty A. Reban, ukazuje mi žlutý plíšek a s úsměvem povídá: »Co se vám zdá, mohlo by tohle být zlato?« Listonoš Prošek to přinesl z dnešní obchůzky. Kde by se tu vzalo zlato, že?“ popsal Florián Fencel v *Báňském světě*.

„Beru do ruky nádherný kousek žlutolesklého kovu plný jemných kreseb, čisté, nevidané krásy a v duchu se raduji, že jsem něco tak krásného mohl spatřit a že je to původem z našeho kraje vodňanského. To je ovšem opravdu zlato, odpovídám téměř dojat,“ vzpomínal katecheta.

Floriánu Fenclovi to ale nedalo a brzy se na místo nálezu vypravil osobně. Na odbočku k cihelně dorazil za slabou čtvrt hodinku. Pozdravil cestáře a hned šel k jádru věci: „Tak vy tu prý tlučete zlaté kamení?“

„Nevím. Praštil jsem do jednoho většího kamene, ten se rozsypl a vypadly z něho žluté plíšky. Nějaké si vzal listonoš, který se tu nahodil, nějaké má pan správce v cihelně. Tady jsme to kamení vozili do cesty, kouknou se tam!“ nasměroval ho Jan Novák.

„Zvednu pěkný kus, dva kusy křemene s vrostlým zlatem. Popojdu a v koleji, blátem zamazán, leží nádherný plíšek zlata. Je na něm znáti, že byl již přejet vozem. Žasnu nad jeho velikostí. Měřil devět centimetrů!“ vyprávěl Florián Fencel.

Tou dobou už kamení pečlivě probíral také syn přednosti poštovního úřadu. Vzápětí dorazili další lidé a hned začali zjišťovat, odkud se kámen na cestu dováží: z lomu u Křepic. Když šel katecheta druhý den upozornit majitele lomu Karla Hasíka, že má možná na pozemku potenciální zlatý důl, paní Hasíková se mu vysmála, myslela že se jedná o vtip.

Jenže brzy se rozkřiklo, že to vtip není. „Lidé z Vodňan hnali se do Hasíkova lomu v zástupech. Některý si vzal hrábě, jiný příběhl pro zlaté kamení s košíkem... Tloukli a převraceli kamení ležící i na silnici z Vodňan ke Křepicům,“ líčil Florián Fencel.

Nadšení zlatokopové z okolí i zdaleka pečlivě prohledali všechny štěrk v okolí cihelny i lomu. A ze začátku zlato hojně nacházeli. Chlapi mluvili o svých úlovcích v hospodě, kluci prodávali zlaté plíšky cizincům na cestě od nádraží, místní hodinář je upravoval jako přívěšky na řetízky ke kapelním hodinkám, prostě vypukla zlatá horečka.

O křepickém zlatu se mluvilo až v Praze. K Vodňanům se sjížděli prospektoři, inženýři, novináři, poslanci, profesori, úředníci ministerstva... Majitel lomu Karel Hasík zaspal, stejně jako Správa státních dolů. Než se pánové stihli rozkoukat, pouhé tři dny po nálezů si u báňského revírního úřadu v Budějovicích zajistili kutací právo v lomu a jeho blízkém okolí vodňanský hostinský František Rothbauer a českobudějovický architekt Karel Chochola.

V říjnu zahájili tito pánové těžbu přímo v lomu. V hloubce čtyř metrů se prokopali na dva útesy křemene plného drobných zrněk arsenopyritu, který vzniká stejně jako zlato utužením vyvěřin rozpuštěných v horké vodě z vulkanického magmatu. Roztloukli tuny křemene, objevili dva vodní prameny, ale zlato žádné. Kutací práce skončily už v prosinci 1929.

Úspěch neměl ani stát: geologové sice vymezili další možná naleziště v širším okolí lomu, podařilo se však najít jen pár zlatých šupinek a několik zlatých drátků na nedaleké Svobodné hoře. Zlatá horečka opadla stejně rychle, jako vypukla.

Jak je to ale možné, někde přece musí být matečná žíla. Vždyť se v kraji těžilo odjakživa: středověké vodňanské městské pečeti dominuje horník se lvem na štítu a zkříženými horníckými kladivky. V nedalekých Kašperských Horách a u Písku bývaly středověké zlaté doly. Podél břehů zlatonosné Blanice se nacházelo množství pozůstatků po rýžování ještě v 19. století, než je zahladila rekultivace říčních břehů. A přímo do řeky ústí potok, který se rovnou jmenuje Zlatý.

Otázka tedy zněla: Kde je to zlato a jak se dostalo do Hasíkova lomu? Tady je třeba upřesnit, že nešlo o klasický kamenolom, v němž se hornina odstřelovala dynamitem, ale spíš o štěrkovnu tvořenou masivní hromadou kamenů. Že je zde kdysi dávno někdo navrhl úmyslně, se ukázalo v roce 1932, když se jeden z vytrvalejších hledačů prokopoval uprostřed lomu do nitra halštatské mohyly.

To na první pohled vypadalo nadějně: pokud by zlatonosný křemem pocházel z kamenné konstrukce hrobky, mělo by primární naleziště ležet v relativně blízkém okolí, maximálně ve vzdálenosti dvou tří kilometrů – z větší dálky by se pravěcí stavitelé s těžkým stavebním materiálem netahali. Jako nejpravděpodobnější zdroj vytipovali geologové severní úpatí nedalekého vrchu Džbán, kde se jednak nacházely podobné křemeny jako v lomu a jednak terén naznačoval, že v místě mohla v pravěku probíhat důlní činnost. Ani tam se však nic nenašlo.

Odborníci tehdy nakonec dospěli k závěru, že zlatonosný balvan byl jediný svého druhu. Šlo o blok křemene, který mohl vážit ke čtyřiceti kilogramům a obsahovat až tři kila zlata, což představuje poměr zlata a hlušiny odpovídající nejbohatším nálezům na Klondiku. Kámen tudíž musel pocházet z primární křemenné žíly, odkud ho uvolnila eroze a k Vodňanům ho snesl ledovec, přičemž zdroj se může nacházet i desítky kilometrů daleko...

V roce 1965 došlo k havárii vodovodního řádu poblíž vodňanského kostela Narození Panny Marie. A když dělníci rozkopali chodník v přilehlé ulici, zabýskly se mezi odkrytými dlažebními kostkami zlaté plíšky. Některé byly dokonce ještě částečně zarostlé v matečné hornině. A tyto kostky pocházely z Hasíkova lomu.

Nabízela se tedy otázka, jestli se původní kamenný blok rozpadl na více kusů a zda byly už nalezeny všechny, nebo

některé stále ještě v okolí dolu neleží. „Nález z roku 1965 je považován spíše za podvržený. Nějaký místní vtípaček zřejmě umístil pár plíšků zlata z původního předválečného nálezů do vykopaného příkopu a koukal, co se stane: pravděpodobně očekával slávu a finanční odměnu,“ uvádí to na pravou míru ředitelka Městského muzea a galerie Vodňany Jitka Velková.

Jenže pořád existuje možnost, že je teorie o zbloudilém kameni mylná a primární zlatonosná žíla, bohatá jako bájná bonanza, opravdu existuje a dodnes čeká na objevitele někde u Křepic. Ve světle nálezů z poslední doby je to docela pravděpodobné. V roce 2019 odkoupilo Prácheňské muzeum od soukromého hledače s detektorem kovů dva nugety nejryzejšího zlata. Nalezl je na Vodňansku a vážily úctyhodných 15 a 19 gramů.

„Poslední desetiletí opravdu píše novou prospektorskou kapitolu. V širším okolí Vodňan, na Písecku a Horažďovicích byly totiž náhodně nalezeny i několikogramové zlaté nugety. O jejich původu se sice také rozsáhle spekuluje, ale četnost i charakter nálezů jsou nepochybným dokladem místního původu zlata,“ podotýká geoložka Veronika Štědrá z České geologické služby.

Jisté je, že křepické zlato patří z mineralogického hlediska k nejkrásnějším. „Od dob, kdy náš král Jan Lucemburský zastavoval své zlatodoly v Čechách, nenašlo se zlato v tak pěkných ukázkách,“ řekl k tomu profesor Vysoké školy báňské v Příbrami Bohuslav Ježek už v roce 1927. A platí to dodnes navzdory faktu, že nejde o ryzí kov, ale o takzvané elektrum, přirozeně se vyskytující slitinu zlata a stříbra, v tomto případě v poměru 53,9 ku 46,1 procenta.

„Na povrchu zlata však dochází k vyloučení stříbra a ostatních přimísených kovů, takže se tam v tenké vrstvě koncentruje téměř ryzí zlato. Povrch vzorků má díky tomu sytě žlutou barvu. A jsou na něm patrné náznaky kubických krystalových tvarů odvozených od osmistěnu. Tyto zřetelné, nejčastěji trojúhelníkovité útvary viditelné pouhým okem jsou zejména pro zlato ze zdroje u Křepic velmi charakteristické,“ vysvětluje Veronika Štědrá.

Díky viditelné krystalické struktuře je křepické zlato velmi zajímavé pro sběratele a pyšní se jím významné mineralogické sbírky. „Křepické zlato je vystaveno v nové expozici Národního muzea v Praze, v muzeu v Písku, v Městském muzeu v Horažďovicích a celoročně u nás v městské galerii ve Vodňanech. Můžete si zde prohlédnout soubor zlata v matečném křemenu i samostatných zlatých plíšků, které muzeu daroval pan Florián Fencel,“ uzavírá ředitelka Jitka Velková. (mk)

Výročí Rychlých šípů

Skautská nadace Jaroslava Foglara připomene pětáosmdesát let od prvního dílu *Rychlých šípů* reedici prvního souborného vydání jejich příběhů z roku 1940. Úvodní díl komiksu *Rychlé šípy* vyšel 17. prosince 1938 v časopisu *Mladý hlasatel*. Autorem byl spisovatel Jaroslav Foglar, osobitý vzhled mu vtiskl ilustrátor Jan Fischer. Skautská nadace k tomuto výročí připravila také aktivity pro rodiny s dětmi a krátký animovaný spot. Místo dárku k narozeninám mohou zájemci přispět do sbírky, z jejíhož výtěžku nadace vydá Foglarovo dílo *Záhada hlavolamu* v ukrajinštině.

První souborné vydání *Rychlých šípů* vyšlo v nakladatelství Melantrich koncem roku 1940 a včetně následných

dotisků dosáhlo nákladu 180 000 kusů. Současný reprint se toto původní vydání snaží co nejvíce napodobit, včetně použitého papíru.

České národní kolo Eurovize

Česko bude v květnu na Eurovizi ve švédském Malmö reprezentovat zpěvačka Aiko. Oznámila to Česká televize, která v přímém přenosu z pražského klubu Roxy představila sedmičku účastníků. Lidé poté mohli sedm dní hlasovat přes oficiální aplikaci Eurovision Song Contest či web ČT. Aiko, vlastním jménem Alena Shirmanova, se narodila v Moskvě, vyrůstala v Česku a nyní žije v britském Brightonu. V on-line hlasování národního kola fanoušky zaujala svou písní *Pedestal*. Zpěvačka má teď necelý půl rok na to, aby své vystoupení upravila pro velkou stage, na které ji v květnu budou sledovat desítky miliónů televizních diváků.

Eurovize se koná každoročně od roku 1956 s výjimkou covidového roku 2020, což z ní činí nejdéle trvající mezinárodní televizní hudební soutěž. Loňskou vítězkou se stala švédská zpěvačka Loreen, dívčí skupina Vesna hájící české barvy skončila na desátém místě. Českým interpretům se v Eurovizi zatím příliš nedaří. Mezi nejlepší se v roce 2018 dostal Mikolas Josef, který ve finále získal pro ČR dosud nejlepší umístění, šesté místo.

Česká ruční výroba skla na seznamu UNESCO

Česká republika má další zápis na prestižním seznamu nehmotného kulturního dědictví UNESCO – uspěla s nominací ruční výroby skla, na které se společně podílelo dalších pět evropských zemí. Návrh schválil mezivládní výbor organizace na svém zasedání v Botswaně. V Česku se na přípravě podkladů kromě ministerstva kultury podílelo například Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, ale i zástupci jednotlivých sklářských hutí, škol a profesních organizací.

Historie sklářství v českých zemích sahá až do 13. století. V současnosti ve stovkách skláren, rodinných dílen a ateliérů pracuje více než 5 000 sklářů, brusičů, rytců, malířů, výrobců bižuterie a šperků, sklářských výtvarníků a designérů, uvedlo v tiskové zprávě ministerstvo kultury. Sklářství jako odvětví je důležité zejména v Libereckém a Zlínském kraji a na Vysočině. Z pohledu UNESCO má Česko výjimečné postavení – jsou zde totiž zastoupené všechny techniky ručního zpracování skla.

Seznam nehmotného kulturního dědictví zahrnuje celosvětově přes 720 položek. Česko tam má nyní devět zápisů. Jako první zvyk z ČR byl v roce 2005 zapsán slovácký tanec verbuňk, naposledy Ioni vorařství jako společná nominace s Lotyšskem, Německem, Rakouskem, Španělskem a Polskem.

Česká pošta neprodala budovu v Jindřišské

Česká pošta nemá kupce budovy v Jindřišské ulici v centru Prahy. Do výběrového řízení se nikdo nepřihlásil. Informoval o tom mluvčí pošty Matyáš Vitík. Vyvolávací cena budovy byla přes jednu a půl miliardy korun. Nenašel se ani zájemce o odkup pobočky v Moravské ulici na pražských Vinohradech. S prodejem komplexu v letošním roce

Česká pošta ale nadále počítá, bude jednat i s pražským magistrátem, který o budovy projevil zájem. Pobočka hlavní pošty má být i po případném prodeji v budově zachována a nový majitel na ni bude muset uzavřít nájemní smlouvu. Prodejem nemovitostí se pošta snaží stabilizovat své hospodaření, které v roce 2022 skončilo se ztrátou ve výši 1 miliardy 700 milionů korun.

Budova v Jindřišské ulici vznikla mezi roky 1871 a 1890 a prošla několika přestavbami. V letech 1996-1999 stavbaři v objektu udělali generální rekonstrukci.

Oslavy Smetanova výročí v Litomyšli

Litomyšl na Svitavsku oslaví v letošním roce velká i menší výročí. Provázet je bude množství kulturních akcí. Hlavní dění se bude věnovat připomínce 200 let od narození Bedřicha Smetany, lidé se mohou těšit například na znovuoctvření expozice ve skladatelově rodném bytě. Novinářům to řekl starosta Daniel Brýdl (Generace 89).

Smetanovské výročí propojí v Litomyšli množství akcí, které se budou konat do jara do zimy. Zahrnují bál, městské a gastronomické slavnosti, výtvarný festival. Vrcholem bude Smetanova Litomyšl, festival vážné hudby potrvá čtyři týdny. U příležitosti tohoto jubilea uvede všechny skladatelovy opery. Stane se tak poprvé v jednom ročníku v téměř osmdesátileté historii přehlídky. Souběžně se konají celonárodní oslavy, které zaštiťuje projekt Smetana 200.

Starokladrubští bělouši u dánského dvora

První šestici koní do Dánska Národní hřebčín v Kladru-bech nad Labem dodal v roce 1994. Zástupci královských stájí tehdy hledali vhodné koně po celé Evropě a našli je na Pardubicku. Starokladrubský kůň byl kdysi vyšlechtěný právě pro ceremoniální službu, pro dánské potřeby se proto výborně hodil. Má majestátní vzhled i pohyb. Koně odcházejí na dánský dvůr ve čtyřech až pěti letech. Mají za sebou výcvik tahu i pod sedlem, jsou naučení chodit také ve čtyřspřeží. Dánové pak v trénování pokračují. Za tři dekády si dánský dvůr koupil dvaatřicet běloušů. Slouží zhruba do osmnácti let, pak jdou do výsluhy. Aktuálně jich tam je v královské stáji čtrnáct. Naposledy hřebčín předával dánské straně dva koně v roce 2021. Jeden z nich byl součástí ceremonie v květnu 2022, kdy spolek příznivců dánských královských stájí předával starokladrubského koně královně. Bylo to k výročí padesáti let královny na trůnu. Starokladrubští koně jsou i na švédském královském dvoře.

„Chováme starokladrubské bělouše, je to naše nejstarší původní české plemeno, které sem bylo přivezeno kolem roku 1560 Habsburky. Jsou tady téměř 500 let. Tehdy se sem dostali koně v různých barvách, ale koncem 18. století se začali šlechtit bělouši a vraníci. Bělouši byli určeni k záprahům císařů a králů, jsou to tedy koně kočároví, ceremoniální. Vraníci sloužili církevním hodnostářům. V Kladru-bech máme ty bílé a vraníky ve Slatiňanech,“ představuje zdejší koně průvodkyně Zdeňka Kóllnerová.

Průvodkyně Zdeňka Kóllnerová také představila unikátní sbírku historických kočárů, které se také nacházejí v Kladru-bech. „Je tady především zlatá Karosa i Berlina, která sloužila císaři. Pak je tu Mylord, se kterým jezdíval československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Jsou

tu i saně. Nejstarší je ta zlatá Karosa, která je majetkem pražského arcibiskupství. Protože sloužila u církve, tak ji tahalo šest starokladrubských vraníků. Pokud by byla císařská, tak by se do ní zapřahalo osm starokladrubských běloušů. Tahle Karosa je pojištěná na 50 milionů korun. Vyrábět se začaly někdy v 17. století, tahle pochází z 18. století a byla pravděpodobně majetkem Morice Saského. Není to kočár, který by sloužil na dlouhé cesty. Byly to kočáry stavěné na slavnosti, ceremonie, korunovace krále, uvedení biskupa na stolec arcibiskupství, pro papeže, ale ne na cesty. Tahle Karosa účinkovala v seriálu *F. L. Věk*.“

Cenná kniha z 16. století vrácena do Olomouce

Olomouckému arcibiskupství se vrátila osmdesát let pohřešovaná cenná kniha z 16. století. Italští četníci ji zadrželi předloni v aukční síni v Terstu. Jde o knihu *Postilla super epistolas et evangelia*, která obsahuje výklad úryvků z novozákonních epištol a evangelií a byla bestsellerem své doby. Jejím autorem je dominikán Vilém z Paříže. Navracený exemplář vyšel roku 1518 v Basileji. Jak řekli novinářům zástupci arcibiskupství, kniha zmizela za neznámých okolností.

Podle archiváře Štěpána Kohouta měl původně knihu v rukou český protestant, který si v ní dělal poznámky ohledně kněžského svěcení.

„Neznámo jak dostal knihu do ruky olomoucký kanovník David Pipper z Jáchymova, který byla na začátku 17. století farářem u svatého Mořice. Asi koncem první čtvrtiny 17. století ji daroval zdejší kapitulní knihovně. Tam byla až do čtyřicátých let 20. století, kdy dostala dvě signatury,“ řekl novinářům Kohout.

Další osud knihy není znám. Objevena byla až roku 2022 v aukční síni v Terstu, kde ji zachytil oddíl italského četnictva pro ochranu kulturních památek, který má dlouholetou tradici.

Podle archiváře Kohouta kniha vyšla poprvé v roce 1473 a do roku 1529 se dočkala nejméně 140 vydání po celé západní Evropě, nejvíce v Německu a Francii. Navracený exemplář z roku 1518 bohatě vyzdobil dřevoryty umělec Urs Graf starší, do hnědé kůže byla kniha svázána někdy po roce 1540 v Bavorsku.

Cena za nejlepší kolekci letošního Salonu vín pro Zámecké vinařství Bzenec

Cenu za nejlepší kolekci vín v letošním Salonu vín získalo Zámecké vinařství Bzenec, které má mezi 100 viny v expozici deset zástupců. Národní vinařské centrum, které současně pořádá, zveřejnilo podrobné výsledky v tiskové zprávě. Expozice Salonu vín 2024 se pro veřejnost na zámku ve Valticích na Břeclavsku otevřela 1. února. Stovka vín umístěná v expozici Salonu vín vzešla z Národní soutěže vín, která je v ČR největší. Letos se jí zúčastnilo 2 629 vín. Příležitost sáhnout si na nejvyšší ocenění získalo už jen 400 finalistů. Ve stovce vín se zlatou medailí je zastoupeno čtyřiapadesát vinařů a vinařství. Z šestadvaceti odrůd, které lze v Salonu vín 2024 najít, je nejpočetnější Ryzlink rýnský se čtrnácti viny, Chardonnay s dvanácti viny a Rulandské bílé a Ryzlink vlašský s devíti viny. Z modrých odrůd je nejhojněji zastoupeno Rulandské modré se čtyřmi viny a Frankovka se třemi.

Salon vín – národní soutěž vín ČR je nejvyšší a největší soutěží vín v ČR. Pořádá ji Národní vinařské centrum za podpory Vinařského fondu a oficiální garance Svazu vinařů ČR.

Tradiční velká módní show Made in Jablonec

Náušnice, náramky, prsteny, náhrdelníky nebo třeba čelenky. Zájem o tradiční českou bižuterii podle jejích výrobců i přes levné dovozy z asijských zemí roste. Jaké budou nejnovější trendy, představí Svaz výrobců skla a bižuterie na tradiční velké módní show s názvem Made in Jablonec, letos s tématem šperk jako doplněk.

Svoji kreativitu představí na přehlídce na dvě desítky výrobců bižuterie, návrhářů, designérů, módní salony i odborné školy. Od loňského jara pro ni připravovaly sedmdesát unikátních modelů, které pak svaz představuje na akcích v Česku i v zahraničí.

Podle předsedy představenstva Svazu výrobců skla a bižuterie Pavla Kopáčka zájem o kvalitní českou bižuterii roste, protože zákazníci dávají přednost originálním šperkům a doplňkům, které se nevyrobí ve velkých sériích.

„Je poměrně velká tendence kupovat takové delikátnější věci, individuálně designované. Je tam určitý trend nákupu nebo hledání doplňků ne masového charakteru, kde nehraje roli ani tak cena, ale design,“ přiblížil Kopáček. Zákazníci podle něj za takové šperky zaplatí i 4 až 5 tisíc korun.

Svaz výrobců skla a bižuterie je dobrovolným zájmovým sdružením, který od roku 1991 sdružuje pět desítek výrobců bižuterie, skla a vánočních ozdob. Ve své prodejně skla a bižuterie v Jablonci nabízí jejich výrobky. Podle Kopáčka prodeje rostou. Hlavními zákazníky byli loni čeští turisté, ve druhé polovině roku však stoupla i návštěvnost ze zahraničí. „Centrum navštívili hosté z Japonska, několik skupin z USA, Kanady, Velké Británie, Nového Zélandu nebo Austrálie,“ přiblížil Kopáček.

Módní přehlídce bude předcházet diskusní setkání s mezinárodní účastí. To pořádá kromě jiných Okresní hospodářská komora v Jablonci nad Nisou. Podle její ředitelky Ivy Linderové bude tématem přeshraniční spolupráce.

„Má sloužit k tomu, abychom jednak pomohli českým výrobcům skla a bižuterie, aby se prezentovali na německé i polské straně. Chceme propojit plánování akcí, chceme propojit informační toky a zlepšit komunikaci,“ přiblížila.

Podle Kopáčka je totiž návštěvnost v příhraničí, ať už ze strany Polska, nebo Německa, velmi špatná. K větší propagaci českých výrobců bižuterie pomůže podle něj i zapsání ruční výroby skla, do které výroba bižuterie patří, na seznam nehmotného kulturního dědictví UNESCO.

„Čekáme především, že si návštěvníci, zejména ti zahraniční, všimnou, že ta výroba je unikátní a že je unikátní natolik, že se UNESCO rozhodlo ji zařadit do seznamu nehmotného kulturního dědictví. Existují určitá pravidla, my je ještě úplně neznáme, ale je jen na nás, jak tenhle prvek určité unikátnosti využijeme,“ řekl Kopáček ČTK.

Věří, že by to do Jablonce mohlo přivést další turisty a potenciální zákazníky. Už dnes svaz skupinám nabízí nejen návštěvu Křišťálového ráje a některé z bižuterních firem, ale také jabloneckého Muzea skla a bižuterie, které je významným partnerem svazu a které letos oslaví 120. narozeniny.

PRANOSTIKY

Leden

Leden studený, duben zelený.

Ryje-li krtek v lednu, končí zima v květnu.

Mnoho sněhu v lednu, mnoho hřibů v srpnu.

Suchý leden, mokrý červen.

Novoroční noc jasná a klidná, bude povětrnost pro úrodu vliďná.

Jaké počasí na Makaria, takové v září bývá.

Je-li po 3. lednu počasí krásné, přijdou na jaře bouře časně.

Je-li na jméno Ježíš hezký den, bude úrodný rok; je-li vítr, bude málo ovoce.

Na Tři krále – zima dále.

Na svatého Knuta přichází zima krutá.

O svatém Erhartu zima zebe do nártu.

O svatém Baziliši zima všudy čiší.

Když 10. ledna slunce svítí, budem žita, vína hojnost míti.

Svatý Hilarus – vyndej saně, schovej vůz.

Na den svatého Pavla poustevníka pěkný den – dobrý rok; větrný den – mokrý rok.

Na svatého Marcela zima leze do těla.

Svatý Antonín poustevník přináší led, nebo jej láme; nemá-li žádný, vyrobí hned.

Na svatého Priska pod saněmi píská.

Když na Alžbětu sněží, sníh dlouho poleží.

Svatá Anežka když laskavá, vypustí skřivana z rukáva.

Vincence slunečnost dává vína hojnost.

Svatý Timotej ledy láme, nemá-li je, nadělá je.

V obrácení Pavla, je-li jasno, bude celý rok pak krásno.

Na svatého Polykarpa plná sněhu každá škarpa.

Je-li Karel Veliký málo ledový, únor to zase napraví.

Na Saleského Františka meluzína si často zapíská.

Únor

Únor bílý – pole sílí.

Únor – úmor: kdyby mohl, umožil by v krávi tele a v kobyle hřibě.

Únorová voda – pro pole škoda.

Netrkne-li únor rohem, šlehně ocasem.

Když v únoru mráz ostro drží, to dlouho již nepodrží

Leží-li kočka v únoru na slunci, jistě v březnu poleze za kamna.

V únoru sníh a led – v létě nanesou včely med.

Když skřivánek v únoru zpívá, velká zima potom bývá.

Jestli únor honí mraky, staví březen sněhuláky.

Když únor vodu spustí, ledem ji březen zahustí.

Když tě v únoru zašimrá komár za ušima, poběhneš jistě v březnu ke kamnům s ušima.

Teplý únor – studené jaro, teplé léto.

Co si únor zazelena – březen si hájí; co si duben zazelena – květen mu to spálí.

Mnoho mlh v únoru přivodí mokré léto.

Můžeš-li se v lednu vysvléci do košile, připravuj si na únor kožich.

Když větrové na konec února uhodí, moc obilí se na poli neurodí.

V únoru-li vítr neburácí, jistě v dubnu krovy kácí.

Je-li v únoru zima a sucho, bývá prý horký srpen.

(mk)

NA AKTUÁLNÍ TÉMA

Šel bych s ním na pivo aneb Jak čte Švejka mladá generace

V loňském roce jsme si připomněli 100. výročí úmrtí spisovatele Jaroslava Haška. Domnívám se, že v České republice by bylo těžké najít někoho, kdo se nikdy (jako čtenář) nesetkal s postavou Švejka. Nakolik však Češi znají Haškovu dílo a jeho život, o tom už by se dalo diskutovat. Je to bezesporu jeden z nejznámějších českých spisovatelů 20. století. Švejk, jeho nejvýraznější literární postava, svým významem a originalitou zásadně překročila hranice České republiky a ovlivnila také zahraniční literaturu, film a divadlo.¹

Dílo Jaroslava Haška, kde vystupuje postava Švejka, bylo přeloženo do více než šedesáti jazyků. Čtenáři na mnoha místech po celém světě tak mají skvělou příležitost přečíst si ho ve svém národním jazyce, např. v gruzínštině, mongolštině, arménštině, tatarštině, existují také překlady do esperanta, jidiš nebo kašubštiny, jazyka podobného vymřelé polabštině.²

Významné jubileum jsem se rozhodla oslavit společně se studenty vídeňské bohemistiky cyklem hodin věnovaným tomuto tématu. Než jsme se pustili do prezentace života a do analýzy jeho díla, chtěla jsem v úvodní hodině zjistit, jaké povědomí o tématu studenti mají a jak je to se znalostí postavy Švejka v Rakousku. S tímto záměrem jsem pro ně připravila jednoduchý dotazník. Na otázky odpovídali studenti 1. a 3. ročníku a někteří studenti z semináře „Česká kultura“. Dotazník vyplňovali bez předchozí přípravy a bez jakýchkoli pomocných materiálů. Někteří odpovídali také německy.³ Takto zněly otázky:

1. Znáte literární postavu Švejka? A českého spisovatele Jaroslava Haška?
2. Četli jste už knihu? Doplnující otázka: Četli jste knihu česky, německy, nebo v jiném jazyce?
3. Viděli jste film s hlavní postavou Švejka? Doplnující otázka: Kterou filmovou verzi jste viděli? Tu českou v podání Rudolfa Hrušínského, nebo to byl nějaký německý či rakouský film?
4. Jaký je Švejk? Je chytrý, nebo hloupý? Najdete ve vaší literatuře podobnou postavu?

Odpovědi na otázky by se daly shrnout následovně: většina studentů postavu Švejka zná, část z nich uvedla, že se s knihou setkala v rámci literárního semináře „Novější česká literatura“, někteří knihu četli a někteří z nich dokonce v češtině. Jen minimum studentů odpovědělo, že Švejka vůbec nezná, nebo že ho zná jen z doslechu. Mezi

filmovými zpracováními u vídeňských studentů vedla německá adaptace s Heinzem Rühmannem v hlavní roli a rakouská s hercem Fritzem Muliarrem. Část studentů znala i český film s geniálním Rudolfem Hrušínským v hlavní roli.

Z mého pohledu byly nejzajímavější odpovědi na čtvrtou otázku. Studenti hodnotili Švejka jako milého, zábavného, hodného, srdečného, sympatického a vtipného. Jeden student by s ním chtěl jít na pivo, jiný na slivovici, většinou oceňovali jeho humor. Jiní zase kladně hodnotili Švejkovu skromnost a nenáročnost. Pro někoho je dokonce symbolem českého odporu. Všichni studenti se shodují na tom, že nelze jednoznačně říct, zda je Švejk hloupý a zda to vůbec lze rozhodnout. Jeden student napsal: „Nevím, jestli je hloupý, nebo chytrý, ale myslím, že to nikdo neví“. Pokud si studenti spojují postavu Švejka s českou národní povahou a charakterizují ho samými kladnými vlastnostmi, pak to pro Čechy není špatná zpráva.

Mně osobně postava Švejka připomíná tzv. chytré bláznovy, šašky, kteří leželi u nohou králů a mohli vřdycky a beztrestně říct, co si myslí. Díky tomu mohli také kritizovat dění kolem, na rozdíl od ostatních. O genialitě, či hlouposti Švejka se od počátku vedou spory, a také dnešní generace by se o to mohla přít. Nesporný celosvětový dlouhotrvající úspěch této postavy je však spíše argumentem, že její autor dokázal nabídnout čtenářům napříč kulturami věrohodný a přesvědčivý literární obraz. Fascinující a inspirativní je, že Švejk zůstává za všech okolností autentický a pravdivý. Na otázku, zda je podobná literární postava i v jiné národní literatuře, studenti udávali různé příklady podobných postav. Při diskuzích jsme nakonec došli k závěru, že Švejk je pouze jeden.

Po vyplnění dotazníku a představení základních faktů ze života a díla Jaroslava Haška jsme si přečetli úryvky z díla *Osudy dobrého vojáka Švejka*⁴ s obrázky Josefa Lady a podívali jsme se na části z legendárního filmu *Dobrý voják Švejk* v režii Karla Steklého z roku 1956 s neprekonatelným Rudolfem Hrušínským v hlavní roli.⁵ Zhlédli jsme také části verze animované⁶ a loutkové zfilmované adaptace románu.⁷

Dodejme, že po našich „švejkovských“ motivačních hodinách se na přečtení celé knihy těší další studenti, včetně jedné maďarské studentky, která by chtěla číst nejnovější překlad do maďarštiny.

Na závěr cyklu přednášek dostali studenti úkol napsat esej na téma Švejk. S pocitem zadostiučinění mohu konstatovat, že všechny práce obsahovaly velice zajímavé postřehy a vlastní neotřelé názory. Se svolením studentů jsem

¹ Divadlo ve městě Mödlingu, nedaleko Vídně, připravilo na letní sezónu 2023 představení podle románu Jaroslava Haška *Dobrý voják Švejk*, německy: *Der brave Soldat Schwejk*. Na letní sezónu 2024 chystá obnovenou premiéru. Dostupné z <https://theater-moedling.at/>.

² Odkaz na překlady Švejka. Dostupné z <http://comeni-us-bibl.wz.cz/Hasek.html#transl>.

³ Německy mohli odpovědět studenti prvních ročníků, kteří se učí česky jen velmi krátkou dobu.

⁴ Hašek, Jaroslav: *Osudy dobrého vojáka Švejka*. Praha: Knižní klub, 2012.

⁵ Film z roku 1956 s Rudolfem Hrušínským. Dostupné z https://www.youtube.com/watch?v=x6Fv5w9meUU&list=PLUNpIIXPq2TEk1IWL63JMQTG-K_am-Pxa&index=1.

⁶ *Dobrý voják Švejk*, animovaný film. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=fRQnvvvY8dc>.

⁷ *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, režie Stanoslav Látal, loutkový film z roku 1986.

vybrala nejzajímavější části z jejich esejů a díky tomu můžu představit téměř všechny práce.⁸

„Poprvé jsem se setkala s vojákem Švejkem během kursu češtiny na univerzitě. Tam jsme se na něj dívali, ale jenom na části filmů. Knihy, různé díly *Dobrého vojáka Švejka*, mám i doma v bytě. Jsou to knihy mého přítele, který má rád příběh Švejka. Naposled četl první díl, když jsme byli na dovolené v Chorvatsku. V té době jsem taky četla trochu z jeho knihy, ale jenom jednu kapitolu nebo dvě.

Bohužel jsem ještě neměla čas číst celý příběh dobrého vojáka Švejka, ale určitě to mám ještě v plánu. Podle toho, co jsem už četla a viděla o Švejkovi, jsem si jistá, že mě čtení bude bavit. Hlavně vnímám jazyk Švejka jako velmi zajímavý, protože tam je hodně germanismů.

Co se mi líbí na postavě Švejka je, že jeho charakter je jako mysterium. Všichni říkají, že Švejk je blbec a vlastně sám to taky říká o sobě. Pro mě ale to není jasné, jestli můžeme říct, že Švejk je prostě blbec, protože něco, co dělá, možná vypadá blbě, ale nakonec se mu všechno zdaří. Proto mohli bychom diskutovat, jestli Švejk nakonec vůbec není blbec, ale naopak je chytrý.“ (Annika, 3. ročník)

„Moc se mi líbí styl spisovatele, především ty dialogy v mluvené češtině. Příběh Švejka se podle mě čte příjemně a rychle, a kromě toho mám ráda, že tato kniha je moc vtipná a napíná. Její humor hlavně spočívá v kontrastu mezi jednoduchou přímou řečí a literárním stylem autora. O autoru Haškovi jen vím málo, jen že se zúčastnil první světové války. Myslím si, že v knize jde o jeho vlastní zkušenosti. Švejk je určitě známý i v Rakousku, ale myslím, že mladší generace už ho nezná.“ (Lena, 3. ročník)

„Literární postavu Švejka znám už mnoho let. Když jsem byla malá, můj strýc často jezdil do České republiky. Jednou přinesl magnetku. Na magnetce stál muž ve vojenské uniformě s půllitrem piva v ruce a za ním řada čar označujících, kolik piv už vypil. Zeptala jsem se mámy a strýce, kdo to byl. Řekli mi, že je to Švejk. Říkali, že je literární postavou Jaroslava Haška a že Švejk je vtipný, upovídaný, veselý a prostoduchý. Připadal mi velmi sympatický.

Knihu jsem ještě nečetla, ale Švejka jsem viděla na mnoha místech. Myslím, že by se mi moc líbil jeho satirický humor. Nevím, jestli je moc známý v Rakousku, ale myslím, že v Bulharsku je poměrně známý.“ (Irina, 3. ročník)

„Na Švejkovi je mi sympatické, že má humor, ale je naivní. Jaroslav Hašek sám sloužil v armádě během první světové války. Kritizoval rakousko-uherskou armádu. Román *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* zůstal nedokončen. V Rakousku je Švejk velmi známý, ale myslím zejména ve starší generaci. Zajímavé pro mě bylo, že Švejk je znám i v Rusku. Už dříve jsem se zúčastnila projektu, na kterém se podíleli ruští herci. Byli z Alexandrinského divadla v Petrohradě a tehdy hráli Švejka v divadle. Kromě toho jsem slyšela ruskou píseň, která zmiňuje Švejka. Neslyšela jsem, že Češi jsou švejkové.“ (Alexandra, 3. ročník)

„Poprvé jsem se seznámil s postavou dobrého vojáka Švejka Jaroslava Haška a také s ilustracemi malíře Josefa Lady, jako školák. V tu dobu jsem knihu vnímal jako zábavný a vtipný román o nešikovném a trochu neschopném, možná i nahloupém a naivním vojákovi, který vyvíjel neustále chaos kolem sebe. Toto vnímání ještě prohloubily dva filmy s německy mluvícími herci v hlavní roli Švejka, Rühmann a Muliar. Teprve o mnoho let později jsem pochopil, že tento satirický román je kritika systému, nejen co se týče vojska, ale celé společnosti a momentálního stavu tehdejší doby. Nicméně zůstala tato kniha pro mě stále humorná a zábavná, která ale i dnes u mě potvrzuje pocit, že lidstvo vždy opakuje staré chyby a brání se poučit z historie.“ (Richard, student kurzu Česká kultura, absolvent Školy Komenského)

„Ano, znám Švejka a též autora Jaroslava Haška. Samozřejmě jsem přečetl jeho knihu a též jsem uviděl film s Rühmannem. Myslím, že Švejk je prostý, primitivní voják. On má rád psy, krade je a prodává. Známe v naší literatuře podobnou postavu. Na příklad máme veselého Augustina nebo ve Vídni pana Karla. Dobrý příklad je též postava pošetilého Simpliciusa Simplicissimusa.“ (Alfred, 1. ročník)

„Postava Švejka mě provází již spoustu let. Sice jsem nikdy celou knihu nečetl, ale z úryvků, scén, filmů, obsahů, diskuzí a přednášek si člověk dokáže udělat širší obraz. Při učení na maturitu jsem se o Švejkovi a Haškovi snažil zjistit co nejvíce.“ (Michael, student z České republiky)

„Švejk se pro svou údajnou hloupost nehodí do armády – nezpůsobí k vojenské službě. Ale v první světové válce, po atentátu v Sarajevu – „zastřelili nám Ferdinanda“ – musel nastoupit do armády. [...] Líbí se mi, že Švejk opravdu není hloupý. Je chytrý a vždy ví, jak si pomoci. Jeho smysl pro humor je skvělý a připomíná mi Tilla Eulenspiegela. Na Švejkovi nevidím nic negativního. [...] Jeho styl je většinou hrubý a vulgární. Jeho humor je trochu anarchistický. Hlavní hrdina Švejk má také autobiografické rysy. Jaroslav Hašek prodával i psy s falešnými rodokmeny a neměl odpor ani k alkoholu. Hašek také přeběhl do ruské armády. Jeho román „Osudy dobrého vojáka Švejka“ je román protiválečný. Satiricky ukazuje zkaženost armády a absurditu války. Jeho pomník je v Praze na Prokopově náměstí, ale jeho socha se mi nelíbí.“ (Andrea, 3. ročník)

⁸ Někteří studenti si nepřáli, aby jejich esej byla publikována.

„Když jsem pracoval jako post doktorand na Karlově univerzitě v Praze, tak jsem jezdil tramvají na zastávku I. P. Pavlova. Na cestě k fyzikální katedře jsem chodil kolem hostince U Kalicha, kde bylo často slyšet dechovou hudbu, písničku *Škoda lásky, kterou jsem tobě dala...* Tento starý hostinec se vyznačuje tím, že autor Švejka Jaroslav Hašek tam rád chodil. Z komerčních důvodů hostinec přejmenovali na *U Švejka*. Už tehdejší komercializace a hromadné přivážení německých turistů autobusem do té hospody se mi moc nelíbilo. Už se těším, že až budu mít čas, že si poslechnu Švejka v české originální verzi a uvědomím si humor v jazykových hrách, které se špatně dají překládat do němčiny.“ (Marcus, 3. ročník)

* * *

„Myslím, že buď můj dědeček nebo můj tatínek (nebo oba) se dívali na Švejka ve verzi Karla Steklého v televizi. Tehdy jsem byl ještě malý a vůbec jsem nerozuměl tomu humoru; Švejk mi prostě připadal hloupý, ale také té satirě a historickému kontextu jsem nerozuměl. Na Švejkovi jsou mi zvláště sympatické jeho bezpodmínečná poctivost a upřímnost. Nicméně se mi moc nelíbí. Figura Švejka je pro mě přehnaná a moc se nehodí do naší doby. [...] Humor Švejka mi moc nejde, ale to je jen můj osobní pocit. Jsem přesvědčen, že Švejk je důležité dílo své doby a zvláště v historickém kontextu ještě pořád má velký význam.“ (Daniel, 3. ročník)

* * *

„Dobrého vojáka Švejka znám již velmi dlouho. Nejdříve asi jako dítě prostřednictvím starých filmů z televize. V Německu je velmi známý film s Heinzem Rühmannem ze šedesátých let minulého století. A také rakouský film s Petrem Alexandrem. Nejznámější je asi seriál s Fritzem Muliarem jako Švejkem ze sedmdesátých let. [...] Švejka jsem také četl, ale ne celého (asi 100 stran). [...] Mám starou knihu z NDR. Je to známý německý překlad Grety Reinerové z dvacátých let minulého století. Grete Reinerová byla pražská Židovka, která byla zavražděna v Osvětimi. Její německý překlad byl po 100 let jediný v němčině. Byla velmi chválena, ale také kritizována, protože v jejím překladě Švejk a Češi mluví velmi rakouskou němčinou s českým přízvukem, tedy „böhmakeln“. Odtud ji také převzali švejkovští herci v německých filmech a seriálech. Už několik let existuje nový, velmi korektní překlad němčiny, kde

se mluví vysokou němčinou. Nám se ale víc líbí ten starý od Grety Reinerové.

Postava Švejka se mi velmi líbí. Ve světové literatuře není srovnatelná postava. Voják, který je hloupý nebo se za hloupého vydává, nevíte, to je genialita té postavy. A přežije válku a vojenskou službu s dobrou náladou a optimismem. Jaroslav Hašek tak vytvořil postavu, jejíž jméno se stalo přídatným jménem. Pokud se někdo chová jako Švejk nebo je švejkovský, není třeba dalšího vysvětlování.

V Rakousku je Švejk velmi známý a oblíbený, zejména díky filmovým adaptacím. A je také postavou k. k. Monarchie, tedy „starých dobrých časů“, na které lidé v Rakousku rádi vzpomínají. To, že si kniha dělá legraci z rakouské armády, v Rakousku nikomu nevádí. Doba je na to příliš vzdálená a armáda stejně nemá dobrou pověst v Rakousku. Vždyť Italové se Asterixovi také smějí.“ (Norbert, 1. ročník, už dlouho studuje češtinu)

* * *

Hodiny věnované dílu Jaroslava Haška přinesly velmi dobré zprávy o tom, že postava Švejka je stále aktuální a významně rezonuje také v Rakousku. Studenti, kteří ještě Švejka nečetli, se už těší na četbu, někteří se dokonce rozhodli knihu přeložit do němčiny.

Já osobně se k dílu vracím pravidelně a musím říct, že i po letech obdivuji a užívám si autorovu genialitu, jeho notřelý humor a originalitu. Stále více doceňuji jeho svěží jazyk, ve kterém se mísí dnes již zastaralý styl, s mnoha archaickými výrazy, s řadou pepných vulgarismů a mnohými germanismy. Na Švejkovi mě fascinují jeho činy a postoje, ale především obdivuji jeho neochvějný klid, schopnost užívat si život za všech okolností a žít vždy jen přítomností.

Věřím, že i další generace budoucích studentů bohemistiky si budou připomínat bohatý literární odkaz tohoto významného českého spisovatele a že nám učitelům se bude dařit motivovat naše studenty, aby prostřednictvím studia české literatury poznávali podstatnou část českého kulturního dědictví.

Děkuji všem studentům bohemistiky ve Vídni, kteří svým příspěvkem oslavili významné jubileum Jaroslava Haška, a tak upozornili na jeho nezastupitelné místo v české kultuře.

*Mgr. Markéta Schürz Pochylová, Ph.D.,
lektorka českého jazyka a literatury na slavistice ve Vídni*

Aktuální počet obyvatel ČR

Obyvatel České republiky za letošní tři čtvrtletí přibýlo o 54 700 na 10,88 miliónu. Za nárůstem stála opět migrace. Více lidí zemřelo, než se narodilo. V meziročním srovnání bylo narozených dětí o 11 procent méně, přičemž porodnost se snížila u žen všech věkových skupin do 45 let. O více než deset procent méně bylo proti loňskému roku i sňatků a rovněž ubylo zemřelých a rozvodů. Vyplývá to z předběžných údajů, které zveřejnil Český statistický úřad.

Veškerý přírůstek obyvatel ČR zajistili podle ČSÚ příchodí ze zahraničí, když se do Česka od počátku ledna do konce září z ciziny přistěhovalo 116 700 lidí, naopak 48 600 lidí se vystěhovalo.

Počet obyvatel Prahy za první tři čtvrtletí roku stoupl o téměř 20 000 na 1,38 miliónu, uvedl ČSÚ. Nárůst ovlivnilo především stěhování.

Společná deklarace ministrů obrany V4

Ministři obrany zemí Visegrádské čtyřky se dohodli na pokračující podpoře pro Ukrajinu v obraně proti Rusku, a to tak, jak každá ze zemí uzná za vhodné. Sdílejí například podporu pomoci při odminování nebo zdravotnickou pomoc. Sdělila to ministryně Jana Černochová (ODS) na tiskové konferenci po jednání s ministry obrany V4 a Středoevropské obranné spolupráce (CEDC) a zemí západního Balkánu. Země během jednání schválili společnou deklaraci.

Ta například potvrzuje význam obranné spolupráce při ochraně vzdušného prostoru Slovenska nebo nezbytnost posílení domácího obranného průmyslu. Ministři se také shodli na podpoře Izraele a jeho práva na sebeobranu. Maďarský ministr obrany Kristóf Szalay-Bobrovniczky navíc převzal od Česka předsednictví celého formátu CEDC.

Důraz by chtěl klást na spolupráci V4 se zeměmi západního Balkánu.

Neshody mezi zeměmi V4 však způsobily, že Vísehradská skupina nevyvíjí v poslední době tolik společných aktivit. Největší rozpory se týkají rozdílných názorů Slovenska s Maďarskem na válku na Ukrajině především v otázce dodávek zbraní.

Fiala k balíčku a důchodové reformě

Za nejdůležitější kroky vlády v letošním roce považuje premiér Petr Fiala (ODS) přijetí konsolidačního balíčku, práci na důchodové reformě či dopravní infrastrukturu. Uvedl to po posledním zasedání kabinetu v roce 2023. V příštím roce je podle předsedy vlády předpoklad, že se věci začnou výrazně zlepšovat díky ozdraveným veřejným financím či tomu, že inflace se dostává ještě víc pod kontrolu. Za klíčový krok letošního roku označil Fiala to, že se přes odpor opozice podařilo prosadit konsolidační balíček, který má pomoci zlepšit stav státního rozpočtu. V příštích dvou letech ho mimo jiné prostřednictvím změn v daňovém systému má zlepšit celkem zhruba o 150 miliard korun. „Je to zásadní předpoklad k tomu, co nastane v příštím roce, že dostaneme deficit pod tři procenta HDP,“ řekl Fiala. Schodek by měl příští rok činit 2,2 procenta HDP, klesne z letošních 3,6 procenta HDP.

Kabinet podle Fialy také intenzivně pracoval na důchodové reformě, není tedy vládou, která by o ní jen mluvila. „Velký úkol pro příští rok je legislativně to dovést do konce,“ uvedl. Vyzdvihl i investice do infrastruktury. Státní fond dopravní infrastruktury (SFDI) bude příští rok hospodařit s rozpočtem 150,1 miliardy korun, letos má 150,9 miliardy korun. „Ve výstavbě je 200 kilometrů dálnic, v příštím roce v tom budeme pokračovat,“ konstatoval. Mezi nejdůležitější rozhodnutí řadí i zákonný závazek dávat dvě procenta HDP na obranu. „Je to péče o naši bezpečnost, padla také klíčová rozhodnutí ohledně vybavení a modernizace armády,“ konstatoval Fiala. Významné kroky podle něj byly i v oblasti energetiky. Zmínil zbavování se energetické závislosti na Rusku a posuny v tendru na dostavbu jaderné elektrárny v Dukovanech. Fiala předpokládá, že v příštím roce se věci začnou výrazně zlepšovat. Očekává snížení inflace, zvyšování reálné mzdy a růst české ekonomiky.

Novoroční oběd hlav státu na Hradě

Premiér Petr Fiala (ODS) s manželkou Janou 3. ledna poobědvali na Pražském hradě s prezidentem Petrem Pavlem a jeho chotí Evou. Fiala po setkání na sociální síti X uvedl, že se potvrdilo, že oba politici mají podobný pohled na společenskou i mezinárodní situaci. „Na novoročním obědě s prezidentem republiky jsme měli příležitost ohlédnout se za uplynulým rokem a zároveň se věnovat tomu, co nás čeká letos. Setkání prezidenta a premiéra s manželkami je dobrá tradice. Bylo to příjemné setkání, které potvrdilo, že máme podobný pohled na společenskou i mezinárodní situaci,“ uvedl premiér.

Hlavním chodem tradičního novoročního oběda byla kančí kýta na smetaně s brusinkami a variací knedlíků, řekl ČTK ředitel odboru komunikace Hradu Vít Kolář. Za Pavlova předchůdce Miloše Zemana se novoroční obědy po-

dávaly na zámku v Lánech. Zeman s Fialou loni poobědvali mimo jiné vepřové řízečky s bramborovým salátem, o rok dříve se podávala tradiční svíčková. Čtveřice tentokrát začala předkrmem v podobě salátu z černé čočky beluga a následně hovězím vývarem s játrovými knedlíčky a zeleninou brunoise. Po hlavním chodu, kančí kýtě, oběd zakončila čokoládovým řezem s malinovým sorbetem. Hrad k obědu zvolil červené víno Gryllus z vinařské obce Nový Šaldorf, ročník 2017.

Tradici novoročních obědů hlavy státu s předsedou vlády v Lánech zahájil Václav Klaus.

Předsedou Pirátů nadále Ivan Bartoš

Vládní Piráty dále povede vicepremiér Ivan Bartoš. Ve druhém kole předsednické volby získal podporu celostátního fóra. Proti němu v Brně kandidovala europoslankyně Markéta Gregorová, podle které to byla férová bitva. Tu celostátní fórum zvolilo pak druhou místopředsedkyní. První místopředsedkyní Pirátů bude poslankyně Klára Kocmanová. Bartoš po zvolení poděkoval za podporu, nebere ji za automatickou. Připomněl také, že letos a příští rok čekají zemi důležité volby. Cílem je Česko jako svobodná, tolerantní, demokratická a nejen digitálně propojená společnost, řekl Bartoš.

České gratulace na Tchaj-wan

Předseda Senátu Miloš Vystrčil (ODS) a předsedkyně Sněmovny Markéta Pekarová Adamová (TOP 09) i další vládní politici pogratulovali Tchaj-wanu k výsledku prezidentských voleb, v nichž zvítězil současný viceprezident William Laj. Ten před volebním kláním uvedl, že doufá v obnovení dialogu s Čínou, což Peking odmítá.

Podle šéfů obou parlamentních komor i dalších českých zákonodárců bylo volební klání férové a svobodné. Česko se podobně jako většina států drží politiky jedné Číny. V posledních letech podporu Tchaj-wanu ale zintenzivnilo. Ostrov navštívilo několik českých politiků. Vystrčil se stal prvním ze šéfů parlamentních komor, který za poslední čtyři desetiletí vystoupil v tchajwanském parlamentu. Prezident Pavel loni po svém zvolení telefonicky hovořil s dosavadní tamní prezidentkou Cchaj Jing-wen.

Plánované reformy v českém zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví plánuje do konce volebního období novelizovat čtyři zásadní zákony týkající se ochrany veřejného zdraví, veřejného zdravotního pojištění, zdravotních služeb a elektronizace. Cílem je také sjednocení úhrad za stejnou péči, které je z minulosti rozdílné. Až 40 procent péče by pojišťovny měly zdravotnickým zařízením hradit za výkony, ne paušálem. Na bilanční tiskové konferenci to řekl ministr Vlastimil Válek (TOP 09).

Finanční situaci ve zdravotnictví podle nějlepší schválení automatické valorizace plateb za státní pojištěnce. Lidí, za které platí zdravotní pojištění stát, zejména dětí, nezaměstnaných či seniorů, je v současné době 60 procent. „Po roce 2035 jich bude 75 procent,“ řekl ministr. Ušetřit náklady na zdravotní péči může podle něho podpora jednodenní medicíny a centralizace péče. Až 40 procent péče by podle něj do voleb měly zdravotní pojišťovny

platit za jednotlivé výkony, ne paušálem. V současné době je to asi 18 procent.

SPD ke korespondenční volbě

Zavedením korespondenční volby pro Čechy žijící v zahraničí chce vládní pětikoalice nedemokraticky zvrátit výsledky budoucích voleb, řekl novinářům ve Sněmovně předseda hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD) Tomio Okamura. SPD bude zákon blokovat všemi zákonnými prostředky, zdůraznil.

Na boj proti novele je připravené i další opoziční hnutí ANO, řekla šéfka jeho poslaneckého klubu Alena Schillerová. Považuje ho však ze strany vlády za zbytečný v době, kdy má ČR důležitější problémy. Ke spornému návrhu na zavedení korespondenční volby se poslanci sejdou na mimořádné schůzi svolané z koaličního podnětu.

Vicepremiér Vít Rakušan (STAN) odmítl, že by mohla korespondenční volba ohrozit bezpečnost voleb. Při projednávání ve Sněmovně se nebrání diskuzi o možných úpravách návrhu a inspiraci něčím, co v cizině funguje. Musí to ale napřed schválit koalice. Zároveň podle něj nejde odkazovat na praxi korespondenční volby na Slovensku, protože Slováci na rozdíl od Česka nemohou volit na zastupitelských úřadech v zahraničí. „My napasováváme korespondenční volbu na systém, který už dlouhodobě funguje,“ uvedl.

Možný odklad zavedení korespondenční volby

Předseda poslaneckého klubu ODS Marek Benda v televizi Prima v diskusním pořadu *Partie Terezie Tománkové* připustil možnost diskuze o odložení účinnosti zákona o korespondenční volbě pro Čechy žijící v zahraničí. Vztahovala by se tedy až na některé z dalších voleb po sněmovních volbách v roce 2025. Problematiku volby v zahraničí je podle Bendy nutné vyřešit v principu.

Místopředsedkyně Poslanecké sněmovny Věra Kovářová (STAN) v pořadu řekla, že bude ráda za jakoukoli podporu korespondenční volby bez ohledu na načasování.

Podle předsedy SPD Tomia Okamury a místopředsedy Sněmovny a ANO Karla Havlíčka je korespondenční volba pro české občany žijící v zahraničí protiústavní. Podle Okamury taková volba není tajná a rovná. „V okamžiku hlasování není garance, že ten člověk volil sám,“ řekl Okamura na Primě. Stejně jako Havlíček míní, že Češi žijící v zahraničí takovou volbou přicházejí o soukromí za volební plenou a vystavují se riziku ovlivnění rodinnými příslušníky.

Vládní strany tyto obavy odmítají. Podle nich má zavedení korespondenční volby přinést lidem, kteří žijí a pracují v zahraničí, možnost naplnit jedno ze základních občanských práv.

Nová povinnost pro prodejce zbraní

Změnit nynější dobrovolnou možnost prodejců zbraní a střeliva hlásit podezřelé obchody na povinnost by podle ministra vnitra Víta Rakušana (STAN) mohla zavést dílčí novela stávajícího zbraňového zákona. Nebylo by nutné čekat na nový zákon, který má kvůli digitalizaci centrálního registru zbraní nabýt účinnosti až počátkem roku 2026. Rakušan to uvedl v diskusi poslanců o změnách zbraňové

ho zákona v reakci na prosincovou střelbu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde její student zastřelil čtrnáct lidí a poté i sebe.

Ministr chce také zavést povinné specializované psychologické vyšetření pro nové žadatele o zbrojní oprávnění. Podle Rakušana by „povinné specializované psychologické vyšetření pro prvožadatele o zbrojní oprávnění“ mohla stanovit vláda na základě zmocnění daného novým zákonem. Platný zákon ani jeho nová podoba psychologický posudek nevyžadují, nutné je pouze doložení zdravotní způsobilosti žadatele. Praktický lékař, který tento posudek vydává, si pouze může vyžádat také posudek psychologa.

Předseda odborné rady Asociace klinických psychologů Václav Šnorek uvedl, že plošné testování je nerealizovatelné, neboť klinických psychologů je v Česku zhruba 1 200. Za vhodnější pokládá optimalizovat stávající systém, dát praktickým lékařům metodiku, koho na psychologické vyšetření posílat. „Naprostá většina duševně nemocných se nedopouští agrese. Screeningová vyšetření formou dotazníku nemají smysl, musela by být podrobná,“ uvedl Šnorek. Podobně se vyjádřil i David Vaněk z Psychiatrické společnosti, podle něhož plošné testování „není reálné ani efektivní“.

Rakušan: Policie a vnitro komunikaci po střelbě na Filozofické fakultě UK zvládl

Policie i ministerstvo vnitra po tragické střelbě na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (FF UK) v Praze vzhledem ke krizové situaci komunikaci zvládly. Na tiskové konferenci po jednání vlády to řekl vicepremiér a ministr vnitra Vít Rakušan (STAN). Po policejním prezidentovi bude chtít, aby byla pro případ tragických událostí lépe nastavena komunikace s takzvanými měkkými cíli.

Při střelbě v budově fakulty v centru Prahy 21. prosince přišlo o život čtrnáct lidí, mezi nimiž byli studenti a pedagogové. Po útoku spáchal sebevraždu i pachatel, který byl podle policie studentem fakulty. Úřad vnitřní kontroly policejního prezidia nezjistil pochybení v postupu policie při zásahu, do budoucna ale doporučil lepší krizovou komunikaci. „Jsem ztotožněn s tímto závěrem a budu po policejním prezidentovi chtít, aby pro případ nedejbože podobných událostí byla lépe nastavena komunikace se školami, měkkými cíli, jejich představiteli, s lidmi zodpovědnými za bezpečnost v dané instituci,“ poznamenal Rakušan. Podle ministra vzniknou manuály krizové komunikace nejen pro úřady, ale i pro zástupce jednotlivých vysokých škol.

Úklid svíček u sídla FF UK

Studenti i zaměstnanci Filozofické fakulty Univerzity Karlovy 15. ledna uklízeli svíčky, květiny, vzkazy a další předměty ze schodů a okolí sídla fakulty na náměstí Jana Palacha. Lidé na pietní místo k budově za poslední týdny nanesli tisíce svíček a dalších předmětů za oběti tragické střelby, při níž student 21. prosince zastřelil čtrnáct lidí, dalších pětadvacet zranil. Podle jednoho z organizátorů úklidu Martina Pehala se předměty budou uchovávat. Část svíček se podle něj přidá ke svíčkám, které 5. ledna studenti uklidili z pietního místa před pražským Karolinem. Trvalá připomínka ze svíček z pietních míst vznikla i po smrti prvního českého prezidenta Václava Havla.

Vzpomínka na Jana Palacha

Jan Palach svou obětí probudil národ k tomu, aby si uvědomil, že se musí pečovat o svobodu, a jeho čin se zasloužil o přeměnu totalitní společnosti ve společnost demokratickou a svobodnou. Předseda Senátu Miloš Vystrčil (ODS) to novinářům řekl na pietním aktu k uctění památky studenta, který se před pětapadesáti lety upálil na Václavském náměstí v Praze. Počátkem roku 1969 tak učil v pokusu vyburcovat lidi z letargie, do níž společnost upadala po sprnové okupaci země vojsky Varšavské smlouvy. V den 55. výročí jeho činu Vystrčil a další senátoři položili květiny a svíčky v místě, kde událost připomíná dřevěný kříž v chodníku pod Národním muzeem, taktéž učinila i předsedkyně Poslanecké sněmovny Markéta Pekarová Adamová (TOP 09). Palachovu památku uctil i premiér Petr Fiala (ODS) a další politici. Palachovu památku uctili také studenti, akademici i veřejnost v pražském Karolinu. Pět desítek mladých lidí spolu s rektorkou univerzity Milenou Králíčkovou tak učinilo krátce po otevření pietního místa v prostorách takzvaného Husova dvorku. Památku Jana Palacha si lidé připomínali i na dalších místech v Česku. Například v Děčíně odhalili pomník Jana Palacha a Jana Zajíce. Architektem je David Vávra.

O Palachovi představitelé komunistického Československa i média dvacet let mlčeli, tabu bylo i jméno Zajíce. Přesto lidé na jejich činy nezapomněli. Pietní akt ke 20. výročí Palachovy smrti v lednu 1989 se nečekaně změnil v nejsilnější protestní akci proti režimu. Tisíce lidí se nebály opakovaně projevit nespokojenost a riskovaly tvrdý zásah pořádkových sil. Intenzita protestů překvapila nejen vládnoucí politiky, ale také opozici. O několik měsíců později totalitní režim padl.

Zemřel František Janouch

Ve Švédsku zemřel ve věku dvaadevadesáti let český jaderný fyzik a zakladatel Nadace Charty 77 František Janouch. Podle Nadace patřil Janouch k nejvýznamnějším osobnostem společenského života druhé poloviny 20. století. Byl také autorem mnoha vědeckých prací, členem mezinárodních vědeckých organizací a přednášel na řadě světových univerzit.

Nadace Charty 77 byla založena v roce 1978 a jednalo se o organizaci, která morálně, finančně i materiálně podporovala disidenty v Československu. Po roce 1989 se činnost přenesla ze Švédska do Prahy, kde se zaměřila na pomoc postiženým a znevýhodněným. Nadace si díky aktivitám, jako byla sbírka Konto Míša nebo dnes slavné Konto Bariéry, vybudovala pozici jedné z nevlivnějších neziskových organizací v Česku.

Ocenění pro čs. bojovníky za svobodu

Ceny Ústavu pro studium totalitních režimů letos získá patnáct československých osobností. Mezi oceněnými je

například zpěvačka Marta Kubišová, biskup Václav Malý nebo spisovatel Jáchym Topol. Cenu Václava Bendy jim ústav udělí za úsilí vynaložené v protestních akcích a boji proti totalitním režimům. Všichni tři byli například mluvčími Charty 77. Mezi laureáty budou i další chartisté. Tři ceny za statečnost udělí ústav in memoriam.

Cena je pojmenovaná po dalším mluvčím Charty 77 a politiku Václavu Bendovi. ÚSTR cenu uděluje od roku 2008. Dosud ji obdrželo skoro 190 osobností, které se podílely na boji za obnovu svobody a demokracie v Československu.

Schwarzenbergovy ostatky uloženy do hrobky na Orlíku

Ostatky Karla Schwarzenberga uložila v neděli 10. prosince rodina do hrobky u zámku Orlík na Písecku. Stalo se tak v den, kdy by bývalý politik a příslušník starobylého šlechtického rodu, úzce spjatého s historií českých zemí, oslavil 86. narozeniny. Uzavřený obřad, na který se sjeli hosté ze zahraničí, skončil zhruba v 13:30 hodin.

Už v sobotu 9. prosince, kdy se uskutečnila zádušní mše v pražské katedrále svatého Víta, poděkovala za rozloučení v Česku s jejím otcem Schwarzenbergova dcera Anna Carolina. „Děkuji všem, kdo přišli do katedrály, před ní nebo sem na koncert,“ řekla Schwarzenbergová na večerním vzpomínkovém koncertě v pražském Lucerna Music Baru.

Z HISTORIE

9. 3.(?) 894 zemřel panovník a (král) Velké Moravy **Svatopluk**. Svatopluk (též Sventopluk, Zventapu, Zwentibald, Zuendibolch, Suatopluk; řecky Σφενδοπλόκος, Σφεντοπλικος, staroslověnsky СВАТОПЪЛКЪ, starorusky СВАТОПОЛКЪ/СВЯТОПОЛКЪ, slovensky Svätopluk) byl v letech 871-894 třetím a nejvýznamnějším panovníkem Velkomoravské říše. Pocházel z dynastie Mojmirů. Svatopluk zemřel roku 894, podle *Dukljanské kroniky* (kap. IX) sedmnáctého dne v měsíci březnu, podle dnešního kalendáře 9. března. Nástupcem se stal jeho syn Mojmir II. (894-907?)

Bořivoj II. (okolo 1064?, Praha – 2. 2. 1124)

Bořivoj II. byl český kníže v letech 1100-1107 a 1117-1120. Byl synem krále Vratislava II., pro kterého (a pro Jindřicha IV.) pomáhal společně s Wiprechtem z Grojče roku 1083 dobýt Řím. Také byl starším bratrem Vladislava I. a Soběslava I. a mladším (nevlastním) bratrem Břetislava II.

Břetislav II. na Velikonoce 1099 na dvorském sjezdu v Řezně označil svého mladšího bratra Bořivoje za svého dědice a nástupce, aniž byl předtím zvolen v kolokviích, a požádal Jindřicha IV., aby mu udělil Čechy v léno. Císař žádosti vyhověl.

Tento fakt ovšem odporoval stařešinskému řádu a stal se pro další léta zdrojem napětí v zemi a počátkem dlouhotrvajících rozbrojů mezi Přemyslovci. Již roku 1097 Břetislav zajal a uvěznil Oldřicha Brněnského, syna Konráda I. Brněnského a nejstaršího žijícího Přemyslovce, který si činil nároky na pražský stolec. Roku 1099 Břetislav II. vojensky

obsadil Moravu a svěřil ji do správy svého bratra Bořivoje. V letech 1099-1100 tak byl Bořivoj knížetem brněnského a znojemského údělu.

Roku 1103 se Bořivoj II. zapojil do bojů o trůn v Polsku, ve kterém mu pomáhal bratranec Svatopluk Olomoucký. Bořivoj získal 1000 hřiven od Boleslava III. Křivoústého, aby nepodnikal další útoky. O tuto sumu se ale kníže s bratrance nerozdělil, díky čemuž došlo k ochlazení vztahů mezi dosavadními spojenci.

V roce 1105 Bořivoj podporoval císaře Jindřicha V. v Bavorsku. Toho využil Svatopluk Olomoucký a neúspěšně se pokusil dobýt Prahu. Převzetí moci mu vyšlo až na druhý pokus roku 1107. Tehdy Svatopluk poslal k Bořivoji II. svého vyslance, který tvrdil, že přeběhl od Svatopluka na stranu Bořivoje. Pomluvil u knížete jeho přední rádce a spojence, že se prý sami spolčují se Svatoplukem. Bořivoj rázem ztratil oporu své moci, uprchl do Polska a poté do Říše, knížetem se stal Svatopluk.

Bořivoj se pokusil císaře uplatit a získat jeho podporu, ovšem Svatopluk nabídl větší sumu. Po zavraždění Svatopluka (1109) byl Bořivoj II. jedním ze tří kandidátů na post českého knížete (vedle Svatoplukova bratra Oty II. Olomouckého a svého bratra Vladislava). Vladislav získal podporu císaře Jindřicha V. Ten v lednu 1110 na setkání znepřátelených stran v Rokycanech potvrdil jeho vládu.

Teprve roku 1117 postoupil kníže Vladislav I. svému bratru Bořivojovi II. vládu, ale již za tři roky se z nejasných příčin opět vystřídali. Bořivoj II. odešel do Uher, kde o několik let později zemřel.

Od 18. října 1100 byl Bořivoj ženatý s Helbirgou (Gerbergou) Babenberskou, dcerou rakouského markraběte Leopolda II. Měli spolu zřejmě pět dětí.

1114 byl založen klášter Klosterneuburg.

Klášter patří Kongregaci rakouských augustiniánských kanovníků. Založen byl na místě bývalého římského opevnění v roce 1114 markrabětem Leopoldem III. Babenberským. Podle legendy zde klášter Leopold založil kvůli nálezu svatebního závoje své manželky Anežky z Waiblingenu na rozkvetlém stromě, který jí před devíti lety odvál vítr z tváře. Během své historie byl klášter mnohokrát přestavován a přistavován, takže je dnes souborem středověkého, barokního i historizujícího slohu.

Klášter vystavuje zejména rozsáhlé sbírky středověkého umění. Zpřístupněny byly již roku 1774 proboštem Ambrosem Lorenzem, čímž se jedná o jednu z nejstarších galerií světa. K exponátům patří Verdunský oltář z roku 1181, díla Mikuláše z Verdunu či gotická socha zvaná Klosterneuburská madona z přelomu 13. a 14. století.

V tomto klášteře studovala velká část budoucích kněží německé národnosti z Čech a Moravy, v období mezi dvěma válkami byla třetina zdejších seminaristů z Československa.

Vladislav II. (kolem roku 1110 – 18. 1. 1174, Meerane)

Vladislav II. byl od roku 1140 český kníže a v letech 1158-1172 jako Vladislav I. druhý český král z rodu Přemyslovců. Vladislav II. se narodil jako nejstarší syn knížete Vladislava I. a jeho manželky Richenzy z Bergu. O jeho mládí neexistují téměř žádné zprávy, ale písemné prameny dokládají, že českým knížetem byl zvolen pro svou mladickou lehkovážnost. Předpoklady šlechticů, že budou moci

nového panovníka ovládat podle své vůle, se však ukázaly liché, neboť Vladislav záhy po zvolení upevnil svou pozici a obhájil své panovnické postavení i po vzpouře moravské a části české nobility v roce 1142. V květnu 1147 vyrazil po boku svého švagra, římskoněmeckého krále Konráda III., a francouzského krále Ludvíka VII. na druhou křížovou výpravu do Svaté země, vojsko však pro různé obtíže do cíle vůbec nedorazilo.

Po smrti své první manželky Gertrudy Babenberské se Vladislav v roce 1153 podruhé oženil s Juditou, dcerou Ludvíka I. Durynského. V červnu 1156 byl Vladislav II. novým římskoněmeckým císařem Fridrichem Barbarossou požádán o podporu proti severoitalským svobodným městům, zejména Milánu, za niž byl 11. ledna 1158 na říšském sněmu v Řezně korunován českým králem.

V dalších letech pak hájil císařovy zájmy nejen v Itálii, ale také v Uhrách a Polsku. V roce 1172 se stárnoucí Vladislav rozhodl vzdát českého trůnu ve prospěch svého nejstaršího syna Bedřicha. Toto rozhodnutí však úmyslně nekonzultoval s císařem, kvůli čemuž český stát na dlouhou dobu upadl do mocenských zmatků. Z těchto příčin odešel do exilu na panství své druhé ženy Judity v Durynsku, kde také v lednu 1174 v Meerane zemřel. Byl pohřben v míšeňské katedrále, později byly jeho ostatky přeneseny do strahovského konventního chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Jako podporovatele kláštera a mocného lva českého království, slavného slunce českého nebe jej připomíná barokní epitaf z roku 1727, kde je uveden společně s Jindřichem Zdíkem a pražským biskupem Janem.

Dlouhá Vladislavova vláda přinesla českým zemím rozkvět. Jeho rodinné a politické styky se zahraničím otevřely cestu mnohým kulturním vlivům, které přicházely do Čech ze západu. Na počátku Vladislavova panování se v Čechách usadily tzv. reformované řády, premonstráti a cisterciáci, později i johanité. Byla založena řada klášterů (Strahov, Plasy, Pomuk, Želiv, Doksany). V Praze nechal v letech 1160-1172 na popud své choti postavit kamenný most přes řeku Vltavu.

1. 1. 1334 král Jan Lucemburský udělil svému prvorozenému synovi Karlovi titul markraběte moravského.

10. 2. 1364 došlo v Brně ke smířčímu jednání mezi Karlem IV. a Rudolfem IV. Habsburským. Karel přiřkl Habsburkům právo na připojení Tyrol k rakouskému vévodství. Uzavřel s ním mírovou smlouvu a dědickou dohodu, podle níž v případě vymření jednoho z obou rodů měl na jeho místo nastoupit rod druhý. Právě na tuto dynasticou smlouvu se Habsburkové při svém pozdějším usilování o český trůn odvolávali.

1374 (kolem) **Přibík Pulkava z Radenína** napsal latinsky **Českou kroniku** za podpory a přímé spolupráce samotného Karla IV. Záhy byla přeložena do češtiny.

18. 1. 1409 Václav IV. vydal **Dekret kutnohorský** upravující hlasovací právo takzvaných univerzitních národů na pražské univerzitě ve prospěch Čechů, kteří získali tři hlasy, zatímco cizinci pouze jeden hlas.

1414 V Čechách začalo **přijímání podobojí**. Iniciátorem byl Jakoubek ze Stříbra spolu s Mikulášem z Drážďan. Jan

Hus schválil přijímání podobojí dodatečně ze svého kostnického vězení.

6. 1. 1584, před 440 lety, byl v Čechách zaveden gregoriánský kalendář.

Takzvaný gregoriánský kalendář zavedl v roce 1582 papež Řehoř XIII. poté, co se již hodně prohloubily rozdíly mezi průměrnou délkou roku a skutečnou dobou střídání ročních období. A zatímco řada zemí k novince přistupovala jen neochotně, pro Čechy ho Rudolf II. zavedl k 6. lednu 1584, kdy po tomto dni následoval rovnou 17. leden.

Morava se zavedením váhala, a tak v roce 1584 nastal pozoruhodný jev, kdy se Velikonoce slavily v Čechách dříve než na Moravě. Teprve když císař Moravanům pohrozil, ustoupili a po 3. říjnu téhož roku se probudili do dne, který nesl datum 14. října.

Vynecháním deseti dní papež reformoval staletý užívání juliánský kalendář, zavedený římským císařem Gaiem Juliem Caesarem roku 46 před naším letopočtem. Ten byl sice už také založen na délce slunečního roku (jeden oběh Země kolem Slunce), jeho tehdejší nepřesný výpočet ale způsobil roční odchylku 11 minut, takže v 16. století se požadoval už o celých deset dnů.

Leopold I. Vilém Habsburský, resp. Rakouský (5. 1. 1614, Štýrský Hradec – 20. 11. 1662, Vídeň)

Leopold I. Vilém Habsburský byl rakouským arcivévodou, biskupem, arcibiskupem, velmistrem řádu německých rytířů a nizozemským místodržitelem. Osobní zájmy arcivévodovy, který nikdy nepřijal vyšší svěcení, směřovaly k vojenství, diplomacii, vysoké politice, sběratelství a umění. Proslul jako mecenáš umění. Jeho sbírka výtvarného umění je dodnes součástí vídeňských uměleckých sbírek. Také v Praze se v druhé polovině padesátých let 17. století snažil o obnovení obrazárny, které navazovaly na slavnou uměleckou komoru císaře Rudolfa II.

1624 byla do Vídně přemístěna Česká dvorní kancelář.

Byly zřízeny královské protireformační komise, které prováděly rekatolizaci země.

1624 byl u kostela P. Marie Vítězné na Malé Straně v Praze založen první klášter bosých karmelitánů.

12. 3. 1624 císař Ferdinand II. Habsburský povýšil Valdštejnovo Frýdlantsko na knížectví.

1634 v holandském nakladatelství bratří Elsevirů v Leidenu vyšlo latinsky psané dílo českého exulanta Pavla Stránského *O státě českém (Respublica Bojema)*. V Čechách vyšlo poprvé v německém překladu na přelomu 18. a 19. století, česky o sto let později.

25. 2. 1634 byl v Chebu zavražděn Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna, šlechtic a vojevůdce (* 24. 9. 1583). Již 24. ledna 1634 ho císař Ferdinand II. zbavil hodnosti vrchního velitele císařských armád a o měsíc později, 22. února, byl Valdštejn prohlášen za zrádce a rebela. Povraždění byli i jeho přátelé – Trčka, Ilov, Kinský, Niemann. Valdštejnův majetek byl zkonfiskován a přešel do rukou těch, kteří se podíleli na tragickém pádu tohoto nejbohatšího muže v českém království.

Zlatý Valdštejnův desetidukát z jičínské mincovny, 1631

1654 byl pro Moravu vydán císařský dekret, kterým se nařizovalo nekatolickým vrchnostem, že musí do čtrnácti dnů své statky prodat, jinak budou dány do veřejné dražby. Tak byl zbytek nekatolické šlechty na Moravě vypovězen.

23. 2. 1654 císař Ferdinand III. vytvořil v Praze tzv. Karlo-Ferdinandovu univerzitu tím, že spojil Karolinum s jezuitskou kolejí. Univerzita existovala až do roku 1918 (respektive do roku 1920).

12. 2. 1784 čtyři pražská města (Staré Město pražské, Nové Město pražské, Malá Strana, Hradčany) byla spojena v jeden správní celek se společným magistrátem; vzniklo Královské hlavní město Praha.

27.-29. 2. 1784 byl při povodni pobořen Karlův most v Praze.

1. 1. 1969 vstoupil v platnost zákon o Československé federaci.

19. 1. 1969 zemřel Jan Palach, student, který se na protest proti okupaci Československa v srpnu 1968 upálil 16. 1. 1969, pohřeb proběhl 25. 1. 1969 (* 11. 8. 1948).

25. 2. 1969 zemřel Jan Zajíc, student; upálil se na protest proti nastupující normalizaci po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968 (* 3. 7. 1950).

1974 překonala Rada svobodného Československa krizi a přenesla své sídlo z Washingtonu do New Yorku. Spolupracovala s ní i nejdůležitější krajanské sdružení. Nová Rada však postrádala jakoukoliv legitimitu i vliv a její činnost zůstala pro světovou veřejnost zcela neznámá. V roce 1991 vydala RSČ v kanadském Torontu publikaci *Rada svobodného Československa – historie, program, činnost, dokumenty*, která je zdrojem informací o činnosti tohoto exilového orgánu za období více než čtyřicet let, kdy vládl totalitní režim v Československu. V únoru 1993 (po rozdělení Československa) byla Rada svobodného Československa reorganizována a vznikla Rada vzájemnosti Čechů a Slováků a předsedou se stal prof. Mojmír Povolný. Povolný byl dlouholetým předsedou exilové Rady svobodného Československa. V roce 1995 obdržel Řád Tomáše Garrigua Masaryka za činnost, kterou přispěl k návratu Česka k demokracii a svobodě. Působil na Lawrence University v Appletonu, kde přednášel o mezinárodních vztazích a lidských právech.

Pokračující inflace v EU a v ČR

Míra inflace v Evropské unii v prosinci zrychlila na 3,4 procenta. To je o tři desetiny procentního bodu víc než v listopadu. Informoval o tom unijní statistický úřad Eurostat. Nejvyšší inflaci z celé sedmadvacítky má Česko, kde ceny meziročně stouply o 7,6 procenta. Naopak nejnižší je v Dánsku, tam není ani půl procenta.

Vývoj výrobních cen v ČR

Ceny průmyslových výrobců v Česku loni meziročně stouply o pět procent. Stavební práce zdražily o šest procent a tržní služby pro podniky o 5,6 procenta. Naopak ceny zemědělských výrobců loni klesly, a to o šest procent. Údaje zveřejnil Český statistický úřad (ČSÚ). Ceny výrobců naznačují budoucí vývoj cen pro spotřebitele. V samotném prosinci loňského roku klesly ceny v zemědělství meziročně o 19 procent. Dolů mířily osmý měsíc v řadě. „Ceny průmyslových výrobců byly meziročně vyšší o 1,4 procenta. Ceny stavebních prací se meziročně dle odhadů zvýšily o 2,6 procenta a ceny tržních služeb pro podniky o 4,4 procenta,“ uvedl vedoucí oddělení statistiky cen průmyslu a zahraničního obchodu ČSÚ Vladimír Klimeš.

Firmy čekají vyšší inflaci i v roce 2024

Firmy a podnikatelé se domnívají, že vyšší inflace zůstane v české ekonomice i v roce 2024. Téměř tři čtvrtiny odhadují celoroční inflaci nad pět procent a každá desátá firma si myslí, že spotřebitelské ceny meziročním tempem růstu překonají dvoucifernou hodnotu. Vyplývá to z říjnového průzkumu ČSOB Index očekávání firem, jehož se účastnilo více než 400 malých a středních podniků a živnostníků.

Expert i instituce čekají inflaci mnohem nižší. „I když nejistota spojená s odhady zůstává vysoká, inflace by měla na začátku roku spadnout do nižších jednociferných patér a za celý rok 2024 se pak může pohybovat v blízkosti 2,5 procenta,“ odhadl hlavní ekonom Patria Finance Jan Bureš. Největší část oslovených firem a živnostníků, a to 35 procent, předpokládá, že se inflace za rok 2024 bude pohybovat v rozmezí pět až 7,5 procenta. Jen necelá tři procenta dotazovaných věří v inflaci kolem dvou procent, což je dlouhodobý inflační cíl České národní banky. Ta prognózuje na příští rok zpomalení celkové inflace na 2,6 procenta po úrovni 10,8 procenta v letošním roce.

Trh s hypotékami poklesl loni v ČR o čtvrtinu

Banky a stavební spořitelny loni poskytly hypotéky za 150 miliard korun. Oproti roku 2022 to je pokles skoro o čtvrtinu. Vyplývá to ze statistik Hypomonitor, které zpracovává Česká bankovní asociace. V prosinci se ale objem poskytnutých hypoték meziročně zvýšil o 93 procent. A dál navíc klesaly úrokové sazby. V posledním měsíci loňského roku byly na 5,65 setinách procenta. Tedy na nejnižší hodnotě od poloviny roku 2022.

Vývoj podnikatelských bankrotů v ČR

V Česku loni zbankrotovalo skoro pět tisíc podnikatelů. To je nejmíň za posledních deset let. Meziročně pak

počet bankrotů klesl o 4 procenta. Vyplývá to z dat společnosti CRIF. Nejvíc podnikatelů loni vyhlásilo bankrot v Moravskoslezském kraji, Praze a v Ústeckém kraji. Společnost CRIF také uvedla, že za loňský rok bylo na živnostníky podáno přes 5 300 insolvenčních návrhů, tedy o půl procenta míň než v roce 2022. Kromě poklesu bankrotů bylo podle společnosti pro loňský rok typické velké množství zrušených živnostenských oprávnění, a to hlavně z administrativních důvodů. Rušili je především ti, kdo svůj živnostenský list už aktivně nevyužívali. Od loňska totiž pro živnostníky platí povinnost mít datovou schránku.

Obavy o budoucnost pražské burzy

Budoucnost pražské burzy závisí na intervencích politiků do energetické skupiny ČEZ. Řekl to generální ředitel burzy Petr Koblic. Ke konci loňského roku se obrat hlavního indexu PX od roku 2007 – kdy byl na vrcholu – snížil o 87 procent. Podle Koblice bude pražská burza bez akcií ČEZ možná vyražena z indexů rozvíjejících se trhů. Přešla by do kategorie méně rozvinutého okrajového trhu. A to může způsobit odliv desítek miliard eur. Pražská burza už podobné situaci v minulých letech čelila.

Růst odbytu Škody Auto

Mladoboleslavská automobilka Škoda Auto dodala v loňském roce 866 800 vozů, což je o 18,5 procenta víc než v roce 2022. Důvodem je růst odbytu na klíčových trzích, především na tom největším, kterým je Německo. V rámci modelů se nejvíce zvedl prodej elektrického modelu Enyaq, a to o 52,1 procenta. Podle předsedy představenstva Klause Zellmera loni dosáhla automobilka působivých výsledků, navzdory ekonomickým a tržním obtížím. Letos by měla na svůj úspěch navázat představením dalšího elektromobilu, který nese jméno Elroq. Společnost loni v září vstoupila na vietnamský trh, kde chce do roku 2030 vyrábět 40 000 aut ročně. Výrobu automobilka plánuje spustit i v Kazachstánu.

Loňský zisk centrální banky: přes 55 miliard

Česká národní banka měla loni zisk více než 55 miliard korun. Vyplývá to z údajů o bilanci centrální banky. Výsledky jsou zatím předběžné. Oproti roku 2022 jde o výrazný rozdíl – tehdy měla banka ztrátu skoro 412 miliard korun. Česká národní banka hospodařila se ziskem naposledy v roce 2020. Dlouhodobě ale upozorňuje, že vytváření zisku není jejím hlavním úkolem. Tím je péče o cenovou a finanční stabilitu.

ANO chce o přijetí eura referendum

Zavedení eura v České republice by podle místopředsedkyně opozičního hnutí ANO Aleny Schillerové mělo být předmětem referenda. ANO, které přijetí eura odmítá, takový plebiscit hodlá připravit, uvedla bývalá ministryně financí Schillerová v pořadu *Za pět minut dvanáct* televize Nova. Podle ní i ministra financí Zbyňka Stanjury (ODS) bude případné nahrazení české koruny předmětem politického rozhodnutí, prioritou je dát do pořádku veřejné finance.

Přijetí eura v ČR podporuje Svaz obchodu a cestovního ruchu (SOCR). Prezident svazu Tomáš Prouza ČTK řekl, že obchodníci většinu zboží z dovozu platí eurem. To, že ČR euro nemá, pro ně podle něj znamená miliardové náklady navíc kvůli platbám za směnu měn a zajištění kurzu. Prezident Agrární komory ČR Jan Doležal ČTK řekl, že k přijetí eura je opatrný. Jako výhodu vidí rovněž odbourání směnných nákladů, jako nevýhodu zmínil ztrátu měnové nezávislosti Česka. Tématem přijetí eura se podle prezidentky Dany Večeřové bude zabývat i Potravinářská komora ČR.

Debatu o euru rozproudil v novoročním projevu prezident Petr Pavel výzvou, aby Česko začalo dělat konkrétní kroky k jeho přijetí. Premiér Petr Fiala (ODS) řekl, že vláda se v programovém prohlášení nedomluvila, že by se v tomto volebním období přijetím společně evropské měny zabývala. V současnosti ČR ani neplní potřebná kritéria, dodal. Z koaličních stran jsou pro přijetí eura především STAN, Piráti a TOP 09, proti se staví ODS.

Pokles zisku zemědělských firem o 60 procent

Zisk zemědělských firem vloni meziročně klesl na 8,7 miliardy korun z 22 miliard v roce 2022. Meziročně je to pokles o 60,5 procenta. Vyplývá to z interního průzkumu Zemědělského svazu ČR, který představil novinářům jeho předseda Martin Pýcha. Podniky dosáhly průměrného zisku 3 197 korun na hektar. Podle odhadu svazu za letošní rok celé odvětví dosáhne zisku 4,7 miliardy korun. „Propadli jsme se na úroveň roku 2019. Stejná úroveň zisku byla i v roce 2004, kdy jsme vstupovali do EU,“ řekl Pýcha. Před vstupem do EU bylo zemědělství ztrátové, doplnil.

Likvidace ovocnářských sadů v ČR

Čeští ovocnáři kvůli ztrátovému pěstování přes letošní zimu sníží plochu sadů o dalších přibližně 500 až 600 hektarů. Představuje to meziroční snížení ploch zhruba o pět až šest procent asi na 10 600 hektarů. Naopak plochy nových výsadeb se loni propadly pod 100 hektarů na nejnižší úroveň v novodobé historii českého ovocnářství. Na Ovocnářských dnech v Hradci Králové to ČTK řekl předseda Ovocnářské unie ČR Martin Ludvík.

Nejvíce ze sadů mizí jabloně, které jsou hlavním ovocným druhem. Zatímco ještě v roce 2019 bylo jablonoňových sadů přes 6 800 hektarů, po letošní zimě by jich mohlo být kolem 5 000 hektarů. Likvidace se týká většiny ovocných druhů, které na polích nahrazují rentabilnější plodiny, například obiloviny či řepka. Nejméně se podle Ludvíka budou kácet meruňky, švestky a hrušky.

Sklizeň ovoce v České republice loni meziročně klesla o 26 procent na podprůměrných 121 946 tun. Byla to nejnižší úroda od roku 2017, tedy za posledních šest let. Výrazný meziroční propad o 27 procent byl u jabloní, jejichž úroda 100 604 tun byla nejnižší za posledních dvanáct let. Velké poklesy byly u meruněk, broskví, švestek a višní. Vyplývá to z bilance sklizně, kterou zveřejnil Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský.

Sklárna v Květné končí výrobu ručního skla

Sklárna v Květné na Uherskohradištsku ukončila v lednu téměř po 230 letech výrobu ručního skla. Propustí 81

z 87 současných zaměstnanců. Důvodem je nárůst cen energií v minulých letech, kvůli kterému podnik orientovaný na vývoz ztrácí na trhu konkurenceschopnost, řekl ČTK ředitel sklárny Marek Mikláš. Majitelem sklárny je společnost Cerva Bohemia. Kromě ruční výroby skla, která je její hlavní činností, se věnuje i opravě, renovaci a pronájmu nemovitostí. Loni utržila společnost z prodeje výrobků, služeb a zboží přes 98,7 miliónu korun, skončila však ve ztrátě přesahující 28,9 miliónu korun.

Sklárna v Květné je jednou z nejdéle fungujících skláren na českém nebo moravském území. Postavena byla v roce 1794, založil ji kníže Alois I. z Lichtenštejna. Lokalita pro výstavbu byla vybrána velmi pečlivě v centru bukových lesů nedaleko Uherského Ostrohu na samé hranici se Slovenskem. Zde, v katastru obce Strání, nalezišti kvalitního sklářského písku, nabídla huť vybavená dvěma tavíci pecemi práci lidem z blízkého okolí i z ostatních lokalit lichtenštejnských panství, ze Slovenska či Rakouska.

Sklárna se nejprve soustředila hlavně na výrobu tabulového a nejrůznějšího užitkového stolního skla. Kvalitnější a exkluzivnější druhy skla začíná vyrábět až od poloviny 19. století, kdy se jejím majitelem stává rakouský podnikatel Josef Zahn. Jeho syn, Emanuel Zahn, přistavuje další sklářskou pec a zavádí výrobu jemného křišťálového skla zdobeného broušením a rytím. Právě Emanuel Zahn přivedl zkušené skláře, kteří s sebou přinesli nové techniky a způsoby zpracování skla. To vedlo nejen k rapidnímu zlepšení kvality výrobků a celkové modernizaci, ale také k rozšíření sortimentu podle výtvarných impulsů z vídeňských uměleckých kruhů. V souvislosti s tím se také v roce 1894 mění název sklárny a začíná se užívat místní název Blumenbach (Květná). Toto jméno se brzy stává puncem kvality a je vyhledávané na světových trzích.

Firma Zahn & Göpfert zřizuje vzorkovny a dispoziční sklady v Londýně, Paříži, Berlíně i Hamburku a vystavuje na světových veletrzích. Jako druhá sklárna v Evropě zavádí Květná dekoraci leptáním již v roce 1897. Různě dekorované stolní sklo se v té době vyváží vedle Evropy také do USA, Afriky i Austrálie.

Sklárna zachovala výrobu i v období první poloviny 20. století. Po zestátnění fungovala nadále, mezi lety 1961-1990 byla jedním ze závodů národního podniku Moravské sklárny v Květné. V této době zde pracují hlavně česko-slovenští skláři. Po roce 1989 dochází k několika majetkovým a vlastnickým změnám, mezi lety 2011-2018 patří sklárna do společnosti Crystalite Bohemia, kterou v roce 2009 založil podnikatel Lubor Cerva, aby koupil a znovu uvedl do provozu sklárnu s automatickou výrobou skla ve Světlé nad Sázavou. V roce 2011 kupuje i sklárnu v Květné, která po několik let synergicky doplňuje automatickou výrobu ve světelském závodě. Květná se tak vedle vlastní ruční výroby věnovala také dekoracím produktů z automatických linek světelské sklárny.

Po prodeji skláren ve Světlé nad Sázavou se Lubor Cerva rozhodl věnovat plně ruční výrobě českého křišťálu v nejvyšší možné kvalitě. V roce 2020 tak vznikla nová společnost Cerva Bohemia a následně KVĚTNÁ 1794, které jsou v současné době provozovateli sklárny v Květné. Díky pevné vizi a na ní navázaným aktivitám se do povědomí lidí u nás (KVĚTNÁ 1794) i v zahraničí (Cerva Bohemia) dostala hodnota prémiového ručně vyráběného skla z České republiky.

Nové centrum pro AI a robotiku v Indii nese jméno českého vědce

V Indickém městě Džajpur vzniká nové centrum pro umělou inteligenci. Ponese však jméno českého vědce Vladimíra Maříka. Součástí spolupráce mezi zeměmi by měly být především výměny studentů a vědeckých pracovníků, ale také společné vědecké projekty. První z nich by se měl zaměřit na biomedicínu a robotiku, řekl profesor Mařík při své návštěvě Indie společně s dalšími akademickými pracovníky a premiérem Petrem Fialou (ODS).

Vladimír Mařík je vědeckým ředitelem Českého institutu pro informatiku, robotiku a kybernetiku. Indové ho požádali, aby jim pomohl vybudovat stejnou instituci i v jejich zemi při soukromé lékařské univerzitě NIMS v Džajpuru. Základní kámen institutu byl položen v březnu 2023 a stavba by měla být dokončena letos v létě.

Lékaři FN Motol odebrali poprvé plíce k transplantaci mimo Česko a Slovensko

Lékaři Fakultní nemocnice Motol odebrali poprvé plíce k transplantaci v zahraničí mimo Slovensko. Zemřelý dárcce byl v nemocnici ve městě Řešov na jihovýchodě Polska, další jeho orgány odebírali lékaři z Varšavy. Lékaře na místo a s orgánem zpět transportovala do ČR armáda letounem CASA. V Polsku pro orgán nebyl vhodný příjemce. Nemocnice o tom informovala v tiskové zprávě.

Podle nemocnice šlo o první transplantaci plic v letošním roce, loni jich bylo sedmašedesát. „V brzkých ranních hodinách jsme byli osloveni z polské strany s dotazem, zda máme zájem o dárcovské plíce pro pacienta na naší čekací listině. Tento zájem jsme ihned potvrdili,“ uvedl přednosta III. chirurgické kliniky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a FN Motol Robert Lischke. Motol je národním transplantacním centrem také pro Slovensko, mimo něj ale lékaři odebírali orgán v cizině poprvé.

Plíce dostal dvašedesátiletý muž s plicní fibrózou při sarkoidóze. Při operaci byl napojen na přístroj ECMO, který zajišťuje okysličování krve vně těla. „Bezprostřední pooperační průběh byl velmi dobrý a pacienta bylo možné odpojit od umělé plicní ventilace ještě v den operace,“ uvedli zástupci nemocnice v tiskové zprávě.

Český systém detekce střelby a typu zbraně

Systém, který pomocí umělé inteligence dokáže detekovat střelbu a určit polohu střelce i odhadnout typ zbraně, vyvinuli vědci z Fakulty elektrotechnické Českého vysokého učení technického (FEL ČVUT). Akustický detektor dokáže podle vědců odlišit střelbu od falešných poplachů s úspěšností 99 procent. Systém bude podle nich využitelný pro speciální vojenské účely, ale i v budovách, jako jsou školy, nemocnice, anebo také v městské zástavbě. Informovalo o tom ČVUT v tiskové zprávě. Systém je nyní ve fázi prototypu. Podle vedoucího katedry měření FEL ČVUT Jana Holuba nemají akademici kapacitní, logistické ani organizační zázemí na to, aby technologii vyráběli a instalovali. Chtějí ale spolupracovat s výrobcem, který by zázemí měl.

Hlukové detektory jsou jedním z uvažovaných opatření, o kterých diskutoval ústřední krizový štáb Univerzity Karlovy. Bezpečnostní opatření na univerzitě se řeší v re-

akci na tragickou střelbu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy 21. prosince loňského roku, při které student zastřelil čtrnáct lidí. Pachatel zabil třináct lidí na místě, čtrnáctá oběť zemřela později v nemocnici. Dalších pětadvacet lidí bylo zraněno, někteří těžce. Střelbu pachatel zakončil sebevraždou. Jedná se o nejtragičtější takovou událost v historii České republiky.

Vyděračský software ohrožuje české firmy

Firmy v Česku loni čelily častějším útokům kyberzločinců vyděračským softwarem. Tzv. ransomware dokáže zašifrovat firemní data. Za jejich zpřístupnění pak kyberzločinci požadují výkupné. Podle softwarové společnosti ESET začali kyberzločinci v loňském roce naplno využívat ke svým útokům generativní umělou inteligenci. Společnost odhaduje, že v letošním roce tento trend ještě zrychlí. Podle softwarové společnosti GEN, která se zabývá kyberbezpečností, se v minulém roce kyberzločinci častěji pokoušeli také firemní data ukrást a prodat je na tzv. dark webu. V letošním roce společnost očekává, že bude digitální vydírání firem i lidí ještě častější. Útoky na firmy budou propracovanější. Dosáhnout toho můžou i díky umělé inteligenci, která dokáže snadno napodobovat hlas vedoucích pracovníků nebo jejich vzhled.

Úspěch mladé české vědkyně

Prestižní evropský grant získala na svůj výzkum jako jediná v Česku vědkyně Hana Polášek-Sedláčková. Její laboratoř se zabývá chybami při replikaci neboli kopírování DNA, které nastává při každém buněčném dělení. Kromě pochopení základních mechanismů ochrany lidského genomu může výzkum pomoci identifikovat nové cíle protirakovinných léků, a rozšířit tak terapeutické strategie pro léčbu rakoviny. Vědci plánují studovat nové molekulární dráhy, které jsou pro bezchybnou replikaci DNA zásadní.

Hana Polášek-Sedláčková pracuje v Biofyzikálním ústavu Akademie věd. Od svých doktorských studií se výzkumu věnovala na univerzitě v Kodani. „Já jsem byla skoro šest let v Kodani u profesora Jiřího Lukáše, ale na začátku roku 2022 jsem získala grant Junior Star od Grantové agentury ČR a přesunula jsem se do Česka na Biofyzikální ústav, kde jsem založila svou vlastní výzkumnou skupinu, kterou teď vedu.“ Vítěz grantu získává po dobu pěti let každý jeden rok zhruba jeden a čtvrt miliónu korun. Letošní grant podpoří celkem deset vědců, kromě Češky dále výzkumníky z Řecka, Maďarska, Litvy, Polska, Portugalska a Turecka. Jejich výzkumy se zabývají stárnutím, nádorovou biologií, genetickým editováním i psychiatrickými poruchami.

Zemřel astronom Luboš Kohoutek

30. prosince loňského roku zemřel celosvětově uznávaný český astronom Luboš Kohoutek. Informovala o tom Česká astronomická společnost. „Je to velká ztráta jednoho z nejpracovitějších a nejpečlivějších českých astronomů 20. století, který strávil rekordních 290 směn u dalekohledu Ev-

ropské jižní observatoře na La Silla," uvedla společnost na svých stránkách.

Luboš Kohoutek patřil mezi nejvýznamnější osobnosti české astronomie. Během svého života objevil legendární Kohoutkovu kometu a získal několik ocenění včetně ceny Česká hlava.

Luboš Kohoutek se narodil 29. ledna 1935 a už od středoškolských let se zajímal o astronomii. Byl jedním z nejmladších členů tehdejší Československé astronomické společnosti a zaujetí pro tento obor mu zůstalo po celý život.

Kohoutek se většinou zabýval pátráním po mlhovinách, jeho nejznámější úspěch ale souvisel s objevením komety, která po astronomovi nese jméno „Kohoutek 1973 E1“. Vedle ní se astronomovi podařilo objevit i 75 planetek a další čtyři komety.

Planetkám dával ryze česká jména, například Hus, Masaryk nebo Neruda. Naproti tomu planetka číslo 1850, objevená za druhé světové války v Heidelbergu, dostala na návrh německého kolegy Karla Reinmutha název Kohoutek. Slavná kometa tedy není jediným vesmírným tělesem, které nese astronomovo jméno.

V době normalizace zprostředkoval Kohoutek kontakt mezi svobodným světem a českými astronomy, po listopadové revoluci ho v roce 1995 zvolil sjezd České astronomické společnosti čestným členem. V roce 2010 mu pak Česká astronomická společnost udělila své nejvyšší ocenění – Nušlovu cenu. Kohoutek byl také dlouholetým členem Mezinárodní astronomické unie. Za svou práci obdržel řadu ocenění, včetně ceny Česká hlava za mimořádný vědecký výkon českého občana v zahraničí, kterou získal v roce 2004. (mk)

Historie skla v Čechách a na Moravě, 1. díl

Sklo je v Čechách trvale přítomno od druhého tisíciletí před Kr., kdy sem v rámci výměnného obchodu přinesli první skleněné perličky obchodníci až z Blízkého východu. První sklo zde již asi před 2 300 lety tavili a zpracovávali Keltové, ale první písemná zmínka o něm je až z roku 1162. První sklárny vznikaly ve druhé polovině 13. a v první polovině 14. století v do té doby nedotčených příhraničních pralesích Krušných, Lužických a Jizerských hor, Krkonoš, Šumavy i na Moravě. Od poloviny 14. století již nejstarší české sklárny tavily téměř čiré, jen slabě do žluta nebo do zelena nabíhající draselnovápenaté sklo a zhotovovaly z něj jak malovaná kostelní okna, tak číše a poháry. V dnes neznámé sklárně byla patrně kolem roku 1370 za pomoci specialistů z Benátek utavena také sklovina pro mozaiku na Zlaté bráně svatovítské katedrály na Pražském hradě. Surovina mozaiky má stejné chemické složení jako tenkrát vyráběné duté sklo.

V 16. století se vyrábělo sklo nejméně ve čtyřiatřiceti českých hutích. Několik hutníků se v té době do Čech přestěhovalo ze sousedního Saska, když podlehl v nerovném zápase o dřevo s výnosnější těžbou a zpracováním stříbra a dalších rud. Usadili se v Lužických a Jizerských horách, Krkonoších i jinde. Poháry a číše zdobili vypalovanými pestrobarevnými smalty a nabízeli je i v sousedních zemích. O jejich výrobky se zajímal arcivévoda Ferdinand Tyrolský i císař Rudolf II., který dvě dynastie sklářských hutníků – Schürery a Wandery – povýšil i do šlechtického stavu. Na přelomu 16. a 17. století pozval Rudolf II. do

Pohár, kolem 1700, severní Čechy

Prahy věhlasné učence a umělce, mezi nimiž byli také řezáči drahokamů a znamenitý rytec skla Caspar Lehmann.

Nejslavnějším obdobím v historii českého sklářství byl závěr 17. a první polovina 18. století, kdy se po nesčetných více i méně úspěšných pokusech patrně v několika českých hutích současně podařilo utavit tzv. český křišťál, čiré draselné sklo svými fyzikálními vlastnostmi a vzhledem připomínající přírodní křišťál, a odpovídajícím způsobem je za studena povrchově zušlechtil brusem a zejména rytinou. Čeští skláři tak dosáhli na přelomu 17. a 18. století s novými výrobky bezkonkurenčního postavení na rozhodujících evropských trzích a pronikli s nimi i do zámoří. Ze suroviny připomínající horský křišťál vyráběli číšky, konvice i rozměrné poháry a dvojtěnky, ale nezapomínali ani na v renesanci oblíbené malované sklo, z něhož se největší oblibě těšilo černou barvou (švarclotem) malované sklo z dílny kunštátských Preisslerů. Především ale čeští skláři zdobili křišťálové sklo rytými figurálními nebo ornamentálními dekory. České křišťálové sklo ozdobené brusem, ornamentální nebo figurální rytinou svou kvalitou i přízřívostí představám o barokním uměleckém a životním stylu zastínilo do té doby bezkonkurenční, z renesančního stylu vycházející hutní sklo z Benátek. Jeho úspěšnost na světových trzích byla natolik velká, že v roce 1725 z pětadvaceti muránských sklářských hutí zůstaly v provozu jen čtyři a Benátská republika hledala východisko ze vzniklé situace jak v zákazech dovozu a prodeje cizího skla, tak v přemlouvání českých sklářů k přestěhování do Itálie.

Znamenité postavení českého skla na mezinárodních trzích nebylo dáno jen kvalitou výrobků. Stejně kvalitní ryté sklo se vyrábělo také ve Slezsku (do čtyřicátých

Vázy, stínidlo a malá dóza z mléčného skla, malováno černou barvou, dílna F. Egermanna, Polevsko, kolem 1815

let 18. století bylo součástí české koruny), Norimberku, Hesensku, Braniborsku a Sasku, ale jeho výroba se tam nikdy natolik nerozšířila jako v Čechách.

Masové rozšíření českých výrobků neumožnily jen sklárny v potřebné kvalitě vyrábějící sklo a rostoucí počet jeho zušlechťovatelů, ale také promyšlená organizace obchodu, „který je každému až do domu přinesl a na stůl postavil,“ jak vtipně poznamenal jeden historik.

Koncem 17. a začátkem 18. století obchodovali českým sklem jednotliví obchodníci. Z nich nejznámější je Georg Franz Kreybich (1662-1736) z Kamenického Šenova. V letech 1682-1721 vykonal přes třicet obchodních cest a navštívil většinu evropských zemí. Sklo prodával v Německu i ve Francii, Petrohradu i Moskvě, ve Stockholmu i v Londýně, kde od něj po překonání počáteční nedůvěry větší počet výrobků zakoupil královský dvůr. Protože byl Kreybich vyučeným rytcem skla, na přání zákazníků na místě zdobil dovezené skleněné předměty jejich monogramy a dalšími symboly.

Ve třicátých letech 18. století se jednotliví obchodníci sdružovali ve společnostech – kompaniích. Kolem roku 1750 měli stálé obchodní zastoupení a sklady hotových výrobků v padesáti čtyřech evropských a šesti amerických městech...

V Čechách je 18. století spojeno také s výrobou a vývozem skleněných ověskových lustrů a přechodně také bohatě zdobených zrcadel. (První skleněné lustry, ještě hutně tvarované a zdobené v benátském stylu, ale byly ve sklárně na zákupském panství v severních Čechách zhotoveny pro zámek Favorite v Baden-Badenu již v letech 1687-1693.)

V roce 1724 začal v Práchni u Kamenického Šenova vyrábět a prodávat ověskové lustry Josef Palme, v roce 1727 dodal první čtyři dvanáctiramenné křišťálové lustry obchodník sklem Johann Ferdinand Bramberk z Prahy arcivévodkyni Marii Alžbětě do Bruselu a dalších dvanáct lustrů královskému dvoru do Paříže. V následujících letech byly českými ověskovými lustry vyzdobeny královské paláce ve Versailles, Marly a Choisy a další královské a šlechtické rezidence v téměř celé Evropě.

Před pražskou korunovací rakouské císařovny Marie Terezie roku 1743 vznikl v Polevsku nový, po panovnici

Friedrich Egermann

pojmenovaný ověskový lustr bez středové nosné tyče, který se jen s malými konstrukčními úpravami dodnes vyrábí pod obchodním označením „Marie Terezie“.

Lustry z Kamenického Šenova v klasickém i netradičním provedení ozdobily reprezentační prostory královských a prezidentských rezidencí i vládních úřadů, divadel a hotelů také ve dvacátých a třicátých letech 20. století (Královská opera v Římě, La Scala v Miláně, Theatre de la Bourse v Bruselu, hotel Waldorf Astoria v New Yorku). České lustry zdobí také interiéry některých nových budov, umístěných tam od počátku padesátých let dodnes. Obzvláštní pozornosti a oblibě se těší v islámském světě, kde zdobí vládní budovy, univerzity i mešity.

Ve druhé polovině 18. století a začátkem 19. století české sklo své výsadní postavení na rozhodujících světových trzích ztrácelo. Nejdříve rozvojem anglické a francouzské výroby broušeného olovnatého křišťálu, později také napoleonskými válkami a s nimi spojenou kontinentální blokádou.

Výrobní a odbytovou krizi se českým sklářům podařilo překonat ve druhé čtvrtině 19. století se zahájením výroby nových na povrchu a ve hmotě barvených skel a jejich povrchovou úpravou malbou, rytinou nebo bohatým brusem.

V šedesátých letech začali čeští skláři vyrábět porcelán připomínající mléčné, tzv. koštěnkové sklo a zdobit je malovanými rokokovými dekory. Čeští skláři odpověděli na konkurenci anglického skla křišťálovými a zejména barevnými, malbou, brusem a rytinami, později také zatavenými pastami zdobenými předměty ve stylu biedermeieru. Skláři v Novém Světě patřili k nejlepším v Evropě a k technologickému vývoji skla přispěli několika vynálezy. V Novém Boru žil technolog-experimentátor Friedrich Egermann

Sklenice, Čechy, kolem 1840

(1777-1864), vynálezce žluté a rubínově červené lazury. Tato technika se k rafinaci skla používá dodnes. V období biedermeieru byly velmi oblíbené výrobky z mléčného skla, na něž Egermann použil svůj první vynález, tzv. achátování – matování povrchu skla, takže připomínalo drahý matný porcelán. Jeho další patent byly tzv. lithaliny – sklo napodobující drahokamy. Někdy tyto překrásné barevné předměty ještě zdobil rytinou nebo malbou.

Na Šumavě vynalezl hrabě Buquoy černý a červený hyalit. Mezi rytci skla vynikal portrétista Dominik Bimann. Na Sázavě utavil František Kavalír ve třicátých letech první chemicky odolné sklo na světě. Sklo vyráběné ve druhé polovině století bylo ve znamení historizujících slohů, především neorenesance. Až do sedmdesátých let se sklářské pece vytápěly dřevem. Potom začaly využívat generátorové plyny někde ještě vyráběného hospodárnějším spalováním dřeva, ale většinou již hnědého uhlí v Siemensových generátorech. Sklářny se stěhovaly z lesů do blízkosti hnědouhelných dolů nebo alespoň železničních stanic.

(Pokračování příště)

VZPOMÍNKA

Josef Dobrovský (17. 8. 1753, Gyarmat – 6. 1. 1829, Brno) Josef Dobrovský byl český kněz, filolog, historik a zakladatel vědecké bohemistiky a slavistiky. Svým mnohostranným

dílem předznamenal i podnítil české národní obrození, třebaže sám k romantickým obrozencům nejen chronologicky, ale ani svým založením nepatřil.

Byl nejvýznamnějším představitelem racionalistického osvícenství v českých zemích a k jeho největším zásluhám patří zavedení a soustavné uplatňování kritické metody ve vědeckém bádání bez ohledu na dopad jeho výsledků. Dobrovský byl jedním ze zakládajících členů Královské české společnosti nauk a společně s hrabětem Kašparem Šternberkem rovněž spoluzaložil Vlastenecké (dnes Národní) muzeum. Kromě klasických jazyků ovládal i hebrejštinu a některé další orientální jazyky, kterým se chtěl původně odborně věnovat, později postupně ovládl i všechny tehdy známé jazyky slovanské. Po Husovi a Komenském je právem pokládán za třetího Čecha světového významu.

Z Dobrovského spisů nejzásadnější: *Geschichte der böhmischen Sprache und Literatur* (*Dějiny českého jazyka a literatury*) a především jeho česká gramatika *Ausführliches Lehrgebäude der böhmischen Sprache* (*Zevrubná mluvnice jazyka českého*). Dobrovský se ve své době pokusil rekonstruovat tzv. bratrský pravopis čili podobu češtiny v období jejího největšího rozkvětu v 16. a 17. století, neboť za neklasičtější český text považoval kralický překlad Bible. Jazyk, jež popsal ve své gramatice, je dodnes základem spisovné češtiny.

Jeho nejvýznamnějším dílem v mezinárodním kontextu je gramatický spis o staroslověštině *Institutiones linguae Slavicae dialecti veteris* (*Základy jazyka staroslověnského*).

Karel Bořivoj Presl (17. 2. 1794, Praha – 2. 10. 1852, Praha)

Karel Bořivoj Presl byl český lékař a profesor všeobecného přírodopisu na univerzitě v Praze a jeden z nejvýznamnějších českých botaniků 19. století, kustod sbírek Národního muzea v Praze, spolutvůrce české přírodovědecké terminologie.

Vystudoval medicínu a přírodní vědy na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě. Se starším bratrem Janem Svatoplukem prováděl vědecké výzkumy a jako redaktor se podílel na vydávání prvního česky psaného vědeckého časopisu *Krok*. Kromě systematického výzkumu české květeny prováděl i botanické výzkumy v zahraničí (Apeninský poloostrov a Sicílie). Od roku 1822 byl kustodem sbírek Národního muzea. Přednášel přírodní vědy na pražské univerzitě, kde byl jmenován profesorem.

Jeho oficiální autorská botanická a mykologická zkratka je „C. Presl“; dříve se používala i zkratka „K. B. Presl“.

Gregor Johann (Řehoř Jan) Mendel (20. 7. 1822, Hynčice – 6. 1. 1884, Brno)

Gregor Johann Mendel byl moravský přírodovědec německého původu, zakladatel genetiky a objevitel základních zákonů dědičnosti, biolog, matematik, botanik, zajímal se také o meteorologii. Byl učitelem, mnichem, knězem a později opatem augustiniánského kláštera na Starém Brně. Jeho mateřským jazykem byla němčina, nicméně vzhledem k tomu, že později působil v dvojjazyčném prostředí, se naučil plynule česky. Sám se cítil být „Moravanem německé řečí“.

V roce 1853 ukončil studium na univerzitě ve Vídni, aniž by se mu z důvodu náhlé těžké nemoci podařilo

složit profesorské zkoušky. Krátce pak ještě učil jako su-
plent přírodopisu a fyziky na 1. německé reálce v Jánské
ulici v Brně. Během studií se velmi zajímal o fyziku, mate-
matiku a meteorologii. Díky důkladnému studiu těchto věd
si uvědomil důležitost matematiky a statistiky pro vysvětlo-
vání přírodních dějů. Toho později využil během svých po-
kusů s hrachem. Po návratu do Brna se v letech 1856-1863
věnoval křížení hrachu a sledování potomstva. Na základě
svých pokusů formuloval tři pravidla, která později vešla ve
známost jako Mendelovy zákony dědičnosti.

Po smrti opata Cyrila Nappa byl roku 1868 zvolen opa-
tem starobrněnského augustiniánského kláštera a v této
pozici představoval významnou osobnost Brna a Moravy
v Rakousko-Uhersku. K této vysoké funkci, v níž zůstal až
do své smrti roku 1884, postupně přibíral další a byl nucen
svou pokusnou činnost stále více omezovat. V roce 1876
se stal náměstkem ředitele nově vzniklé Hypoteční banky
Markrabství moravského, v letech 1881-1883 byl jejím ře-
ditelem.

V roce 1883 vážně onemocněl a 6. ledna 1884 v kláš-
teře zemřel. Dne 9. ledna 1884 byl pochován do hrobky
augustiniánů na brněnském Ústředním hřbitově. Rekviem
v kostele dirigoval klášterem na studiích v Brně podporo-
vaný lašský rodák Leoš Janáček.

Ernest Denis (3. 1. 1849, Nîmes – 4. 1. 1921, Paříž)

Ernest Denis byl francouzský historik, slavista i bohemista,
který znal důvěrně české prostředí. Když ale v roce 1872
přijel poprvé do Prahy, měl o Čechách dost mlhavou před-
stavu. Od pobytu si sliboval hlavně zdokonalení němčiny.
Místo toho ho Jaroslav Vrchlický naučil obstojně čes-
ky. Během Velké války se stal nedocenitelným pomocní-
kem protirakouského odboje a propagátorem samostat-
nosti českého národa.

Jihofrancouzského rodáka nasměrovalo k historii již
studium na gymnáziu. Pokračoval na prestižní École Nor-
male Supérieure. Atmosféra ve škole byla plná revolty proti
režimu Napoleona III. Revoluční zápal ale v roce 1870 vy-
střídal zápal bojový – napětí mezi Francií a Německem vy-
ústilo ve válku. Následná porážka Francie a ztráta Alsaska
a Lotrinska zásadně ovlivnila celou generaci. Ve vědecké
oblasti znamenala mj. probuzení zájmu o doposud opomí-
jené národy, ve kterých by bylo možné najít nové spojence.

Kariéru profesora dějepisu zahájil Denis na Korsi-
ce. Od samého počátku ale toužil po stipendijním poby-
tu v zahraničí. Zvolil Prahu, i když povědomí o tom, kam
jede, měl zprvu trochu povrchní. Hlavní motivací bylo zdo-
konalení němčiny. Chtěl ale také pátrat po kořenech čes-
kého odporu vůči Německu. V Čechách strávil nakonec
tři roky. Během nich se setkal s řadou velkých osobností:
od Jaroslava Vrchlického přes F. L. Riegra po Františka Pa-
lackého. Po návratu do Francie působil léta na univerzitě
v Bordeaux, kde vydal mj. *Konec samostatnosti české*. Ka-
riéřním vrcholem bylo ale jmenování profesorem dějin na
pařížské Sorbonně v roce 1902.

Začátek světové války zastihl Denise už v jeho pětáše-
desáti letech, přesto se s plným nasazením pustil do veřej-
né činnosti. Pro české krajany ve Francii představoval jed-
nu z mála významnějších osobností, na kterou se mohli
s důvěrou obrátit. Spolupracoval s několika tiskovinami,
které Češi v Paříži vydávali. Hned v prvním čísle časopisu
Nazdar, které vyšlo 3. října 1914, byl otištěn jeho článek

Vzkříšení Čech. Šlo o ostrý výstup proti Rakousko-Uher-
sku – Denis se otevřeně vyjádřil pro jeho zničení a vytvo-
ření samostatného československého státu.

Přispíval i do *L'Indépendance Tchèque*, časopisu po-
dobného zmíněnému *Nazdar*. Oba plátky ale vycházely
nepravidelně a byly poznamenány neshodami členů kra-
janské kolonie. To byly pádné důvody k založení periodi-
ka nového, s dostatečně důstojným představitelem, který
by mu v očích francouzské společnosti dodal větší prestiž.
Denis byl nejen vhodnou, ale i téměř jedinou možnou vol-
bou. Periodikum *La Nation Tchèque* spatřilo světlo světa
1. května 1915.

Od podzimu 1914 byl Denis v kontaktu s T. G. Masa-
rykem. Zprvu pouze písemně. Osobně se setkali až v kvě-
tnu 1915. Kromě jiného spolu probírali možnosti oficiální-
ho vyjádření protirakouského postoje české strany. K jeho
realizaci bylo vybráno pětisté výročí upálení Jana Husa.
6. července 1915 připomněl Denis ve svém projevu ve-
řejnosti význam české reformace. Navázal na něj Masa-
ryk a obratně téma propojil s vyhraněním se vůči Rakous-
ku: každý Čech se má rozhodnout buď pro reformaci, tedy
ideu českou, nebo pro protireformaci, tedy ideu rakous-
kou. Masaryk a Denise nespojovala názorová harmonie
nebo osobní sympatie, ale čistě profesní respekt. Denis
Masaryka uznával jako hlavu československého zahrani-
čního odboje, jeho ideová východiska mu ale příliš neříka-
la. Masaryk si zase cenil Denise jako historika a propagáto-
ra československé samostatnosti, střizlivě ale hodnotil jeho
vliv na francouzské vládní kruhy.

Po konci války se Denisovi dostalo uznání v nově vznik-
lé Československé republice i doma ve Francii. V březnu
1920 byl v Paříži založen Ústav slovanských studií a Denis
se stal jeho ředitelem. Poté, co vznikla řada nových států,
byla francouzská veřejnost dychtivá dozvědět se o nich víc
a Ernest Denis byl v kurzu. Současně ale také stárl a čím
dál víc ho sužovaly nemoci. Přesto ještě toužil navštívit
Československo.

Toto přání se mu splnilo v říjnu 1920, zdravotní stav ho
ale během návštěvy zradil. Část programu byl nucen zrušit
a na několik dní musel být hospitalizován. Do Podolského
sanatoria ho přišel navštívit i T. G. Masaryk a K. Kramář.
Přesto se ještě před návratem do Paříže zúčastnil několika
oficiálních akcí, mj. například otevření Francouzského in-
stitutu. Jen pár dní po svém návratu do Francie ale musel
do nemocnice znovu. Zemřel 5. ledna 1921. (mk)

Rudolf Jedlička (20. 2. 1869, Lysá nad Labem – 26. 10. 1926 Nový Svět, Harrachov)

Rudolf Jedlička byl lékař a mecenáš. Je zakladatelem sa-
mostatné české rentgenologie, radiologie a léčebné reha-
bilitace. Prosazoval diagnostiku a léčbu pomocí rentgeno-
vých paprsků při léčbě nádorů. Několik měsíců po slavném
Roentgenově objevu byl prvním lékařem v českých zemích,
který využil paprsky v diagnostice před chirurgickým zá-
krokem. Je proslulý využitím nových operačních technik
(pankreatostomie, resekce žaludku).

V září 1907 byla docentu Jedličkovi udělena mimo-
řádná profesura a dosáhl významného titulu císařského
zdravotního rady. V létě 1909 koupil pozemek v Podolí,
pod svahem Vyšehradu. V říjnu téhož roku byla založe-
na společnost Pražské sanatorium. Velkorysý projekt sa-
natoria vytvořil architekt Rudolf Kříženecký. V roce 1911

se Jedlička stal na doporučení profesora Jana Deyla předsedou Spolku pro léčbu a výchovu rachitiků a mrzáků, jehož cílem bylo vybudovat ústav pro postižené děti. Jedlička v roce 1912 vyjednal půjčku na koupi domu na Vyšehradě a začal pro ústav získávat finance, přičemž největším dárce byl zpočátku on sám. Počet členů spolku se za Jedličkova působení začal rozrůstat a brzy se počítal ve stovkách a tím mu přibývaly i peníze.

Do nového úkolu založit nový ústav se Jedlička naplno pustil poté, co se v lednu 1913 vrátil z balkánského bojiště. (Pracoval jako válečný chirurg na straně Srbů v první balkánské válce a pak na straně Rakousko-Uherska v první světové válce.) První pacienty začalo sanatorium přijímat od května 1914. Sotva Rudolf Jedlička zahájil provoz Pražského sanatoria, vypukla první světová válka. Ústav, který od listopadu téhož roku nesl Jedličkovo jméno, měl zpočátku kapacitu pouze deset dětí. Přijímány byly děti postižené pouze tělesně, protože cílem ústavu bylo naučit je soběstačnosti a dát jim tak možnost získat v budoucnu práci, aby nebyly doživotně závislé na druhých. Na podzim 1914 se spolek rozhodl část ústavu vyčlenit pro Školu pro vojinyinvalidy, která byla první svého druhu na území Rakousko-Uherska. Na stavbu nové školy ústavu na Pankráci posléze přispěl 100 tisíci korun prezident T. G. Masaryk.

Dne 19. října 1921 prezident Masaryk Rudolfa Jedličku jmenoval řádným profesorem chirurgie; o dva roky později byla profesura rozšířena na obory rentgenologie a radiologie. Byl také ustanoven prvním přednostou nové Druhé chirurgické kliniky Univerzity Karlovy a pověřen jejím vybudováním. V říjnu 1925 dostal Jedlička nabídku, po které toužil o dvacet let dříve – stát se přednostou První chirurgické kliniky. Měl však mnoho dalších závazků a kromě toho již cítil, že mu ubývá sil. V noci ze 14. na 15. října 1926 dostal silný záchvat anginy pectoris, přesto ráno odešel do práce, přednášel o mozkových nádorech, nato operoval a ještě ordinoval. Večer odjel do Harrachova, kde měl v části Nový Svět secesní vilu, kde v posledním roce více pobýval. Opět se mu ale přitížilo. Krátce poté se oženil se svou dlouholetou družkou Alexandrou. Dne 24. října prodělal další záchvat anginy pectoris, ale s výjimkou morfia už odmítal léky. Sepsal poslední vůli, nechal si zahrát *Humoresku* od Antonína Dvořáka, naposled si připil s přáteli a zakouřil. Zemřel dva dny poté, bylo mu sedmapadesát let.

Rudolf Jedlička: „Není důležité člověku, aby žil dlouho, ale aby člověk byl uspokojen svým způsobem života a šťasten svým konáním. Je-li v tomto štěstí člověka obsažen i kousek štěstí jiných, pak je život krásný.“

Jeho prasynovcem je lékař Jiří Jedlička, jeden z šesti zakladatelů České lékařské komory a také iniciátor udělování hodnosti Rytíř českého lékařského stavu.

František Smotlacha (30. 1. 1884 – 18. 6. 1956)

Dr. František Smotlacha byl český popularizátor mykologie, judista a zakladatel českého vysokoškolského sportu. V roce 1919 začal vydávat *Časopis československých houbařů*, nyní *Mykologický sborník*, a založil Mykologický odbor České botanické společnosti (1912) a zejména Českou mykologickou společnost (1921).

Na Karlově univerzitě v roce 1910 převzal funkci učitele tělesné výchovy, poté byl jmenován prvním docentem tělesné výchovy v českých zemích. V roce 1910 založil dr. Smotlacha dobrovolnou vysokoškolskou organizaci Vsesokolský sport. Československý svaz jiu-jitsu byl založen 3. dubna 1936 a on se stal jeho prvním předsedou.

Jeho gigantické dílo v oblasti popularizace houbařství a výzkumu jedlosti a toxikologie hub je považováno za jednu z hlavních příčin toho, že Češi jsou dnes vnímáni jako národ houbařů a provozují sběr hub v rozsahu, jaký nemá u žádného dalšího evropského národa období.

Syn Františka Smotlachy Miroslav pokračoval ve stopách svého otce jako popularizátor mykologie a houbaření.

Josef Charvát (6. 8. 1897, Praha – 31. 1. 1984, Praha)

Prof. MUDr. Josef Charvát byl český akademik, lékař interní medicíny, zakladatel české endokrinologie. Byl profesorem vnitřního lékařství na Univerzitě Karlově a také autorem filozofických úvah, pedagogem a skautským činovníkem. Byl členem zednářské lóže Národ č. 1 v Orientu Praha. Po návratu z fronty založil 9. skautský oddíl, jeden z prvních oddílů pro dospělé skauty. V roce 1922 byl zvolen do náčelnictva Svazu skautů, v roce 1932 pak jeho místostarostou a po odchodu Edvarda Beneše z pozice starosty v roce 1935 vykonával tuto funkci až do sloučení s Junákem, kdy odešel z aktivní služby a byl zvolen čestným velitelem.

Dne 1. září 1939 byl zatčen gestapem pro odbojovou aktivitu a vězněn ve věznici na Pankráci a v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald. Jako lékař se zapojil do pražského povstání v květnu 1945.

V roce 1945 založil III. interní kliniku na Univerzitě Karlově v Praze a do roku 1970 byl jejím přednostou. V padesátých letech se snažil o vyvrácení ideologických chybných interpretací v oboru biologie. Vyhybal se funkcím, které byly navázány na politickou příslušnost. V roce 1969 byl krátce rektorem Univerzity Karlovy.

Je považován za zakladatele české endokrinologie, která byla jeho hlavním oborem. Zabýval se též stresem, imunologií a dalším vzděláváním lékařů. Byl propagátorem lékařské kybernetiky a genetiky. Jako první na světě používal inzulin jako katalyzátor výživy při stavech slabosti a vyčerpání. Byl zastáncem tradice etického, vědeckého a syntetického pohledu jak na pacienta, tak na celý obor vnitřního lékařství. Psal medicínsko-humoristicky zaměřené populární články a též i filozofická díla. Vycházel z humanistické tradice, užíval syntetického myšlení. Je autorem úvah, které začleňují medicínu do širšího kontextu. Jeho hlavním odborným dílem je kniha *Choroby žláz s vnitřní sekrecí* (1935).

Miroslav Zikmund (14. 2. 1919 – 1. 12. 2021)

Miroslav Zikmund, legendární český cestovatel, spisovatel a publicista se narodil 14. února 1919 v Plzni. Cestovatelská legenda, které Václav Havel udělil medaili Za zásluhy a Miloš Zeman dokonce Řád Tomáše Garrigua Masaryka, je spjata se souputníkem Jiřím Hanzelkou. Celoživotní přátele neodloučilo ani dvacet let nemilosti komunistického režimu, rozdělila je až Hanzelkova smrt v roce 2003.

Na Vysoké obchodní škole se seznámil s Jiřím Hanzelkou. První plány na cestu kolem světa začali spřádat již v roce 1938, válka jim je ale načas odsunula. V přípravách na cestu však neustali, učili se jazyky, Zikmund jich nakonec ovládl osm, Hanzelka čtyři. Po válce se jim podařilo přesvědčit ministerské úředníky i vedení automobilky Tatra

pro svůj plán, potřebné peníze měla přinést propagace automobilů Tatra a písemné, rozhlasové i filmové reportáže z cesty. Na svou první cestu vyrazili 22. dubna 1947 v osobním voze Tatra 87 z pražské Opletalovy ulice.

Nejprve se ze severu „zakousli“ do afrického kontinentu, z marocké Casablancy pokračovali do Egypta a proti toku Nilu pouště do Súdánu až do skalnaté Etiopie. Autem přešli celou Nubijskou poušť, což před nimi nikdo nedokázal, a jako první vztyčili československou vlajku na nejvyšší hoře Afriky Kilimandžáru.

Za tři a půl roku projeli 44 zemí, urazili 111 tisíc kilometrů, z toho 61 700 ve svém voze. Pořídili 10 tisíc fotografií a natočili 11 kilometrů filmu.

Na druhou cestu, kterou zahájili 22. dubna 1959, dostali dva lehké nákladáčky Tatra 805 a vyrazili přes Jugoslávii a Turecko na Blízký východ. Pak putovali do Pákistánu a odtud do Indie. Zdolali například horské cesty Nepálu, prokřičovali ostrov Cejlon, a než zavítali na zpáteční cestu přes Sovětský svaz, zvládli i deštěm rozbahněnou Sumatru, Novou Guineu proslulou kanibalismem a lidnaté japonské souostroví. Do Prahy na zaplněné Staroměstské náměstí se vrátili v listopadu 1964.

Oba cestovatelé získali řadu vyznamenání a dalších poct, vznikly o nich filmy, mimo jiné právě snímek *Století Miroslava Zikmunda* od cestovatele a dokumentaristy Petra Horkého, který je osobitým pohledem na dějiny 20. století Zikmundovými očima.

4. 2. 1719 vyšlo v Praze první číslo prvních českých periodických novin *Pražské poštovské noviny*, *Schönfeldské c. k. pražské noviny* či *Pražské české noviny*, plným původním jménem *Sobotní (Outerní) pražské noviny z rozličných zemí a krajín přicházející s obzvláštním jeho císařské a královské Milosti nadáním obdarované*, také *Český postilión*. Byly to první česky psané pravidelně vycházející noviny. Vycházely kromě dvou let za francouzského obléhání Prahy (1742-1744) až do roku 1772, kdy naposledy řádil v Čechách mor. Zakladatelem a prvním vydavatelem novin byl **Karel František Rosenmüller** (1678-1728), český tiskař, předchůdce vydavatelů českých periodik v začátcích národního obrození.

2. 1. 1834 vyšlo v Praze a Hradci Králové první číslo *Květů českých*.

1. 2. 1919 se konala schůzka sociálních pracovníků v Obecním domě v Praze, na které bylo rozhodnuto o **založení Československého červeného kříže** a byla vyslána delegace k prezidentovi T. G. Masarykovi se žádostí o souhlas k založení této organizace. Dne 6. února 1919 prezident souhlasil a všestrannou pomocí pro ustanovení Československého červeného kříže pověřil svou dceru PhDr. Alici Masarykovou, která se stala první předsedkyní této organizace (1919-1938).

1. 1. 1969 začala oficiálně existovat **Pražská botanická zahrada** (zřízena usnesením z dubna 30. 4. 1968).

31. 1. 1984 byla v Institutu klinické a experimentální medicíny v Praze provedena **první úspěšná transplantace srdce**.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

V ČR přibývají dobíjecí stanice i elektroauta

Během loňského roku vzniklo v ČR několik stovek nových dobíjecích stanic pro elektromobily. I spotřeba energie a počet dobíjení za posledních 12 měsíců zaznamenal nárůst o více než 10 procent. Ke konci roku bylo v ČR registrovaných 2 400 dobíjecích stanic. Jejich počet by měl stoupnout i letos, a to především díky trendu nových ultrarychlých stojanů pro dobíjení. Navyšování počtu dobíjecích stanic souvisí i s postupným růstem zájmu o elektroauta. Elektrických vozů bylo v Česku loni registrováno kolem 22 000. To je o 6 640 více než v roce předtím. Velké popularitě se těší i hybridní vozy, kterých je na českých silnicích už několik desítek tisíc.

Největšími provozovateli dobíjecích stanic jsou velké energetické společnosti. Polostátní společnost ČEZ například loni zprovoznila 144 nových dobíjecích bodů, celkem má ve své síti už přes šest stovek stojanů. Během minulého roku u nich proběhlo přes 280 000 dobití. I přes to tvoří počet dobíjecích stanic v Česku jen zlomek evropského celku. Tomu vévodí Německo a Nizozemsko. Podle odborníků je však síť pro domácí provoz prozatím dostačující.

Rekordní růst nových solárních zdrojů v ČR

V České republice bylo loni zprovozněno rekordních 82 799 nových solárních zdrojů, což je oproti roku 2022 o 49 039 zařízení více. Výrazně vzrostl také instalovaný výkon. Výsledky z loňského roku prezentovala novinářům Solární asociace. I přes růst Česko stále zaostává za okolními státy. V současnosti je tak v České republice připojeno více než 167 000 fotovoltaických elektráren. Za poslední dva roky se z toho instalovalo 116 000 zařízení, uvedlo ministerstvo průmyslu a obchodu.

V ČR přibýlo černého kašle, svrabu a spály

V ČR loni proti předchozím rokům výrazně přibýlo případů černého kašle, svrabu, spály či legionelózy. Vyplývá to z informací o infekcích, které publikoval Státní zdravotní ústav (SZÚ). Podle Kateřiny Fabiánové z Oddělení epidemiologie infekčních nemocí SZÚ situace v okolních evropských zemích ukazuje, že počet případů černého kašle se bude letos ještě dál zvyšovat. Onemocnělo mimo jiné dvacet malých dětí, u kterých hrozí i úmrtí.

Předběžná data za rok 2023 ukazují, že v ČR bylo hlášeno 494 případů napříč věkovými skupinami a jedno úmrtí člověka nad 75 let v důsledku této nemoci. V populaci se nemoc ve větší míře objevuje každé tři až pět let. Prevencí je podle Fabiánové očkování těhotných, které chrání i děti před prvním očkovaním ve dvou měsících. Povinná vakcína aplikovaná dětem jako součást hexavakcíny nechrání celý život. Odborníci doporučují minimálně jednou v dospělosti přeočkovat.

Téměř na dvojnásobek stoupl meziročně podle předběžných dat počet případů svrabu. Zatímco od roku 2014 bylo mezi 2 000 a 5 000 případů, loni 9 167. Větší riziko nákazy je podle odborníků v kolektivních ubytovacích zařízeních, jako jsou domovy pro seniory, ubytovny nebo i školky. Ohrožení nákazou jsou i jejich zaměstnanci. Výrazný

nárůst lékaři zaznamenali také u spály, jejímž původcem jsou bakterie některých skupin streptokoků. Před epidemií covidu-19 kolísal počet případů mezi 1 800 až 4 000, loni jich bylo 6 936.

Rok 2024 je Rokem motýlů

Český svaz ochránců přírody (ČSOP) vyhlásil letošní rok Rokem motýlů. Po celé České republice se budou konat aktivity, díky kterým se veřejnost dozví více o této pozoruhodné skupině hmyzu i o možnostech jejich ochrany. Svaz současně nabízí jiným spolkům finanční podporu drobných lokálních projektů na pomoc nejen motýlům. Kromě své krásy hrají motýli podle ochránců v přírodě velmi důležitou roli. Jsou významnými opylovači, na druhou stranu jsou motýli, a to hlavně jejich housenky, důležitou složkou potravy pro řadu dalších živočichů, mimo jiné ptáků.

„Podobně lze mluvit i o dalších skupinách hmyzu. Motýli ale mají tu výhodu, že jsou nápadní. Řada druhů motýlů je velmi náročná na pestrost prostředí – ke svému složitějšímu vývoji potřebují různé druhy rostlin, místa k odpočinku, zdroje vody, některé druhy i mravence. Nevyhovuje jim neudržovaná krajina plná keřů, ale ani rozlehlé plochy stejného charakteru, byť by to byla louka. „Budeme-li se snažit, aby v našem okolí bylo hodně motýlů, bude se tam dařit i spousta dalších rostlin a živočichů,“ dodal ČSOP.

Vlci v české krajině

Potkat v české krajině vlka bylo ještě donedávna téměř nemožné. Dnes je situace jiná. Šelma, která zde byla na přelomu 19. a 20. století zcela vyhubena, se v posledních letech do přírody vrací. To s sebou ale přináší i komplikace. Zejména pro chovatele hospodářských zvířat, ve specifických případech i pro bezpečnost člověka. Česko má proto vypracovaný Pohotovostní plán a letos vešlo v platnost opatření usnadňující odstřel konfliktního vlka.

„Vlk se v posledních letech vrací do české krajiny, kam také patří. Jako vrcholný predátor pomáhá například k regulaci přemnožené spárkaté zvěře, která poškozují lesy a působí škody zemědělcům. Do české přírody tak navrací rovnováhu. Je ale nutné, abychom byli připraveni i na případy, kdy někteří vlci mohou představovat riziko. S ministerstvem zemědělství jsme se proto shodli na Pohotovostním plánu, který specifikuje kritéria pro posouzení chování konkrétního vlka na škále od přirozeného po problematické, a především stanovuje další postup,“ informoval loni ministr životního prostředí Petr Hladík (KDU-ČSL).

V Pohotovostním plánu jsou popsány i příklady atypického chování vlků ve vztahu k lidem, kdy je nutné takové zvíře usmrtit. Například, kdyby vlk bez vyprovokování napadl člověka, nebo kdyby se bez zjevné příčiny choval vůči lidem agresivně, nebo kdyby bránil svou kořist v blízkosti lidských sídel okamžitým útokem. Za problematické je považováno i chování, které může souviset s napadáním hospodářských zvířat, která jsou dobře ochráněna před útoky vlků.

Za účelem realizace Pohotovostního plánu schválila Agentura ochrany přírody a krajiny opatření povolující vyjmutí vlka ze základních ochranných podmínek zvláště chráněného druhu. Vyhláška vstoupila v platnost letos. „Nejde o paušální povolení lovu vlka – jedná se o povo-

lení provádění opatření, které je nezbytné realizovat pro odvrácení nebezpečných situací u vlka s problematickým chováním. Jeho odstřel bude vždy až poslední možností. O aplikaci konkrétních opatření bude rozhodovat pohotovostní štáb,“ upozorňuje na webu Agentura ochrany přírody a krajiny.

Pohotovostní štáby vznikají v jednotlivých regionech a mají v nich zastoupení všichni, kterých se to týká. Jsou tedy složené jak z ochránců přírody, tak i ze zástupců krajského úřadu, veterinářů, myslivců, policie, dotčených obcí i odborníků na danou problematiku. Pohotovostní štáb pak podle charakteru situace rozhodne o vhodných opatřeních.

Podle ochránců přírody žijí v Česku zhruba dvě stovky vlků. Jak uvádí ministerstvo životního prostředí, aktuálně na území Česka zasahuje osmnáct teritorií vlčích smeček – několik dalších teritorií je obsazeno jednotlivými jedinci či páry – především v pohraničních oblastech.

„Protože vlci putují na velké vzdálenosti – byly zaznamenány přesuny na vzdálenosti stovek kilometrů, denně je vlk schopen urazit i několik desítek kilometrů –, není vyloučen výskyt vlků prakticky na celém území České republiky. Nejčastěji se může jednat o mladé jedince vyhledávající nová teritoria. Právě u nich je možné se setkat se sníženou ostražitostí vůči lidem,“ upozorňuje resort životního prostředí na svém webu.

Diskuse o ochraně vlků se nevede jen v Česku, ale v rámci celé Evropské unie. Jejich populace roste v celé Evropě, a proto se také stále častěji začíná debatovat o změně jejich ochranného statusu. Podle odhadů přírodovědců žije v sedmadvaceti evropských zemích přes 15 tisíc vlků a jejich počet roste. Evropská komise proto nabádá k jejich větší regulaci.

Loni v prosinci proto Evropská komise navrhla změnu statusu ochrany vlků z „přísně chráněných“ na „chráněné“, což by mohlo vést ke změně evropských směrnic a poskytnout členským státům větší pravomoci v regulaci vlčích populací.

„Koncentrace vlčích smeček v některých evropských regionech se stala skutečným nebezpečím pro hospodářská zvířata a potenciálně i pro lidi. Aby bylo možné kritické koncentrace vlků aktivněji řídit, žádají místní orgány o větší flexibilitu. Evropská úroveň by to měla usnadnit a proces, který nyní Komise zahájila, je důležitým krokem,“ uvedla k tomu předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová.

Evropská komise také oficiálně vyzvala členské státy, aby dodaly data o stavu vlčích populací na svých územích a o dopadu výskytu šelem na ekonomiku. Na jejich základě pak rozhodne o dalším postupu.

Ochránci přírody ale návrh kritizují, data o vlčích populacích podle nich možnost jejich vybití neospravedlňují.

Nová rezervace v Novohradských horách

V Novohradských horách na Českokrumlovsku vznikla rezervace velkých kopytníků. Zatím v ní žijí dva praturi. V budoucnu by pak měli v rezervaci být i divocí koně. Jde o třetí rezervaci tohoto druhu v Jihočeském kraji. ČTK to řekl Dalibor Dostál z organizace Česká krajina, která na projektu spolupracuje. Prvního pratura do Novohradských hor přepravili z rezervace ve středočeských Milovicích na konci

loňského roku. Druhého se dlouho nepodařilo odchytit, do jižních Čech mohl být převezen až nyní.

Na jihu Čech se rezervace velkých kopytníků nachází ještě u Třeboně na Jindřichohradecku a u Lipna nad Vltavou na Českokrumlovsku. Rezervace v Novohradských horách se rozkládá na ploše asi 10 hektarů, ale postupně by se měla rozrůst až na 50 hektarů.

V pražské ZOO se narodilo gorilí mládě

V pražské zoologické zahradě se narodilo mládě gorily nížinné, matkou je samice Duni. Mládě je podle chovatelů v pořádku. Matkou je desetiletá samice Duni, která je dcerou slavné Moji, první gorily narozené v Česku. Otcem je šestadvacetiletý samec Kisumu. „Narozením mláděte se zúročilo obtížné rozhodnutí rozdělit dosavadní skupinu goril a přivést nového samce. Jen díky tomu jsme ale do Prahy získali Mojínu dceru Duni a můžeme gorily rozmnožovat,“ uvedl Bobek. ZOO Praha očekává další gorilí mládě, které čeká Dunina babička, třicetiletá Kijivu. Otcem je taktéž samec Kisumu. Mělo by se narodit přibližně za čtvrt roku.

Zoologická zahrada v Praze, kterou zřizuje pražský magistrát, patří k nejnavštěvovanějším místům v hlavním městě. Rezervace Dja je největším výstavním prostorem ZOO v Troji.

Dikobraz palawanský v pražské ZOO

V pražské zoologické zahradě se narodilo mládě vzácného dikobraza palawanského. Návštěvníci ho mohou vidět v pavilónu indonéské džungle. ZOO v hlavním městě je jedna z devíti v Evropě, která tento druh dikobraza má. „Narození mláděte je skvělou zprávou i proto, že z pouhých devíti ZOO, které tento druh v Evropě chovají, jsme letos jedna ze dvou, kde se narodilo mládě. Důvodem k radosti je ale i fakt, že jsme narození dalšího zdravého potomka od naší starší, již zasloužilé samice, nepřikládali příliš velké naděje,“ uvedl kurátor savců Pavel Brandl. Zároveň jde o desáté narození mládě od roku 2015, kdy je pražská ZOO začala chovat.

Dikobraz palawanský je jedním z nejmenších dikobrazů na světě. Vyskytuje se na filipínském ostrově Palawan. Podle Mezinárodního svazu ochrany přírody patří mezi ohrožené druhy.

ARCHEOLOGIE

Čeští a slovenští vědci objevili v Guatemale mayské město

Česko-slovenská expedice Neuron učinila v Guatemale významný objev. Archeologové objevili na severu Guatemaly tři tisíce let staré město mayské civilizace. Uprostřed džungle, v místě, kde před tím nikdo žádný průzkum neprováděl, odhalili paláce, sochy, pozůstatky astronomické observatoře a další objekty nesmírné vědecké hodnoty. Jako první v mayské oblasti při své práci propojili umělou inteligenci a neuronové sítě pro ověření dat získaných z letového snímkování LiDAR – laserové technologie, která proniká pod povrch a dokáže vykreslit jeho charakter. Město objevila expedice v provincii Petén nedaleko hranic s Mexi-

kem. Má rozlohu přes sedm kilometrů čtverečních a jde tak o největší dosud neobjevené sídlo v oblasti. Práce v terénu ukázaly, že sídlo prosperovalo v období mezi lety 850 před naším letopočtem a 150 našeho letopočtu a zhruba tisíc let bylo centrem regionu. Archeologové město pojmenovali Yax Balam čili První jaguár.

„Podle vykopávek město patří k nejstarším mayským aglomeracím vůbec. Postupem let docházelo k jeho úpadku i opětovnému rozvoji, od samotného počátku mayských dějin, vzniku království a prvních městských států až po takzvaný mayský kolaps, který způsobil zánik civilizace,“ popsal profesor z Univerzity Komenského v Bratislavě Milan Kováč.

Expedice začala loni v červenci a výzkumníci strávili v Guatemale sedm týdnů. Zkoumaná oblast je přitom těžko dostupná.

V objeveném městě Yax Balam zdokumentovali vědci až sedm velkých architektonických celků. Město se sestává ze sedmi čtvrtí, jenom s náměstími má sedm kilometrů čtverečních bez satelitů, jsou tam astronomické observatoře, paláce, potenciálně pyramidy. Expedice nově objevené město digitálně zdokumentovala, nyní ho vědci budou vizualizovat do 3D modelů. Ty pak představí veřejnosti, aby přiblížili život jedné z nejstarších civilizací na světě.

Objev se podařil i díky Nadaci Neuron, která podporuje českou vědu a expedici v Guatemale podpořila částkou ve výši téměř 900 tisíc korun. Podle Nadace Neuron, která výpravu finančně podpořila, pomohou nálezy odhalit neobjasněné a rozhodující fáze mayských dějin.

Nadace Neuron na podporu vědy oceňuje excelentní vědkyně a vědce a podporuje je na jejich cestě za novými objevy. Financuje výzkumy v terénu a vytváří platformu pro setkávání a sdílení myšlenek k vědeckému transferu. Na cestě k excelenci pak v rámci studentských stáží podporuje budoucí výzkumníky a popularizuje vědu mezi širší veřejností.

Posláním Nadace Neuron je zviditelňovat českou vědu, rozvíjet moderní mecenášství a propojovat vědu a byznys. Věříme, že přesně to je ta správná cesta, jak dále posílit vliv vědy na rozvoj společnosti směrem k úspěšnější a konkurenceschopnější zemi.

DOPRAVA

Historické vlaky na Zubačce jezdí i v zimě

Historickým vlakem na železniční trati z Tanvaldu do Harachova na Jablonecku se budou moci zájemci letos nezvykle svést i v zimě. V předchozích letech to bylo možné až od června. První takzvaná nostalgická jízda na Zubačce je během roku možná v dalších 48 termínech, loni jich bylo osm. Výrazné rozšíření provozu umožní podpora Libereckého kraje, řekl ČTK Petr Prokeš, ředitel Železniční společnosti Tanvald, která Zubačku provozuje. „A reagujeme i na to, že dlouhodobě jsme měli velkou poptávku od lidí, že by se rádi takto Zubačkou svezli i v zimě, když jsou na horách, kdy třeba tolik nepřeje počasí lyžování. Takže v letošním roce to je novinka,“ řekl Prokeš. Zájem o jízdy zvláštěními vlaky na Zubačce roste, loni se jimi svezlo přes 16 tisíc cestujících. Kvůli špatnému technickému stavu železniční trati ale po ní nemohou od letošního roku jezdit vlaky tažené ozubnicovou lokomotivou. Místo nich tak podle

Prokeše použijí historické motoráčky přezdívané Orchestron a Singrovka. „Jeden je z šedesátých let minulého století a druhý ze sedmdesátých let,“ uvedl ředitel obecně prospěšné společnosti.

Rekonstrukce Masarykova nádraží v Praze

Rekonstrukci Masarykova nádraží v Praze zajistí pro Správu železnic za zhruba 3,39 miliardy korun firmy Strabag Rail a Strabag, které uspěly v tendru. V tiskové zprávě o tom informovala mluvčí Správy železnic Nela Eberl Friebová. Při rekonstrukci vznikne platforma nad kolejištěm, lepší spojení s Florencí a namísto dosavadních sedmi budou vlaky stavět u devíti kolejí. Hotovo má být v roce 2027.

Správa železnic plánuje v Praze také rekonstrukci Smíchovského a Hlavního nádraží. Práce začnou na začátku příštího roku, nádraží bude i při rekonstrukci fungovat a vlaky na něm budou nadále zastavovat s dílčími omezeními. Po rekonstrukci bude nejstarší pražské nádraží bez-

bariérové a nové zastřešení propojí Florenc s Hyberskou ulicí a Hlavním nádražím. Z patra povedou eskalátory, schodiště a výtahy na jednotlivá nástupiště. Vznikne rovněž nový vestibul pro čekající cestující. V plánu je také rekonstrukce nové odbavovací haly hlavního nádraží.

Správa železnic spolu s pražským magistrátem a dopravním podnikem na rekonstrukci haly, úpravy Vrchlického sadů a řešení plánované tramvajové trati z Vinohradské do Bolzanovy ulice vyhlásila architektonickou soutěž, ve které uspělo dánské studio Henning Larsen Architects. Vítězný návrh následně vzbudil kritiku, protože počítá s odstraněním velké části haly.

1. 1. 1949 vznikl Dopravní podnik hlavního města Prahy.

20. 1. 1969 byla ve Štětkově ulici na Pankráci zahájena **ražba prvního tunelu metra v Praze**; trasa 1C s devíti stanicemi byla uvedena do provozu 9. 5. 1974.

UDALOSTI

Dankova prezidentská kandidatura

Andrej Danko začal „připravovat pôdu pre možné kroky“ a aktívne zháňa podpisy na svoju eventuálnu prezidentskú kandidatúru. Avšak zdôraznil, že definitívne rozhodnutie o možnej kandidatúre ešte nepadlo. Danko hovorí, že si len „pripravuje karty na stôl“, aby mohol iniciovať rozhovory s Pellegrinim a Štefanom Harabinom. V prípade, že nedosiahnu dohodu, Danko je pripravený kandidovať. Na otázku, či plánuje kandidovať aj proti koalíčnému partnerovi Petrovi Pellegrinimu, priamo neodpovedal.

Zbieranie podpisov však automaticky neznamená, že bude kandidovať. Danko si necháva priestor na manévrovanie. S Pellegrinim by chcel výmenou za podporu získať ministerstvo alebo pozíciu predsedu parlamentu. Danko tvrdí, že voliči SNS by si za prezidenta skôr vybrali Štefana Harabina ako Petra Pellegriniho. „To je to, čo Pellegrini nechápe. Je príliš liberálny. Ja som mu podal priateľskú ruku, Pellegrini ju odmietol. Čo bude ďalej, to je jeho vec,“ povedal. „Ak bude koalíčný prezident, chceme otvoriť koalíčnú zmluvu z hľadiska pozícií,“ dodal. Keďže Pellegrini nechce meniť koalíčnú zmluvu, Danko začal zbierať podpisy. Na otázku, ako reálna je jeho kandidatura, Danko odpovedal, že to bude závisieť od správania Harabina a Pellegriniho a aj od toho, či bude kandidovať Fico.

Danko sa otvorene vyjadril aj k súkromiu predsedu Hlasu. „Ak idete za prezidenta, novinári vás doslova vyzlečú. Budú sa pozeráť, kto je prvá dáma,“ povedal. „Určite by o zdravotnom stave kandidáta na prezidenta mali občania všetko vedieť, vrátane jeho orientácie a vrátane akéhokoľvek jeho maniera, správania a finančnej hotovosti,“ uviedol Danko.

Dankovu možnú kandidatúru by mohol ohroziť incident z 11. januára, kedy spôsobil dopravnú nehodu a z miesta činu odišiel. Autom narazil do semaforu, ktorý musel byť následne vymenený. Polícia ho ako páchatela vypátrala na základe olejovej škvryny, ktorá viedla do jeho garáže. Danko svoje konanie obhajuje tým, že okrem neho nebol nikto na mieste činu, nikto sa nezranil a nemal s kým

spísať zápisnicu. Pokým opozícia volá po jeho odstúpení, koalícia vec považuje za zveličenú.

Prezidentka Čaputová podpísala zákon o štátnom rozpočte

Zuzana Čaputová podpísala zákon o štátnom rozpočte a súčasne zvažuje podanie sťažnosti na Ústavný súd z hmotnoprávnych aj procesných dôvodov týkajúcich sa tohto zákona. Prezidentka sa odvoláva aj na stanovisko Rady pre rozpočtovú zodpovednosť, ktorá vyjadrila pochybnosti, či schválený rozpočet rešpektuje ústavné pravidlá rozpočtovej zodpovednosti. „Otázka, či proces prijímania štátneho rozpočtu môže byť hocijaký, alebo musí spĺňať určité legislatívne parametre, ale najmä otázka, či rozpočtová zodpovednosť v ústave má byť rešpektovaná a reálne vynútiteľná voči vláde a parlamentu pri tvorbe rozpočtu, sú podľa prezidentky otázky, ktoré svojim významom ďaleko presahujú štátny rozpočet na jeden konkrétny rok, a je dôležité poznať na ne odpovede bez ohľadu na súčasný politický kontext,“ napísala prezidentská kancelária. Podľa prezidentskej kancelárie by stanovisko Ústavného súdu mohlo byť dôležitým signálom nielen pre súčasnú vládu, ale najmä pre budúce generácie.

Rozpočet na rok 2024, schválený koalíčnými poslancami pred Vianocami po rozhodnutí Petra Pellegriniho ukončiť rozpravu, počítá so znížením deficitu verejných financií na menej ako šesť percent HDP. Rozpočtová rada však kritizovala, že schválený materiál nerešpektuje výdavkové stropy a dosahuje zmiernenie schodku aj presunom príjmov z EÚ na energopomoc do budúceho roku. Koalícia presadila nové výdavky vrátane pomoci s hypotékami a plánuje zvyšovanie trinástych dôchodkov. Taktiež schválila konsolidačný balík vo výške 1,5 miliardy eur, ktorý zahŕňa zníženie príspevkov do druhého piliera, zvýšenie zdravotných odvodov, nové zdanenie bánk a zvýšenie spotrebných daní na alkohol a tabak.

Opozícia sa pokúsila predĺžiť rozpravu, no Pellegrini ju ukončil, keď poslanci hnutia Slovensko (predtým OLaNO) začali čítať niekoľkohodinové pozmeňovacie návrhy. Opozíční zákonodarcovia následne pri hlasovaní odišli zo sály.

Väčšina Slovákov je spokojná s prácou vlády

S doterajšou činnosťou vládnej koalície vyjadruje spokojnosť väčšina občanov Slovenska. Podľa prieskumu agentúry SANEP pre televíziu TA3 je celkovo 53,3 percenta respondentov spokojných, pričom 24,2 percenta z nich uviedlo, že sú „veľmi“ spokojní, a ďalších 29,1 percenta je „skôr“ spokojných. Opačný názor vyjadrilo 38,5 percenta opýtaných, z toho 23,8 percenta je „veľmi“ nespokojných a 14,7 percenta „skôr“ nespokojných. Čo sa týka zrušenia Úradu špeciálnej prokuratúry (ÚŠP), tento krok podporuje 52,1 percenta respondentov. Konkrétne, 23,2 percenta z nich odpovedalo „áno“, a ďalších 28,9 percenta vyjadrilo podporu odpoveďou „skôr áno“. Naopak, 40,3 percenta občanov nesúhlasí s ukončením pôsobenia ÚŠP. Medzi nimi 17,9 percenta odpovedalo „skôr nie“ a ďalších 22,4 percenta vyjadrilo nesúhlas odpoveďou „nie“.

Nové Ministerstvo cestovného ruchu a športu

Od 1. januára malo už fungovať nové ministerstvo pod vedením strany SNS. Avšak prezidentka Zuzana Čaputová rozhodla nepodpísať kompetenčný zákon, ktorý by zabezpečil vznik rezortu. Účelom nového Ministerstva cestovného ruchu a športu malo byť posilnenie a efektívnejšie využívanie verejných zdrojov a potenciálu v oblasti cestovného ruchu. Navrhovaná novela, podporovaná členmi strany SNS, mala výrazne podporiť obraz Slovenska ako bezpečnej turistickej destinácie.

Rozsah pôsobenia rezortu mal zahŕňať aj podporu a rozvoj kúpeľného cestovného ruchu a cykloturistiky. Plánovaný rezort mal prevziať kompetencie v oblasti cestovného ruchu od Ministerstva dopravy SR a v oblasti športu od Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu. Posledné menované ministerstvo malo súčasne prejsť transformáciou na Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR. Cieľom nového rezortu bolo aj podporiť kongresový turizmus ako ďalší významný zdroj príjmov pre štát a mestá.

Predstavitelia strany SNS tvrdia, že v minulosti úspešne znížili daň z pridanej hodnoty na ubytovacie služby a zaviedli rekreačné poukazy. SNS deklaruje pripravenosť na ďalšie inovácie, vrátane zlepšenia daňového prostredia pre prevádzkovateľov hotelov a iných ubytovacích zariadení. „Nezabudneme ani na drobnosti, aby napríklad čašníci nemuseli platiť dane z obdržaného tringeltu. Súčasne však poukazujeme na to, že pri športe nám chýba systémová podpora športových podujatí. Aj organizovanie šachových medzinárodných podujatí sem vie priniesť 2 500 návštevníkov. Štát však musí športové podujatia dlhodobo plánovať a musí byť zrejme, koľko na týchto športových podujatiach dokážeme ako štát zarobiť,“ uvádza strana.

Parlament schválil konsolidačný balíček

Poslanci schválili Lex Konsolidácia, súbor 18 opatrení v hodnote 1,96 miliardy eur, ktorých cieľom je vylepšiť stav verejných financií. Balík má prispieť viac ako 1,5 miliardy eur do rozpočtu v budúcom roku. Získané prostriedky budú využité na nové vládne opatrenia, vrátane 13. dôchodkov, bonifikácie hypoték a na vytvorenie nového ministerstva športu a cestovného ruchu. Konsolidačný ba-

lík obsahuje zníženie príspevku pre RTVS, zvýšenie súdnych a správnych poplatkov, ako aj zvýšenie zdravotných odvodov a sadzieb spotrebnej dane z tabaku a cigariet. Novú legislatívu schválil parlament v skrátanom legislatívnom konaní.

Podľa nových opatrení štátny sviatok Deň Ústavy SR, ktorý sa slávi 1. septembra, už nebude dňom pracovného pokoja. Poslanci taktiež vypustili 1. september zo zoznamu dní, ktoré sú zahrnuté v zákaze maloobchodného predaja.

RTVS bude dostávať zo štátneho rozpočtu príspevok vo výške najmenej 0,12 percenta hrubého domáceho produktu (HDP), pričom výška príspevku bude odvodená od skutočných výdavkov predchádzajúcich období.

Poslanci taktiež schválili návrh na možné dofinancovanie RTVS v prípade, že by bola ohrozená finančná a vnútorná stabilita telerozhlasu. Ďalší návrh hovorí o zvýšení súdnych a správnych poplatkov od apríla 2024, pričom poplatky sa zvýšia o 40 až 54 percent. Úprava má za cieľ valorizáciu sadzieb vybraných poplatkov, ktoré sa väčšinou menili naposledy pred zavedením eura na Slovensku v roku 2009. Od začiatku nového roka sa zvýšia aj zdravotné odvody pre zamestnávateľov, samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO) a tzv. samoplatiteľov, pričom zvýšenia budú platné do konca roku 2027.

Americký U. S. Steel kupujú Japonci, dotkne sa to aj košických oceliarní

Odkúpenie americkej korporácie U. S. Steel, vrátane košických oceliarní, japonským koncernom Nippon Steel potvrdil pre TASR Juraj Varga, šéf odborov v U. S. Steel Košice. Nippon Steel oznámil, že na transakciu v hodnote 14,9 miliardy dolárov (13,61 miliardy eur) má zabezpečené financovanie. „V zásade sa nateraz u nás nebude meniť nič, pre zamestnancov určite, nám práca zostáva. Všetky dohody, ktoré platia, budú platiť naďalej. Ako sa to bude diať ďalej v rámci stratégie celej tejto transakcie a aké to bude mať dôsledky na nás Košičanov, to ukáže čas. Ja predpokladám, že možno o rok o takomto čase už budeme vedieť konkrétnejšie kroky,“ vyjadril odborársky predák.

Pri prevzatí fabriky pôjde o dlhodobý proces, rešpektovaná všetkými stranami bude prítom aj kolektívna zmluva. O jej podobe na ďalšie obdobie sa aktuálne vedie proces vyjednávania. V súvislosti so zamýšľanou modernizáciou a dekarbonizáciou výroby za viac ako 1,3 miliardy eur očakáva odborár, že sa tento projekt pod novým majiteľom napriek veľkým investíciám naplní. V minulom roku pracovalo v U. S. Steel viac ako 8 200 zamestnancov, vďaka čomu mu patrila druhá priečka v rebríčku najväčších súkromných zamestnávateľov. Celkovo obsadil štvrtú pozíciu po ŽSR, Slovenskej pošte a Volkswagene.

Prezidentské voľby 2024 na Slovensku

Prezidentské voľby na Slovensku sa uskutočnia 23. marca 2024, oznámil to predseda parlamentu Peter Pellegrini zo strany Hlas. Svoju kandidatúru oficiálne ohlásilo sedem uchádzačov. Druhé kolo volieb by sa malo konať 6. apríla. Pellegrini zdôraznil, že 21-dňová lehota na podávanie kandidátúr začala plynúť od vyhlásenia volieb.

Ivan Korčok a Peter Pellegrini patria medzi najskloňovanejšie mená v súvislosti s prezidentskými voľbami. Z tej-

to dvojice oficiálne oznámil kandidatúru iba bývalý minister diplomacie Korčok, ktorý sa uchádza o post hlavy štátu ako občiansky kandidát. Korčokovi vyjadrili podporu opozičné strany Progresívne Slovensko a SaS. Pellegrini zatiaľ svoju kandidatúru nepotvrdil jednoznačne. Nedávno povedal, že osobné rozhodnutie už urobil, no musí sa ešte dohodnúť na spoločnom postupe so stranou Hlas. Po tlačovej besede, na ktorej ohlásil termín volieb, oznámil, že svoje rozhodnutie o kandidatúre predstaví 19. januára v Banskej Bystrici.

Meno nového prezidenta bude verejnosti známe ráno 7. apríla, pričom mandát úradujúcej prezidentky Zuzany Čaputovej skončí 15. júna 2024. V ten deň sa uskutoční aj oficiálna inaugurácia nového prezidenta, ktorý sa následne ujme svojej funkcie. Prezidentom môže byť každý občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný za poslanca parlamentu a dosiahol vek 40 rokov v deň volieb. Musí byť bezúhonný, nesmie mať trestný záznam ani byť právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin. Kandidát na prezidenta môže získať podpisy od pätnástich poslancov parlamentu alebo 15 tisíc občanov.

Dvaja kandidáti na post šéfa strany SaS

Prvým kandidátom je bývalý minister školstva Branislav Gröhling. Informoval o tom na sociálnej sieti. „Vo štvrtok (4. 1.) som spravil zásadné rozhodnutie. Rozhodol som sa kandidovať na predsedu SaS,“ napísal Gröhling. Druhým kandidátom je Marián Viskupič. Svoje rozhodnutie kandidovať oznámil stranickým kolegom už 31. decembra. „Mojou hlavnou motiváciou je, aby aj po odchode Richarda Sulíka z postu predsedu bola SaS jasne pravicová a liberálna strana so silnými hodnotami jednotlivca,“ uviedol pre TASR. Vyzdvihol tiež nevyhnutnosť zachovať zásady strany v ekonomickej oblasti. „Teda presadzovanie štíhleho, efektívne fungujúceho štátu, nízkych daní a s tým súvisiacu ekonomickú slobodu tvorcov hodnôt,“ upresnil Viskupič.

Richard Sulík plánuje odstúpiť z postu predsedu strany SaS na nadchádzajúcom kongrese strany dňa 23. marca. Snažiť sa bude získať novú pozíciu čestného predsedu SaS a plánuje kandidovať vo voľbách do Európskeho parlamentu. Na post predsedu strany môže kandidovať len člen SaS.

Blaha čelí trestnému oznámeniu za obraz

Podpredseda parlamentu Luboš Blaha je predmetom trestného stíhania polície kvôli obrazu komunistického revolucionára Ernesta Che Guevaru, ktorý si vystavil vo svojej kancelárii. Informoval o tom spravodajský portál *Aktuality*. Blaha sa neskôr vyjadril pre denník *Štandard*, že mu toto obvinenie nevaďí. „Vo veci bolo začaté trestné stíhanie a vykonávajú sa procesné úkony,“ uviedli pre denník *Aktuality* z tlačového odboru policajného prezídia. Prípadoom sa podľa informácií denníka zaoberá NAKA a trestné stíhanie vedie „vo veci prečinu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd“.

Historik Ústavu pamäti národa Patrik Dubovský podal trestné oznámenie na významného člena vládnej strany Smer ešte začiatkom novembra minulého roka. Podľa Dubovského poslanec „prejavil sympatie k predstaviteľovi komunistickej ideológie, respektíve kubánskej revolúcie a to-

talitnej praxe tejto ideológie a revolúcie, ktorá dokázateľne vykonala množstvo vražd a poprav na nevinných obetiach a tým hrubo potláčala základné práva a slobody“. V rozhovore pre *Denník N* uviedol Dubovský, že ak by Blaha prispel jedným eurom na činnosť Konfederácie politických väzňov Slovenska, stiahol by trestné oznámenie.

Opozičná strana KDH, ktorá minulý rok usilovala o odvolanie Blaha za tento prejav, oznámila, že začína opätovne zhromažďovať podpisy na jeho odvolanie. Zároveň zorganizovala tlačovú konferenciu, ktorá sa konala v priestoroch parlamentu. Poslanec za KDH Ján Horecký na konferencii upresnil, že ich kroky by „boli rovnaké bez ohľadu na politickú príslušnosť toho, kto by takéto niečo urobil“. „Budeme túto kauzu ťahať do konca a budeme sa usilovať o to, aby sa takéto excesy nemohli opakovať,“ podotkol. „Bolo by lepšie, keby Blaha v tejto situácii odstúpil,“ dodal.

Blaha reagoval pre denník *Štandard*, že trestné stíhanie mu je „srdečne jedno“, lebo sa mu dnes v pondelok narodilo dieťa, a dodal, že „nerieši hlúposť“. „Trestne ma stíhali už za červenú hviezdu a museli to zastaviť, pretože Európsky súd pre ľudské práva v prípade Vajnai rozhodol, že tzv. komunistické symboly sú viacznačné a nedá sa nájsť automatická súvislosť s totalitou, to predsa na NAKA musia vedieť, a ak to nevedia, sú neveriteľní diletanti,“ uviedol Blaha. Nie je momentálne známe, či uvedený obraz v kancelárii stále visí.

Pediatri zaočkovali ukrajinské deti

Od marca 2022 do novembra minulého roku zaočkovali pediatri na Slovensku 2 656 detí, ktoré utiekli pred vojnou na Ukrajinu. Ide prevažne o povinné očkovania, ktoré museli absolvovať, ak mali zostať na Slovensku. Údaje poskytl hovorový štátnej Všeobecnej zdravotnej poisťovne (VšZP) Alena Krčová pre TASR. Z týchto očkovaní, ktoré sú na Slovensku povinné, pediatri zaočkovali 1 530 ukrajinských detí kombinovanou vakcínou záškrtu, tetanu, čierneho kašľu, hepatitídy B, detskej obrny a hemofilie. Ďalších 1 215 detí bolo zaočkovaných proti pneumokokovým infekciám a 1 098 proti osýpkam. Okrem toho bolo 65 ukrajinských detí zaočkovaných proti rotavírusovým infekciám, dve proti besnote a päť proti hepatitíde A. 142 detí bolo zaočkovaných proti covidu-19 a 77 proti chrípke.

Vládni predstavitelia, vrátane bývalého ministra zdravotníctva Vladimíra Lengvarského, v roku 2022 avizovali, že deti prichádzajúce z Ukrajiny a chcúce zostať na Slovensku, musia absolvovať povinné očkovania. Ak chýbal očkovací preukaz dieťaťa alebo nebol kompletný, boli deti zaočkované alebo doplnené o všetky potrebné vakcíny, ktoré sú na Slovensku povinné.

Pediatrické očkovanie detí na Slovensku sa pravidelne vykonáva proti desiatim infekciám vrátane osýpok, príušnic, rubeoly, záškrtu, tetanu, čierneho kašľu, detskej obrny, vírusovej hepatitíde typu B, hemofilii a pneumokokovým invazívnym infekciám.

Prezidentka vlní omilostila 9 trestancov

Podľa štatistík zverejnených na webe Kancelárie prezidenta SR udelila prezidentka Zuzana Čaputová minulý rok deväť milostí. Žiadosť o milosť predložilo 934 ľudí, avšak 422 žiadostiam nevyhovela. Od nástupu do funkcie až do

konca minulého roka udelila hlava štátu celkovo 28 milostí. V roku 2019 omilostnila troch ľudí, v roku 2020 šiestich a v rokoch 2021 a 2022 rovnaký počet, a to piatich. Počet milostí udelených prezidentkou už prevýšil počet milostí udelených jej predchodcom Andrejom Kiskom, ktorý za svoj päťročný mandát udelil šesť milostí. Prezident Ivan Gašparovič udelil počas dvoch funkčných období 28 milostí a dve amnestie.

Prezidentka môže rozhodovať o udelení milosti osobe právoplatne odsúdenej za trestný čin na základe žiadosti o milosť a ďalších podkladov, ktoré zabezpečuje minister spravodlivosti. Počas konania o žiadosti o milosť má možnosť nariadiť odloženie alebo prerušenie výkonu trestu. Trest alebo jeho časť môže odpustiť aj podmienene. Okrem milosti má hlava štátu právo na použitie inštitútu amnestie, ktorý umožňuje prezidentke hromadné odpustenie trestov za určité trestné činy. Na jeho platnosť je potrebný aj podpis predsedu vlády SR alebo ním povereného ministra.

Slovenská humanitárna pomoc Ukrajine

Slovenská republika poskytne Ukrajine humanitárnu pomoc v hodnote 203 492 eur, ktorá váži 21 ton. Túto informáciu zverejnil tlačový odbor Ministerstva vnútra (MV) SR prostredníctvom TASR. Pomoc zahŕňa elektrocentrály, ohrievače, oblečenie a liekárničky, ktoré pochádzajú z Ústredia ekumenickej pastoračnej služby v Ozbroyených silách SR a ozbrojených zboroch SR. Ďalej tlačový odbor bližšie objasnil, že potraviny, balená voda a oblečenie pochádzajú z zásob MV.

Ministerstvo zahraničných vecí sa tiež podieľa na zabezpečovaní tejto humanitárnej pomoci. „Prijímateľmi pomoci je Ministerstvo zdravotníctva Ukrajiny, Kyjev; Ministerstvo vnútra Ukrajiny, Lvov; Regionálny podnik Donetskteplokomunenerho, Doneck a Mestská rada mesta Pokrovsk v Doneckom regióne,“ uviedlo MV. Podľa rezortu bude na prepravu využité medzinárodné humanitárne logistické centrum tzv. SK HUB, ktoré je súčasťou mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany. Pomoc bude transportovaná z Hanisky pri Košiciach na Ukrajinu prostredníctvom dopravy hradenej Európskou komisiou. „Krízy môžu postihnúť každú krajinu a solidarita medzi krajinami môže byť kľúčovým prvkom riešenia globálnych výziev. Pomoc Ukrajine môže v budúcnosti znamenať podobnú podporu Slovensku zo strany iných krajín v prípade akejkoľvek krízy,“ dodal rezort vnútra.

Policajná akadémia má nového rektora

Na sociálnej sieti oznámila štátna tajomníčka Ministerstva vnútra SR Lucia Kurilovská, že poverila Stanislava Šišuláka vedením Akadémie Policajného zboru (APZ) v Bratislave. „Na APZ mi veľmi záleží, je to jediná a jedinečná univerzita a som rada, že bude v dobrých rukách,“ priblížila. Dodala, že sa bude v rámci svojich kompetencií naďalej snažiť, aby akadémia rástla a rozvíjala sa a aby už nebojovala s ťažkosťami, ako to bolo v posledných mesiacoch.

Post rektora policajnej akadémie sa uvoľnil vlni v dôsledku odvolania štátnej tajomníčky ministerstva Kurilovskej, ktorá skončila v súvislosti s kauzou postrelenej študentky. Dočasne bol do čela školy ustanovený prorektor

Michal Marko. Minister vnútra Matúš Šutaj Eštok (Hlas-SD) potvrdil v rozhovore pre TASR, že Šišulák sa môže stať novým rektorom. Návrh na jeho vymenovanie alebo odvolanie predloží minister vnútra prezidentovi.

KULTÚRNE PODUJATIA

Výstava *Archív skrytých významov* do 10. 02. 2024, Galéria mesta Bratislava

Výstava *Archív skrytých významov* predstaví vybrané polohy česko-slovenskej dokumentárnej fotografie prostredníctvom tvorby zástupcov a zástupkyne troch generácií: Pavla Diasa (1938-2021), Tibora Huszára (1952-2013) a Kariny Golisovej (* 1997). V centre záujmu týchto autorov a autorky je človek nielen ako samostatne mysliace a konajúce individuum, ale aj ako súčasť rôznych sociálnych skupín a kolektívov, človek účastný na písaní malých a veľkých dejín. Autori a autorka programovo využívajú výrazové možnosti analógovej, zväčša čiernobielej fotografie. Tá podčiarkuje nielen ich vážnosť spojenú s historickým záznamom a archívny charakter, ale aj pomínutelnosť zachyteného a toho, čo na fotke ostáva neprítomné, nezachytiteľné. Robia to v odlišných historických momentoch a s rozdielnym prístupom k špecifickým otázkam dokumentárnej fotografie ako takej. Ich zábery aktívne vstupujú do formovania kolektívneho podvedomia a kultúrnej pamäti, no ich autorský vklad ostáva neodškriepiteľný.

Dias a Huszár patria medzi fotografické superstars, ich cykly zachytávajúce významné udalosti a (nielen) politické elity sú dobre známe a vysoko hodnotené. Dias vyhladáva naratívne celky a detaily zachytenia udalosti v jej premenlivej dynamike. Huszár vsádza na výrazovú silu portretovaných ľudí, často z radov marginalizovaných skupín. Golisovej zábery rovesníkov*čok z umeleckej komunity zas majú charakter intímneho rozhovoru. Cítiť z nich tichý protest proti požiadavkám a rýchlosti doby, v ktorej vznikajú.

Spoločnou kvalitou fotografií spomínaných autorov a autorky je napriek ich odlišným časopriestorovým východiskám nonšalantné a zároveň vypočítané sprostredkovanie nálady a atmosféry zmeny, transformácie spoločnosti, ale aj človeka. Tieto vlastnosti nás dokážu aj dnes vtiahnuť do scény s rovnakou intenzitou ako v deň ich vzniku.

Výstava *Archív skrytých významov* je iniciatívou Nadácie Miloty Havránkovej, ktorá každoročne podporuje vznik výstavy prezentujúcej dvojicu etablovaných fotografov*iek zo Slovenska a zahraničia, doplnenú o tvorbu autora*ky z mladej, začínajúcej generácie. Viac na www.gmb.sk.

Zimný festival jedla

do 25. 02. 2024, Primaciálne námestie 1, Bratislava

Zimný festival jedla je každoročne o gurmánskych zážitkoch. Lákajú Vás gurmánske delikatesy najzaujímavejších reštaurácií Slovenska? Túžite ochutnať špeciality najlepších šéfkuchárov z celej republiky? Radi by ste nakukli do ich majstrovských kuchýň? Chcete na vlastnej koži zažiť atmosféru prvotriednej reštaurácie, kde Vás naplno očarí profesionalita personálu a pútavý ambient? Doprajte zážitok z exkluzivity sebe aj svojim blízkym! Šéfkuchári top slovenských reštaurácií, ktoré získali najvyššie hodnotenie v populárnom reštauračnom bedekri Gurmán na Slovensku, ponúknu návštevníkom Zimného festivalu jedla jedlá v ka-

tegóriách: Naše ikonické jedlo, Chute regiónov a Kuchárova voľba. Zažite špičkovú slovenskú gastronómiu počas 40 festivalových dní.

Viac na www.zimnyfestivaljedla.sk.

Výstava Péefka nielen ako pozdrav

do 01. 03. 2024, Galéria Slovenského rozhlasu Bratislava
Prezentácia novoročných pozdravov zo zbierky Mariána Mudrocha (1945-2019) predstavuje veľkú tému a fenomén umenia. Poskytuje nám možnosť prezentovať tvorbu viac ako stovky slovenských, českých aj zahraničných autorov z rokov 1974-2019.

„Pour féliciter“ znamená vo francúzštine „blahoželanie“ alebo „pre šťastie“. Nevie sa presne, kedy vzniklo toto označenie, no písomné pozdravy ako prvý v Rakúsko-Uhorsku začal používať český gróf Karel Chotek z Vojnína a Chotkova. Mal veľa známych a musel ich navštevovať, aby im osobne zaželal všetko najlepšie do nového roku. Trvalo to dlho a počasie mu často znemožňovalo cestovať, takže sa k niektorým ani nedostal. Aby dodržal bon-tón, rozhodol sa pre písomnú formu blahoželaní, tzv. grataulačné lístky.

Koncom 19. a začiatkom 20. storočia český maliar a grafik Viktor Stretti napísal na novoročenku dve francúzske slová „pour féliciter“, z ktorých zostalo iba dodnes používané PF. PF-ky ostávajú v pamäti aj ako príbehy. V časoch normalizácie tvorili jednu z najdôležitejších možností komunikácie a výmeny diel medzi autormi. Dať o sebe vedieť, pripomenúť sa. Niektorí si dali tú námahu, že ich roznášali a sami vhadzovali do poštových schránok, alebo odovzdávali osobne – odovzdávanie PF-iek sa niekedy natiahlo aj do neskorého februára. A predpokladám, že už v marci začali vznikať niektoré nové originálne PF-ky na ďalší rok.

Ďalším krásnym príkladom spolupatričnosti umelcov v dobe normalizácie boli albumy, ktoré si medzi sebou dávali pri príležitosti jubileí umelci, ktorých priatelia výtvarníci do nich prispievali. Ale to je už iná kapitola, i keď z tej istej knihy. Aj prostredníctvom PF-iek bolo možné sledovať, ako sa tvorba jednotlivých autorov vyvíja. Niektoré boli vtipné, ďalšie zachytávali tep doby a reagovali na aktuálne udalosti, iné boli vyzývavé, ďalšie melancholické, niektoré optimistické, iné mali apokalyptický charakter. PF-ky sa objavujú aj na trhu s výtvarným umením. Pre niektorých zberateľov sú predmetom výmeny, podobne ako známky. – „Vymením Janu Želibskú z roku 2002 za Jozefa Jankoviča z roku 1995. Vymením Milana Adamčiaka z roku 1976 a Dalibora Chatrného z roku 1984 za Václava Boštíka z roku 1988.“

Výstava Lingua Franca

do 23. 03. 2024, Galéria mesta Bratislava

Výstava s názvom *Lingua Franca* predstavuje medzigeneračný dialóg medzi brazílskymi a slovenskými umelcami, ktorí na pozadí každodenného života vnímavo a poeticky reflektujú svoj prirodzený priestor. Sugestívne diela autoriek a autorov vznikli z potreby vzťahovať sa k svojmu okoliu jednoduchými a subtilnými gestami. Ich minimálne komunikačné posuny sa konceptuálne rozvetvujú a apelujú na rozmanité sociálne, ekologické, historické, politické, antropologické či filozofické témy.

Brazílsky umelec a aktivista André Komatsu (* 1978, São Paulo) a slovenská výtvarníčka a spisovateľka Petra

Feriancová (* 1977, Bratislava) vytvorili pre tento kontext spoločnú hybridno-muzeografickú inštaláciu, ktorá bude slúžiť ako chrbtica výstavy a stelesnenie *Lingua Franca* medzi dvoma zdanlivo odlišnými kultúrami.

Tiago de Abreu Pinto (* 1984, Salvador) je brazílsky spisovateľ a kurátor predstavovanej výstavy. Je rozprávačom príbehu, ktorý sa udial pri jeho vnútorných stretnutiach s umelkyňami a umelcami v odlišnom čase a na rôznych miestach. Sprevádza výstavou a vo fiktívnej podobe návštevníkov sokratovským spôsobom prizýva ku spoločnému rozhovoru, kde môžu všetci zvedavo klásť otázky, odpovedať si alebo hľadať nové významy diel.

Autori: Lenora de Barros, Juraj Bartoš, Peter Bartoš, Anna Daučíková, Lubomír Ďurček, Petra Feriancová, Marcius Galan, Július Koller, André Komatsu, Maria Noujaim, Leticia Parente, Marco Paulo Rolla, Jana Želibská.

Viac na www.gmb.sk.

Výstava Rudolf Sikora: Väzenie pre Maleviča stála expozícia, Galéria Slovenského rozhlasu Bratislava

Veľkokorozmernú priestorovú inštaláciu *Väzenie pre Maleviča* vytvoril Rudolf Sikora v rokoch 2004-2006 pri príležitosti retrospektívnej výstavy v Národnej galérii v Prahe (2006). Patrí k zásadným dielam autora a prelínajú sa v ňom citácie priekopníka abstraktného umenia Kazimíra Maleviča (1878-1935) i vlastných geometrických kompozícií iluzívne rozšírených do nekonečného priestoru. Dochádza tu k paradoxu – na strane jednej ide o pevne ohraničený priestor symbolizujúci väzenie, na strane druhej sa vo vnútri otvára nekonečný priestor ako symbol duševnej slobody.

V kontexte slovenského výtvarného umenia len ojedinele nájdeme diela podobného charakteru (Matej Krén, Milan Pagáč, Daniel Fischer). Ako píše Katarína Bajcurová: „Malevičov sen – individuálna „suprematistická bezpredmetná príroda“ symbolicky uzavretá do väzenia štyroch stien (ako sám Malevič vo svojej komunistickej vlasti, ktorej ideálom slúžil...) odrazu pred našimi očami exploduje, otvára do nekonečne sa zrkadliaceho reťazca vnútorných obrazov, do utopického a slobodného sveta, o ktorom sníval.“

Rudolf Sikora (* 17. 4. 1946, Žilina) patrí od začiatku 70. rokov 20. storočia k najvýznamnejším postavám slovenského výtvarného umenia. Počas normalizácie bol aktívny na neoficiálnej umeleckej scéne a patril k spoluzakladateľom hnutia Verejnost proti násiliu. Študoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (1963-1969, prof. P. Matejka). Na VŠVU v Bratislave pôsobil ako profesor (1990-2004), v pedagogickej činnosti pokračoval na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach (2004-2011). Bol menovaný docentom a následne profesorom na Akadémii výtvarných umení v Prahe (1992). V súčasnosti pôsobí ako garant na Fakulte umení v Košiciach.

V roku 2007 Martin Hanzlíček nakrútil o Sikorovi celovečerný dokument *Sám proti sebe*. Zasiahol do viacerých oblastí výtvarného umenia – venuje sa maľbe, kresbe, grafike, fotografii, akčnému umeniu, tvorbe objektov a inštalácií. Žije v Bratislave. Vystavoval na prestížnych medzinárodných prehliadkach. V roku 2016 bol významený prezidentom Slovenskej republiky Pribinovým krížom I. triedy.

KNIŽNÉ TIPY

Hana Repová: *Ak mi dovolíš* (Bestseller, 2023)

Opustená rodičmi a vychovaná starým otcom v malej podhorskej dedinke by Avery Adamsová mohla byť akousi novodobou Heidi. No jej život ani zďaleka nepripomína rozprávku. Keď sa v nemocnici preberie po autonehode, zistí, že stratila oveľa viac ako svoje auto. Stratila takmer všetko. Muž, ktorý sa krátko nato stane jej novým šéfom, jej nedá vydýchnuť a burcuje ju k negatívnym emóciám voči nemu. Skutočnosti, ktoré na prvý pohľad nedávajú zmysel, však čoskoro začnú do seba zapadať. Keď sa v jej živote objaví aj druhý záhadný muž, zisťuje, že život si pre ňu pripravil niečo, s čím vôbec nerátala.

Hana Repová: *Súkromné problémy: Elaia* (Bestseller, 2023)

Občas nás zlý vlak privezie do správnej stanice, treba v sebe len nájsť odvahu a kúpiť si naň lístok. Elaia, posledná nezadaná zo Sebastianových súrodencov, si zvyká na život v Nemecku, v snahe uniknúť z dosahu despotického otca a vyhnúť sa samote. Začiatky v cudzej krajine však nie sú také, aké si vysnívala. Ani prítomnosť Sebastiana a Kasandry jej nedáva pocit domova. Ba práve naopak, všetko ešte viac komplikuje jej nevyspytateľný šéf a nevyriešená situácia s bývaním. V najnevhodnejšej chvíli ju zastihne správa z rodného Grécka, ktorá nanovo rozhodí kocky jej života. Opäť sa musí rozhodnúť, čo od života naozaj čaká. V spleti nepríjemných zážitkov jej pomocnú ruku podá niekto, od koho ju vôbec nečakala. Priateľovi vraj treba pomôcť aj o polnoci – no ten, ktorý pomáha jej, je skôr nepriateľ. Až do dňa kedy zistí, že aby strom ustál vietor, nepotrebuje široké vetvy, ale predovšetkým silné korene. No do akej zeme sa odváži Elaia zapustiť tie svoje?

Vladimíra Šebová: *Dcéra zimy* (CooBoo SK, 2024)

Keď všetkými obávaná Morena zachráni svoju sestru Vesnu pred popravou, prvý raz za celé veky má nádej na zlozenie kliatby. Na prahu dospelosti ich totiž uväznili vo svete živých. Morena sa stala nesmrteľnou a Vesna uviazla v beznádejnom kolobehu – vždy v najkratší deň roka umrie a následne sa znovuzrodí. Kým postupne odhalujú tajomstvo, ktoré sa skrýva za ich prekliatym osudom, musia čeliť nielen samotnému vládcovi podsvetia a bájnym príšerám, ale aj obyčajnej ľudskej zlobe a vlastnej minulosti.

Roman Kulich: *Deväť krížov* (Marenčin PT, 2023)

Ideálna rodinka sa už teší na spoločný výlet do zoo. Adam, Veronika a ich dve deti by sa radi videli ako taká typická dokonalá sporiadaná rodina. Atmosféra v aute sa však dá krájať a tak sa Adam rozhodne, že napätie trochu rozptýli a porozpráva tajomný príbeh z minulosti: prečo vlastne stojí pri ceste deväť krížov? A je to všetko pravda?

Juraj Červenák: *Lovec čertov* (Slovart, 2023)

Po udalostiach v Plzni Bohdan Jaroš prestal veriť, že sa ešte niekedy stretne so Steinom a Barbaričom. Na vlastnú päsť putuje po Českej ceste, ktorá spája Prahu s Budínom, pričom sa živí ako nájomný kat a lovec zločincov. V Trnave si

ho predvolá gróf Stanislav Thurzo, ktorý pátra po veliteľovi svojho husárskeho pluku. Kapitána Galoviča naposledy videli v spoločnosti krásnej neviestky a spolu s ním sa stratilo aj päťsto zlatých z výkupného za zajatého tureckého dôstojníka. Jaroš prijme úlohu a pustí sa do hľadania, hoci tuší, že kapitán už nie je medzi živými. Seržant sám sa čoskoro ocitne v ohrození, keď mu cestu skrížia zlodeji dobytky, zradní hajdúsi, zbehnutí žoldnieri či lovci otrokov.

Monika Smolková: *Skarlet* (Motýl, 2023)

Skupina agentov zatkne nebezpečné červenovlasé dievča so zvláštnymi schopnosťami. Musia zistiť, čo je zač a či má niečo spoločné so sériovými výbuchmi v meste. Tím agentov pracuje usilovne – Oliver sa snaží získať si dôveru červenovlásky za akúkoľvek cenu, Dan v laboratóriu odhaľuje účinky pokusov, ktoré na nej vykonal jej otec, zatiaľ čo Ema so šéfom si od nej držia odstup. Toľko nezodpovedaných otázok a tajomstiev. Stihnú ich odkryť, skôr než sa dievčine minú energetické kapsuly, ktoré ju držia pri živote? Dynamický príbeh, ktorý vás donúti zamyslieť sa nad hranicou medzi dobrom a zlom, silou priateľstva, lásky a tým, čo nás robí ľudskými bytosťami so všetkými pocitmi, s humorom či bolesťami.

Elena Mária Rumánková: *Deň ako stvorený na spomienky* (Marenčin PT, 2023)

Poviedky, inšpirované skutočnými príbehmi, bývajú čitateľsky veľmi obľúbené. Predovšetkým, ak sú napísané s veľkou mierou úprimnosti, s bravúrou ľahkého pera a s nezanedbateľnou dávkou životného optimizmu. Potom im môžeme naozaj dôverovať. Vďaka nim sa totiž – napriek modernosti doby – ocitneme opäť raz bližšie sami k sebe.

Jana Varcholová: *Len trochu v poriadku* (NoMantins, 2023)

Debutová zbierka poviedok Jany Varcholovej *Len trochu v poriadku* ukazuje komunitný život prevažne mladšej strednej generácie, ktorá sa tlačí na kope, a predsa sa cíti osamelo. Postavy v nej sa pozorujú, porovnávajú, scvrkávajú, vyvreskujú po sebe, občas požívajú nadmerné množstvo alkoholu či jedla na vyrovnanie sa so stiesňujúcim životom veľkomesta alebo vlastnými, nie vždy úplne štandardnými vzťahmi. Autorka na ich zobrazenie využíva realistickú optiku, miestami drsnú a sarkastickú, ironicky odstupovú, so špecifickým nenásilným humorom. Ďalšou polohou je nenápadný prerod textu vychádzajúceho z realisticky pôsobiacej situácie do absurdity, často až kamsi k surreálnu, kde byť čudný je tou najnormálnejšou vecou na svete.

Marek Vagovič: *Padreho klan 2* (Publixing a Švabach, 2023)

Vybrakovaná štátna kasa plus tunely na doprave dlhšie ako Branisko. Eurofondy len pre vyvolených a provízie ako podmienka úspechu na všetkých úrovniach spoločnosti. Kradli ako po nebohom, vypaľovali podnikateľov, vyrábali kompromateriály. Manipulovali s nahrávkami a kupčili so spravodlivosťou, aby sa vyhli base. Polícia začala odvažne vyšetrovať aj kriminalitu bielych golierov, ktorá bola zlatou horúčkou v neslávnej histórii Zderu. Hotový Klondike. Padreho klan mal dlho imunitu, lebo sa mohol spoľahnúť na politické krytie Šéfa s Fúkačom. Po výpovediach

kajúcnikov však stratila policajná mafia pôdu pod nohami. Ohrozovali predovšetkým jej peniaze, ale aj moc a bez-trestnosť. Padre, Tibor a ďalší členovia klanu sedeli bez-mocne v chladných celách a čakali na zázrak. Ich jedinou nádejou bolo volebné víťazstvo Zderu a odstavenie nepo-hodných vyšetrovateľov, prokurátorov, sudcov. Šéf nako-niec vyhral a vrátil sa silnejší než kedykoľvek predtým. Deň zúčtovania sa blíži.

Peter Bárdy: *Fico* (Publixing a Ringier Slovakia Media, 2023)

Svedectvá takmer troch desiatok kolegov, súputníkov i po-litických oponentov a rivalov Roberta Fica. Stovky hodín diskusií a desiatky e-mailov s priamymi aktérmi politického života aj expertmi pracujúcimi v zákulisí politických strán a predvolebných kampaní. Stovky hodín rešeršova-nia a analýz dobovej tlače, odborných kníh i popularizač-ných titulov. Aj tak by sa dala v skratke zhrnúť práca, kto-rá predchádzala vzniku druhej knihy Petra Bárdyho s ná-zvom *Fico*.

Vyššie tristostranový titul, nie je iba strhujúcim príbe-hom najúspešnejšieho politika v novodobej histórii Sloven-ska, ktorý sa pohybuje na scéne už od roku 1992. Je obra-zom slovenskej politiky posledných troch dekád, spojenej s korupciou, kauzami a papalášizmom. A v neposlednom rade je tiež pokusom dlhoročného politického komentáto-ra nahliadnúť do myslenia trojnásobného premiéra, ktoré-ho túžba po moci bola silnejšia ako služba štátu. „Nechcel som napísať sumár toho, čo je známe, ani knihu Bárdyho názorov na Fica. Ak mala kniha vzniknúť, musel som sa roz-právať s ľuďmi, ktorí boli v jeho blízkosti. Ktorí ho pozna-jú alebo poznali, vedia, aký je naozaj. Chcel som pocho-piť, kto je Robert Fico,“ konštatoval šéfredaktor Aktuality.sk v prólogu k svojej druhej knihe s názvom *Fico*.

Lubomír Zlocha: *Nekalá súťaž. Generálna klauzula, me-nej tradičné prípady a zahraničné právne úpravy* (C. H. Beck, 2024)

Štruktúra diela je premyslená, založená na rozборе teore-tických názorov na problematiku práva proti nekalej súťa-ži, na rozборе európskych i národných normatívnych ak-tov regulujúcich právo proti nekalej súťaži a judikatúry naj-vyšších súdnych autorít najmä Českej republiky a Sloven-skej republiky.

Z recenzieho posudku prof. JUDr. Jána Husára, CSc.: „Autori preukázali mimoriadne široký prehľad o relevant-nej právnej úprave, judikatúre (domácej, no najmä zahra-ničnej a komunitárnej) i literatúre. Za pozitívum považu-jem fakt, že dielo prináša mnohé zaujímavé postrehy a po-znatky, ktoré reagujú na nové fenomény »doby interneto-vej«, a preto podstatne dopĺňajú domácu odbornú lite-ratúru o pohľady na ne z dosiaľ nepoznaných aspektov.“

Z recenzieho posudku doc. JUDr. Ing. Martina Kubin-ca, Ph.D., univ. prof.: „Publikace obsahuje řadu nových po-znatků a názorů, a to v několika oblastech. Za pozornost stojí zejména kapitola 4. a 5., kde je z mého pohledu kon-centrována pozornost na otázky nekalé soutěže v rámc-i moderních médií. Konflikt domény s právy na označe-ní a reklama a marketing v prostoru elektronických médií jsou kapitoly nastolující množství zajímavých a pro současn-é bádání nových poznatků a zjištění.“

Martin Hurbanič: *Stredná Európa v premenách času I.-II. Štúdie k sociálnym dejinám* (Veda, 2024)

Dva obsiahle zväzky publikácie *Stredná Európa v preme-nách času I.-II. Štúdie k sociálnym dejinám* prinášajú spo-lu viac než šesťdesiat vedeckých statí zo sociálnych dejín nášho regiónu. Sú rozčlenené do desiatich tematických blokov, pričom čitateľ sa najprv dozvie, ako sa vyvíjal kon-cept strednej Európy a ako rozumieť vymedzeniu tohto re-giónu, na pôdoryse ktorého môže potom sledovať vývoj dejinných fenoménov ako Štát, Národ, Diplomacia, Mig-rácia, Vojna, Náboženstvo, Mesto, Zdravie a hygiena, Jed-lo a stravovanie, a to od antiky až do 20. storočia. Autor-ské prístupy pri spracovaní jednotlivých tém sú rôznorodé: pohybujú sa od prehľadových textov až po analytické prí-padové štúdie. Autorský kolektív bezmála troch desiatok historičiek a historikov, ktorého jadro pôsobí na Katedre všeobecných dejín Filozofickej fakulte Univerzity Komen-ského v Bratislave, predkladá svoju publikáciu čitateľom vo viere, že prispeje ňou nielen k rozšíreniu historického po-znania, ale aj ku kultivácii verejného diskurzu pri výklade dejín nášho regiónu.

Emil Višňovský: *Náš akademický svet a jeho peripetie* (Veda, 2024)

Monografia završuje trilógiu filozofických reflexií akade-mického sveta, jeho tradícií a súčasných problémov (*Aka-demický svet a jeho tradície*, Veda, 2021; *Akademický svet a jeho súčasné problémy*, Veda, 2022). V tejto časti sa au-tor venuje analýze akademických inštitúcií, ich dizajnu a spôsobom riadenia. Charakterizuje akademickú identitu, kultúru a hodnoty. Samostatnú pozornosť venuje akade-mickej profesii, jej špecifikám a podmienkam. Završením celej trilógie je kapitola o peripetiách nášho domáceho akademického sveta (akadémie vied a vysokých škôl) po roku 1945. Autor sleduje kľúčové premeny s cieľom objas-niť súčasný stav, nevyhýba sa „horúcim“ problémom akre-ditácie, akontability, evaluácie, „rebríčkom“ atď., ktoré vidí kritickou optikou. Práca má postdisciplinárny charakter.

Autorove analýzy sú založené na štúdiu bohatej zahra-ničnej literatúry a dlhoročnej akademickej skúsenosti. Kni-ha je ojedinelým príspevkom k poznaniu našich akademic-kých inštitúcií a akademického života v súčasných zlož-iťých podmienkach. Je určená predovšetkým akademickým funkcionárom a manažérom, ako aj širokej kultúrnej verej-nosti a takisto akademickým pracovníkom, ktorí majú zá-ujem o pochopenie toho, čo sa deje s naším akademic-kým svetom.

Kristína Tormová: *O Duške a Luške* (Wisteria Book, 2023)

Príbehy z časopisu *Bublina* sú plné humoru, lásky, škriepok, ale aj fantázie a nápadov hlavných hrdiniek – dvoji-čiek Dušky a Lušky a ich maminky Minky. Napísala ich he-rečka, spisovateľka, humoristka a kreatívna duša Kristína Tormová, alias maminka Minka. Stretnete v nich celú jej ro-dinu, dvojičky, Chalanka, macocha, psicu Sponku, zúrivé sestry Soňu a Broňu, susedu, ale aj rôzne iné čarovné by-tosti. Spoločne zažijete veci nevidané a dozviete sa kade-čo zaujímavé o zázrakoch, o láske a radošti, o vôňach do-mova aj o Vianociach a kadečom inom dôležitom. Darče-kom je príbeh, ktorý v papierovej knižke nenájdete: *O ská-kajúcej Daši*.

ROZHOVOR

**Bývalý slovenský prezident
Rudolf Schuster oslávil 90 rokov**

Rudolf Schuster zastával funkciu druhého prezidenta Slovenskej republiky a bol tiež prvým prezidentom, ktorého si priamo zvolili občania. Jeho inaugurácia sa konala 15. júna 1999 a päťročné obdobie vo funkcii prezidenta skončilo 15. júna 2004. Predtým, než sa stal prezidentom, pôsobil

ako primátor Košíc. Významnou zastávkou v jeho politickej kariére bola úloha prvotného predsedu slovenského parlamentu počas obdobia Nežnej revolúcie v roku 1989. „Prajem mu z celého srdca najmä pevné zdravie, veľa lásky od najbližších a ešte veľa dobrodružných cestovateľských zážitkov. Všetko najlepšie, pán prezident Schuster,“ napísala Čaputová na sociálnej sieti. Rudolfovi Schusterovi zagrataloval aj premiér Robert Fico. Ako dar k jubileu dostal pracovňu v Historickej radnici v Košiciach. Pracovňu mu odovzdal primátor Košíc Jaroslav Polaček, ktorý zároveň vyzdvihol jeho prínos pri obnove tejto budovy i celých Košíc. Miestnosť je pomenovaná po Schusterovi a Polaček dúfa, že ju jubilanť obohatí predmetmi, ktoré sú preňho významné v jeho živote a práci. Okrem toho k narodeninám Schustera zaslali gratulácie aj ďalší bývalí primátori Zdenko Trebuľa a František Knapík. V minulosti prezident, predseda slovenského parlamentu, veľvyslanec a taktiež cestovateľ a spisovateľ pôsobil počas slávnosti s jasom a vitalitou, prezentoval vtipné príhody a spomienky zo svojho života. Keď prijal darčeky a ocenenia, prejavoval dojatie a vďačnosť. „Nie som zvyknutý na takéto veci. Mne lepšie padlo, keď ma kritizovali, aj keď sa mi to nepáčilo, ale vedel som, že som v zápale boja, že som niečo robil. Ale toto je taká vec, keď už vidieť, že som penzista, keď som dožil tú deväťdesiatku. Vážim si to, ale nemalo to ešte byť, ja som ešte mladý,“ povedal novinárom s úsmevom.

Vy ste vo svojom rodisku vyrastali medzi ľuďmi rôznych národností. Ako ovplyvňovali tieto kontakty Váš neskorší život?

V dnešnom Medzeve, kde som vyrastal, sa nepamätám, že by sme mali ako deti medzi sebou problémy, či už išlo o materinský jazyk medzi mantákmi, ako nás medzevečanov zvykli nazývať, lebo sme mali materinský jazyk mantácky, čo bol nemecký dialekt, ktorý sa vytvoril príchodom nemeckých hostí podľa jednotlivých remesiel z rôznych histo-

rických rôznych historických dobách (mantančina vznikla zo zmesi nemeckých dialektov, my sme mali bližšie k nemčine, preto sme chodili do nemeckej školy), ale naši rodičia vyrástli v Rakúsko-Uhorsku, a preto vedeli aj veľmi dobre po maďarsky a chodili do maďarskej školy. V Medzeve bola aj slovenská základná škola, kde chodili deti slovenských rodín, dokonca základná slovenská a nemecká škola sídlila v jednej budove.

Nepamätám sa, že by sme medzi sebou mali problémy pri dorozumení, keď sme sa na dvore v prestávke stretli. Všetko sa zmenilo po nástupe fašistov k moci v Nemecku, keď sa v Nižnom Medzeve našli rodiny, ktoré sa pridali k nim, aby ďalej využívali vymoženosti, ktoré im pri spolupráci s nimi z toho vyplynuli. Hitler spolu s vtedajším slovenským prezidentom Tisom sa dohodli, že všetci slovenskí vojaci, ktorí mali nemecké školy, mali prejsť do nemeckej armády, do Wehrmachtu, a tak skoro všetci medzevskí slovenskí vojaci, ako aj môj najstarší brat ako slovenský vojak, ktorý mal nemecké školy, prešli radšej k partizánom ako do Wehrmachtu.

Tam im spočiatku sovietski partizáni neverili, lebo si mysleli, že sú to nemeckí špióni, ale potom sa z nich stali najstatočnejší bojovníci proti fašistom, ako mi to potvrdil aj ich partizánsky veliteľ major Martinov. Písal som o tom aj knihu pod názvom *Bol som pri tom*, v ktorej ide o pocity vyprávania môjho brata. Preto bolo jasné od začiatku, kde naša rodina patrí a otec sa naviac nehlásil k Nemcom. Mal maďarské školy.

V protifašistickom boji pri partizánoch a v koncentračných táboroch položilo svoje životy 25 mužov z Nižného Medzeva. Aby aj naša rodina ako partizánska neskončila v koncentračných táboroch, tak sme sa na niekoľko mesiacov presťahovali s mamkou a s mojim mladším bratom, trojročným Vavrom, do vtedy blízkeho Maďarska, konkrétne do Kovácsi, blízko Rožňavy, kde bývala moja teta. Otec sa doma v Medzeve schovával pred Nemcami. Pred príchodom fronty sme sa vrátili domov a občania, okrem tých pár rodín, čo sa rozhodli s fašistami spolupracovať, nechceli ísť do Nemecka, hoci ich na to často vyzývali. Nakoniec aj násilne, za pomoci nemeckých vojakov, odštahovali mnohých ľudí. Po prechode fronty prišli Sovieti, ktorí za pomoci niektorých slovenských medzevských občanov urobili zoznamy ľudí, ktorí nemali nič spoločného s fašizmom a odviekli ich násilne do Sovietskeho zväzu, kde väčšina zomrela. Keď vstúpili do platnosti Benešove dekréty, opäť sa písali zoznamy ľudí, ktorých bolo treba vystahovať do Nemecka. Na naše prekvapenie sme sa ocitli na tomto zozname aj my, ako partizánska rodina. Takýchto partizánskych rodín bolo ešte viac, čo odviekli do Nemecka. Nebyť toho, že maďarský lekár z Košíc, ktorý posudzoval, ktorá osoba je transportu schopná, nevyhlásil moju mamku za vážne chorú na srdce, boli by sme žili v Nemecku, a nie v našom domove Nižnom Medzeve.

Ako ste prežívali slovensko-maďarské vzťahy? Aké zmeny ste zaznamenali v posledných desaťročiach?

Ako som už spomínal, v Nižnom Medzeve slovensko-maďarské vzťahy neboli nikdy problémom. Najstarší brat Róbert si zobral za manželku Maďarku z neďaleka a ďalší brat Michal mal za manželku Slovenku, ja som tiež mal Slovenku z Oravy. V Nižnom Medzeve väčšina ľudí ovládala tri jazyky – nemecký, slovenský a maďarský – a žilo sa v zmie-

šaných rodinách. Aj u nás, keď sa stretla širšia rodina, počas spoločnej večere zneli všetky tri jazyky bez toho, že by sme si to uvedomovali, a plynule sa prešlo z mantánčiny do maďarčiny alebo do slovenčiny. Na spoločenských zábavách sa spievalo a hralo či tancovalo striedavo slovensky, maďarsky či nemecky.

Keďže som v takom tolerantnom duchu bol od malička v našej rodine vychovaný, celý môj život, na každom mieste, kde som pracoval, som sa snažil presadzovať tolerantné vzťahy voči všetkým ľuďom bez ohľadu na národnosť alebo náboženské presvedčenie. Keď som už pracoval ako vedúci pracovník, presadzoval som spoluprácu medzi veľkými hutníckymi podnikmi, ako bol vtedy Diósgyőr v Miškolci a VSŽ v Košiciach, ktorá bola veľmi úspešná a plodná. Ako viceprimátor, primátor alebo predseda Východoslovenského krajského národného výboru som presadzoval veľmi úzku spoluprácu s Miškolcom a s krajom a ako prezident Slovenskej republiky a ako osobný dlhoročný priateľ prezidenta Arpáda Göncza, ale aj Ferenca Mádlu som podporoval rozvoj našich vzájomných vzťahov. V tom čase sa to naozaj v praxi aj tak prejavovalo a ja osobne nevidím ani v posledných rokoch nejaké vážne problémy medzi našimi vzájomnými vzťahmi, najmä pokiaľ ide o vzťahy ľudí na tej najnižšej úrovni, medzi rodinami, skupinami ľudí, medzi obcami či fabrikami. Určitý rozruch medzi našimi národmi vzniká prostredníctvom konkrétnych ľudí v politike, či už hore, alebo dole. Obyčajne sa to zhoršuje pred parlamentnými voľbami, či v jednom, či v druhom štáte. Ja sa o budúcnosť našich vzájomných vzťahov neobávam a to mi potvrdila aj moja doterajšia vlastná skúsenosť. Nikdy skutočné vzájomné vzťahy medzi našimi národmi neodpovedali tomu, čo sa oficiálne hlásalo či písalo. Väčšinou je to vyvolané politickými či ekonomickými záujmami jednotlivcov či skupín ľudí. Je to tiež nebezpečné, ak sa týmito názormi či záujmami prostredníctvom médií podarí rozšíriť do širších mas ľudí takéto nepravdy. Ja, ako veľký podporovateľ našich vzájomných dobrých vzťahov, zostávam v tomto smere večný optimista. Naše vzájomné vzťahy už prešli počas našej spoločnej histórie ťažkými skúškami a doteraz zvíťazil rozum a praktický život vzájomného nažívania predovšetkým ľudí na tej dôležitej úrovni rodín, obcí, miest, fabrik a pod.

Ktoré problémy zatažujú minulosť a súčasnosť týchto dvoch národov? Aké možnosti riešenia vidíte?

Keďže minulosť už nevieme zmeniť, treba aj v tejto minulosti hľadať hlavne to, čo nás spájalo a posilnilo, nie to, čo nás rozdeľovalo. Ale bez vzájomných tolerancií a kompromisov to nepôjde. Preto by sme sa mali viac zmeniť a zamerať na súčasnosť a na budúcnosť. Súčasnosť v jednej rodine štátov, a o čo sme sa ešte nedávno spolu usilovali spolu, o vzájomné podporovanie vstupu do NATO a EÚ.

Áno dnes, keď sme členmi tohto dôležitého svetového zoskupenia, nesmieme byť iba slepými hluchými pritakávačmi všetkého, čo sa v týchto vážnych a dôležitých zoskupeniach prijme, ale musíme sa stať aktívnymi účastníkmi a kritizovať všetko to, čo sa tam prijme ako škodlivé zlé, či z hľadiska politického, či ekonomického, ani v úlohe, že podporíme iba všetko to, čo je pre môj štát, a ideme ďalej a neberieme ohľad na to, aby to bolo prijateľné aj pre ostatné členské krajiny. Tu v minulosti zohrala dôležitú úlohu V4. To nie je zoskupenie proti ostatným členom EÚ, ale

zoskupenie na presadzovanie oprávnených záujmov a požiadaviek krajín V4 ako celku.

Žiaľ, v poslednom období nie je jednotnosť tohto zoskupenia, ktoré v minulosti, kým sme spoločne postupovali, prinieslo svoje ovocie. Dnes je treba hľadať znova spoločnú cestu oživenia, ale aj zjednotenia názorov tohto vážneho zoskupenia. Podľa môjho názoru, ako som to už aj naznačil, budúcnosť našich dvoch národov o vzájomnom spolunažívaní netreba chápať politicky, lebo politici sa menia a aj ich názory, ale národy tu ostávajú na tých istých miestach. Preto by sa tejto dôležitej spolupráci malo venovať nielen rámcovo, ale vytvoriť obojstranne vhodné zákonné podmienky pre čo najlepší rozvoj spolupráce vzájomného nažívania rodín, obcí, miest, fabrik a dedín, tak ako si to želajú oni, a nie politici.

Vzniknuté problémy nie sú len historické, politické. Aké spoločné a protikladné trendy vidíte v živote dvoch národov?

Ako som už spomínal, historické záležitosti nevieme, ale ani nechceme meniť, ale hľadať aj tam spoločného menovateľa a ten obojstranne uznávať a na tom stavať aj prítomnosť a budúcnosť. Nikdy doteraz sme nemali také možnosti vzájomnej spolupráce medzi našimi národmi ako teraz, keď žijeme v spoločnej Európe a Schengenu bez hraníc. Dnes chvalabohu je doba družby, keď nie stranické orgány určili to, s kým sa má družiť. Je za nami, kedy boli prísne strážené hranice, ktoré určovali rozsah spolupráce. Dnes sú naozaj nebyvalé možnosti spolupráce nielen pri našich spoločných hraniciach, kde sa budujú spojenia medzi susednými mestami a obcami či nové mosty, ale hľadajú sa výhodné spolupráce obcí a toho je treba využiť.

Slovensko-maďarské spoluzitie by mohlo byť príkladom. Podľa Vašich skúseností, ktoré sú podmienky vylepšenia vzťahov?

Ja osobne vidím veľkú budúcnosť v spolupráci vzájomného porozumenia medzi našimi dvoma národmi. Máme k tomu všetky predpoklady, lebo sme si mentálne s ohľadom na dlhoročné spolunažívanie v jednom štátnom útvere blízko. Jazykové znalosti maďarčiny najmä na slovenskej strane, podobné stravovanie, kultúrne zvyky, mnoho spoločných kultúrnych záležitostí a piesní, ľudová hudba a podobne, takže o budúcnosť našich dvoch národov ako aj ich spoluprácu, toho sa naozaj netreba obávať a zostávam trvalým optimistom.

Riešenie slovensko-maďarských vzťahov je aj stredoeurópskou otázkou. Čo odkazujete susedným národom do budúcnosti?

Dnes sú v stredoeurópskom priestore naozaj ideálne podmienky na to, aby naše dva národy boli príkladom vo vzájomnom tolerantnom nažívaní. Ako som to už aj vyššie rozviedol, dnes v tomto smere je dôležité spoluprácu rozširovať a prehĺbovať, čo najmenej túto spoluprácu zaraďovať do rôznych politických programov parlamentných strán v oboch štátoch, ale vytvoriť iba všeobecný rámec zákonný na oboch stranách štátov, aby tomu nebránili všeobecná a všadeprítomná byrokracia. Ja som presvedčený, že našim dvom národom dnes naozaj svitá na lepšie nebyvalé časy našej vzájomnej a prospešnej spolupráce.

Otázky časopisu *Bécsi Napló* (Viedenský denník) pre Rudolfa Schustera, 09. 09. 2023

Sokolská župa rakouská
1010 Wien, Drachengasse 3/5
www.sokol-wien.at
E-mail: sokol@sokol-wien.at

Náčelník:
dr. Thomas FREY-MATERNA
E-mail: materna@aon.at
Tel./fax: ++43 1 604 87 04

Sokol informuje

Jako tělovýchovný spolek s dlouholetou tradicí Vám Sokol nabízí sportovní hodiny vedené školenými vedoucími s velkou praktickou zkušeností.

Přijďte se podívat,
srdečně Vás zveme!

Náčelnictvo a cvičitelé
Sokolské župy rakouské

Náčelnice: dr. Daniela FREY-MATEROVÁ
Náčelník: Mag. Stanislav ŠTĚRBA

e-mail: jar.hovorka@gmx.at
jednatelka

Sokolský adresář:
www.sokol-wien.com

Česká obec sokolská
Tyršův dům – Újezd 450,
118 01 Praha 1
Tel.: ++420 257 007 111
Fax: ++420 257 320 580
www.sokol.eu

Cvičení rodičů s dětmi

Cvičíme
každý pátek
16:00 – 17:00
Blíže informace:
Mag. I. MÜHLBERGEROVÁ
tel.: 480 49 14

Župní družstvo volejbalu (vedoucí odboru Anton Florián, tel. 01/586 86 86)
23, Anton-Baumgartner-Strasse – kulatá hala Alt-Erlaa

Čtvrtek	19:30 – 21:00	odbíjená (muži)
---------	---------------	-----------------

Župní trénink ve stolním tenise (info: Pavel Vlček, tel. 0680 3107573)
17, Steingergasse 7 – sokolovna

Středa	19:00 – 21:00	stolní tenis
--------	---------------	--------------

Župní zdravotní cvičení
17, Steingergasse 7 – sokolovna

Úterý	16:00 – 17:30	ženy a muži
-------	---------------	-------------

Sokol Vídeň I/V
3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Úterý	19:30 –	rekreační volejbal
-------	---------	--------------------

Sokol Vídeň II/XX/XXI
Info: Věra Mottlová, tel./fax: 01/2728326 od 10:00
21, Roda-Roda-Gasse 7

Úterý	18:00 – 21:00	míčové hry (ženy + muži)
-------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň III/XI
3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Čtvrtek	19:00 – 21:00	gymnastika (ženy a muži)
---------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň X
10, Angeligasse 21 – sokolovna
E-mail: sokol-10@chello.at
Tel. a záznamník: 01/600 20 20

Úterý	18:00 – 21:00	stolní tenis
	18:00 – 19:00	showdance Sokol X
	19:00 – 20:00	aerobic Sokol X
	20:00 – 22:00	fotbal Sokol X
Středa	19:00 – 21:00	Volejbal Sokol III
Čtvrtek	09:00 – 10:30	jóga Sokol X
Pátek	15:30 – 19:00	SVS (dorostenci, Sokol V U-17)
	18:00 – 21:00	stolní tenis
	19:00 – 21:00	SVS (Sokol V)

Sokolská jednota Tyrš XII/XV
Info: jar.hovorka@gmx.at, tel. 0699/12 68 12 46
Jednota cvičí v sokolovně 10, Angeligasse 21.

Pondělí	19:30 – 21:00	míčové hry (muži)
Čtvrtek	16:30 – 17:20	rodiče s dětmi a předškolní děti
	17:30 – 18:45	základní sport. gymnastika (žactvo 6-14 let)
	19:30 – 20:30	kondiční a posilovací cvičení na hudbu (ženy + muži)

Sokol Vídeň XVI/XVIII
17, Steingergasse 7 – sokolovna, tel. 01/480 14 55

Pondělí	16:30 – 17:30	cvičení rodičů s dětmi
	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Úterý	18:00 – 19:30	aerobik (s Kvetkou)
Středa	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Čtvrtek	16:30 – 18:00	florbal žactvo
	19:30 – 21:00	cvičení žen
Pátek	17:15 – 18:30	cvičení žactva
	20:00 – 22:00	cvičení mužů

Vycházka na Strahovský stadión, který pamatuje nejen spartakiády

Konaly se na něm všesokolské slety a spartakiády, pamatuje ale také nacistické přehlídky a shromažďování Židů za druhé světové války nebo obří koncerty v devadesátých letech. Program vycházky po stadiónu proto upozorňoval: vstup je na vlastní nebezpečí.

Vycházku připravuje organizace Open House Praha. Ta se každoročně snaží během jednoho víkendu provést zájemce pražskými budovami, které jsou jinak veřejnosti nepřístupné. Loni se tak stalo na začátku srpna, ale v některých objektech se budou komentované vycházky konat i v dalších termínech v rámci celoročního programu. Jednou z takových budov je právě Velký strahovský stadión.

Plochu uprostřed stadiónu má nejméně do roku 2030 pronajatou fotbalová Sparta, která na ní zřídila moderní tréninkové centrum a řadu fotbalových hřišť. Tribuny stadiónu jsou ovšem ve špatném stavu a při prohlídce po ochozech je nutné si dávat velký pozor.

Počátky stadiónu jsou samozřejmě spojeny se spolkem Sokol. „První veřejné cvičení Sokola proběhlo v roce 1862. První všesokolský slet se pak odehrál o dvacet let později, nazván byl Jubilejní slavnost Sokola Pražského. Konal se na Střeleckém ostrově a cvičilo na sedm set mužů za účasti Miroslava Tyrše, spoluzakladatele Sokola,“ říká průvodkyně Martina Dvořáková z Open House Praha. Další slet se v Praze konal v Královské oboře – psal se totiž rok 1891 a na přilehlém Výstavišti se konala Jubilejní zemská výstava. Ty následující se poté uskutečnily již na Letenské pláni.

„V habsburské monarchii nebyli sokolové oblíbení, protože prosazovali myšlenku slovanské vzájemnosti,“ vysvětluje Dvořáková. Právě sletu v roce 1912 se účastnily všechny slovanské národy a po jeho konání se v roce 1913 objevila myšlenka na výstavbu nového stadiónu, kde by sokolové mohli cvičit. K jeho postavení ovšem došlo až během první republiky, kdy se sokolové naopak těšili velké oblibě a počet jejich členů se blížil jednomu miliónu.

„Stavět se začalo v roce 1925 a ještě v únoru následujícího roku zde byly jen neupravené haldy. Ale v červenci už se tu konal slet,“ ukazuje průvodkyně na fotografii. „Stadión tehdy vypadal úplně jinak než dnes,“ dodává. Autorem stavby byl Alois Dryák a jednalo se především o dřevěnou konstrukci. „Při každém dalším sletu se stavba dále upravovala,“ zmiňuje průvodkyně.

Slety se konaly v pravidelných šestiletých odstupech, ten v roce 1932 byl výjimečný hned z několika důvodů. „Slavilo se sto let od narození Miroslava Tyrše, plakát ke sletu vytvořil známý malíř Max Švabinský,“ říká průvodkyně. „Přijelo 190 tisíc cvičenců, které dohromady sledoval přes milión diváků,“ dodává. Stadión byl modernizován a stejně jako obou předchozích sletů se i tohoto zúčastnil prezident Tomáš Garrigue Masaryk. „Od roku 1935 také nesl stadión jeho jméno.“

Stadión se dále rozšiřoval, tentokrát podle návrhů architektů Ferdinanda Balcárka a Karla Koppa. „Slet v červenci roku 1938 už se odehrával ve stínu blížící se války. Nesl se ve vlastenecké a protifašistické náladě,“ říká Dvořáková. Vrcholem byla skladba Františka Pecháčka *Přísaha republiky*, na kterou na stadiónu cvičilo třicet tisíc mužů.

Smutná kapitola stadiónu se odehrála během války. „Konaly se tu přehlídky německého vojska, například

k 50. narozeninám Adolfa Hitlera. Bylo zde také shromaždiště Židů čekajících na transport. Naopak na konci války se zde shromažďovali Němci před deportací,“ dodává Dvořáková.

Po válce se konal ještě jeden všesokolský slet, a to v roce 1948. Uskutečnil se v červnu a přítomen byl i prezident Klement Gottwald. Řada sokolů jej ovšem demonstrativně nezdravila a naopak provolávala slávu předchozímu prezidentovi Edvardu Benešovi, a to jak na samotném stadiónu, tak při následujících průvodech Prahou. Následovalo zatýkání sokolů a spolek samotný byl postupně nahrazen státem organizovanou tělovýchovou. Namísto sokolského sletu se tak na Strahově v roce 1955 konala první celostátní spartakiáda.

„Zatímco slety se konaly po šesti letech, spartakiády měly odstupy pěti let,“ přibližuje Dvořáková. Jedinou výjimkou byl rok 1970 – nejdříve se uvažovalo, že by se v tomto roce mohl opět uskutečnit všesokolský slet, nakonec se však po srpnových událostech v roce 1968 nekonal ani slet, ani spartakiáda.

„V šedesátých letech také došlo k vybudování studentských strahovských kolejí, které sloužily rovněž jako zázemí pro spartakiády.“

Změnou procházel i samotný stadión, který už nesl jméno Československé armády, dostavěn byl mezi lety 1960-1975. „Jeho celková plocha je 63 tisíc čtverečních metrů, kapacitu má až čtvrt miliónu lidí,“ vypočítává průvodkyně.

„Větší by tak měl být jen římský stadión Circus maximus, kam se vešlo až 320 tisíc lidí,“ uvádí průvodkyně. „Cvičenci nepřicházeli jen branou borců, ale také postranními vchody. A na druhé straně zase odcházeli ven, aby byl pohyb plynulý.“

Spartakiáda se měla konat také v roce 1990, na tu však v připravované podobě už nedošlo. Stadión začal hledat nové využití. Konaly se tu obří koncerty, hráli tu bratři Nedvědové, kapely Pink Floyd, Rolling Stones nebo Bon Jovi.

V roce 1994 se tu opět konal všesokolský slet za účasti prezidenta Václava Havla, ty následující už se odehrály na vedlejším Rošického stadiónu, od roku 2012 pak na stadiónu v Edenu – znovu v tradičních šestiletých intervalech.

Co bude dál se Strahovem? „Plánů byla po roce 1989 celá řada. Uvažovalo se o tom, že zde bude české moře. Uprostřed stadiónu by byla voda a na tribunách by se lidé mohli opalovat,“ líčí Dvořáková. Z toho nakonec sešlo, a jak už bylo zmíněno, samotná plocha uprostřed už našla své využití – trénují zde fotbalisté Sparty, od žáků po dospělé. A co s tribunami a ochozy?

Stadión je v majetku města. Uvažuje se, že by tady mohlo být Muzeum paměti dvacátého století, velký strahovský stadión by se na to hodil. Dějiny se tu psaly od první republiky přes všechny změny režimů až do dnešní doby. (mk)

Ledecká opět vítězí na snowboardu

Trojnásobná olympijská vítězka Ester Ledecká při návratu do snowboardového Světového poháru vyhrála v paralelním slalomu závod v Pamporovu. Do semifinále se v bulharském středisku dostala i druhá česká reprezentantka Zuzana Maděrová, která čtvrtým místem vyrovnala své životní maximum.

Ledecká závodila na snowboardu poprvé od návratu po zranění a hned vyhrála kvalifikaci. Pak zvládla i všechny čtyři vyřazovací jízdy. Ve finále porazila vedoucí ženu SP Ramonu Theresii Hofmeisterovou z Německa. Maděrová, která ve čtvrtfinále porazila druhou ženu kvalifikace Lucii Dalmassovou z Itálie, v souboji o bronz těsně nestačila na Japonku Cubaki Mikiovou.

Na snowboardu se Ledecká naposledy představila loni v březnu v ročníku, v němž kvůli komplikované zlomenině klíční kosti nezávodila na lyžích. V Rogle tehdy byla druhá a v Berchtesgadenu vyhrála.

Hokejisté Jágr, Pouzar a Liba budou uvedeni do Síně slávy IIHF

Útočník Jaromír Jágr bude v květnu při mistrovství světa v Praze uveden do Síně slávy Mezinárodní hokejové federace. Stejného ocenění se dočkají i další útočníci, kteří sbírali úspěchy v československé reprezentaci, Jaroslav Pouzar a Igor Liba. Federace zveřejnila seznam osmi osobností, které v české metropoli ocení na závěr šampionátu, na svém oficiálním webu.

Společně s Jágrem, Pouzarem a Libou budou do Síně slávy uvedeni Švéd Kenny Jonsson, Petteri Nummelin z Finska, Kanadčan Ryan Smyth, Američanka Natalie Darwitzová a v kategorii budovatelů kanadská trenérka Mel Davidsonová. Speciální cenu získá i česká reprezentace, která v roce 1998 ovládla v Naganu první olympijský turnaj, na kterém startovali hráči z NHL.

Český hokej má v Síni slávy IIHF doposud čtyřadvacet zástupců. Jako poslední do ní byli v roce 2015 při minulém šampionátu na českém území uvedeni olympijští vítězové z Nagana Dominik Hašek a Robert Reichel.

České florbalistky slaví na MS bronz

České florbalistky porazily v duelu o třetí místo na mistrovství světa v Singapuru Švýcarsko 5 : 4 a získaly druhou medaili v historii po bronzu z roku 2011. Přerušily sérii pěti čtvrtých míst. Švýcarky skončily bez medaile poprvé po dvanácti letech. Tehdy prohrály na domácím šampionátu v St. Gallenu s českým týmem zápas o bronz a v Singapuru nyní nerozšířily sbírku jedné zlaté, čtyř stříbrných a pěti bronzových medailí.

Kraulařka Seemanová obhájila na ME v krátkém bazénu stříbro na dvoustovce

Kraulařka Barbora Seemanová obhájila na mistrovství Evropy v krátkém bazénu stříbro na dvoustovce. Zatímco před dvěma lety nestačila na Nizozemku Marrit Steenbergenovou, tentokrát ji porazila Britka Freya Andersonová. Seemanová ve finále v Otopeni v Rumunsku vyrovnala svůj český rekord 1:52,66 minutu.

11. místo Ledecké v super-G v Zauchensee

Ester Ledecká zaznamenala nejlepší výsledek ve Světovém poháru v letošní sezóně. Superobří slalom v rakouském Zauchensee dokončila česká lyžařka na 11. místě se ztrátou 63 setin sekundy na vítěznou Švýcarku Laru Gutovou-Behramiovou. Je to její nejlepší výsledek v lyžařském Světo-

vém poháru po předloňském zranění klíční kosti. Jak sama prohlásila: „Já musím být teď trpělivá. I přesto, že teď ty výsledky nebyly podle fanoušků nebo novinářů ideální, tak musím zůstat trpělivá.“

Perušič se Schweinerem opět ve finále

Letos už ovládli turnaje v Uberlandii a Paříži. Nedávno se v Mexiku stali mistry světa a zajistili si účast na olympijských hrách ve francouzské metropoli příští rok. Beach-volejbaloví mistři světa Ondřej Perušič a David Schweiner vypadli na turnaji Pro Tour Elite v Brazílii ve čtvrtfinále s Italy Paolem Nicolaiem a Samuelem Cottafavou, kterým podlehl 19 : 21, 21 : 19, 8 : 15, a obsadili dělené 5. místo.

Macík zvítězil v Rallye Dakar mezi kamióny

Martin Macík suverénně ovládl kategorii kamiónů a postaral se o první české vítězství od roku 2001, kdy vyhrál Karel Loprais. Právě jeho synovec Aleš Loprais obsadil na 46. ročníku Rallye Dakar druhou příčku hned za Macíkem. Poslední etapu vyhrál Aleš Loprais se svou Pragou a připsal si tím druhý dílčí úspěch. Macík dojel druhý a bezpečně kontroloval svůj téměř dvouhodinový náskok.

Dařilo se i dalším českým jezdcům. Automobilový jezdec Martin Prokop nakonec v celkovém hodnocení obsadil 5. příčku a vylepšil tím jak své, tak i české historické maximum. Navázal tím na svůj úspěch z 6. místa v loňském ročníku. Kategorii automobilů vyhrál už počtvrté Španěl Carlos Sainz. V poslední etapě dojel Prokop na 3. místě, 10 minut za vítězným Loebem.

V kategorii motocyklů se dařilo i Martinu Michkovi, který dojel desátý. Vyrovnal tím svůj doposud nejlepší výkon z roku 2021. Michek, který se během závodu potýkal se zraněnou rukou i několikadenní nemocí, považuje vyrovnání předchozího českého rekordu v této kategorii za obrovský úspěch. Vítězem se stal Američan Ricky Brabec, který navázal na svůj triumf z roku 2020.

Zemřel bývalý veslař Zdeněk Pecka

Ve věku devětašedesát let zemřel po dlouhé nemoci bývalý veslař Zdeněk Pecka, držitel dvou bronzových olympijských medailí a dlouholetý trenér úspěšného skifaře Václava Chalupy. O jeho úmrtí informovala manželka Květa Jeriová-Pecková. S trojnásobnou olympijskou medailistkou v běhu na lyžích měl dvě dcery.

Rodák z Litoměřic byl v československé reprezentaci v letech 1974-1978 členem párové čtyřky, která na mistrovství světa vybojovala dvě stříbra a bronz a třetí skončila i na OH 1976 v Montrealu. Od roku 1979 pak Pecka jezdil na dvojskifu s Václavem Vochoskou, hned v první sezóně byli druzí na MS a po bronzu z OH 1980 v Moskvě obsadili třetí místo také na MS 1982. Po rozhodnutí Československého olympijského výboru nezúčastnit se OH v Los Angeles v roce 1984 ukončil Pecka závodnickou kariéru.

Adamczyková opět vítězná

Mistryně světa ve snowboardcrossu Eva Adamczyková zvítězila ve Svatém Mořici hned ve svém prvním závodě letošní sezóny. Ve velkém finále byl i její reprezentační kolega Kryštof Choura, který nakonec obsadil čtvrtou příčku.

Adamczyková v elitním seriálu závodila poprvé od loňského března a hned se dostala do finálové čtveřice. V posledním boji o medaile při startu vedoucí pozici ztratila, ale do čela se vrátila v poslední zatáčce a první příčku uhájila. Životní závod absolvoval také Choura, a ačkoliv mu šanci na medaili sebrala chyba na začátku závodu, skončil na skvělém čtvrtém místě.

VZPOMÍNKA

Nejslavnější žena českého motorismu Eliška Junková

Od úmrtí Elišky Junkové uplynulo třicet let. Ve dvacátých letech minulého století byla nejrychlejší ženou světa. Je považována nejen za nejslavnější českou automobilovou závodnici, ale vůbec za jednu z nejúspěšnějších závodnic vůbec.

Eliška Junková, původním jménem Alžběta Pospíšilová, se narodila v Olomouci 16. listopadu 1900 do rodiny stavebního zámečnicka Kašpara Pospíšila. Po absolvování dvoutřídní dívčí obchodní školy nastoupila do filiálky Pražské úvěrní banky v Olomouci, kde poznala Vincence „Čeňka“ Junka, mladého nadšeného motoristu. Vzali se 24. června 1922. Společně pak sdíleli vášně pro motoristický sport a lásku k vozům značky Bugatti. Nejdříve Čeňek závodil sám, později s Eliškou jako se spolujezdkyní.

Triumfovali v mnoha závodech. Netrvalo ale dlouho a Eliška vzala do ruky volant sama. Závodila a také vyhrávala. „Královna volantů“, jak se jí začalo říkat, se zúčastnila celkem 25 závodů, z toho dvacetkrát zvítězila. Mezi její největší úspěchy patří první místo ve Velké ceně Německa na okruhu Nürburgring v roce 1927. O rok později – v roce 1928 – přišel další velký úspěch Elišky Junkové. Pátá pozice na Targa Florio na Sicílii, tehdy nejtěžším závodě na světě, když dvě třetiny závodu vedla. Vedle tohoto mezinárodního úspěchu přinesl rok 1928 Junkové ale i velkou ránu a předčasné ukončení kariéry. Když při závodech na Nürburgringu dostal Čeňek Junek v jedné zatáčce smyk, po nárazu vyletěl z auta a na místě zemřel, Eliška ten den se závoděním definitivně skončila.

I když po fatální nehodě svého manžela zanechala Eliška Junková závodní činnosti, o motoristický sport nikdy nepřestala mít zájem a snažila se podporovat československé jezdce a také motoristický sport v Československu obecně. Zásadně se také zasloužila o výstavbu brněnského Masarykova okruhu.

Eliška Junková zemřela 5. ledna 1994 ve věku třidevadesáti let. Zanechala po sobě syna Vladimíra, kterého adoptovala po smrti jeho otce, bratra Elišky Junkové. V říjnu 2019 jí prezident republiky udělil in memoriam medaili Za zásluhu.

8. 1. 1899, před 125 lety, se v Praze hrál **první mezinárodní fotbalový zápas**, v němž remizoval tým S. K. Slavie s mužstvem Berlína 0 : 0.

Jiří Čech oceněn kardinálem Schönbornem

Na závěr slavnosti Narození Páně (25. prosince) předal duchovní správce české farnosti ve vídeňské arcidiecézi P. Václav Sládek v kostele Jiřímu Čechovi osobní ocenění kardinála Schönborna za téměř čtyřicet let služby v chrámovém sboru v českém kostele Nejsvětějšího Vykupitele na Rennwegu.

Česká duchovní služba Arcidiecéze Vídeň

P. Mgr. Ing. Václav Sládek

Národní koordinátor duchovní péče českých katolíků v Rakousku, duchovní správce a představený
Tschechische Gemeinde, Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
Kontakt: M +43 670 404 22 91
www.erzdioezese-wien.at/pages/inst/14425183
Facebook: Farnost Vídeň

Pfarrte St. Othmar unter den Weißgerbern, Kolonitzplatz 1, 1030 Wien

Silvestr v Poště

Vždycky jsme překvapení, jak ten starý rok rychle končí, a s rozpaky vnímáme ten nový, který se ještě halí do tajemna. S Viktorem jsme se opět rozhodli prožít poslední hodiny před zahlaholením zvonů slavné Pummerin ve vídeňském hotelu Pošta, v krásných prostorách Slovanské besedy, kde probíhají už více než dvě desetiletí taneční divadelního spolku Vlastenecká omladina. A udělali jsme dobře!

Už na schodišti nás ovanula vábivá vůně. Natěšení jsme vstupovali do předsíně, kde jsme hned zjistili, odkud to tak krásně voní. V kuchyňce jsme spatřili Bruna s Nikitou, jak vaří originální brynzové halušky, ke kterým ještě jako bonus nabízeli i osmaženou cibulku! Polkla jsem nasucho, ale už tu byla Janka se svařeným vínem na uvítanou. Uvedla

nás do sálu, který už byl skoro zaplněný buď hodujícími, nebo tančícími hosty. V čele sálu seděl impozantní Igor v roli skvělého DJ a nad ním mohli návštěvníci sledovat na obrazovce záběry z minulých Silvestrů. Několik návštěvníků se poznalo a bylo milé pozdravit se s tolika známými lidmi, Čechy i Slováky, kteří prošli tanečními třeba už před lety, ale kteří se stále vracejí a vídáme je i na Menšinovém plese. A Igor se ukázal být pravým mistrem, protože jeho výběr slovensko-české hudby nenechal nikoho v klidu posedět. Výjimkou byla konzumace halušek, kterých jsme si všichni moc užili. Škoda, že paní dr. Gregorová, která je dobrá duše hotelu Pošta, musela brzo odejít a neochutnala je, snad se jí to podaří příští rok.

My si tancovali, jedli a popíjeli další přinesené dobroty a občas i přiložili ruku k dílu, když bylo zapotřebí umýt a utřít nádobí. Všechno ale ve společném duchu přátelství a s písničkou na rtech. A jaké tu zněly? No přece slovenské a moravské – ty o víně a lásce, jak jinak! Čas nám rychle plynul a blížila se půlnoc. Bylo připravených pár her a tombola, tak jsme začali ještě před půlnocí s balónkovou hrou, která vždy vzbuzuje salvy smíchu. Poprvé přišla na řadu i vtipná tombola, kde každý los vyhrál. Tak jsme v blaženosti a rozjaření vítali nový rok s důvěrou, že nám přinese to, co si navzájem všichni přejeme – zdraví a radost ze života! Vyměnili jsme si drobné dárečky, abychom ta přání zpečetili, přitukli si navzájem a zatančili pravý vídeňský valčík. My dvě s Martinou jsme si vyjely až nahoru na schodiště, dívaly se na věže dómu sv. Štěpána, vnímaly to slavnostní nebe, ale na ohňostroj jsme letos čekaly marně. Ale i tak to byl povznášející pohled a zbyla i malá chvilka k zamýšlení a vzpomínce.

Po návratu do sálu, který byl mezitím provoněn vyhlášenou Igorovou kapustnicí, jsme absolvovali ještě jednu

hru, zatancovali si společně pár tanců a pak nastal čas loučení, protože nás doma netrpělivě očekával pejsek.

Zábava však trvala déle, až do rozednění. Patřila k ní ovšem také společná práce, a tak zanechali návštěvníci Slovenskou besedu vzorně uklizenou.

V rámci večera zaznělo poděkování hlavním organizátorům Jance a Igorovi, kteří už také vedou rádi a s chutí pondělní taneční. Je to hřejivý pocit vědět, že jsou pořád mezi námi lidé, kteří nezištně dělají něco pro ty druhé. Na tento silvestrovský večer roku 2023 budu i já ráda vzpomínat!

Anna Vaďurová

Česká hudební Vídeň 2023: EnRe, Karlskirche, 3. 12. 2023

Adam Michna z Otradovic a jeho současníci

V rámci každoročního koncertního cyklu, pořádaného již od roku 2019 pražskou Nadačí pro dějiny kultury ve střední Evropě ve spolupráci s Kulturním klubem Čechů a Slováků v Rakousku, se podařilo zajistit vystoupení dalšího zajímavého hudebního souboru, který se specializuje na starší, zvláště českou hudbu.

V adventní neděli 3. prosince 2023 zazněly v poledním čase v Karlskirche v provedení vokálně-instrumentálního souboru EnRe z Hradce Králové ukázky z děl Heinricha Schütze, Alberika Mazáka, Jana Trojana Turnovského, Georga Weissela, Adama Václava Michny z Otradovic a Michaela Praetoria, a to včetně jeho nejznámější koledy *Es ist ein Ros entsprungen* (v německé i české verzi).

Vokálně-instrumentální soubor EnRe (zkratka pro *Ensemble Reginaegradecensis*, tj. „Ansámbl královéhradecký“) založil v roce 2017 Lukáš Grygerek, který je rovněž jeho uměleckým vedoucím. Všechny členy souboru (Lucie

EnRe při vystoupení v Karlskirche 3. 12. 2023: zleva Zbyněk Šír, Veronika Kladivová, Lukáš Grygerek, Klára Grygerková a Lucie Strejcová

Strejcová – soprán, perkuse; Veronika Kladivová – soprán, zobcová flétna; Klára Grygerková – alt, viola da gamba; Zbyněk Šír – tenor, zobcová flétna; Lukáš Grygerek – bas, varhanní pozitiv) spojuje radost z provozování staré hudby, zejména 16. a 17. století, a to duchovní i světské.

Koncert, který navazoval na nedělní dopolední bohoslužbu, ocenili nejen účastníci mše a návštěvníci Karlskirche, ale především čeští krajané, pro které byly české texty a michnovské vánoční hudební motivy milou připomínkou jejich vlasti v nastávajícím adventním čase.

V rámci cyklu v roce 2023 předposlední „Variace na česko-rakouská témata“ tak naplnila záměr pořadatelů – soustavně představovat starší českou hudbu 16. až 18. století v jedné z kulturních metropolí Evropy, a to formou tematicky ucelených koncertních vystoupení předních českých souborů a sólistů specializovaných na její interpretaci.

Děk za pomoc s uspořádáním koncertu patří mj. Stelle Heleně Kramářové, Martině Canové a především vídeňské křižovnické komunitě, jmenovitě P. Marku Pučálíkovi O.Cr. a Josefu Macháčkovi. JJK

Česká hudební Vídeň 2023: Pražští studující hry na varhany za vedení Jiřiny Marešové, Erlöserkirche, 29. 12. 2023

Varhanní koncert

Poslední „Variace na česko-rakouská témata“ v roce 2023 přivedly do předsilvestrovské Vídně studující hry na varhany z pražské Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy s jejich vedoucí Jiřinou Marešovou, dobře známou vídeňskému publiku z vystoupení v rámci předchozích koncertních cyklů „Česká hudební Vídeň“.

Výuka hry na varhany nemá na Univerzitě Karlově dlouhou tradici. Možnost otevření takového předmětu se naskytla až v druhé polovině roku 2019, tedy těsně před covidovým obdobím. Jedná se o nepovinný předmět, který

Zleva Viola Chvalová, Barbora Habrová, Kryštof Hlavnička, Karolína Fotrová a Jiřina Marešová

je otevřen všem studentům ze všech fakult Univerzity Karlovy. Varhanní třída je tak velice různorodá – najdeme zde studenty medicíny, filozofie, teologie i pedagogiky. V současné době se třída skládá téměř výhradně z řad studentů Katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Jejich hudební zaměření je však rozdílné.

Kryštof Hlavnička, který zahrál *Toccato III G dur* Johana Jakoba Frobergera (1616-1667), studuje obor sbormistrovství. Hře na varhany se věnuje teprve dva roky, přesto se velmi záhy zařadil mezi nejlepší studenty tohoto nástroje. Jeho vztah k varhanní hře je velmi hluboký. I proto se rozhodl svá pedagogická studia v budoucnu rozšířit právě o tento předmět. Těžištěm jeho zájmu je zatím hudba období baroka, velmi úspěšně však proniká i do tajů mladší varhanní literatury.

Karolína Fotrová, která zaimprovizovala na téma „...moje oči uviděly Tvou spásu...“ a doprovodila Jiřinu Marešovou hrou na flétnu a zpěvem při skladbách z *České mariánské muziky* Adama Václava Michny z Otradovic (1600-1676), je výjimečnou osobností. Je sice studentkou Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, ale hra na varhany ji inspirovala ke studiu hudby, a tak letos bude skládat přijímací zkoušky na Katedru hudební výchovy Pedagogické

Jiřina Marešová a Karolína Fotrová při společném vystoupení

Viola Chvalová a Barbora Habrová při společném vystoupení

fakulty. Varhanám se také věnuje krátce, ale intenzivně. Okouzila ji volná varhanní improvizace a liturgická hra.

Viola Chvalová a Barbora Habrová, jež zaujaly společným podáním *Duetta in F pro dva klávesové nástroje* Carla Philippa Emanuela Bacha (1714-1788), *Sonaty in F pro dva klávesové nástroje* Gaetana Piazzы (1725-1775) a *Květinového valčíku* v úpravě pro čtyři ruce a čtyři nohy Petra Iljiče Čajkovského (1840-1893), jsou studentkami oboru „hudební výchova – sólový klavír.“ Obě jsou výjimečné klavíristky, avšak zvukové možnosti varhan je inspirují natolik, že se obě začaly velmi úspěšně věnovat varhanní hře naplno. Baví je také komorní hra – hra na dva klávesové nástroje a čtyřruční a „čtyřnožní“ hra na velké varhany.

Vystoupení pražských studentů zakončila jejich společná varhanní improvizace na témata vánočních písní a téma ciaccony in a.

Hra mladých studentů překvapivě a zcela zaplnila prostory vánočně vyzdobeného kostela Nejsvětějšího Vykupitele na Rennwegu a byla návštěvníky odměněna zaslouženým potleskem. Trvalo velice dlouho, než byli mladí studující hry na varhany z Karlovy univerzity publikem „propuštěni“ domů.

Vřelý dík patří rektoru a superioru P. Drozdíkovi CCG, farnímu vikáři, za zpřístupnění kostela Nejsvětějšího Vykupitele pro tento koncert.

JKK (s pomocí materiálů od Jiřiny Marešové)

Novoroční koncert s FRAGILE

V krásnej historickej Hofburgkapelle vo Viedni – oproti prezidentskému sídlu – sa 22. januára 2024 uskutočnil Novoročný koncert s obľúbenou vokálnou skupinou FRAGILE. Koncert bol vnímaný ako entréee podujatie novej riaditeľky Slovenského inštitútu vo Viedni Jany Tomkovej. Koncert bol organizovaný v spolupráci so Zastupiteľským úradom SR vo Viedni a Stálou misiou SR pri OSN a medziná-

rodných organizáciách. Spevácky výkon skupiny a krásny umelecký zážitok ocenilo publikum do posledného miesta obsadenej Hofburgkapelle (270 hostí) ohromujúcim niekoľkokomínútovým potleskom. Týmto prvým veľkým podujatím v tomto roku sa otvára kultúrna sezóna SI vo Viedni v roku 2024.

OHLÉDNUTÍ

15. ríjna uctili celodenným priateľským utkáním v Posthalle volejbalisté a volejbalistky sté jubileum volejbalu v Rakousku. Volejbalový turnaj pro všechny uspořádal Školský spolek Komenský ve spolupráci se Sokolem I/V a XII/XV.

19. ríjna spolek EVA zorganizoval první česko-slovenské „Notování“ v české restauraci Cafe Restaurant v 10. vídeňském okrese.

21. listopadu se konala přednáška na aktuální téma „stres“, kterou pořádal spolek EVA v Cafe Restaurant.

29. listopadu se konala akce Čtyřicet let vídeňské pracovní skupiny pro národnostní menšiny (Wiener Arbeitsgemeinschaft für Volksgruppenfragen – Volksgruppeninstitut) v Českém centru. Slavnosti se za Kulturní klub zúčastnili Helena Basler, Richard Basler (zároveň předseda Wr. ARGE), Gabriela Jakelic a Eva Zeman.

3. prosince vystoupil v Karlskirche vokálně-instrumentální soubor EnRe z Hradce Králové, koncert připravila Nadace pro dějiny kultury ve střední Evropě ve spolupráci s Kulturním klubem.

11. prosince Spolkové kancléřství uspořádalo oslavu „30 Jahre Anerkennung der Roma als Volksgruppe in Österreich / 30 let uznání Romů jako národnostní menšiny“. Oslavy se zúčastnil také spolkový kancléř, mnozí politici, úředníci a úřednice Spolkového kancléřství, členové a členky poradních sborů uznaných národnostních menšin v Rakousku a mnoho dalších hostů. Kulturní klub zastoupili místopředseda Richard Basler (taktéž člen českého poradního sboru při Spolkovém kancléřství) a předsedkyně Helena Basler.

12. prosince na pozvání předsedy Národní rady Wolfgang Sobotky debatovali v Parlamentu zástupci národnostních menšin, vlády, poslanci, představitelé médií a studenti o svých problémech a požadavcích. Za Kulturní klub se zúčastnil místopředseda Richard Basler.

14. prosince se uskutečnil předvánoční výlet Klubu česko-slovenských turistů do Znojma.

16. prosince proběhla zádušní mše za Karla Schwarzenberga v katedrále sv. Štěpána. Zúčastnili se předsedkyně Helena Basler a místopředseda Richard Basler, kteří byli poté oficiálně přijati v Rakouské národní knihovně.

16. prosince ve Slovanské besedě společně slavily Vánoce odbory II, XII, XVII a XX Českého srdce, součástí více než stoleté tradice česko-slovenské sociální péče v Rakousku.

17. prosince proběhla ve Slovanské besedě vánoční oslava Českého srdce III/XI a Sokolské jednoty III/XI.

21. prosince se na schodech Karlskirche rozezněla slavnostní vánoční hudba v podání uskupení TnO Brass z Týniště nad Orlicí. Koncert připravil Český a slovenský studentský spolek ve Vídni.

29. prosince proběhl varhanní recitál v kostele Nejsvětějšího Vykupitele. Koncert připravila Nadace pro dějiny kultury ve střední Evropě ve spolupráci s Kulturním klubem.

8. ledna 2024 byl na ZÚ promítnut film *Il Boemo*, promítání připravil Kulturní klub.

22. ledna se v 19:00 hodin v Hofburgkapelle konal pod záštitou SI novoroční koncert se skupinou Fragile.

23. ledna v 19:00 hodin proběhl Klubový večer s Karolom Csinom, RSKS.

23. ledna ve 20:00 se uskutečnil Československý kvíz 2024/01 (Club Berlin).

25. ledna zvalo RG Komenský na divadelní představení *Der Weltuntergang*.

25. ledna proběhl workshop Lehká ruka (Restaurace Anningerblick, spolek EVA).

27. ledna se od 20:00 hodin konal Maškarní ples (tělocvična na Steingasse 7, Omladina a Sokol XVI/XVIII).

28. ledna byl od 15:00 hodin pořádán Dětský maškarní ples (tělocvična Steingasse 7, Sokolská župa Rakouská).

31. ledna proběhla přednáška „Jak klameme sebe i ty druhé“ (Slovanská beseda, Alumni-CZ-Austria).

České Ozvěny | Slovenské Ozvěny

10. decembra 2023 | 13:05 hod. | ORF 2 Viedeň

Moderátorky magazínu *České Ozvěny a Slovenské Ozvěny* Pavla Rašnerová a Monika Caudr Vás v predvianočnej relácii pozdravili z krajinského štúdia v Eisenstadte. Aj v tomto vysielaní pripravili témy zo života Slovákov a Čechov v Rakúsku: <https://volksgruppen.orf.at/slovaci/radiotv/stories/3235744/>

Jana Starek jubilující

13. ledna oslavila kulaté narozeniny rakousko-česká historička a překladatelka, publicistka a dlouholetá spolupracovnice Kulturního klubu paní dr. Jana Starek

Paní Starek donedávna pracovala ve Wiesenthalově institutu pro výzkum holokaustu. Doktorát získala na Vídeňské univerzitě, kde studovala

historii, slavistiku a sinologii. Žila v mnoha zemích včetně Číny a České republiky. Je spoluzakladatelkou Mezinárodní helsinské federace pro lidská práva ve Vídni (1982-1990). Založila a vedla Rakouský ústav pro vědu a výzkum v České republice (1991-2004). Spolupracovala s Masarykovou univerzitou v Brně a Univerzitou Karlovou v Praze. Vyučovala historii a politologii na Vídeňské univerzitě. Je autorkou řady studií o československém exilu v Rakousku a držitelkou nejvyššího polského vyznamenání, jež se uděluje cizincům – získala ho za podporu polského disentu.

Pro Kulturní klub se nesčíslněkrát ujala moderace různých akcí, například v Diplomatické akademii Vídně, v Českém centru, na českém velvyslanectví ve Vídni nebo na Vídeňské univerzitě, ale také na Masarykově univerzitě v Brně, spolupracovala na prvním svazku sborníku *Vídeňští Češi 1945-2005* a na dalších společných projektech.

GRATULUJEME, přejeme pevné zdraví a těšíme se na další spolupráci!

Výbor a redakce Kulturního klubu
Čechů a Slováků v Rakousku

40. výročí založení Wiener ARGE

Vídeňské pracovní sdružení pro národnostní otázky (Wiener Arbeitsgemeinschaft für Volksgruppenfragen – Volksgruppeninstitut, Wr. ARGE) oslavilo koncem minulého roku 40 let od svého založení, a sice v Českém centru Vídně, kde se o slavnostní atmosféru postaraly také folklórní a pěvecké spolky. Tato oslava byla na rozdíl od ostatních pravidelných akcí, jako jsou přednášky a symposia, které Wr. ARGE při takové příležitosti pořádá, zcela jiná. Ani nebyla vydána obligatorní publikace, jak bylo dříve zvykem. Nechyběly ale fundované, vzpomínkové proslovy zakládajících členů sdružení, místopředsedy pana dr. Ernő Deáka a zakládajícího člena pana prof. Felixe Bisera, kteří mj. nezapomněli zdůraznit zásluhy jejich přítele a zakladatele Wr. ARGE JUDr. Heinze Tichého.

Již na začátku slavnosti rozezvučel prostor Českého centra melodický projev souboru KSŠSD, pěveckého sboru Klubu slovinských studentů a studentek ve Vídni, který se věnuje především menšinovým hudebním projevům. Zvolenou uměleckou formu vnímá jako příležitost ke sblížení lidí a přinášení radosti. Což se doslova podařilo všem vystupujícím souborům.

Po uvítacích slovech Mag. Sandry Dudek z vedení Českého centra Vídně, kde celá akce proběhla, a přivítání předsedy Wr. ARGE Mag. Richarda Baslera následovalo vystoupení Folklórního sboru Vinica, který reprezentuje slovenský folklór a vítá folklorní nadšence, kteří mají zájem společně tančit, zpívat a muzicírovat.

Jako další vystoupil soubor Napraforgók néptáncgyüttes, který spojuje láska k maďarské lidové taneční tradici a lidové hudbě. Předvádí tance a písně Karpatské kotliny v autentické i improvizované podobě a v rychle sestaveném aranžmá plně využil prostoru Českého centra.

Poté představil Mag. Richard Basler dosavadní publikační činnost Wr. ARGE. Katalyzátorem založení Vídeňského pracovního sdružení v roce 1983 bylo symposium, které se zabývalo školstvím autochtonních menšin. Vysoce ocenil důležitou práci zakladatele spolku, ústavního právníka H. Tichého, který od jeho vzniku byl i jeho předsedou, jeho nesmírné znalosti, obětavost a lidskost. Tichého angažmá pro národnostní menšiny mu jako úředníkovi ústavního oddělení rakouského spolkového kancléřství BKA a

Mag. Richard Basler

Pěvecký sbor Klubu slovinských studentů a studentek ve Vídni

Soubor Napraforgók Néptáncgyüttes

Folklórny súbtor Vinica

Mag. Eva Maria Wohlfarter

od roku 1984 jako vedoucímu oddělení pro národnostní menšiny mnohdy ztrpčovalo život. Richard Basler poděkoval všem vystupujícím za jejich přínos k oslavám a paní Dudek a jejímu týmu za zapůjčení prostor Českého centra.

Poté burgenlandsko-chorvatská skupina Stinjačko Kolo doslova roztančila všechny přítomné, mnozí z nich vůbec nereagovali na nabízené občerstvení a dlouhým potleskem si vynucovali další přídavky, což muzikanti kvitovali s velkým potěšením. Stinjačko Kolo pochází z tržního městečka Stinatz v Burgenlandu. Od roku 1977 je Stinjačko Kolo nedílnou součástí kulturního života ve Stinatzu/Stinjakách a v celém Burgenlandu.

Celým programem zkušeně a s humorem provázela Mag. Eva Maria Wohlfarter.

Dr. Ernő Deák

Burgenlandsko-chorvatská skupina Stinjačko Kolo

Prof. Felix Bister

Životní radost členů a členek souborů se přenesla na spokojené a rozjařené různojazyčné publikum. Byli v něm jak zástupci českého velvyslanectví Mag. Jan Brunner, zástupce velvyslance, a Ing. et Ing. Markéta Zahradníčková, tak i hosté z dalších velvyslanectví.

„Wiener Arbeitsgemeinschaft für Volksgruppenfragen – Volksgruppeninstitut“ je nestranné sdružení všech, kteří se zajímají o problematiku etnických skupin, zejména příslušníků šesti autochtonních etnických menšin žijících v Rakousku (Chorvaté, Slovinci, Češi, Slováci, Maďaři a Romové). Sdružení bylo založeno v roce 1983 a jeho cílem je jednak odborně a fundovaně se zabývat problematikou etnických skupin, jednak zlepšovat situaci etnických skupin rakouských občanů žijících ve Vídni.

Kromě toho institut podporuje kulturněhistorický výzkum, který se zaměřuje na to, co mají různé etnické skupiny v Rakousku společného.

Od roku 1983 se každé dva roky v období státních svátků pořádají symposia, která se zabývají aktuálními otázkami etnických menšin (např. školskými problémy nebo rolí médií ve vztahu k etnickým skupinám).

Také naše redakce přeje ARGE Volksgruppen do dalších čtyřiceti let jen to nejlepší!

Rakouské loučení s Karlem Schwarzenbergem

Rakouská metropole byla druhým domovem „Knížete“, bývalého českého ministra zahraničí a hlavy významného evropského aristokratického rodu. Jeho rodina tu našla azyl po emigraci v roce 1948.

Na pohřeb do Prahy přijeli politici, diplomaté a šlechtici, například včetně monackého knížete Alberta. Na pietním aktu promluvil i český prezident Petr Pavel.

Týden po pohřbu se státními poctami v pražské katedrále sv. Víta se v hlavním vídeňském chrámu sv. Štěpána konala zádušní mše za Karla Schwarzenberga. Sloužil ji vídeňský arcibiskup Christoph Schönborn. Ten zdůraznil rozměr Karla Schwarzenberga coby Evropana.

Oba muže kromě hluboké katolické víry ale pojily i kořeny v Česku. Schönborn patří ke šlechtické rodině, která byla po druhé světové válce vysídlena. „Zatímco má rodina si jako svůj hlavní jazyk zvolila němčinu, Schwarzenberg se rozhodl pro češtinu,“ zaznělo od arcibiskupa.

V hlavní vídeňské katedrále se před polednem scházeli smuteční hosté, zejména z řad rodiny, politiky a aristokracie. Do chrámu mohla mimo vyhrazená místa i rakouská veřejnost, která zaplnila zadní část katedrály. Stejně jako v Praze ve sv. Vítu znělo i ve sv. Štěpánovi Mozartovo *Requiem*. Na závěr promluvil rakouský prezident Alexander Van der Bellen. „Byl Rakušanem, Čechem, Švýcarem, Evropanem. Byl vším. Odchod Karla Schwarzenberga je pro nás velmi těžký. Nám všem bude chybět,“ uvedl. Schwarzenberga označil za státníka, který věděl, co třeba dělat, a který zanechal výraznou stopu. Podle něj byl rovněž prostředníkem ve vztazích mezi Rakouskem a Českem.

Poté následovala pro pozvané hosty recepce v palácovém komplexu Hofburg v prostorách Národní knihovny.

Karel Schwarzenberg je pohřben – dle svého přání – v rodinné hrobce na Orlíku. Stalo se tak v den jeho narození, 10. prosince 2023.

Po Praze, Vídni, Murau, německém Schwarzenbergu, Sedlci u Kutné Hory a Orlíku nad Vltavou byl Český Krumlov posledním místem, kde se konala zádušní mše za Karla Schwarzenberga. Šlo o místa spojená se Schwarzenbergovým životem.

Právě lidé ve Štýrsku a konkrétně v Murau, kde Schwarzenberg deset let trvale žil a kde rodina Schwarzenbergů vlastní zámek a v regionu spravuje na osmnáct tisíc hektarů lesů, na bývalého českého ministra zahraničí a horkého kandidáta do prezidentského křesla vzpomínají nejvíce. I oni se zemřelou hlavou šlechtického rodu rozloučili. A to 9. ledna v místním kostele. Na znamení smutku ostatně nad zámkem v Murau ihned po Schwarzenbergově smrti zavlála na půl žerdi modrobílá vlajka. Za normálních okolností znamení, že je dědic rodu ve městě. Místní noviny psaly o tom, že Karel nebyl jen čestným občanem města, ale především člověkem, kterého měli tamější hluboko ve svých srdcích. Především ti starší pak prý dávali k lepšímu své zážitky s ním i osobní vzpomínky na něj.

Po již zmíněných mších v rakouském Murau a v německém Schwarzenbergu přišel na řadu Český Krumlov. Vévodské rekviem v Krumlově bylo závěrečným oficiálním rozloučením s Karlem Schwarzenbergem. Zádušní mši sloužil českokrumlovský prelát Václav Pícha, který hned v úvodu svého proslovu zdůraznil význam schwarzenberského rodu pro vývoj města i samotný kostel sv.

Víta. V 16:40 hodin vyšel z náměstí průvod, který zamířil do kostela sv. Víta. Průvodu se zúčastnili kromě knížecí rodiny i představitelé církve, vedení města, členové Obce sokolské a granátníci Schwarzenberské gardy. V kostelní kapli svatého Jana Nepomuckého měli také lidé jedinečnou možnost prohlédnout si knížecí klobouk, který je jinak uložen na rakouském zámku Obermurau. „Knižecí klobouk se do Krumlova většinou vozil jen u příležitosti toho hlavního pohřbu. Jinak tu byla primárně vévodská koruna, ta je ale od druhé světové války ztracena. Do druhé světové války se v Českém Krumlově knížecí klobouk, který je odznakem starého knížecího titulu rodu Schwarzenbergů coby suverénních panovníků ve Svaté říši římské, pravidelně vsta-

voval v místních svatostáncích, zvláště pak ve farním kostele sv. Víta, při pohřbech a výročních requiem, a to spolu s vévodskou korunou, jež je naopak odznakem českého knížecího titulu rodu, jehož hlava je držitelem titulu „vévoda krumlovský“. Vévodská koruna, symbol někdejšího vévodství, je ovšem i spolu s žezlem (batonem) od roku 1940 neznámo kde – buď byla zcizena, nebo je v nějakém zapomenutém úkrytu a čeká na své znovunalezení. Knižecí klobouk ovšem válku přečkal v bezpečí a nyní jej rodina u příležitosti posledního rozloučení s Karlem Schwarzenbergem poprvé od zrušení vévodských rekviem nacisty opět zapůjčila, čímž po více než osmi dekadách došlo k navázání na pozoruhodnou a prastarou českokrumlovskou tradici.

Klubové fotovzpomínky na některá setkání s Karlem Schwarzenbergem

Svatováclavské oslavy na Velvyslanectví ČR

Vídeňské dny v Národní knihovně, 26. 9. 2003

Vídeňské dny v Národní knihovně, 26. 9. 2003

Vídeň, Diplomatická akademie, 19. 6. 2017

Viedeň, Parlament Rakouské republiky, 16. 2. 2004

Viedeňská radnice, předání Zlaté čestné medaile Pavlu Kohoutovi, 10. 4. 2004

Praha, Černínský palác, při předání ceny Gratias Agit, 7. 6. 2013

Zemřel bývalý ředitel vídeňského Burgtheatru Achim Benning

Achim Benning (20. 1. 1935, Magdeburg, Německo – 30. 1. 2024, Vídeň) byl německý herec, režisér a divadelní intendant, v letech 1976-1986 ředitel vídeňského Burgtheatru. V sedmdesátých a osmdesátých letech pomáhal českým divadelníkům v disentu, které zval do Burgtheateru (Pavel Landovský) a uváděl v něm jejich hry (Pavel Kohout, Václav Havel).

Achim Benning vystudoval filozofii v Mnichově a Vídni (1955-1960). Svě herecké vzdělání absolvoval na herecké škole Max Reinhardt Seminar ve Vídni v roce 1959. Ve stejném roce začal pracovat jako herec v Burgtheatru. Od roku 1971 začal v Burgtheatru i režisovat. V roce 1976 jej rakouský ministr školství Fred Sinowatz jmenoval ředitelem Burgtheatru. Tento post zůstal do roku 1986. V této době zval do Burgtheatru řadu významných režisérů své doby, čímž z této instituce vytvořil jedno z nejvýznamnějších divadel německojazyčného prostoru.

Svou vzdělaností a otevřeností vysoce převyšoval tehdejší kulturní milieu Vídně, za což si v *Kronen Zeitung* vysloužil nálepku anarchisty a levičáka a list proti jeho vedení Burgtheatru vedl ostrou kampaň. Za jeho éry působili na této scéně i čeští umělci Pavel Kohout a Pavel Landovský. Poté, kdy se Václav Havel stal v komunistickém Československu zakázaným autorem, nabídl mu v Burgtheatru druhý divadelní domov. Světovou premiéru zde měly Havlovy aktovky *Audience*, *Vernisáž* a *Protest*, hru *Horský hotel* i jeho nejvýznamnější kusy *Largo desolato* a *Pokoušení*. Po ukončení angažmá v Burgtheatru uvedl Havla i ve svém dalším působišti, ve švýcarském Curychu, v městském divadle Schauspielhaus, kde se stal v roce 1989 intendantem.

V letech 1993-2003 byl univerzitním profesorem režie na škole Max Reinhardt Seminar ve Vídni. Současně působil jako příležitostný herec a režisér na volné noze.

Pavel Kohout: To byl můj život

„My house, my castle!“ opakoval si dramatik v tichém úžasu po celá léta, kdy si vlastním klíčem otvíral dveře v podjezdu pravého křídla a stoupal

Vídeň, Diplomatická akademie, 19. 6. 2017

Vídeň, Karlskirche, 20. 12. 2017

Vídeň, Karlskirche, 20. 12. 2017

postranními schody u paty jednoho ze dvou slavnostních schodišť...

Když pozvání k roční stáži přijímal, vzkázal po emisaru Weissovi jeho šéfovi, že nechce ani nemůže být členem dramaturgie ze dvou důvodů: neuměl by žádnému autoru poradit nic jiného, než jak by jeho hru napsal sám, a především by rád za dvanáct měsíců dohnal co nejvíc z toho, oč byl připraven za uplynulých deset let.

Achim Benning mu po příjezdu udělil typicky rakouský titul „consulent“, který úžasně zněl a mohl znamenat cokoli. S ním objel dramatik lán světa, asistoval při mnoha svých divadelních i knižních premiérách, znovu do sebe nabíral vzduch svobody, aby pak mohl dlouho vydržet pod vodou totality, a k tomu všemu si směl zarežirovat vlastní úpravu Gogolova *Revizora* s jedním z nejlepších souborů na světě. Když ho při návratu domů vyhodili z vlasti zpátky do Rakouska, nabídl mu intendant angažmá až do konce svého působení. Tentokrát šlo o něco jiného než dřív a on se tu laskavost pokoušel odpracovat, jak nejlíp uměl. Záhadný titul pochopil jako funkci libera, které se česky říká „děvče pro všecko“. Napíše a připraví k premiéře čtyři nové hry, uspořádá četná matiné, přeloží z listu pro informaci nové texty Václava Havla a přispěje k uvedení Landovského vaňkovské aktovky *Arest* tím, že dobrovolně stáhne svou novou *Marast*. Až bude chtít divadlo získat jako režiséra šéfa moskevské Taganky Ljubimova, který čerstvě emigroval, zmobilizuje svou kdysi obstojnou ruštinu a v dvouhodinovém telefonickém rozhovoru zprostředkuje i jeho angažmá.

Achim Benning jako naprostá výjimka mezi špičkovými divadelníky

Praha, konference „Ve znamení tří deklarácí“, 22. 9. 2023

z německy mluvících zemí zůstane zakázaným českým autorům věrný i později na stejném postu v Curychu. Už v Burguto se osvědčil velkolepým projevem solidarity. Československé ministerstvo vnitra si pro odebrání občanství Pavlu Landovskému vybralo okamžik, který považovalo za nejvhodnější: den předtím, než měl Burg odjet s inscenací Čechovova *Višňového sadu* do Moskvy. Čerstvý vyhoštěnec proto nedostal sovětské vízum a všichni ti chytráci v Praze i v Moskvě považovali za samozřejmé, že Benning jeho malou roli přeobsadí tím spíš, když kamióny s dekorací jsou už na místě. Intendant však na tiskové konferenci prohlásí, že ten akt považuje za urážku celého Burgtheatru, který proto nepojede vůbec. S výjimkou sloupkaře bulvárních novin *Kronen Zeitung* to rakouská média oznámí s plným respektem.

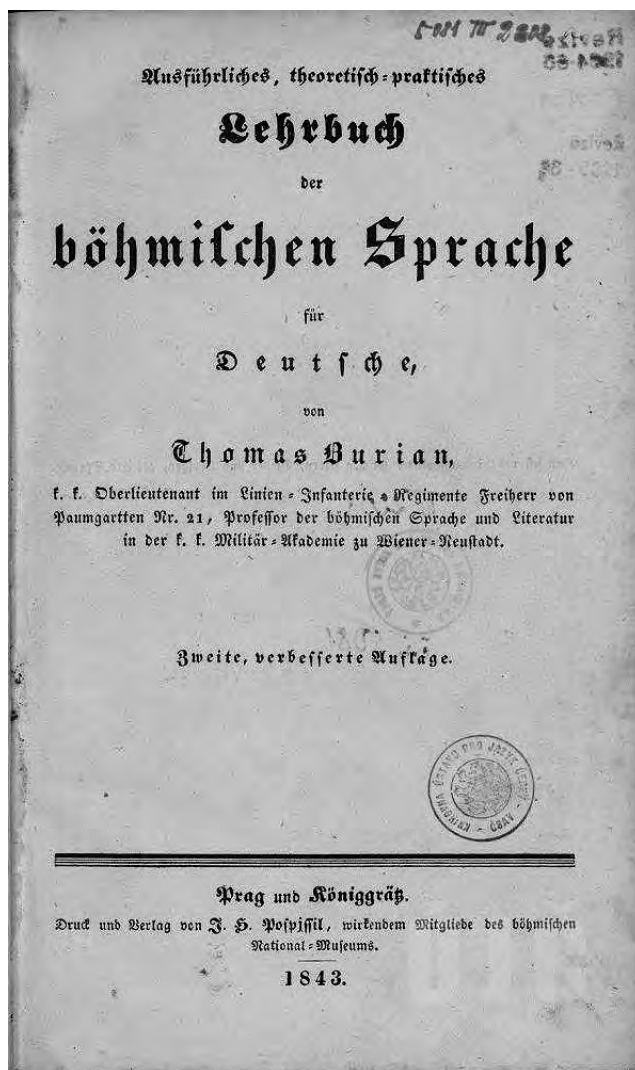
VZPOMÍNKA

Tomáš Akvin Burian

Dne 22. ledna si připomínáme 150. výročí jeho úmrtí. Burian se narodil 5. června 1802 v Praze, vychován byl v domě Jana Jeníka z Bratřic, u jehož roty pracoval jeho otec jako truhlář a později jako jeho osobní komorník. Burianovi záhy zemřel otec (1810) a po jeho smrti malý Tomáš navštěvoval školu svatého Štěpána, kde se vyučovala čeština. Od druhé třídy se učila také němčina. Když mu v roce 1815 zemřela matka, chtěl jít na gymnázium, ale jeho teta to zamítla, pročež byl chlapec nucen nastoupit do učení jako krejčí. A jelikož byl bez prostředků a krejčovina mu nic neříkala, přihlásil se ve čtrnácti letech (!) jako dobrovolník v kasárnách na Malé Straně s tím, že se stane dělostřelcem. Sloužil u 5. dělostřeleckého pluku v Praze, v roce 1817 byl povýšen na vrchního dělostřelce, a když v roce 1818 přeložili prapor do Terezína, byl pověřen vyučováním ve školní rotě. Společně se 400 rekruty byl v roce 1819 přeložen do Pešti, kde na plukovní škole vyučoval především geometrii a aritmetiku.

Když přijel na inspekci plukovník hrabě Christian Kinský, měl být povýšen na desátníka, avšak Burian to odmítl s námitkou, že by se raději stal dělostřelcem a jako takový pak důstojníkem, v čemž mu bylo vyhověno. V roce 1821 byl převelen do Vídně jako dělostřelec a přijat do dělostřeleckého sboru. Burian se zabýval také českou literaturou, čímž na sebe upozornil majora Poláka, který vyučoval na vojenské akademii ve Vídeňském Novém městě. Roku 1831 byl u 11. pěšího pluku povýšen na poručíka, protože tehdejší velitel Akademie generálmajor Johann Trautmann ho chtěl přijmout jen jako důstojníka. V roce 1851 dosáhl hodnosti majora, na odpočinek odešel v roce 1857.

Burian však nepůsobil jen jako učitel češtiny. Od roku 1854 byl velitelem roty, velitelem kadetní nemocnice, prefektem pro dějiny a zeměpis a od 1. listopadu 1853 byl činný jako hospodářský inspektor a vedoucí administrativy akademie. V témže školním roce vyučoval též předměty „služební řád“ a „vojenská administrativa“. V plukovní škole ostatní Češi a Slováci, jejichž dosavadní vzdělání bylo německé, mluvili německy. České knihy byly tudíž vzácné, zato ale velmi vítané. V té době zrál i v Burianovi přání vytvořit německo-český slovník. Především proto, že německy mluvící spolužáci a nadřízení Čechům vyčítali, že se nemají pořádně vyjádřit.

Po vstupu na vojenskou akademii Burian převzal od majora Matěje Miloty Zdirada Poláka výuku češtiny. Burian společně s Hladkým, který byl druhý učitel češtiny, přeložili *Služební předpis pro sprostého vojáka, svobodníka a bubeníka císařského krále pěchoty; pak částky ručnice pěchoty a o měření a trefení* (1834). K Burianovým žákům patřili mimo jiné budoucí velitel sboru Karel Drahotín Marie Villani svobodný pán von Pilonico,¹ budoucí polní podmaršálek, spisovatel a malíř Salomon Emanuel Friedberg-Mírohorský, Polákovy synové, budoucí slovníkový generálmajor a známý spisovatel Petar Preradović² nebo překladatel služebních předpisů Ambrož Told von Wallersberg.

¹ Villani, sám Čech, se narodil 23. ledna 1818 v Sušici, 1830 nastoupil na vojenskou akademii, ze které byl vyřazen jako praporčík k 36. pěšímu pluku do Prahy. V roce 1850 byl zvolen do pražské obecní rady a 1855 se stal starostou Benešova.

² Preradovićův otec sloužil jako praporčík u 6. Varaždinského pohraničního pěšího pluku. Po jeho smrti Preradović přešel na vojenskou akademii, kterou absolvoval jako nejlepší z ročníku. Byl vyřazen jako poručík a přidělen k 33. pěšímu pluku do Milána. Velmi brzy začal být literárně činný, zprvu psal výhradně německy, později stále víc chorvatsky. K jeho nejznámějším básním z té doby patří *Zora puca – bit ce dana (Jitřenka – bude den!)*. Do penze odešel 1. června 1876 jako generálmajor.

Vedle toho si Burian vždycky našel čas na kontakty se svými česky hovořícími přáteli, např. Josefem Jungmanem, Karlem Amerlingem, Františkem Palackým nebo Janem Kollárem. Mezi jeho přátele patřil také František Brauner (později advokát a poslanec), Jan Dvořáček (rovněž advokát a moravský politik), J. Neumann (později profesor ve Vídni), Josef Podlipský (později lékař), Jan Václav Rozum (pedagog), Václav Michal Pešina z Čechorodu, František Cyril Kampelík, Antonín František Rybička, knihkupci a nakladatelé Jaroslav a Jan Pospíšilovi, Jan Vusín (později skriptor Univerzity knihovny ve Vídni). Pro velký zájem krajanů a chovanců založil Burian Český čtenářský spolek, který existoval až do roku 1839.

Jelikož Burian vyučoval i předmět „služební řád“, přeložil řadu předpisů, mimo jiné *Předpis služby pro prostého vojáka, svobodníka a bubeníka c. a k. pěchoty, Cvičení pro pěchotu, Cvičení se zbraní c. a k. pěchoty* nebo *Předpis služby pro jezdecko*. Tyto příručky byly zamýšleny pro

prostého českého vojáka a měly mu pomoci, aby lépe chápal službu a s ní související vojenské prostředí.

Mezi Burianova skutečně vynikající díla patří jeho *Ausführliches theoretisch-praktisches Lehrbuch der Böhmisches Sprache für Deutsche (Podrobná teoreticko-praktická učebnice českého jazyka pro Němce)*, za kterou se mu dostalo veliké pochvaly od Pavla Josefa Šafaříka. Gramatika, která byla doplněna *Malou chrestomatií* (Praha 1844), vyšla ještě ve dvou dalších vydáních.

Burian sloužil v armádě čtyřicet let, z toho strávil téměř sedmadvacet let na vojenské akademii jako učitel češtiny. Do penze odešel v roce 1857. Burian zemřel v lednu roku 1874 a byl pohřben na tehdejší vojenském hřbitově. Na pohřbu se sešla skoro celá posádka. Na dnes již neexistujícím náhrobku byl umístěn tento epitaf: „Byl upřímný Čech a vlastenec horlivý, věrně slouživ mečem mocnáři, slovem vojenské mládeži, pérem vlasti, srdcem národu svému.“

Josef Ernst

KALENDÁRIUM

11. 02. 17:00 Čaj o páté: Maškarní

Velká klubovna české školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Vlastenecká omladina

12. 02. 19:30 Film *Běžná selhání* (mysteriózní, Česko / Maďarsko / Itálie / Slovensko, 2022, 85 min., české znění, anglické titulky)

Režie: Cristina Grosan, scénář: Klára Vlasáková
Kinosál Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien (na promítání je třeba se zaregistrovat: events.vienna@mzv.cz)
KK, ZÚ, ČcV

14. 02. 18:30 Návčik tance Česká beseda

Velká klubovna české školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Alumni-CZ-Komenský

16. 02. 17:00 Výtvarný workshop: Klobouky z papíru

Kostel Panny Marie na Nábřeží – fara, Salvatorgasse 12, 1010 Wien
Marjánka

20. 02. 18:30 Návčik tance Česká beseda

Velká klubovna české školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Alumni-CZ-Komenský

24. 02. 21:00 Maturitní a reprezentační ples

Parkhotel Schönbrunn, Hietzinger Hauptstr. 10-14, 1160 Wien
MR a ŠSK

04. 03. 19:00 Folker Bohnet – Alexander Alexy: *Oscar pro Emily*

Divadelní sál české školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Kontaktforum

08. 03. 17:00 Výtvarný workshop: Jarní věnce z těstovin

Kostel Panny Marie na Nábřeží – fara, Salvatorgasse 12, 1010 Wien
Marjánka

10. 03. 17:00 Čaj o páté: Folklorní

Velká klubovna české školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Vlastenecká omladina

11. 03. 19:30 Dokumentární film *Zkouška umění* (Česko, 2022, 102 min., české znění, anglické / německé titulky)

Scénář a režie: Adéla Komrží, Tomáš Bojar
Kinosál Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien (na promítání je třeba se zaregistrovat: events.vienna@mzv.cz)
KK, ZÚ, ČcV (v přípravě)

31. 03., 02. 04., 04. 04. Antonín Dvořák: *Rusalka*

Dirigent: Tomáš Hanus, Princ: Pavel Černochoch, Kněžna: Eliška Weisssová
Vídeňská státní opera

Rozhlasové a televizní programy pre národnostné skupiny u ORF

Nové ponuky pre národnostné menšiny od roku 2024

„ORF Burgenland rozširuje svoju ponuku pre národnostné skupiny v Burgenlande, a to sú Burgenlandskí Chorváti, Maďari, Česi, Slováci a Rómovia. V televízii aj v rádiu sa zvýši čas vysielania v jazykoch národnostných skupín a ponuka sa rozšíri aj na internete. S touto iniciatívou môžu programy národnostných skupín oslovit ešte väčšie publikum,“ hovorí riaditeľ ORF Burgenland Werner Herics.

Česká a slovenská redakcia u ORF pripravuje pre krajanov v Rakúsku pravidelné rozhlasové aj televízne relácie v ich materinských jazykoch.

Parkhotel Schönbrunn
Hietzinger Hauptstraße 10 - 14
1130 Wien

Zahájení plesu ve 21 h
Otevření sálu v 20 h
Společenský oděv

VSTUPENKY

Předprodej 45€ / studenti 25€
Večerní pokladna 50€ / studenti 30€
Rezervace stolů, resp. místa: 5 €

Předprodej: Sekretariát ŠSK
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
01/713 31 88 0
event@komensky.at

Reprezentativní a maturitní

Ples

videňských Čechů a Slováků

v sobotu, 24. února 2024, od 21.00 h
v Parkhotelu Schönbrunn

Parkhotel Schönbrunn
Hietzinger Hauptstraße 10 - 14
1130 Wien

Repräsentations- & Matura

Ball

der Wiener Tschechen & Slowaken

Ballbeginn 21 Uhr
Einlass 20 Uhr
Abendkleidung erwünscht

EINTRITTSKARTEN

Vorverkauf 45€ / Studenten 25€
Abendkasse 50€ / Studenten 30€
Tischreservierung 5 €

Vorverkauf: Sekretariat SVK
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Telefon: 01/713 31 88 0
Email: event@komensky.at

am Samstag, den 24. Februar 2024, ab 21.00 Uhr
in das Parkhotel Schönbrunn

Rozhlas a podcasty

30-minútový český magazín **Rádio Dráták** si môžu poslucháčky a poslucháči vypočuť naživo každý pondelok o 21:10. A to na ORF Radio Burgenland, pre Viedeň na frekvencii 94,7 MHz, alebo online cez livestream:

- <https://sound.orf.at/radio/bgl>.

Od 21:40 do 22:00 patrí vysielač čas slovenskému týždenníku s názvom **Rádio Dia:tón**. Kto večerné vysielenie zmešká, má k dispozícii náš archív. Relácie v ňom zostávajú po dobu 60 dní:

- <https://volksgruppen.orf.at/cesi/radiotelevize/tags/radio/>,

- <https://volksgruppen.orf.at/slovaci/radiotv/tags/radio/>.

Novinkou z roku 2023 sú **podcasty** oboch redakcií. Ide o už spomínané pondelkové týždenníky, ktoré sa dajú po odvysielaní na Rádiu Burgenland vypočuť aj touto formou. ORF Podcast Češi a ORF Podcast Slováci je možné nájsť na všetkých známych platformách: ORF Sound, Apple,

Google a Spotify. Aj tieto sú k dispozícii 6 mesiacov. A aj rok 2024 priniesol zo sebou novú rozhlasovú reláciu. **Musikmosaik alebo Hudobná mozaika** pobeží vždy v stredu večer od 20:00 do 21:00 a od 21:00 do 22:00 na Rádiu Burgenland. Redaktorky a redaktori chorvátskej, maďarskej, českej, rómskej a slovenskej redakcie sa striedajú pri zostavovaní hodinovej hudobnej relácie presne v tomto poradí, pričom sa každá národnostná skupina dostane na rad každé dva až tri týždne.

TV

Televízny magazín **České Ozvěny** a **Slovenské Ozvěny** sa vysiela už od augusta roku 2009, šesťkrát do roka, a to vždy druhú nedeľu v každom párnom mesiaci o 14:05 na ORF 2 Wien.

Od septembra 2022 môžu diváčky a diváci vidieť slovenské a české príspevky aj v rámci televízneho magazínu **Wir | Češi, Hrvati, Magyarok, Roma, Slováci, Slovenci** na

ORF 2. Vysiela sa o 10:40 každý druhý piatok s integrovanými titulkami v nemčine. Reprízu vysiela ORF 3 v nedeľu ešte v tom istom týždni, ale titulky sú v tomto prípade voliteľné cez teletext na strane 777. Do tejto sedemjazyčnej relácie prispieva každá autochtónna národnostná skupina v Rakúsku vždy jedným príspevkom. Moderácie sú v nemeckom jazyku.

Televízne vysielania si môžu diváčky a diváci pozrieť aj po ich odvysielaní. Magazín *Wir | Češi, Hrvati, Magyarok, Roma, Slováci, Slovenci* zostáva na ORF TV-Thek 30 dní, *České Ozvěny* a *Slovenské Ozvěny* až 60 dní:

- <https://tvthek.orf.at/>.

Informácie o všetkých reláciách publikujú obe redakcie aj na svojich internetových stránkach:

- <https://volksgruppen.orf.at/cesi/>,
- <https://volksgruppen.orf.at/slovaci>.

Miriam Spring

ATELIER A
 „Zum blauen Pfau“ am Spittelberg, 1070 Wien, Kirchberggasse 17 / II
 atelier.a.website
 Öffnungszeiten: Mo, Di, Fr von 15.30 bis 18.30

PROGRAM RSKS

Milí priatelia Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku!

Fašiangy sú v plnom prúde a my sme pre vás opäť pripravili skvelý program. Je tu fašiangová zábava, joga a spievanky. V novom formáte sa budeme venovať literatúre a tiež stand-up divadlu. Detaily našich podujatí nájdete pod linkom alebo na našej webovej stránke program.

Detailné informácie o našich podujatiach nájdete naďalej na Facebooku alebo na našich stránkach www.slovaci.at. Veríme, že sa uvidíme na plánovaných podujatiach.

Fašiangová zábava

Utorok 13. 2. 2024 o 17:30 hod.

Opäť máme možnosť si spestriť fašiangové obdobie a dobre sa zabaviť, vytancovať pri obľúbených hitoch a stretnúť sa v príjemnej spoločnosti, či už v nápaditých maskách a kostýmoch, alebo len tak civilne a zakončiť toto tradičné obdobie zábav a plesov – s vynikajúcou hudbou Laca Košinára a speváčky Petry. Domáce dobroty a pochúťky do spoločného bufetu sú vítané.

Miesto: Slovenský dom, Marktgasse 3, 1090 Wien.

Karol Csino

Utorok 23. 2. 2024 o 19:00 hod.

Stretnutie s hercom, spevákom a moderátorom. Karol Csino rozpráva o jeho tvorbe a hudbe, ktorú má rád. Priebeh večera bude oživený krásnou hudbou. Karol Csino zaspieva niekoľko nezabudnuteľných hitov slovenského Toma Jonesa a nesmrteľného bohéma Karola Duchoňa, v štýle programu *Na srdci mi hraje*.

Karol Csino účinkoval v divadelných hrách a muzikáloch. Ako herca sme ho mohli vidieť aj v niekoľkých televíznych seriáloch a filmoch (*Nemocnica na okraji mesta po 20 rokoch*, *Černí baroni*, *Modrý kámen*).

Miesto konania: Slovenský dom, Marktgasse 3, 1090 Wien.

Detailné informácie o našich podujatiach nájdete naďalej na Facebooku alebo na našich stránkach www.slovaci.at. Veríme, že sa uvidíme na plánovaných podujatiach.

Cena Susany Roth 2024

Česká centra a České literární centrum, sekce Moravské zemské knihovny v Brně, vyhlašují jubilejní 10. ročník mezinárodní překladatelské soutěže Cena Susanny Roth, určené začínajícím zahraničním překladatelům z českého jazyka.

Soutěž pojmenovaná po švýcarské bohemistce a překladatelce Susanně Roth (1950-1997) je určena pro zahraniční překladatele, bohemisty či kohokoliv s náklonností k češtině a překladatelství bez vydaného knižního překladu (oblast krásné literatury).

Cílem soutěže je kontinuální podpora mladých zahraničních překladatelů a bohemistů do 40 let a rovněž podpora a šíření české literatury v zahraničí. Odborná porota vybrala knihu Marka Torčíka *Rozložíš paměť* (nakl. Paseka, 2023). Soutěžním textem je úryvek na str. 93-103.

Kromě soutěžního překladu účastník v elektronické podobě poskytne svůj profesní životopis v podobě medailónku o rozsahu maximálně 1 000 znaků (vč. mezer) v českém jazyce, aktuální fotografii (včetně uvedení autora fotografie) v tiskové kvalitě a čestné prohlášení deklarující autorství odevzdaného soutěžního překladu. Účastník soutěže vše zašle **nejpozději 31. března 2024** na e-mailovou adresu: ccberlin@czechcentres.cz.

Požadované formátování překladu: formát .docx, písmo Arial nebo Times New Roman, velikost písma 12, řádkování: 1,5.

Vítěz bude vyhlášen na webových stránkách Českých center v Německu a Rakousku do 15. května 2024.

Více informací naleznete zájemci na webových stránkách Českého centra Vídeň.

Internationale Susanna Roth-Übersetzungswettbewerb

Heuer findet bereits zum zehnten Mal der Internationale Susanna Roth-Übersetzungswettbewerb statt. Auch in diesem Jahr schließen sich die deutschsprachigen Länder Deutschland, Österreich und die Schweiz wieder zusammen und schreiben ihn gemeinsam aus. Wir, die Tschechischen Zentren und das Tschechische Literaturzentrum, Sektion der Mährischen Landesbibliothek in Brno, laden Sie sehr herzlich ein, Ihre Übersetzung einzureichen und/oder diese Information an Studierende, Bekannte und Freund:innen weiterzuleiten, die vom Tschechischen ins Deutsche übersetzen.

Gesucht wird die beste Übersetzung eines Auszuges aus dem Buch *Rozložiš paměť* von Marek Torčík (Verlag Paseka, 2023). Bitte senden Sie Ihren Wettbewerbstext **bis 31. März 2024** an das Tschechische Zentrum Berlin (ccberlin@czechcentres.cz). Zielgruppe sind Übersetzer:innen im Ausland mit einem Alter von bis zu 40 Jahren (Geburtsjahr 1984 und jünger).

Cena Premia Bohemica za rok 2023

Cena je určena za významný přínos bohemistice v zahraničí. Nominováni mohou být jak zahraniční bohemisté či bohemistky, tak překladatelé a překladatelky, kteří se ve své zemi zasloužili ve výrazné míře o propagaci české literatury a kultury.

Do roku 2001 cenu udělovala Nadace Český literární fond, v letech 2002-2011 Obec spisovatelů (za podpory NČLF). S podporou Obce spisovatelů ji od roku 2017 uděluje Moravská zemská knihovna v Brně.

O udělení ceny rozhodne komise složená z předních literárních vědců z univerzitních i akademických pracovišť v České republice a z dřívějších laureátů ceny. V minulosti cenu získali například Susanna Roth (1993), Oleg Malevič (1998), Christa Rothmeier (1999), Reiner Kunze (2004), István Vörös (2005), Edgar de Bruin (2008), Andrzej Cz-cibor-Piotrowski (2011), nebo v prvních obnovených ročních Urs Heftrich (2017), Robert B. Pynsent (2018), Annalisa Cosentino (2019), Xavier Galmiche (2020), Dorota Dobrew (2021), Alessandro Catalano (2022).

Posledním laureátem se stal v roce 2023 Stefan Michael Newerkla (* 7. 10. 1972, Horn) rakouský lingvista, slavista a filolog. Od roku 2004 působí jako profesor západoslovanské lingvistiky na Vídeňské univerzitě a od roku 2018 je řádným členem Rakouské akademie věd. V popředí Newerklovy vědecké práce stojí kontaktní a historická sociolingvistika. Je autorem řady monografií a více než 150 vědeckých článků.

Spolupracoval také na učebnicích češtiny. Vede několik vědeckých grantů podpořených zejména Rakouskou agenturou pro vědu (FWF). Mimo jiné je řešitelem projektu „Němčina a slovanské jazyky v Rakousku: aspekty jazykového kontaktu“ (F 6006-G23) v rámci výzkumného zá-měru SFB F 60-G23 „Němčina v Rakousku (DiÖ). Variace – kontakt – percepce“ a spoluřešitelem mezinárodního projektu I 5309 „Slavistiky ve výměně: Rakousko a Rusko v letech 1849-1939“.

Prof. Newerkla je vedoucím Institutu slavistiky na Vídeňské univerzitě.

České centrum Vídeň: Z Herrengasse do Kreuzherrengasse

1. března 2024 se České centrum Vídeň, které je součástí celosvětové sítě kulturního institutu Českých center, přestěhuje z Herrengasse do Kreuzherrengasse ve 4. vídeňském městském okrese. Zahájí tak novou etapu své činnosti, která je založena především na partnerství s rakouskými kulturními organizacemi a evropskými partnerskými instituty.

České centrum Vídeň již třicet let realizuje své kulturní aktivity ve vlastních galerijních prostorách na Herrengasse ve Vídni. Na konci roku 2023 skončila i tato etapa.

Současná koncepce kulturní diplomacie se zaměřuje na partnerskou spolupráci a rozšiřování mezinárodních kulturních vztahů. „Spolupráce s místními partnery se v posledních letech stala mnohem důležitější. Abychom oslovili co nejširší publikum, musíme se zviditelnit v kulturní infrastruktuře města. A to se nám nejlépe daří právě díky našim partnerům,“ říká Ondřej Černý, generální ředitel Českých center. „Nové prostory sice nebudou sloužit k prezentaci našich výstav a dalších akcí, ale díky své centrální poloze nedaleko vídeňského Karlsplatzu jsou velmi vhodným místem pro networkingová setkání a například i pro pořádání jazykových kurzů,“ dodává.

„Změna přináší nejen nová dobrodružství, ale také nové podněty. Nové prostory Českého centra Vídeň nabízí příležitost, jak učinit naši místní kulturní diplomacii současnou a vhodnou pro budoucnost a dále tak prohloubit česko-rakouskou spolupráci v této oblasti,“ říká Jiří Šitler, velvyslanec České republiky v Rakousku.

České centrum Vídeň bude sídlit v budově patřící Rytířskému řádu křižovníků s červenou hvězdou, který byl založen svatou Anežkou Českou v Praze v roce 1233. „Je nám ctí, že České centrum Vídeň našlo nový domov právě u nás. Naše budova již nyní nabízí dostatek prostoru pro kulturní a společenské aktivity. O to více nás těší možnost vytvořit zde nové synergie,“ říká P. Marek Pučálík, rektor kostela svatého Karla Boromejského ve Vídni a představený řádu v Rakousku.

Kontaktní údaje od 1. března 2024:

České centrum Vídeň
Kreuzherrengasse 1 (vchod Gußhausstraße 10), 1040 Wien
Telefon: +43 1 535 23 61
e-mail: ccwien@czechcentres.cz
Web | Facebook | Instagram
Změna programu je vyhrazena. O veškerých programových změnách informuje České centrum Vídeň na svém webu, Facebooku a Instagramu.

PROGRAM

do 17. 02. 2024 Literatura: Výstava Nejkrásnější knihy Rakouska, Německa, Česka, Švýcarska, Nizozemska a Ukrajiny z roku 2022

Nejkrásnější knihy z šesti zemí se společně představí veřejnosti díky výstavě, kterou již po dvacáté pořádá typographische gesellschaft austria (tga).

Hauptbücherei Wien, Urban-Loritz-Platz 2a, 1070 Wien

21. 02. 2024 19:00 LITERATURA CZ-AT [tjæt] s Michaelem Stavaričem

Ve svém cyklu si Michael Stavarič zve české autory, přičemž

je překvapuje je neobvyklými otázkami: o jejich tvorbě, literatuře obecně a stavu světa zvláště. Druhým hostem bude Anna Fodorová, dcera Lenky Reinerové, s níž se v osobní knize loučí.

Hosté: Anna Fodorová, tlumočení: Helena Novak
Österreichische Gesellschaft für Literatur, Herrngasse 5, 1010 Wien

23. 02. 2024 22:00 Festival evropského filmu EUNIC Austria 2024 – *Přišla v noci*

V rámci prvního ročníku Festivalu evropského filmu EUNIC Austria 2024 bude představeno patnáct filmů, na kterých se podílelo celkem patnáct evropských zemí. Mezi nimi bude i nový český film *Přišla v noci*. Filmový festival se koná v termínu 21.-29. 2. ve Stadtkino Wien.

Stadtkino im Künstlerhaus Wien, Akademiestr. 13, 1010 Wien

01.-20. 03. 2024 Výstava: *Nejkrásnější knihy Rakouska, Německa, Česka, Švýcarska, Nizozemska a Ukrajiny z roku 2022*

Nejkrásnější knihy z šesti zemí se společně představí veřejnosti díky výstavě, kterou již po dvacáté pořádá typografische gesellschaft austria (tga).

Stadtbibliothek Dornbirn, Schulgasse 44a, 6850 Dornbirn

01. 03. 2024 17:30 DIAMETRALE Filmfestival: *Vražda Ing. Čerta*

Filmový festival experimentálních a komediálních filmů DIAMETRALE uvádí film československé nové vlny *Vražda ing. Čerta*.

Leokino innsbruck, Anichstr. 36, 6020 Innsbruck

12. 03. 2024 19:30 Nikol Bóková Quartet

Klavíristka Nikol Bóková je vycházející hvězdou české hudební scény. Umí všechno! Od baroka po současnou hudbu, od klasiky po jazz... Do Sargfabriku přijíždí se svým kvartetem – David Dorůžka na elektrickou kytaru, Martin Kocián na kontrabas a Michal Wierzgoň na bicí.

Sargfabrik, Goldschlagstr. 169, 1140 Wien

Slovenský inštitút Viedeň

Wipplingerstraße 24-26, A-1010 Wien

Tel.: +43 1 318 905 5291

si.vienna@mzv.sk, www.mzv.sk/sivieden

www.fb.com/SlowakischesInstitutInWien

Upozornenie pre návštevníkov Slovenského inštitútu: z dôvodu maľovania priestorov bude Slovenský inštitút zatvorený od 5. do 7. februára 2024. Ďakujeme za pochopenie!

PROGRAM

13. 02. 2024 18:30 Výstava: *Martin Lettrich: 1+1= ako sa práve hodí*

Srdečne Vás pozývame na vernisáž výstavy *1+1= ako sa práve hodí* sochára Martina Lettricha, ktorá sa uskutoční v utorok 13. februára o 18:30 hod. v Slovenskom inštitúte. Výstava potrvá do 29. marca a bola koncipovaná s rozsahom a výberom diel tak, aby v krátkom prehľade predstavila umenie Martina Lettricha z posledného obdobia – vystavené budú komorné plastiky, objekty a asam-

bláže. Vernisáž hudobne umocní vystúpenie Andrey Bučko (spev a klavír).

Slovenský inštitút, Wipplingerstraße 24-26, 1010 Wien

21.-29. 02. 2024 EUNIC Austria – Európsky filmový festival

Srdečne Vás pozývame na Európsky filmový festival, organizovaný EUNIC Austria, do Stadtkina vo Viedni. 15 krajín Európskej únie predstaví medzi 21. a 29. februárom svoje najnovšie filmové produkcie s dôrazom na najdôležitejšie európske hodnoty súčasnej doby: diverzitu, inklúziu a ľudské práva. Slovensko sa predstaví v **pondelok 26. februára o 17:30 hod.** filmom *Piargy*, ktorý doteraz získal viac ako 50 cien na filmových festivaloch po celom svete. Je to folk-hororový film s fascinujúcimi politickými témami, ktoré čiastočne vychádzajú z reálnych udalostí. Predstavenie filmu bude v pôvodnom jazyku s anglickými titulkami.

Film bol nakrútený v koprodukcii s Českou republikou a Severným Macedónskom. Diváci sa po filme môžu zúčastniť diskusie s hlavnou hrdinkou filmu Judit Bárdos.

Vstupenky sú k dispozícii v pokladni kina alebo online: <https://stadtkinowien.at/programm/dat/20240226/>
Stadtkino im Künstlerhaus, Akademiestrasse 13, 1010 Wien

Bad Ischl – Evropské město kultury 2024

Každý rok EU propůjčuje titul Evropského hlavního města kultury jednomu či více městům v Evropě za účelem zvýšení bohatství a rozmanitosti kultur. Vybraná města tak mají po celý rok možnost ukázat svůj kulturní život celé Evropě. Například v roce 2028 se tímto titulem budou pyšnit České Budějovice (jak jsme uvedli již v minulém čísle Kulturního klubu, red. pozn.).

Bad Ischl, slavné lázeňské město v Horním Rakousku a v centru Solné komory (tzv. Salzkammergut), se stalo Evropským hlavním městem kultury pro rok 2024.

Od 31. srpna do 21. října 2024 zde bude k vidění **výstava Green**, na které bude české umění zastoupeno **Křištofem Kinterou**.

Smetana v Ostravě

2.-10. 03. a 04.-12. 05. 2024 Cyklus oper Bedřicha Smetany

Moravskoslezské národní divadlo, Ostrava

www.ndm.cz

Mezinárodní dětská výtvarná výstava *Lidice*

Mezinárodní dětská výtvarná výstava *Lidice* se konala již po jednapadesáté. Slavnostní předání ocenění proběhlo 22. ledna 2024 v prostorách velvyslanectví za účasti velvyslance Jiřího Šitlera. Tématem 51. ročníku byl „Tanec“. Celkem bylo zasláno a přihlášeno 16 416 prací, z toho ocenění obdrželo 1 354 prací, čtyři z nich patří žákům RG Komenský. Diplomy za dvě kresby a dvě fotografie na dané téma obdrželi Adrien Gül, Vincent Jogl, Isabella Maláková a Binh Minh Nguyen. Slavnostní předávání doprovodila hrou na klavír žákyně RG Komenský Eva Rautner.

Oceněným gratulujeme a těšíme se na další ročník, jehož tématem je „Karavana“.

ZÚ ČR

Velvyslanec ČR v Rakousku Jiří Šitler se **9. ledna 2024** zúčastnil **rekviem za Karla Schwarzenberga** ve štyrském Murau, které bylo zakončením smutečních akcí v Rakousku za loni zemřelého Karla Schwarzenberga.

ZÚ SR

Volby prezidenta Slovenskej republiky

Prvé kolo volieb prezidenta SR sa uskutoční v sobotu 23. marca 2024. Prípadné druhé kolo volieb sa bude konať v sobotu 6. apríla 2024. Vo voľbách prezidenta je možné hlasovať výlučne vo volebnej miestnosti na území Slovenskej republiky. Hlasovanie zo zahraničia nie je možné.

Občan Slovenskej republiky, ktorý dovŕšil najneskôr v deň volieb 18 rokov, môže hlasovať buď v obci svojho trvalého pobytu, alebo v ktorejkoľvek volebnej miestnosti, ak požiadal o hlasovací preukaz.

Občan SR, ktorý nemá trvalý pobyt na Slovensku, môže hlasovať v ktorejkoľvek volebnej miestnosti, ak predloží platný cestovný doklad a vyhlásenie o tom, že má trvalý pobyt v zahraničí a teda nemá na Slovensku trvalý pobyt.

Obce začnú vydávať hlasovacie preukazy najskôr od 7. februára. O hlasovací preukaz možno požiadať elektronicky a listinne najneskôr do 4. marca pre prvé kolo volieb a najneskôr do 14. marca pre druhé kolo volieb.

International Procurement Seminar, 20.-21. 3. 2024

Agentúra SARIO, Velvyslanectvo SR vo Viedni a Slovensko-rakúska obchodná komora informujú slovenskú podnikateľskú verejnosť o možnosti participácie na podujatí s názvom International Procurement Seminar – „Ako sa zúčastniť a uspieť v tendroch jednotlivých agentúr a organizácií v rámci OSN“, ktoré sa bude konať v priestoroch Velvyslanectva Českej republiky vo Viedni v dňoch 20.-21. marca 2024.

Na podujatí vystúpia zástupcovia viacerých agentúr OSN a paralelne budú prebiehať individuálne B2B/B2G rokovania medzi firmami a nákupcami zo zúčastnených agentúr. Boli by sme veľmi radi, ak by sa zvýšil počet slovenských firiem, ktoré sa stávajú reálnymi dodávateľmi veľkých medzinárodných organizácií vrátane OSN.

Forma účasti: F2F aj online.

Dôrazne odporúčame vyplniť registráciu čo najskôr, nakoľko máme veľmi obmedzený počet miest – len pre 40 účastníkov zo Slovenska – 1 firma / 1 účastník.

Info: www.mzv.sk.

Pozdrav nové ředitelky Rakouského kulturního fóra v Praze dr. Denise Quistorp

Vážení přátelé Rakouského kulturního fóra v Praze!

Srdečně Vás touto formou zdravím ve své nové funkci. Po čtyřech letech ve funkci ředitelky Rakouského kulturního fóra v Berlíně přicházím do stověžaté Prahy plna pozitivních očekávání. Již nyní se těším na četná rakousko-česká setkání na poli kultury.

Ještě do poloviny února máte možnost navštívit naši aktuální výstavu *Touch Nature*. Na konci měsíce pak zahájíme novou putovní výstavu, již připomínáme 50. výročí úmrtí Ingeborg Bachmann z loňského roku. Panelová vý-

stava *Psaním proti válce* přibližuje politickou tvorbu této rakouské spisovatelky a prostřednictvím originálních textů a fotografií ji dosazuje do historického kontextu. V Centru současného umění DOX bude zahájena nová výstava s názvem *KAFKAESQUE*. Přehledka děl zahraničních umělkyní a umělců otevírá další jubilejní rok Franze Kafky. Také Rakouské kulturní fórum nabídne v následujících měsících řadu akcí, které připomenou 100. výročí úmrtí tohoto světově proslulého pražského spisovatele.

Národní divadlo zve na večer, během něhož budou uvedeny opery rakouského skladatele Viktora Ullmanna *Rozbitý džbán* a *Císař Atlantidy aneb Odepření smrti*. Ty vznikly v letech 1941-1944 na pozadí nacistického pronásledování. Stavovské divadlo má aktuálně na programu operu Richarda Strausse *Ariadna na Naxu*, jež se opírá o libreto rakouského spisovatele Huga von Hofmannsthal.

Pražské divadlo Na zábradlí v únoru znovu uvádí oceňovanou inscenaci dramatu Thomase Bernharda *Mýcení*. Opereta *Freudovo pozdní odpoledne* zpracovává život a dílo rodáka z moravského Příbora a zakladatele psychoanalýzy Sigmunda Freuda.

Aktuální otázce důvěry v církve se věnuje debata, na níž vystoupí i rakouská teoložka Regina Polak. Výrobky světoznámé sklářské firmy J. & L. Lobmeyr, která loni oslavila 200 let od svého založení, si nadále můžete prohlédnout v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze.

Těším se na naše osobní setkání v Rakouském kulturním fóru.

Denise Quistorp

Výstavy v ČR

UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ MUSEUM V PRAZE

do 17. 03. 2024 Lobmeyr Vídeň: 200 let s českým sklem

Výstava, kterou Uměleckoprůmyslové museum v Praze připravilo k 200. výročí firmy J. & L. Lobmeyr, představuje prostřednictvím početně i stylově bohatého výběru exponátů historii a produkci přední světové sklářské firmy založené v roce 1823 ve Vídni. Výstava se zaměřuje také na návrhářskou tvorbu řady uměleckých osobností, které v 19. a 20. století s firmou spolupracovaly. Souběžně se také soustředí na sledování a podrobné přiblížení zásadního podílu českých skláren a rafinérií na podobě lobmeyrského skla. Výstava byla připravena ve spolupráci s Rakouským kulturním fórem v Praze.

Uměleckoprůmyslové museum, ulice 17. listopadu 2, Praha 1

UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ MUZEUM MORAVSKÉ GALERIE V BRNĚ

29. 02. 2024 18:00 vernisáž výstavy *Lexová & Smetana: Out of the Blue*

Dětská vernisáž se bude konat v 16:00.

Designérská tvorba držitelů titulu Grand designér cen Czech Grand Design za rok 2022 Terezie Lexové a Štěpána Smetany se vyznačuje výjimečnou kvalitou – je hravá. Snoubí v sobě pragmatismus nezbytné užitelnosti s povznášející estetikou a uměním. A to nejen ve formální stránce, ale i přístupem k designu, který se v jejich podání jeví jako nevyhnutelná potřeba vyprávět příběh, sdělovat, tvořit. Připomíná, že praktická každodennost nevylučuje krásu, jedinečnost a zážitek. Je z ní cítit entuziasmus

V PLNÉ FORMĚ Průřez současným českým šperkem

On-line katalog

15. 12. 2023 —

4. 2. 2024

vernisáž výstavy:
čtvrtek 14. 12. 2023 / 17 hod.

kurátor: Julie Bergmann

Muzeum Českého ráje v Turnově (Dům 72)
Skálkova 71, 511 01 Turnov

Otevírací doba muzea:
Pondělí / ZAVŘENO
Úterý–Neděle / 9–16 hod.

www.muzeum-turnov.cz
www.julebergmann.cz

TRUE TO FORM
A Cross-Section
of Contemporary Czech Jewelry

Václav Cigler
Petr Dvořák
Stanislava Grebeníčková
Jaroslav Kodejš
Vladimír Komíňský
Kateřina Matěšková
Vratislav Karel Novák
Klára Olšáková & Rudolf Rušáček
Pavel Opočenský
Martin J. Pospar
Zdena Roztočilová
Eva Střížková
Martina Singerová
Oldřich Štádek
Josef Šimon
Jiri Šibar
Ludmila Školová
Marketa Šilená
Markéta Šumová & Adéla Wiesenbergová
Jana Váilková, Střížková
Karel Vořípka

a pozitivní energie. Součástí večera bude slavnostní vyhlášení finálových trojic cen Czech Grand Design 2023. Nominální večer proběhne již podruhé za osmnáctileté působení cen Czech Grand Design v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Brně.

01. 03. 2024 9:30 debata na téma přínos (šéf)designéra firmám

Moderuje: Petr Šimůnek, šéfredaktor časopisu *Forbes*.

Moravská galerie, Husova 18, 662 26 Brno

Tel. +420 532 169 131

info@moravska-galerie.cz, www.moravska-galerie.cz

České občanství by mohli snáze získat i pravnucci emigrantů, navrhli poslanci

České občanství možná budou moci snáze získat i pravnucci emigrantů, kteří československé nebo české občanství v minulosti ztratili. Rozšíření navrhl v novele o státním občanství skupina poslanců koaličních stran. Prohlášením by mohli nabýt české občanství podle předlohy také příbuzní těch krajanů, kteří o občanství nepřišli, a to v přímé linii až do čtvrté generace. Tato možnost, generačně omezená, trvala v minulosti jeden rok.

Obnovu zjednodušeného získání občanství přímými potomky krajanů, kteří občanství neztratili, zdůvodnili předkladatelé tím, že v minulosti taková možnost trvala „extrémně“ krátce. Lidé, kteří by ji mohli v roce 2014 využít, se o ní podle autorů předlohy nemuseli vůbec dozvědět. Poukázali na to, že lidé v některých případech až při dohledávání potřebných dokladů zjistí, zda jejich předci české nebo československé občanství pozbyli, nebo nikoli.

Rozšíření okruhu osob, které by mohly získat zjednodušeně české občanství, se týká podle předkladatelů zejména potomků krajanů žijících ve Spojených státech, v jižní Americe a ve Velké Británii. Zároveň ale poukázali na to, že mnoho možných žadatelů o zjednodušené získání občanství už za současného stavu obtížně dohledává nutné

dokumenty, tedy například rodné nebo oddací listy rodičů či prarodičů a původní naturalizační listy.

Elektronický občanský průkaz začal v pilotním provozu fungovat 20. ledna

Nová mobilní aplikace eDoklady, která nahrazuje kartičku občanského průkazu, začala fungovat 20. ledna. Od začátku budou aplikaci akceptovat ústřední orgány státní správy a dobrovolně i některé obce, které se už přihlásily. Od dubna ji bude přijímat policie a od poloviny roku úřady práce nebo finanční úřady.

Mobilní aplikace eDoklady je od druhé poloviny ledna dostupná na App Store a Google Play. Každý občan České republiky si bude moci stáhnout aplikaci eDoklady do mobilu a v ní si občanský průkaz aktivovat přes Portál občana.

Aplikace umožní občanům prokazovat totožnost pomocí mobilního telefonu místo klasické plastové kartičky. Při kontaktu s úřady tak budou mít možnost pohodlně a efektivně spravovat své údaje bez zbytečného obcházení úřadů a vyplňování formulářů. Digitální průkaz totiž umožní snadné kopírování údajů do různých forem, ať už jde o on-line nákupy nebo rezervaci letenek.

Sněmovna po šesti dnech schválila korespondenční volbu v prvním kole

Sněmovna v úvodním kole projednávání podpořila koaliční návrh, který má umožnit korespondenční hlasování při volbách pro Čechy žijící v zahraničí. Vládnímu táboru se to podařilo až šestý jednací den kvůli tomu, že schvalování novely blokovali poslanci opozičních hnutí ANO a SPD. Jejich návrh na zamítnutí novely nebo vrácení předkladatelům k přepracování dolní komora vládní většinou odmítla. Úvodní sněmovní debata o návrhu trvala zhruba 63,5 hodiny čistého času, koalice kvůli obstrukcím opozice stanovila pro hlasování pevný termín.

Polemiky vyvolal příspěvek poslankyně Jany Mračkové Vildumetzové (ANO), podle které koaliční strany tlačí volbu poštou rychle a na sílu, aby si „ukously“ nějaká procenta navíc, když jejich podpora v Česku kvůli „šílenému vládnutí nebývale klesá ke dnu“. Martin Exner (STAN) reagoval, že ANO předjímá výsledek hlasování voličů v zahraničí. „Musíte se o ně snažit stejně jako o voliče se stejným volebním právem v České republice,“ řekl. Jeden z předkladatelů novely Michal Zuna (TOP 09) se ohradil proti znovu opakovaným tvrzením o protiústavnosti korespondenční volby. To, jak jsou koaliční návrhy protiústavní, podle něho dokládá verdikt Ústavního soudu, jenž zamítl návrh ANO na zrušení novely, kterou vláda loni zkrátila mimořádnou červnovou valorizací důchodů.

Předlohou o volbě poštou se nyní budou zabývat poslanci z ústavně-právního výboru. Poslanci k novele můžou ve druhém čtení předkládat pozměňovací návrhy. Třeba hnutí SPD bude chtít o rok posunout platnost zákona tak, aby se nevztahoval na sněmovní volby příští rok a platit až od roku 2026.

Při posledních sněmovních volbách mohlo v zahraničí vybírat poslance asi 18 800 Čechů, hlas odevzdalo zhruba 13 200 z nich. Podle ministra zahraničí Jana Lipavského (Piráti) může v cizině volit v českých volbách kolem 600 000 lidí. Předkladatelé v důvodové zprávě novely píšou, že jejich zájem o hlasování poštou nelze předem odhadnout, čekají ale nárůst počtu voličů hlasujících ze zahraničí.

Agentura CzechTourism bude letos hospodařit se 400 milióny

Rozpočet státní agentury CzechTourism bude letos o 27 miliónů vyšší než v loňském roce. Celkem letos bude hospodařit se 400 milióny korun. Řekl to ředitel agentury CzechTourism František Reismüller. Peníze chce agentura investovat hlavně do kampaní, které mají nalákat víc zahraničních turistů do Česka. Reismüller také řekl, že v posledních třech čtvrtletích roku 2023 do Česka přijel podobný počet turistů jako ve stejném období předcovidového roku 2019, celkem jich bylo asi 17 a půl miliónu. Více než polovinu z nich, 10,2 miliónu, tvořili domácí turisté, zahraničních bylo 7,2 miliónu.

„Zahraniční turisté přitom na cestách do a po Česku utrácejí více než rezidenti. Pro Česko nejvíc bonitní trhy od prvního čtvrtletí 2022 do třetího čtvrtletí 2023 byly Německo, Polsko, Slovensko, USA a Velká Británie. Právě tam, ale nejen, chceme cílit naše letošní největší kampaně,“ dodal Reismüller. Jedním z cílů agentury je podle něj také turisty po Česku rovnoměrněji rozprostřít. To znamená nalákat je do země i mimo hlavní sezónu nebo do méně vytižených lokalit.

Volby do Evropského parlamentu se budou konat 7. a 8. června 2024

Prezident Petr Pavel vyhlásil termín letošních voleb do Evropského parlamentu na pátek a sobotu 7. a 8. června. Prezident musel termín formálně vyhlásit, nicméně v tomto případě byl vázán dohodou o datu konání voleb na evropské úrovni a českými pravidly pro určení volebních dnů. Rozhodnutí podléhá spolupodpisu předsedy vlády Petra

Fialy (ODS). Oficiálně budou volby vyhlášeny, až dokument vyjde ve *Sbírce zákonů*. Tím datem mohou začít i volební kampaně.

Občané 27 evropských zemí budou rozhodovat o obsazení 720 křesel Evropského parlamentu, o patnáct více než v předchozím období. Česko si zachovává počet jednadvaceti mandátů. Poslední volby v roce 2019 vyhrálo hnutí ANO se šesti mandáty, následovala ODS se čtyřmi.

Konference „Ve znamení tří deklarácí“

Dne 22. září 2023 proběhla v Hlavním sále Valdštejnského paláce Senátu Parlamentu ČR konference a vernisáž výstavy „Ve znamení tří deklarácí“.

Komponovaný program připomenul osudy šlechty v časech ohrožení Československé republiky nacistickým Německem. Výstava přiblížila projevy sounáležitosti představitelů šlechty se zemí a českým národem. Vztahy českých občanských kruhů a šlechty zatěžovaly či zatěžují četné předsudky a animozity. Proto je důležité, že tato konference upozornila také na to, že se tehdy v řadách zemské šlechty zformoval tábor těch, kteří se postavili na obranu ohroženého státu. Tento svůj postoj dali najevo velmi viditelně, a to dokonce třikrát – v letech 1938 a 1939 zformulovali celkem tři deklaráce, které adresovali nejprve prezidentu Edvardu Benešovi a pak prezidentu Emilu Háchovi.

Dne 17. září 1938, tedy necelé dva týdny před mnichovským diktátem, se z iniciativy Zdenko Radslava Kinského dostavila na Pražský hrad skupina dvanácti šlechticů, kteří veřejně vyhlásili odhodlání bránit integritu státu. Prohlášení přečetl František Kinský a jeho znění sepsal Karel VI. Schwarzenberg. Podepsali Jan Adolf Lobkovic, Zdeněk Kolowrat-Krakovský-Libštejnský, Rudolf Theobald Czernin, Leopold Sternberg, Weikhard Colloredo-Mannsfeld, František Jindřich Dobrzenský, Hugo Strachwitz, Karel Belcredi a Karel Parish.

Již v období tzv. druhé republiky 24. ledna 1939 přijal na Hradě obdobnou delegaci tvořenou dvanácti zástupci české šlechty prezident Emil Hácha.

V září 1939 v situaci, kdy nacisté pohlíželi na aristokracii českých zemí jako na německou, respektive na její představitele vyvíjeli tlak, aby se přihlásili k německé národnosti, proklamovalo více než osmdesát šlechticů pocházejících z třiatřiceti rodů svoji příslušnost k českému národu. Národnostní prohlášení předal prezidentu Emilu Háchovi František Schwarzenberg.

Rudolf Theobald Czernin

Zároveň je třeba konstatovat, že se jednalo o názory, které reprezentovaly smýšlení pouze asi jedné třetiny šlechty. Většina aristokratů z českých zemí se přiklápěla k německví, přičemž mnozí z nich otevřeně podporovali sudetoněmecké hnutí a nacistickou politiku. Avšak o to více si jednání těch šlechticů, kteří se postavili za obranu státu a přihlásili se k češtví, zaslouží pozornost i obdiv. Toto rozhodnutí mělo pro jednotlivé osobnosti a jejich rodiny neblahé důsledky. Na jejich majetek nacisté uvalili nucenou správu nebo je rovnou konfiskovali. Několik šlechticů bylo za své protinacistické postoje a aktivity uvězněno, někteří v důsledku toho zemřeli nebo dokonce byli popraveni, například Zdeněk Božek-Dohalský alias „Bedrník“. Perzekuci neunikli ani Zdeňkovi bratři. Arcibiskupský kancléř a svatovítský kanovník Anton Božek-Dohalský zahynul v Osvětimi. Válku přežil po třiletém věznění v koncentračním táboře Dachau pouze diplomat Jiří. Po nastolení komunistické diktatury byl Zdeňkův synovec Jiří, právník působící v Kanceláři prezidenta republiky, odsouzen ve vykonstruovaném procesu k sedmnácti letům odnětí svobody.

Úvodní slova jednoho z organizátorů konference a výstavy Ing. Tomáše Czernina, místopředsedy Senátu Parlamentu ČR: „Chtěl bych konferencí a výstavou v Senátu veřejnosti přiblížit aktivity české šlechty ve prospěch českého státu.“

Není bez zajímavosti, že jedním z představitelů šlechty, kteří se postavili na obranu ohroženého státu, byl jeho dědeček Rudolf Theobald Czernin.

Střípek z osudů českého šlechtice Jaroslava Lobkowicze: Odešel v roce 1968, vyučil se jako opravář televizorů, usadil se v Mnichově, vystudoval elektrotechniku, pracoval pro firmu Siemens. Po roce 1989 se vrátil zpět do vlasti. Působil v regionální i celostátní politice. Usiloval o lepší propojení České republiky s dalšími zeměmi Evropy. V restituci mu bylo navraceno komunisty zabavené hospodářství a též zničený zámek v Křimicích u Plzně.

Jaroslav Lobkowicz přesto zůstává optimistou: „Každý den se podaří opravit určitá část a mám z toho radost. Když to takhle bude pokračovat, tak mám na každý den po čtyřicet let zaručenou malou radost. To je přece krásná vyhlídka!“

Z NOVÝCH KNIH

Marek Toman: *Die ungläublichen Abenteuer des Florentin Floyers, ehrlicher Pirat in den Diensten von Madam L.* Klagenfurt: Drava Verlag, 2023, 128 str., ISBN 978-3-99138-042-9.

Ilustrace: Magdalena Rutová (1988).

Jak souvisí Robinson Crusoe s J. A. Komenským? A co má společného dobrodružství se vzděláním? To se dozvíte v příběhu hochy z dobré rodiny, který se ocitl na pirátské lodi pod velením nejkrutějšího kapitána. Aby přežil, musí splnit neobvyklé literární úkoly. Spolehnout se může jen na pomoc po-

chybných existencí kolem sebe – a na vlastní důvtip. *Ne skutečná dobrodružství Florentina Flowerse, poctivého piráta ve službách madam L.* jsou humoristickou knihou o přežití mezi pirátskou cháskou, ale také knihou o svobodě, kterou hledají piráti stejně jako Florentin.

Příběh z Karibiku počátku 18. století je určen pro chlapce i dívky od devíti let. S lehkostí a vtípem krouží mezi skutečnými pirátskými zákoníky a klasickými literárními díly. Florentin ve svém příběhu objevuje sám sebe, ale i to, jak fungují vztahy mezi lidmi a lidská společnost vůbec.

Marek Toman (* 1967), prozaik, básník, překladatel a diplomat, se narodil 24. června 1967 v Praze. Verše, překlady, eseje a recenze publikoval časopisecky i ve formě rozhlasových pořadů. Věnuje se historickým románům s přesahem do současnosti a knihám pro děti.

Pravidelně vystupuje s čtením, dílnami a představeními v knihovnách, školách a na festivalech v České republice a v zahraničí. Jeho knihy byly přeloženy do němčiny, polštiny, srbštiny, angličtiny, makedonštiny, maďarštiny, estonštiny a finštiny. Marek Toman některé své knihy dramaturgizuje a uvádí je v autorském Divadle Čučka. Je držitelem mnoha cen, např. Zlaté stuhy, Ceny Muriel ad.

• <https://www.drava.at/>

Stanislav Struhar: Die Reinheit der Stille. Erzählungen

Mit einem Nachwort von Markéta Kliková.

Klagenfurt: Wieser Verlag, 2024, 150 str., ISBN 978-3-99029-640-0.

Stanislav Struhar je jedním z moderních rakouských vypravěčů současnosti. Narodil se v roce 1964 v Gottwaldově, dnešním Zlíně. V roce 1988 emigroval do Rakouska, ve Vídni našel se svojí rodinou nový domov a přijal rakouské státní občanství. Již od mladých let píše básně, v roce 2002 vyšel v německém překladu jeho román *Rukopis*, který se v roce 2004 dočkal i svého českého vydání. Román *Hledání štěstí*, psaný již v německém jazyce, vyšel v Rakousku v roce 2005.

• <https://www.wieser-verlag.com>

**Archiv časopisu
Kulturní klub
online (pdf)**

S radostí Vám oznamujeme, že se nám po dlouhé době podařilo splnit přání čtenářů i redakce mít možnost listovat a číst si online ve všech vydaných číslech časopisu *Kulturní klub*, a to ve formátu pdf.

Neváhejte a navštivte naši webovou stránku www.kulturklub.at – Archiv časopis, nebo přímo www.kulturklub.at/archivcasopis.html.

Projekt byl umožněn díky finanční podpoře rakouského Spolkového kancléřství. V roce 2020 bylo v rámci programu pro podporu menšin u rakouského Spolkového kancléřství možné podat žádost o subvenci na digitalizaci. Tuto příležitost jsme využili a podali návrh projektu, který uspěl a Kulturní klub obdržel na digitalizaci finanční prostředky.

Věříme, že Vás archiv zaujme a že se stanete jeho pravidelnými návštěvníky a uživateli.

redakce Kulturního klubu

Botschaft der Tschechischen Republik in Wien / Velvyslanectví České republiky ve Vídni
Penzinger Straße 11-13
A-1140 Wien
Tel.: +43-1-899 58 111

Velvyslanectvo Slovenskej republiky vo Viedni
Armbrustergasse 24
A-1190 Wien
Tel.: +43 1318905200
+43 13189055212-213

ST. KARL

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien

Heilige Messe

Montag bis Freitag 18:00 Uhr
Samstag Vorabendmesse 18:00 Uhr
Sonntage 8:00, 10:00 und 19:00 Uhr,
sonst an kirchlich gebotenen Feiertagen um 8:00 und 10:00 Uhr
Rosenkranz täglich um 17:30 Uhr
in der Kapelle

Beichtgelegenheit eine halbe Stunde vor Beginn der Messen und nach Vereinbarung

Svatá zpověď také v českém jazyce!

Die Kirche ist geöffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00,
Sa 8:30-19:00, So 9:00-19:00

Kanzleistunden: Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87, Fax: DW 13
E-Mail: st.karl.wien@aon.at

Haus- und Krankenbesuche und Beichte mit Kommunionempfang nach Vereinbarung mit der Pfarrkanzlei

TSCHJECHISCHES ZENTRUM WIEN

Nová adresa od 1. března 2024
Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien
(vchod Gußhausstraße 10)

Tel.: +43 1 535 23 61

Mobil: +43 660 78 28 615

wien.czechcentres.cz

E-mail: ccwien@czechcentres.cz

Od 1. 8. 2023 používáme

novou e-mailovou adresu ve tvaru

prijmeni@czechcentres.cz

Po, St, Čt 10:00-17:00

Út 10:00-18:00, Pá 10:00-16:00

**SLOVENSKÝ
INŠTITÚT
SLOWAKISCHES
INSTITUT IN WIEN**

Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien

Po – Štv 10:00-12:00, 13:00-17:00

Pia 10:00-12:00, 13:00-15:00

tel./fax: +43-676-780 5353

www.mzvs.sk/sivieden

sivienna@mzvs.sk

<https://www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien>

SlowakischesInstitutInWien

**SOVA
SLOVENSKÝ ŠKOLSKÝ SPOLOK**

wien-cz-sk.at/sk/kalendar-akci
sova@slovaci.at

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK

Sekretariát: út 9:00-10:30, čt 18:00-19:30

Marktgasse 3-7/3/R01, 1090 Wien

U4 – Friedensbrücke, električky: 33, 5, D

(zastávka Franz-Josefs-Bahnhof)

tel. +43-1-596 13 15, fax +43-1-595 57 99

rsk@slovaci.at, www.slovaci.at

Otevřeno vždy od 15. března do 31. října

BIERGARTEN · RESTAURANT

Schweizerhaus

Familie Karl Kolařík

seit 1920

1020 Wien, Prater 116, Tel. 728 01 52

POKYNY PRO ČTENÁŘE

Příhlášky k členství/odběru časopisu zasílejte na adresu:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
A-1030 Wien

tel./fax/záznamník (od 10:00): ++43-1-79 88 454

e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluvte svá přání na záznamník, určitě se ozveme. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

Vážení členové v Rakousku, příspěvek na rok 2024 činí **38,- €** (členský příspěvek 19 € + předplatné 19 €).

Členství zahrnuje: zasílání časopisu, možnost inzerce na homepage Klubu, možnost inzerce s 20 % slevou v časopise *Kulturní klub* aj.

Vážení čtenáři v Rakousku, abo-příspěvek na rok 2024 činí **40,- €**. Prosíme, uveďte na složenice zkratku ABO.

Bankovní spojení: Bank Austria

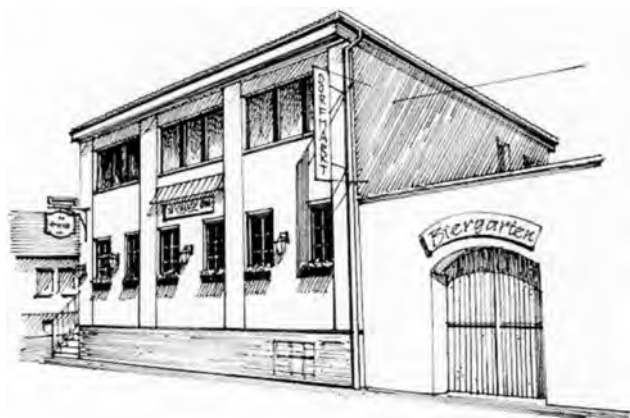
IBAN: AT 03 1200000 683035901

SWIFT: BKAUATWW

POKYNY A CENÍK PRO INZERENTY

(platí od 1. 1. 2023, viz též: www.kulturklub.at)

e-mail: inzerce@kulturklub.at

BÖHMISCHER HOF

Restaurace
privátní pokoje

Laaerstr. 55
 2111 HARMANNSDORF-RÜCKERSDORF

So-St 10:30-22:00 hod.
 Čt 10:30-14:00 hod.

Tel. 06 991 991 1111
www.hroch.at

KULTURNÍ KLUB

Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku
Informationszeitschrift der Tschechen
und Slowaken in Österreich
 Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 mobil (od 10:00): 0043-0-664-97 33 764
 fax: 0043-1-79 88 454
 e-mail: info@kulturklub.at
www.kulturklub.at

Koniasch Latin Press s. r. o.

Na Hubálce 7
 CZ-169 00 Praha 6
 tel.: +420-603 256 618
koniasch@gmail.com
www.koniasch.cz

KLP

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

Restaurace BÖHMERWALD

Česká kuchyně a speciality.
 Oslavy pro malé i větší skupiny
 v romantickém prostředí
 české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíkova,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
www.restaurant-boehmerwald.at
 otevřeno: po – ne 11:00-23:00 hod.

Česky a slovensky mluvící lékaři ve Vídni

Dr. Jirina BODNAR

FA für Haut u. Geschlechtskrankheiten

Privat u. kleine Kassen (BVAEB, SVS, KFA), Kassaordinationszeiten:
Mo & Do 14:00-18:30

Di 9:00-13:00, Fr 9:00-11:00

ohne Voranmeldung, Privatpatienten
Hotline: +43-676-6297213

Josefstädter Strasse 3/5, A-1080 Wien

MUDr. Vít DOLEŽAL

zubní lékař (všechny pokladny)
Kegelgasse 14 / Top 12 (vchod
ze Seidlgasse 12), 1030 Wien
tel. 713 72 66

MUDr. Eva DRŠATA

oční lékařka (všechny pokladny)
Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,
po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne
termín po dohodě na tel. 587 54 27

MR MUDr. Vladislav LIPTÁK

internista – sportovní lékař
Innere Medizin – Sportmedizin

gerichtlich beeid. Sachverständiger
Diplomsportarzt, všechny pokladny
Zelinkagasse 12, 1010 Wien-City
po, út, st 14:00-16:00, čt 9:00-11:00
tel. 533 58 34, fax 533 58 34 16

Prof. MUDr. Radek HART, Ph.D., FRCS, MHA

Orthopädie und Traumatologie
Klinik Floridsdorf – Akademisches
Lehrkrankenhaus der Universität
Wien
Ambulanzzeiten: Freitag 9 bis 12 Uhr
1210 Wien, Brünner Straße 68
Tel.: +43 1 277 00-3900
+420 734 783 435
radekhart23@gmail.com

Masaryk-Universität Brunn
Klinik für Unfallchirurgie,
Unfallkrankenhaus Brunn
Žerotín-Platz 617
601 77 Brno

Ověřené překlady dokumentů aj.

Mag. Pavlína LÖSSL

Allgemein beidete und gerichtlich zerti-
fizierte Dolmetscherin für die tschechi-
sche Sprache Sprachtrainerin für Tsche-
chisch,
Slowakisch, Deutsch
Dieselgasse 5/2, A-1100 Wien
office@pavlina.at, www.pavlina.at
tel. 0699/19544077

tel./fax: 2908809
mobil: 0699/11807581
lenkakovarik@outlook.com
lenka.kovarik@fh-burgenland.at
http://www.deutsch-tschechisch.at

Univ.-Lektor Dr. Dietmar KOLLER

Weidengasse 2, 2333 Leopoldsdorf/
Wien
Tel.: +43 (0) 676 37 62 117
dietmar.koller@univie.ac.at
www.tschechisch-slowakisch.com

Mag. Lenka KOVARIK

A-1210 Wien, Felix-Slavik-Str. 3/1/10

ST. KARL

Kreuzherren-
gasse 1
1040 Wien

Die Kirche ist ge- öffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00
Sa 8:30-19:00
So 9:00-19:00

Kanzleistunden:

Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87

Fax: DW 13

E-Mail:

st.karl.wien@aon.at

ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ SCHULVEREIN KOMENSKÝ

Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel. +43-1-7133188-01

Mateřská škola

Ředitelka: **Sabina Eimer**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-7133188-10

Bilingvní obecná škola

Ředitelka: **Mgr. Dipl. Päd. Marcela Kaplan**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-20

Bilingvní reálné gymnázium

Ředitelka: **Mag. Helena Huber**
Schützengasse 31, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-60

www.komensky.at

DUCHOVNÍ SPRÁVA KRAJANŮ

P. Mgr. Ing. Václav SLÁDEK

Tel.: 0670 404 22 91, E-mail:
vaclav.sladek@katholischekirche.at

Kancelář:

Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
T: +431 533 95 94 DW 214 F: 9214
M: +43 (0) 670 404 2291
buero.tschechischegemeinde@
katholischekirche.at
www.erzdioezese-wien.at/pages/
inst/14425183
Facebook: Farnost Vídeň

Kostel Nejsvětějšího Vykupitele

Rennweg 63, 1030 Wien

Mše svatá v českém jazyce
každou neděli v 10:00.

Chrám Panny Marie Na Nábřeží

Salvatorgasse 12, Wien 1

Mše svatá v českém jazyce
každou sobotu a středu v 18:30
a každý první pátek v měsíci v 18:30.

Římskokatolická

Katedrála sv. Štěpána

Wiener St. Stephansdom

svatá zpověď pondělí 16–18, úterý
15–17, středa 13–14 hod.

Kostel Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaquingasse 12

Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

K. M. Hofbauer Klub

Česko-slovenské společenství věřících
při chrámu Maria am Gestade ve Vídni
Seitzergasse 5, 4. patro vlevo, A-1010 Wien
http://k-m-hofbauer-klub.webnode.at/
Tel.: 0043 699 192 528 87
reneselig@gmail.com

Kaple sv. Stanislava, Kurentgasse 2, Wien 1
mše svatá každý první pátek v měsíci v 18:00

Österreichische Post AG
PZ 09Z038029 P
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
1030 Wien

Nezapomeňte nahlásit
případnou změnu adresy!

